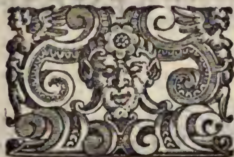
DILUCIDATIONES ARCANGELI MERCENARII A MONTESANCTO PHILOSOPHIAM IN...

Arcangelo Mercenario

ANTONII ONIGHI TARVISINI CARMEN.

SOLVERE qui nodos ardet, tenebrosa sophorum
Lumine quem claro cernere sensa iuuat
Non huc, non ultrà vestigia torqueat, illuc
Anxius hunc, illum desinat vsque sequi:
Tot neque librorum vnius cupientia veri
Pectora multiplici libera fasce premat:
Nam quæcunque ferunt antiqua volumina magni
Verè Aristotelis cuncta volumina habent:
Huius quæque ferunt obscura volumina docti
Nunc MERCENARII clara volumen habet.

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO
D. DO. FELICI PERETO
A MONTE ALTO.

Firmanæ Ecclesiæ Administratori perpetuo, & S. R. E. Cardinali ampliss.

Arcangelus Mercenarius à Monte Sancto. S. D.

CVM multa, Cardinalis Ampliss. à Deo Opt. Max. hominum generi tradita sint: nihil tamen omnium rectè philosophantium consensu, religione utilius, nihil præclarius, atque diuinius eidem tributum est. Namque religione ipsa uti magistra, duce, auspiceque fœlicissima instituuntur, administrantur, propaganturque Imperia. Respublicæ conseruantur, legum, ac magistratuum vires, & maiestates augentur, honestæ fouentur artes, malefactaque corripiuntur, ipsi uni quòd bonis moribus ornati, quòd benè partis opibus muniti, quòd legitima pace, atque otio securi uitam degamus, quòd beati denique cælesti fælicitate fruamur,

nur, acceptum ferimus: itaque cùm uerè diuina omniumque præstantissima hæc uirtus sit, haud mirum est, si cum in aliis hominum ordinibus, tùm uerò in delectu sacerdotiorum: qui princeps est, & ordo in terris eminentissimus, eius eximia habetur ratio. Cuius rei fidem uel tu unus Card. Illustrissime astruere potes: in quo religio ipsa sese admirabilem adeo, atque spectandam in omni uitę cursu exhibuit: ut eius potissimum gratia te à Summo Pontifice PIO Quinto in augustissimum illum Ecclesiæ procerum, ac principum senatum cooptari contigerit, atque ita cooptari, ut eam dignitatem tibi ille non quasi concupitam concessisse, sed ueluti debitam persoluisse uisus sit. Si quidem præter eam, quæ in te summa est, eruditionem, rerum prudentiam, integritatem, iustitiam, fidemque, ità religione, ac ueræ pietatis studiis polles, ut cæterarum uirtutum, & huius in primis ornamentis nemo tibi sit præferendus: atque indè effectum est, tantam esse, tamque conspicuam tui clarissimi *nominis* lucem, ut illius uel extremas terras fama peruaserit, nec quisquam ferè sit quantum uis tibi obsequio, aut familiari consuetudine disiunctus, qui te sibi non mirificè colendum, non pectore, oculisque ferendum, non tanquam numen uenerandum existimet: ex horum omnium numero cum ipse sim, non sum passus, ut quod iam dudum animo conceperam, obseruantiæ erga te meæ non testimonium aliquod tandem ostenderem. Dilucidationes hasce meas in obscurissima Aristotelis loca amplitudini tuæ consecrare libuit, qua in re si satis operæ tuo grauissimo, ac sapientissimo iudicio, satisque studii posuisse uisus fuero, peto abs te, ut lucubrationibus meis, contrà falsi rumoris inuidiam tui gloriosissimi nominis faueat auctoritas: quò alia itidem à me eidem tuo nomini nuncupanda non minori studio excogitata, atque elaborata eruditorum hominum

num aſpectum, ac iudicium non reformident. Interim hilari (ut ſoles) uultu hoc uel exiguum munus accipies non tanquam ſummæ præſtantiæ, ac dignitati tuæ conueniens, ſed tanquam ſingularis meæ in te obſeruantiæ argumentum. Vale Card. Ampliſsime, meq́ue pro tua benignitate in tuorum numero clientum eſſe, atque manere permitte.

Patauii Prid. nonas April. M. D. LXXIIII.

CAPITA QVAE IN TOTO
OPERE CONTINENTVR.

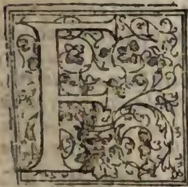
Putre-

RERVM

ARCANGELI MERCENARII A MONTE SANCTO

MVLTORVM ARISTOTELIS, & quorundam Auerrois difficilium locorum dilucidationes.

Subſtantia non ſuſcipit Magis, & Minus.

VIT hæc Ariſtotelis ſententia in libro Cathegoriarum cap. proprio, quam ſanè perpendens Auerroes 3.Cæ.com.67.inquit,quòd propoſitio iſta non uniuerſaliter intelligitur,ſed duntaxat de ſubſtantiis perfectis,ſiquidem ſubſtantiæ imperfectæ ſicut ſunt elementorum formæ ſuſcipiunt magis & minus,& intenduntur & remittuntur proportionabiliter ad intenſionem & remiſſionem ſuarum qualitatum. rationes uerò quæ Auerroem coegerunt ut in hanc deueniret ſententiam,fuerunt iſtæ & prima fuit ut ſaluaret generationem ſubſtantialem mixtorum. nam cum de Ariſtotelis ſententia elementa formaliter maneant in mixto,ſi elementorum formæ non remitterentur,ſed integræ manerent atq; perfectæ,tunc mixtorum generatio eſſet alteratio,& forma ſuperueniens eſſet accidens: deducitur conſequentia,quia omnis mutatio adueniens rei iam exiſtenti in actu alteratio eſt,& omnis forma eidem ſuperueniens accidens eſt:ſi ergo elementorum formæ non remitterentur, ſed integræ manerent, tunc mixtorum generatio adueniret materiæ iam exiſtenti in actu per formas elementorum integras,& perfectas : igitur eſſet alteratio,& non generatio , & mixtorum forma eſſet accidens & non ſubſtantia : ut ergo ſeruetur uera mixtorum generatio, neceſſe eſt formas elementorum intendi & remitti. Alia ratio fuit, ut ſeruaretur unum eſſe mixti, nam ſi eædē formæ integræ manerent,cum unaquæq; forma ſubſtantialis det

esse simpliciter, & faciat hoc aliqd ut habet Arist.2. de Anima.2.igitur quælibet forma substantialis quatuor elemētorum quæ actu sunt in mixto daret esse simpliciter. itaque mixtum non habebit unū esse, sed plura esse simpliciter: ut igitur seruetur unū esse mixti, elementorum formas intendi atque remitti necesse est, unde si formæ elementorum non intenderentur, & remitterētur alterum duorū necessariò consequeretur, aut quod formæ elementorū actu non manerent in mixto, qd non est Aristotelis consentaneū: aut si actu manerent in mixto nec uera generatio, nec uera mixtorū unitas seruari posset: ut igitur unum & alterum seruaretur conclusit Auer. formas elementorum intensionem, & remissionē admittere. Tertia ratio qua aduersus Auic. eodem Com. usus est huiusmodi est, si formæ elementorū ad intensionē remissionēq; suarum qualitatū non intenduntur, & remittuntur, igitur formæ elementorum in materia sine propriis dispositionibus conseruari ualerent, qd impossibile est. deducitur consequentia, quia cum gr. ex. caliditas in igne remittitur aut ad remissionē caliditatis remittitur forma ignis, aut non: si primū habetur propositum: si secundū dicatur, cum omnes gradus caliditatis sint eiusdē rationis, & in his quæ sunt eiusdem rationis idē sit iudiciū totius, & partis: igitur qua ratione duo uel tres caliditatis gradus remitti possunt superstite manēte forma in materia, poterunt & omnes remitti & separari eadē incolumi manēte forma: igitur forma ignis in materia sine caliditate seruabitur, quod cum falsum sit, falsum est igitur dicere elementorū formas nō intēdi, atq; remitti, hæc Auer. quibus adiicimus duo alia fundamēta Scoti quorū primū desumitur ex Aristotelis authoritate 8. Met. 10. ubi inquit, quòd quæ substātia est secūdū speciē nō suscipit magis & minus, sed si quidē cū materia in quibus uerbis philosophus uidetur uelle, quòd licet substātia secūdū speciē nō suscipiat magis & minus, suscipit tamen ut in materia est. quæ sane authoritas nō solū probat de forma elemētorū, sed de qualibet materiali forma: alterū uero fundamētū desumitur ex 6. Phis. 32. ubi inquit quòd omne qd mutatur partim est in termino à quo, & partim in termino, ad quē, tunc quæritur aut illa dictio partim, & partim accipitur secundū formā secundum quā fit mutatio, aut secūdū subiecti partibilitatē: non secūda, qa ex 8. Phis. 23. & libro de Sensu, & sensili contingit totum simul mutari, tū quia Aristoteles peteret principiū, uult .n. ibi probare, quòd omne mobile est diuisibile, quòd si acciperet quòd omne mobile habet partem, cū idē sit habere partē, & esse diuisibile, ergo acciperet quod probandum erat, igitur accipitur primo modo, igitur forma substantialis successiue acquiritur, & consequenter intenditur & remittitur, quæ ratio consimiliter probat de omni substantia materiali, sed hæc Auerrois sententia non est Aristoteli cōsentanea, qa cum philosophus inquit substantiā non suscipere magis & minus assignat proprie

tatem istam, & alias, de substantia quæ est prædicamentum, & genus generalissimum quod quidem secundum Auer. in cap. de specie supra Porph. est corpus generabile & corruptibile quod ambitu suo complectitur & substantias perfectas, & imperfectas, ut mixta & elemẽta, igitur non suscipere magis & minus competit substantiis perfectis, & imperfectis, quia quicquid competit generi, competit omnibus contentis sub illo genere, quare nulla substantia siue perfecta, siue imperfecta suscipit magis & minus, quod sane confirmatur ex eodẽ loco, quia Philosophus non contradistinguit substantiam à substantia imperfecta, cum inquit eam non suscipere magis & minus sed eam contradistinguit ab accidente: inquit enim, sed unaquæq; substantia hoc ipsum quod est nõ suscipit magis, & minus, sicut est alterum altero magis, & minus album, & magis & minus bonum. igitur substantia secundum sui uniuersitatem ut est prædicamentum contradistinctum ab accidẽte non suscipit magis & minus: sed fortassè ad hoc dicet aliquis, quòd utique Aristoteles accipit substantiam uniuersaliter, sed cũ inquit quòd non suscipit magis, & minus, intelligit quò ad modum propriũ ipsius substantiæ: modus autem proprius eius est esse per se, accipiẽdo per se negatiue, idest nõ in alio tanquam in subiecto, & secundum hunc modum in substantia non est aliquis excessus, aut magis & minus sed ista responsio nulla est, quia ut uerba ipsius apertè ostendunt, Arist. nõ assignat hãc proprietatẽ de substantia quò ad modum illum quatenus non est in subiecto, sed quò ad formam: inquit enim, substãtia non suscipit magis, & minus, ut homo nõ est magis & minus homo, neque ipse seipso, neque alter altero; loquitur itaque de substantia quò ad formam ita ut in ea non sit dare latitudinem secũdum gradus. adde quòd Arist. contradistinguit penes hoc substãtiam ab accidente, iam uerò si proprietas ista intelligitur quò ad illum modum, non cõtradistingueretur substantia ab accidẽte, quia sicut substantia non suscipit magis & minus quò ad non esse in subiecto, ita accidens nõ suscipit magis & minus quò ad esse in subiecto, sed fortè alius secus respondebit Aristotelẽ intelligere substantiam non suscipere magis & minus secũdum esse specificum & quiditatiuum, sed nec ista responsio est ad mentem Aristotelis in eo loco, quia licet nulla forma substantialis suscipiat magis & minus secũdum esse specificũ & quiditatiuũ, non tamẽ de hoc intelligit Aristoteles ea in parte, quia ut dictum est Aristoteles contradistinguit substãtiam à natura accidentali, quia natura substantialis non suscipit magis, & minus sicut natura accidentalis, iã uero si Arist. intelligeret quò ad esse specificum, & quiditatiuum non contradistingueretur natura substantialis à natura accidẽtali penes suscipere magis & minus, quia sicut natura substantialis non suscipit magis & minus quò ad esse specificum, sed in indiuisibili consistit, ità etiam natura accidentalis: ratio enim & diffinitio albedinis non magis conuenit uni quàm alteri, quia una nõ

est magis color quàm altera: Nec ualet tandē siquis eo sese recipiat, Aristotelē loqui secundum famositatem & aliorum sententiam, quia ipse hanc proprietatē assignans utitur hoc uerbo[Dico]consuetudo autem Aristotelis est ubi consimilem habet loquendi modum, quòd loquitur ex mente propria, sicut etiam animaduertunt Græci interpretes in libro Priorū, ubi Arist. inquit Terminū autem uoco &c. præterea Aristoteles tandem confirmat sententiā 8. Met. 10. ubi comparans formam substantialem numeris, inquit, quòd sicut numerus non suscipit magis & minus, ita neque forma substantialis, iam uero numerus secundū nullā rōnem suscipit magis & minus, quia ternarius non est magis & minus, neq; seipso, neq; respectu alterius ternarij: igitur neq; forma substātialis quo uis modo cōsideretur suscipit magis, & minus, habetq; latitudinē graduū præterea quòd Auerrois sententia falsa sit hac rōne ostenditur, Forma quælibet substātialis siue pfecta siue imperfecta sit, perfectior est atq; supra gradū accidentis existit, iam uero non oīa accidentia intenduntur & remittuntur sicut sunt accidentia propria: non.n. risibile est magis & minus risibile, igitur neque forma substantialis ēt si imperfectissima sit cum sit suprà gradum horū accidentium suscipit magis & minus: postremo id probari potest ratione qua ostendit Porph. cap. de differentia, specificas differentias non suscipere magis & minus qualibet forma substantialis ēt imperfectissima, sicut est forma elementi tribuit, & complet esse rei, esse autē unicuique unum & idē est, neque intensionem neque remissionem suscipiens : non .n. dicimus unum hominem altero habere magis esse, aut aquam, aqua, sicut dicimus magis & minus aquilinū esse, simum, aut coloratum esse. igitur neque forma substantialis quæ absoluit esse suscipit magis, & minus. Beatus Thomas super primo de Gener. contex. 84. arguit cōtrà Auer. & utitur hac ratione, si formæ elementorū intenderentur, & remitterentur, igitur successiuè acquirerentur, ergo per motum, igitur ad substantiā esset motus contra philosophū 5. Phis. 10. ubi negauit ad substantiam esse motum, sed ratio ista Beati Thomæ nihil concludit contra Auer. nā cum inquit, si formæ elementorū intenderentur, & remitterentur, ergo successiuè acquirerentur, uerum est, cum autem infert, ergo per motum, negatur consequentia, quia non ualet, Forma successiuè acquiritur, ergo p motum: peccat enim argumentum per fallaciam consequentis, si quidem ad constituendam propriam rōnem motus non sufficit successio, sed requiritur subiectum in actu, & requiruntur termini positiui, nam ut habetur 5. Phis. tex. 8. subiectum motus propriè dicti actu est, fitque motus de subiecto in subiectum, idest de termino positiuo in terminum positiuum. iam uero dicet Auerroes, licet formæ elemētorum successiuè acquirantur, non tamen acquiruntur per motum, quoniam desunt duæ illæ conditiones requisitæ ad motum, uidelicet subiectum in actu, & termini positiui.

quoniam succesſiua illa elementorum generatio habet ſubiectum in potẽtia, & fit de non ſubiecto in ſubiectũ, ideſt de priuatione ad formam tanquam ſecundum terminos primos, quamobrem ratio diui Thomæ contra Auer. nullum habet monumentum, ſed quæ a nobis allatæ ſunt eius ſententiã euertere, & demoliri uidentur, ex quibus ẽt Scoti ſententia euertitur, qui non ſolum elementorum formas, ſed ẽt formas ſubſtantiales perfectas excepta anima rationali ſuſcipere magis, & minus, x. Met. q. 3. dicere auſus fuit, cuius quidem ſententia ſicut latior eſt, ita etiam magis irrationabilis eſt, quàm opinio Auerrois, ſi quidem Ariſtoteles primo de Anima 65. probans quòd intellectus eſt ſubſtantia in non corrumpi, inquit, quòd ſi corrumperetur maximè corrumperetur ab ea debilitate quæ eſt in ſenio: hoc autem, inquit, nõ contingit, ſed ſibi accidit ſicut uirtuti ſentienti, & potentiæ uiſiuæ, quæ quidem in ſenio ſecundum ſubſtantiam non imminuitur, neque remittitur, ſed ſi quippiã patitur ita ut deterius operetur, id ſibi contingit ratione organi mali diſpoſiti: unde inquit ſi ſenex acciperet oculum & organum iuuenis, uideret ut iuuenis, qua in parte ſatis apertè oſtendit philoſophus, quod ſicut anima rationalis in indiuiſibili conſiſtit, & ſecundum ſubſtantiam non intenditur, neque remittitur, ita etiam anima ſenſitiua, quòd ſi anima ſenſitiua intenderetur & remitteretur, ut dicit Scotus, tunc anima ſenſitiua non ita ſe haberet ſicut anima intellectiua quò ad intendi, & remitti, quia anima intellectiua in indiuiſibili conſiſteret, & non intenderetur, & remitteretur: uirtus autẽ ſenſitiua intenderetur, & remitteretur: adde quòd falſum eſſet, quod inquit philoſophus, quòd ſi ſenex acciperet oculum & organum iuuenis uideret ut iuuenis, quia ſi continue remittitur, igitur etiam ſi in ſenio acciperet organum iuuenis, non eam operationem exerceret, nec ita uideret ſicut potentia uiſiua iuuenis, quæ intenſior eſt, itaque non ſolum anima rationalis in indiuiſibili conſiſtit, nec intenſionem & remisſionem ſubit, ſed unaqueque forma ſubſtantialis.

Dilucidatio.

RO reſolutione itaque dicendũ, quòd nulla forma ſubſtãtialis ſiue perfecta, ſiue imperfecta, ſiue ſecundum ſe, & ſecundum eſſe ſpecificũ, ſiue ut indiuidua, & in materia cõſideretur, intenditur & remittitur, ſed qualibet ĩ indiuiſibili cõſiſtit, & in hoc diſtinguitur a natura accidẽtali, quæ habet latitudinem graduũ ſecundũ quos à ſubiecto ſecundum eſſe intenſius, & remisſius participatur, quam ueritatẽ B. D Auicennas, & Porph. cognouerunt, & licet formæ ſubſtãtialis operatio intendatur & remittatur, id non prouenit quia forma ſubſtantialis intendatur & remittatur, quoniã hæc ſibi ſimilis ſecundum ſubſtantiam ſemper exiſtit, ſed id prouenit ratione

materia in qua operatur,& ratione instrumenti sibi inseruiẽtis,ex qua resolutione id corrolariè colligitur quòd generatio substãtialis non fit succesiue,sed in instanti,sed licet forma substantialis in indiuisibili cõsistat & gradus indiuiduales nõ habeat,attamen una forma substantialis est maioris pfectionis quàm alia,loquendo de formis diuersarũ specierum: nam cũ species entium sint sicuti numeri,sicut species numerorum non æqualiter distant ab unitate, ita due species non æqualiter distant à primo principio quod est summa unitas,& per cõsequens non sunt æqualis perfectionis,& hoc pacto in substantia inuenitur magis & minus,idest essentia perfectior,& ignobilior: quibus sic explicatis discutiamus modo rationes Auerrois & alias in contrarium aductas,& ad primã Auerrois concedimus illud assumptum,quòd elementa formaliter,& actu sup sunt in mixto,cum autem dicitur si formæ elementorum non remitterentur, sed integræ manerent in mixto,generatio mixtorum esset alteratio , & forma superueniens esset accidens: negatur consequentia, ad probationem respondetur quòd illa propositio ita intelligenda est,quòd omnis transmutatio adueniẽs enti in actu determinatæ speciei & non ordinabili ad ulteriorem formam alteratio est,etenim non quilibet actus existens in materia, nec quodlibet subiectum in actu tollit rationem generationis,& rationem substantiæ in forma adueniente,sed actus qui constituit subiectum in actu determinatæ speciei,nec ordinabilis est ad ulteriorem formam, iam uero licet elementorum formæ integræ supersint in mixto faciantque materiam in actu , quia tamẽ non faciunt subiectum in actu quod sit determinatæ speciei,quia materia informata formis elemẽtorum non est alicuius præfinitæ speciei,sed relinquunt potentiam in materia ad ulteriorem formam,proinde non sequitur quòd generatio mixti sit alteratio,& forma superueniens sit accidens. quam responsionem lubet comprobare ex ipsomet Auer.ut eius inconstantia conspicua fiat. Auerroes in epitom. Met. tract. primo in dictione materia distinguit materiam primam à materia habẽte formam: hanc autem in duo genera distribuit,alia namque,dicit,est materia quæ habet formas elementorũ refractas,alia uerò quæ integrã formã habet sicut est materia uegetali anima insignita,sentientẽ animã receptura,uult itaq; Auer. quòd anima uegetalis quæ actualior est quàm formæ elementorũ integra maneat in materia cum recipit animã sentientẽ,& tamen saluatur generatio,& ratio substantiæ in anima sensitiua superueniente,ergo etiam si formæ elementorum quæ imperfectiores sunt anima uegetali in mixto maneant integræ,& non remissæ multo magis saluabitur generatio mixti,quare alterũ duorum secundum ipsum dicere oportet,aut quòd anima uegetalis quæ de ipsius sententia in materia manet,cum recipit animã sentientem, necessariò remittatur,ut salůetur uera generatio formæ aduenientis,quod tamen ipse nõ cõcedit,cum sit forma pfecta,aut quòd non quilibet actus integer manens in ma

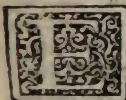
teria generationem tollit,atq; ita ad saluandam mixti generationem non necesse est formas substantiales elementorũ intendi & remitti,ut temerè censuit Auer.& qui eũ sunt insequuti, sed aduersus ea quæ dicta sunt occurrit dubitatio,nã ex Arist.5.Phis.8.& primo de Gener.11.subiectũ generationis potentia est, igitur subiectum generationis omnẽ actũ abijcere debet: Secundo & fortius, Aristoteles primo de Gener.circa initia arguens cõtra antiquos ponentes unum elementorũ generationis subiectũ, format cõsequẽtiã istã, si unum elementorum generationis subiectum foret,tũ generatio esset alteratio,iã uerò si responsio allata uera est,nulla erit Aristotelis cõsequẽtia,quia dicent antiqui,quòd licet unum elementorũ sit generationis subiectũ,nõ tamen generatio est alteratio, qa per nos materia informata formis quatuor elementorũ est subiectũ generationis mixtorum,& tamen generatio non est alteratio:si ergo Aristotelis consequentia aduersus antiquos cõsistere debet, dicendũ est, quòd quilibet actus existens in materia generationẽ tollit.Soluimus,& ad primã rationẽ nos dicimus,quòd propositio ista, subiectũ generationis potentia est, nõ est ità ad uinum resecanda ut intelligatur, quod subiectum cuiuslibet generationis substantialis pura potentia sit, quia hoc nec Aristoteli,nec rationi consentaneũ est, qa cũ entiũ formæ non sint æqualis pfectionis,nõ æqualiter distare debent à materia prima,sicut neq; æqualiter distant ab actu illo purissimo,qui est fons omnis perfectionis,sed quæ impfectiores sunt,materiæ proximiores sunt:quæ uerò pfectiores,longius distãt, undè quia elementorũ formæ impfectissimæ sunt, materiæ primæ propinquissimæ sunt,atq; puræ potentiæ cohærent.Anima uero uegetalis,quia pfectior est,longius distat à materia,in eaq; supponit formas elementorũ, sensitiua quæ adhuc pfectior est,adhuc remotior est à materia,& proindè formas elementorũ,& aĩam uegetalẽ in ea præsupponit.Anima intellectiua quæ omniũ pfectissima est,omniũ remotissima est,atq; in materia formas elementorum uegetalẽ,sentientẽq; animã præsupponit,undè quanto forma pfectior,nobiliorq; est,eò magis requirit materiam actuatã,qa non est rationi,nec naturæ ordini consentaneum,ut formæ quæ inæqualis sunt præstantiæ,& pfectionis æqualiter distent à fonte impfectionis;uidelicet à materia prima,ac proindè omnes ex æquo recipiantur in materia in pura potẽtia,undè illa propositio quã B.Doctor enunciat,Omnes formas habere idem subiectũ proximũ,uniuersaliter falsa est,sed tantum ueritatẽ de formis impfectissimis,ut sunt formæ elementorũ quæ sunt eiusdẽ ordinis,& æquali loco constitutæ in aliis uerò perfectioribus formis non uerè dicitur .quamobrem propositio illa nõ intelligitur quòd subiectũ generationis pura potẽtia sit respectu cuiuslibet generationis substãtialis,licet id uerũ sit respectu generationis elemẽtorũ,sed intelligitur qđ nõ sit ens in actu secũdũ gradum determinatum, & præfinita

tio,sed etiam uera mixtio seruatur: sed nunc pergamus ad alterum Auerrois fundamentum,& primo reflectitur argumentum,quia cum de ipsius sententia uegetalis anima quæ actualior est quàm forma elementi integra remaneat in materia,sensitiua adueniente, igitur animal non habebit unum esse simpliciter quod tamen ipse inficiatur. sed quoniam ducere ad incommodum nõ est soluere, & eo magis quod fundamentum fauet etiam opinioni Beati D.abiicientis omnino formas elementorum à mixto,respondetur negando consequentiam,& ad probationẽ cum dicebatur qualibet forma substantialis dat esse simpliciter,id cautè accipiendum est,nam in forma non ordinabili ad ulteriorem formam uerè dicitur,sicut est de forma propria ignis,& de anima uegetali in plantis: hæ enim quia ulteriorem formam non expectant dant esse simpliciter,in forma uerò ordinabili ad ulteriorem formam non uerè dicitur. iam uerò formæ elementorum, & uegetalis anima in mixto quia ordinabiles sunt ad ulteriorem formam ut ad animam sentientem tanquam ad terminum,non dant esse simpliciter,sed hoc ab ultima forma proficiscitur:nã sicut,ut 7.Met.inquit philosophus in definitione licet plures differentiæ sint unitas definitionis ab ultima proficiscitur differentia,& in numero quaternario licet sint dualitas,& tertia unitas,hæ tamen non dant esse,sed postrema unitas accedens dat esse, & unicam tantum numeri speciem constituit. ità res sese habet in mixtis,quia licet elemẽtorum formæ integræ maneant in mixto non dant esse simpliciter,sed hoc proficiscitur ab ultima forma adueniente tanquam ab ultima unitate,quia priores formæ sunt quasi materia posterioris,& potentiam habent adhuc acquirẽdi perfectiorem formam,quæ sanè dicitur esse terminus,& actus formarum præcedentiũ,quam ob rem non sequitur quod tantum pertimuit Auer.quòd si ponãtur elementorum formæ in mixto non remissæ,ut mixtũ non habeat unũ esse simpliciter. Ad tertiam,quam putauit concludere aduersus Auicennã,primo reflectitur argumentum quia per rationem ipsius,formæ ẽt mixtorum intenderentur,& remitterentur,deducitur,quia certum est quòd dispositio, & cõplexio qua mixti forma in materia conseruatur,intenditur,& remittitur,tunc quæritur aut ad remissionem dispositionum remittitur forma substantialis mixti,aut non: si primũ habetur propositum si secundum,ergo qua ratione remissis & ablatis duobus uel tribus gradibus utpotè caloris,& cõplexionis potest mixti forma in materia conseruari poterit & omnibus ablatis in materia superstes remanere,quod cum falsum sit,igitur dicendum est ad remissionem dispositionũ mixti formã substantialẽ remitti. Sed soluamus rationem ipsius, & cum quærebatur aut ad remissionem qualitatum remittitur forma elementi , aut non dicimus quòd non, & cum inferebatur,ergo qua ratione possunt remitti & separati duo uel tres gradus incolumi manente forma,poterunt & oẽs remitti eadẽ superstite manente:cum omnes gradus unius qualitatis sint eiusdẽ

rationis, respondetur quòd gradus unius qualitatis bif. cõsiderari possunt, uno modo inter se, alio modo respectu formæ substantialis: si primo modo considerentur cum oẽs sint eiusdem rationis, si duo uel tres contingenter insunt, & remitti possunt, pariter & omnes. si uerò secundo modo non oẽs separari, & remitti possunt, superstite manente forma in materia, & ratio est, quia cum forma substantialis elementi, & qualibet alia materialis forma pro sui conseruatione postulet in materia proprias dispositiones in quadam latitudine, & debita quadam mensura, tanquam finis, & id cuius gratia sunt dispositiones ipsæ, imponit necessitatẽ ijs qualitatis gradibus qui pro conseruatione formæ in materia necessarij sunt. undè licet facta comparatione inter gradus unius qualitatis inter se ualeat ista consequentia, remittuntur duo uel tres, ergo oẽs, facta tamen comparatione ad formã non ualet, quoniam ea mensura qualitatis quæ requiritur pro conseruatione formæ in materia sumit necessitatẽ à forma tanq̃ à fine quò minus separari, atq; remitti queat, incolumi manente forma, solutis rationibus Auerrois discutiamus modo duas illas ultimas Scoti, quibus non solum probabatur formas elementorum, sed quamlibet materialem formam intendi, & remitti, & ad illam quæ desumebatur ex 8. Met. 10. respõdetur, ꝙ cum philosophus inquit [quòd substantia non suscipit magis & minus, sed si quidem cum materia] non loquitur assertiuè, ità quòd illa particula [si quidem] habeat uim unius termini, & forma ut in materia sustipiat magis & minus. quia cum ab Arist. ea in parte fiat comparatio inter formas & numeros quò ad intendi & remitti, sicut numerus neq; secundum speciem, neq; ut in materia suscipit magis & minus, ità neq; forma substantialis, neq; secundũ speciem, neq; ut indiuidua, & in materia suscipit magis, & minus, sed loquitur conditionaliter, ut sensus sit forma substantialis, quæ substantia est secũdũ speciem nullo modo suscipit magis & minus, sed si susciperet, id esset ut in materia ità ꝙ minus repugnaret sibi suscipere magis & minus ut in materia, quàm secũdũ se: ex hac autẽ conditionali non sequitur philosophum affirmare ipsã suscipere magis & minus, quamobrẽ Scotus minus cautè super hoc Aristotelis dictum posuit fundamentam suæ opinionis. Ad ultimam bif. responderi potest, primo qdẽ ꝙ illa Arist. propositio nõ intelligitur de quacumq; transmutatione, sed tantũ de tribus speciebus notis, præterea dato ꝙ propositio ẽt intelligatur de mutatione substãtiali, dicẽdũ, ꝙ nõ intelligitur de mutatione substãtiali ratione prĩcipalis, & ultimi termini, sed ratione præuiæ dispositionis, & iuxtà hũc modum intelligere debemus oẽs Aristotelis authoritates, quæ iudicare uidentur mutationem substantialem diuisibilem esse, & tẽpore metiri, non quidẽ pro introductione formæ substantialis, quia ratione huius non distinguitur mutari à mutato esse, sed pro aggregato ex alteracione præcedente formaliter ergo ad argumentum Scoti negatur diuisio, quoniam nõ est partim, & partim

ratione formæ ſubſtantialis,nec ratione ſubiecti,ſed ratione preuiæ poſitionis, & hæc dicta ſint ſatis.

Sunt autem primo nobis nota,confuſa magis,ex quibus fiunt nota principia,& elementa diuidentibus ea.

XTAT contextus tertius primi libri Phiſ. in quo philoſophus declarat quæ ſint nobis primo nota, & manifeſta, nam cum in tex. primo de rerum naturalium principiis agere inſtituiſſet, & in tex. 2. modum declarans deueniendi in cognitionem principiorum ſtatuiſſet à notioribus nobis incipiendum fore, in contex. 3. quæ ſint hæc notiora nobis à quibus incipiendum eſt, declarat, nec non & modum quo ex his fiunt nota principia, dicens, Sunt autem nobis primo nota confuſa magis, ex quibus nota fiunt principia, diuidentibus illa, hoc eſt per diuiſionem illorum quæ ſunt confuſa, ità quòd ex contex. 2. & 3. talis diſcurſus erigi poteſt. innata eſt nobis uia ut procedamus à notioribus nobis ad nota natura, confuſa magis ſunt nobis primo nota, ex quibus fiunt nota principia: concluſio quæ ſequitur eſt iſta, Igitur à confuſis ad principia procedendum eſt, qui ſanè diſcurſus non eſt de ordine doctrinæ in per tractando de principiis,ità quòd à principiis magis cōibus ad minus cōia ſit procedendū,ut cenſuit D. Tho. quia Ariſtoteles non comparat magis uniuerſalia ad minus uniuerſalia,ſed confuſa ad principia & elementa,niſi fortè dicere uoluerit quòd per principia & elementa intelligit minus uniuerſalia,ſed tunc incidet in aliud incommodum, quòd minus uniuerſalia principia ſint magis uniuerſalium,quod dici minimè poteſt,cum potius econtra magis uniuerſalia ſint, & dici debeant principia minus uniuerſalium. prætereà ſi diſcurſus Ariſtotelis eſſet de ordine doctrinæ,tunc Ariſtoteles non declaraſſet uiā doctrinæ,et modū deueniendi in cognitionē principiorū, ꝙ tamen apprimè neceſſariū erat:nam cum demonſtraſſet ſcopum in primo tex. uidelicet de principiis agendum fore, neceſſarium erat oſtendere uiam,& modum quo ſcopum,& principiorum notitiam conſequi ualeremus,alioquin perſimilis fuiſſet illi,qui ſcopum alicui oſtendit: uiam autem qua ſcopum conſequi poſſit,non oſtendit,conſequentia conſpicua eſt,quia ſi in 2.& 3.& 4.contex.Ariſt. ſequitur de ordine doctrinæ, cum in aliis textibus non doceat uiam doctrinæ, igitur illam ſilentio præteriuit, quamobrem cum Simp. & Auer. dicendum eſt, quòd huiuſmodi diſcurſus eſt de uia doctrinæ, & de modo deueniendi in cognitionem principiorum, ex quo ſequitur, quòd illa propoſitio quæ infertur in tex. 4. unde ab uniuerſalibus in ſingularia oportet procedere,non eſt concluſio huius diſcurſus, quod ſatis conſpicuum erit,ſi diſcurſum in manum accipiamus:innata,inquit,eſt nobis uia,ut

procedamus à notioribus nobis ad nota natura, ſed confuſa magis ſunt nobis primo nota ex quibus fiunt nota principia & elementa, ex hoc non ſequitur, igitur à magis uniuerſalibus ad minus uniuerſalia oportet procedere, ſed ſequitur, igitur à confuſis ad principia & elementa procedendum eſt, niſi dicere uelimus, ut imperiti quidam recentiores dicunt, quòd Ariſt. per ſingularia intelligit principia, ita quòd nomen principii, quod accepit in minore in tex. 3. mutauit in nomen ſingularis in concluſione, quod non uideo qua ratione id ab Ariſt. factum fuerit, & eo magis, quod non conſueuit accipere ſingulare pro cauſa, & principio, ſed potius pro effectu, ut patet primo Poſt. cõtex. 12. ubi accipit uniuerſale, pro cauſa propria quæ uniuerſale propriũ uni ab Auer. ibi appellatur, qa ibi accipit uniuerſale pro eo ex quo efficitur Demonſtratio perfecta: hoc autem non eſt niſi cauſa propria, & cum per. ſingulare intelligat, id quod contradiſtinguitur ab uniuerſali, quod eſt cauſa, illud autẽ eſt effectus, itaque accipit ſingulare pro effectu, qui cum ſit proximior ſenſibus, iure dicitur notior quo ad nos. Concludamus ergo, quòd illa propoſitio eſt concluſio quæ elicitur ex alio ſyllogiſmo qui formari poteſt accipiẽdo illam maiorẽ poſitã in tex. 2. in hunc modum, cum innata ſit nobis uia, ut procedamus à notioribus nobis, magis autem uniuerſalia ſint notiora nobis quã minus uniuerſalia, unde à magis uniuerſalibus ad minus uniuerſalia oportet procedere, qua propter non debemus eſſe contenti unico ſyllogiſmo, ut facit Diuus Tho. ſed duo ſyllogiſmi fieri debent, unus qui attinet ad uiam doctrinæ in quo fit cõparatio à cõfuſis ad principia, & elementa, qui formatur ab Ariſt. in 2. & 3. contex. alter uerò qui attinet ad ordinẽ doctrinæ, qui accipitur ex illa maiore, & relicta comparatione inter confuſa, & principia, ſed facta comparatione inter magis uniuerſalia, & minus uniuerſalia, ſequitur illa concluſio, quæ ponitur in tex. 4. quæ ſanè eſt de ordine doctrinæ non ſolum penes principia, ſed penes res naturales, & accidentia. Cæterum inquiſitione dignũ uidetur, quid per confuſa intelligat Ariſto. qua in re uaria eſt apud interpretes ſententia, D. Tho. in ſua de ordine doctrinæ opinione perſiſtens ꝑ cõfuſa exponit magis uniuerſalia à quib. procedendũ eſt ad minus uniuerſalia ſed opinio iſta, ut diximus falſa eſt, quia Ariſt. non comparat magis uniuerſalia ad minus uniuerſalia, ſed ad principia, & elementa. Alij uerò dixerunt per confuſa intelligere quæſtiones quaſdam cõmunes, à quibus auſpicatur, utrum principia ſint unũ, uel plura: ſi plura utrũ finita, uel infinita: hæc n. ſunt quæ circa prĩcipia primũ sũt determinanda quæ confuſa ſunt, eo ꝙ nulla eorũ pars certò diſtinctèq; principiatur cæterũ nec iſta opinio uera, eſt, quoniã quæſtio hæc cõmunis, quæ circa principia primũ proponitur non eſt mediũ ad cognoſcendum principia, & elementa. Sed eſt problema ad alterã partẽ determinandum, unde in contex. 50. repetita illa cõmuni quæſtione probat,

quòd non sint unum, & quòd non sint infinita, concludit tãdem, quòd sint tria, sed confusa non sunt problema, & conclusio determinanda, sed mediũ ad cognoscendũ, & determinandũ quæ circa principia sunt, nã inquit, sunt nobis primo nota confusa magis, ex quibus fiunt nota principia, igitur ꝑ confusa nõ possunt intelligi cõmunes illæ quæstiones. Non defuerunt alij qui dixerunt ꝑ confusa intelligere oĩa confusa, siue sint principia, siue res naturales, siue quæstiones cõmunes. Sed hæc opinio ẽt falsa est, quia licet uerũ sit, quòd oĩa confusa sint nobis primo nota, nõ tamen est ad Aristotelẽ, qa Arist. perstringit confusa ad cognitionẽ principiorũ: ita ut ꝑ confusa intelligat ea ex quibus fiunt nota principia: iã uerò hæc principiis magis cõfusis, & magis uniuersalibus accomodari non possunt, qa tunc idẽ esset mediũ: & quæsitũ: minus accomodari potest quæstionibus cõmunibus, qa hæ non sunt media ex quibus principia cognoscuntur, sed potius ea quæ de principiis concluduntur per confusa tanquã per mediũ, ea propter Them. Simpl. & Com. dixerunt Aristotelem per confusa intelligere composita, quorum opinio licet probabilior sit, mihi tamen non omnino probatur, qa non correspondet processui Aristotelis, siquidẽ Arist. ex propria sententia numerũ principiorũ determinaturus non accipit pro medio cõposita naturalia, sed quasdam propositiones cõmunes, ut quòd principia sint contraria, & ex hoc fundamento iacto probauit in 50. Tex. quòd principia non sint unum, neque infinita. accepit & aliam propositionem, quòd nullum contrarium recipit alterum contrarium, & ex hoc probauit necessitatem materiæ, & numerum ternarium principiorum similiter in contex. 57. cum proposuisset dubitationem illã, Nũquid principia uere dicenda essent duo uel tria non proposuit pro medio ad hoc cognoscendum composita naturalia, sed generationẽ in communi, atque confusam, dicens, Sic igitur de omni generatione aggredientes dicamus.

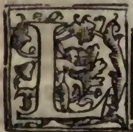
Dilucidatio.

SED *cum iam satis circa aliorum dicta uersati simus, nunc germanam Aristotelis sententiam afferamus, quæ ut conspicua fiat oportet ut processum Aristotelis consideremus, nam cum per confusa intelligat ea ex quibus fiunt nota principia, uideamus ex quibus fiunt nota principia: ita enim manifestum fiet, quid per confusa intelligat, cum Arist. absoluto prohemio, in tex. 6. de principiorum numero agere incepisset, & de re hac superque satis priscorum philosophorum opiniones examinasset, reliquum erat, ut de numero principiorum propriam afferre sententiam: uerum quia id satis commode efficere non poterat, nisi ex aliquo fundamento prius iacto, eapropter in contex. 41. iacit illud fundamentum huic proposito maximè inseruiens, Princi*

pa sunt contraria, quo quidem iacto fundamento in contex. 50. probauit principia non esse unum, quia contraria, & ex contrarietate etiam probauit principia non esse infinita: erāt igitur plura & finita, ut autem cognosceret an essent duo tantum, uel plura duobus, accipit aliud principium in contex. 51. quod est. Nullum contrarium recipit alterum contrarium, & ex hoc deduxit necessitatem materiæ, et trinitatem principiorum; etenim cum principia sint contraria, & unum contrarium alterum recipere minime possit, tertium igitur principiū necessarium est, quod utriq; uicissim subiiciatur. similiter Arist. 12. Met. contex. 6. ostensurus materiæ necessitatem accepit quasdam propositiones communes, quarum altera est, quòd omnis transmutatio est inter contraria: reliqua uerò, quòd nullum contrarium recipit alterum contrarium, & ex his deduxit materiæ necessitatem dicens, igitur præter principia contraria necessarium est tertium principium, hoc autem est materia. insuper cum in contex. 57. primi Phis. mouisset adhuc difficultatem de numero principiorum nunquid dicenda essent duo uel tria propter priuationem, & materiam: & proponens medium dissoluēdi difficultatem, proposuit generationem in communi: cum ergo quæritur, quid per confusa intelligat Arist. dicamus sic per confusa intelligit & ex quibus fiant nota & quæ sunt circa principia, sed ea ex quibus in progressu fiunt nota principia quot sint, & quæ sint, sunt propositiones communes, & generatio in communi. igitur per confusa nil aliud intelligit, nisi propositiones illas communes, & generationem in communi, quæ cum uniuersalia sint, & indistincta confusa sunt. Sed quomodo ex his confusis fiant nota principia subdit in fine textus dicens, Diuidentibus ipsa, hoc est per diuisionem confusorum, quod ut manifestum fiat, pariter Aristotelis processum perpendamus. nam cum accepisset hanc propositionem communem, quæ est quoddam cōfusum, principia sunt contraria, diuisit eam in unumquodque genus eorum quæ fiunt, ut in genus accidentium; nam in genere accidentium principia sunt contraria; album.n.fit ex non albo, & ita in aliis accidentibus diuisit illam in genus substantiarum, principia enim substantiæ sunt contraria, homo enim fit ex non homine, & uniuersaliter consonans ex inconsonanti: diuisit & illam in genus artefactorum, quia & horum principia sunt contraria, ex qua diuisione cognoscuntur principia & elementa, nam ex hac diuisione cognoscitur, quòd principia uniuersaliter non sunt unum, quia si hoc confusum uerificatur de principiis accidentium, substantiarum, & artefactorum. igitur uniuersaliter principia non sunt unum, quòd si non fieret ista diuisio confusi in suas species posset quispiam suspicari, quòd hoc confusum, Principia sunt contraria, uerificaretur solum respectu aliquorum utpote uel substantiarum, uel accidentium, & ita uerificaretur quòd solum respectu aliquorum principia non sunt unum, sed non uniuersaliter, quia non respectu omnium principia sunt contraria, ut ergo ue-

rificaretur uniuersaliter, quòd principia non sunt unum, opus fuit diuidere uniuersaliter illud confusum & in accidentibus & in substantiis, & artefactis, Similiter per diuisionem illius confusi, Contrarium non recipit aliud contrariū, ostenditur, quòd præter contraria uniuersaliter necessarium est subiectum, & materia, quòd si illud confusum non diuideretur in suas species, & de qua libet uerificaretur, non posset concludi uniuersaliter, quòd præter contraria necessaria est materia, & ita non posset concludi uniuersaliter trinitas principiorum, & ideò Aristot. in contex, 51. diuisit illud confusum in suas species, dicens, Raritas non recipit densitatem, neque concordia discordiam, & quasi faciens diuisionem uniuersaliter inquit, similiter autem & alia quæcunque contrarietas, prætereà philosophus in 57. cum proposuisset procedere à generatione in communi, & ità ab hoc confuso. in contex. 58. diuidit generationem in simplicem, & compositam: & uolens ostendere necessitatem materiæ ex generationi communi, & confusa: diuidit generationem in communi in contex. 62. & 63. in suas species, uidelicet in generationem accidentium, substantiarum, & artefactorum, & horum generationem in omnes modos quibus artificialia fieri solent, & ex hac confusi diuisione concludit in generatione uniuersaliter materiam necessariam esse, quòd si illud cunfusum, & generationem in communi non diuisisset in suas species, non potuisset ostendere necessitatem materiæ in generatione uniuersaliter, quia aliquis suspicari potuisset in aliqua generatione materiam necessariam non esse, & ideò confusorum diuisio necessaria erat, & propterea Arist. in præsenti contex. iurè dixit, sunt nobis primo nota confusa magis, ex quibus fiunt nota principia, per diuisionem illorum confusorum.

Mixta principium habent intrinsecum actiuum alterationis, ac interitus.

EGITVR propositio ista apud Auer. 2. Phis. cō. primo, ubi exponens uerba illa Arist. in calce contextus primi. Quædam uerò habent principium intrinsecū secundū alterationem inquit, quòd philosophus accipit alteratione̅ communiter, ut dicitur de mutatione ĩ substātia, & de mutatione in qualitate, & rectè quidem: declarans autem Auer. an omnia alterabilia & corruptibilia habent principium intrinsecum alterationis ac interitus secundum eandem rationem principii, respondet quod non, qa elementa solum habent principium intrinsecum passiuum alterationis ac interitus: mixta uerò non solum habent principium intrinsecum passiuum alterationis & interitus, sed etiam principium actiuum. In qua propositione à nobis

dilucidanda duo consideranda sunt, unũ quidem ex parte subiecti, quomodo accipiantur mixta: alterum uerò ex parte prædicati, quomodo scilicet habere dicantur principium intrinsecum actiuum corruptionis. Quo ad primũ dicũt Sueſſ. & quidã alii in eo loco, ꝙ mixta in hac propositicne non significãt mixta uniuersaliter, sed solum mixta difformia, & ratio est: quia cum hæc partium habeant difformitatem, & diuersitatem, quarum una potest in alterum agere alterationis, & interitus, intrinsecam efficientem causam habent: mixta uerò uniformia, quoniam partium difformitate carent non habent intrinsecam efficientem causam corruptionis, sed solũ habent principium passiuum, perinde ac elementa quæ etiam propter partium uniformitatem ab intrinseco corrumpi non possunt, sed hæc sententia falsa est, quoniam Commentator ibi ponit differentiam inter elementa & mixta penes habere principiũ intrinsecum alterationis, & corruptionis, dicens, quòd elementa solum habent principium passiuum corruptionis: Mixta uerò non solum habent principium passiuum, sed etiam actiuum, itaque Com. accipit mixtum, ut contradistinguitur ab elemento, igitur accipit mixtum uniuersaliter siue sit uniforme siue difforme, & licet Com. afferat exemplum de animalibus, id effecit, quoniam in his res erat conspicua, & manifesta magis. Cæterum aduersus hoc insurgit Pomponatius super 4. Meteo. in fine dubitationis 17. dicens, ꝙ si propositio uniuersaliter intelligitur, falsa est, & ab Aristo. aliena, ꝙ ita probat, Mixta naturali interitu per putredinem corrumpuntur, siquidem naturalis mixtorum interitus putredo est, ut habetur 4. Meteo. atqui putredo est corruptio caloris naturalis à caliditate externa, ut eodem loco habetur, igitur mixta naturali interitu corrumpuntur à caliditate externa, & per consequens à principio externo, nec unquam dixit Aristo. inquit, quòd uniuersaliter omne mixtum corrumpatur à principio interno, licet hoc uerissimum sit de mixto animato. unde in hoc dissidet Pomp. à Sueſſano quòd Sueſſ. uult quòd licet mixta uniformia corrumpantur à principio extrinseco, mixta tamen difformia corrumpuntur à principio intrinseco. Pomponatius autem uult quòd nullum mixtum inanimatum siue uniforme, siue difforme corrumpatur à principio interno, sed solum à principio externo, per rationẽ ab eo assignatam. Sed ambo hallucinantur, licet magis Pompo. qui uult nullum mixtum inanimatum habere internũ principium actiuum corruptionis, & cum in hoc Auerroem redarguit, nec Aristotelem, nec putredinis, & naturalis interitus mixtorũ rationẽ intelligere apertissime ostendit: ꝙ autẽ mixta oĩa pfecta inanimata siue uniformia siue difformia sint ab intrinseco corrũpantur, ita probatur, Mixta oĩa pfecta inquantũ mixta naturali interitu ꝑ putredinẽ corrũpũtur ut supra probatũ est. Sed putredo est corruptio caloris naturalis à frigiditate interna, ut ĩquit Philosophus c. de putre. igitur mixta uniuersaliter

natu-

naturali interitu corrũpuntur à frigiditate interna, ergo à principio interno: nec dici potest frigiditatem internam in putredine concurrere in ratione subiecti, & in ratione principii passiui, non autem in ratione principij actiui: Primo, quia Pomp. in dubitatione 21. mouens dubitationem an caliditas externa, & interna frigiditas concurrant in eodem genere causæ, respondet, quòd ambæ concurrunt in genere causæ efficientis, & nequeo certè mirari satis huius uiri tam crassum errorem, quòd tenens frigiditatem internam concurrere in genere causæ efficientis, dixerit mixta inanimata solum habere principium intrinsecum passiuum corruptionis, & nullo modo actiuum. Secundo quia cum Philosophus 11 contex. primo quarti metheo. statuisset quòd caliditas & frigitas sunt qualitates actiuæ: siccitas autem & humiditas qualitates passiuæ, in contex. 2. proponit agere de operibus caliditatis & frigiditatis, ut sunt qualitates actiuæ: declarans autem quæ sint hæc opera, inquit: primo igitur uniuersaliter simplex generatio, & opposita corruptio secundum naturam quæ putredo est harum uirtutum opera sunt, igitur generatio, & putredo sunt opera caliditatis, & frigiditatis ut sunt qualitates actiuæ, igitur caliditas externa, & frigiditas interna in putredine concurrunt, ut ambæ habent rationem principii actiui. itaque mixta omnia naturali interitu corrumpuntur à frigiditate interna ut à principio actiuo, & proinde mixta in hac propositione de Aristotelis, & Auerrois sententia significant mixta perfecta uniuersaliter siue uniformia, siue difformia sint, quo ita constituto: Nunc secundum consideremus quomodo habere dicantur principium intrinsecum actiuum corruptionis, Zimara in quæstione de mouente, & moto, & cum eo quidam alij Recentiores dixerunt, quòd tam mixta inanimata quàm animata intrinsecus habent adæquatum principium actiuum sui naturalis interitus: quod quidem, ut dicunt, est calor naturalis ipsius mixti, qui agens in humidum ut seipsum conseruet, & tueatur, illud absumit, atque dissoluit: ad cuius dissolutionem ipse quoque dissoluitur, quo dissoluto mixtum ipsum corrumpitur, quod quidem per ipsum calorem in esse conseruatur. quem mixtorum intereundi modum Aristotelem declarasse aiunt in libro De morte & uita: quod autem mixta omnia naturalis interitus adæquatam efficientem causam intrinsecus habeant, Zimara ita probat, Ponatur, inquit, mixtum inanimatum in uacuo, tunc, aut illud corrumperetur, aut non si non corrumpetur, igitur natura corruptibilis fieret æterna, contra Philosophum primo Cæli contex. 120. si corrumpetur, cum ibi nulla adsit actio agentis exterioris cum per casum positum sic uacuum: igitur ex toto ab intrinseco corrumpetur a calore interno humidum dissoluente. Opinio ista ita simpliciter prolata falsa est, & ab Aristo. aliena, nam licet de mixto animato uerissimum

sit, quòd intrinsecus naturalis interitus adæquatã efficientem causam habeat, & seclusa actione agentis exterioris corrumpi queat, de mixto tamen inanimato, & ut mixtum est: id minimè uerum est, quod ita probatur. Mixta ut mixta naturali interitu per putredinẽ corrumpuntur, sed putredo fit ab extrinseca, & aliena caliditate quæ aeris ambientis est, ut eo cap. de putred. Arist. probat per multa signa: igitur mixta inanimata naturali interitu corrumpuntur ab extrinseca ambientis aeris caliditate, & per consequens corrũpuntur à principio extrinseco, & non simpliciter à principio intrinseco, ut dicit Zim. illud præterea falsum est quòd corruptio naturalis mixtorũ fiat per actionẽ caloris interni in humidum, & quòd calor internus deficiat ad defectũ, & humidi dissolutionẽ, ut fusius demonstrabitur inferitus in disput. de putred. ad quẽ locum lectorem reiicimis, ne eadem sæpius repetamus.

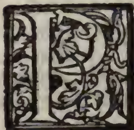
Dilucidatio.

NOS *igitur ueritatem hanc à paucis intellectam determinantes dicamus, quòd mixta omnia habent principium intrinsecum actiuum naturalis interitus, differenter tamen, quia animata habent intrinsecus adæquatum principium actiuum naturalis interitus: Mixta uerò inanimata non habent adæquatum principium actiuum intrinsecum, sed partim extrinsecum, & partim intrinsecum, & ita principium actiuum partiale intrinsecus solum habent, quæ res ut conspicua fiat quo ad utranque partem aduertendum, quòd animata hunc in modum corrumpuntur, nam cum temporis spatio in animalibus instrumenta inseruientia respirationi, & refrigerationi caloris naturalis ut pulmo, & in piscibus branchiæ sicciora redduntur, & præ siccitate ita obdurescunt ut amplius non possint ita facilè suo munere fungi, ut dimoueri & eleuari, tunc calor naturalis refrigerari non potest; & cum refrigerari non posit, intenditur, intensior autem factus humidum naturale absumit, quod eius pabulum, & nutrimentum est, ad cuius absumptionem & ipse quoque deficit, quo sanè deficiente secundum eum gradum quo amplius Anima in corpore seruari nequit, uiuens corrumpitur & hoc modo fit naturalis uiuentium interitus, quem intereundi modum Aristoteles considerauit in libro de mor. & uita, ex quo sequitur quòd uiuentia intrinsecus habent adæquatam efficientem causam corruptionis naturalis, & proinde si in uacuo ponerentur ablata actione agentis exterioris adhuc corrumperentur. Mixta uerò ut mixta sunt naturali interitu per putredinẽ corrũpuntur, putredo uerò est corruptio caloris naturalis ab externa caliditate, & ab interna frigiditate, igitur mixta ut mixta sunt partim ab extrinseca caliditate, & partim ab interna frigiditate corrumpuntur, ex quibus duabus causis resul-*

tat una causa totalis, & adæquata naturalis interitus mixtorum, ex quo sequitur quòd mixta intrinsecus solum habent principium actiuum partiale naturalis interitus, hoc autem est interna frigiditas; quæ supponit actionem externæ caliditatis internam caliditatem dissoluentis, quem quidem mixtorũ intereundi modum considerauit Aristote. in 4. libro metheo. in quo agitur de mixtis ut mixta sunt, quem locum si legisset Doctor subtilis solutionem illius difficultatis an mixta inanimata ab intrinseco corrumpantur 2. senten. dist. 15. quest. unica, sub dubio non reliquisset; Concludamus ergo quòd mixta omnia intrinsecum habent principium actiuum naturalis corruptionis, sed differenter, [ani]mata quidem adæquatum, mixta uerò ut mixta partiale tantum, & hæc est uera & germana Aristotelis, & Auerrois sententia, à qua uerus peripateticus ne latum unguem recedere debet. quibus ita constitutis nunc rationibus in oppositum est occurrendum, & primo cum Suessanus dicebat, Mixta uniformia non habent partium difformitatem, ergo non habent principium intrinsecum actiuum suæ corruptionis. negatur consequentia, quia difformitas partium non est necessaria ad corruptionem intrinsecam, sed sufficit difformitas, & oppositio qualitatum, quod ex ipsomet Arist. iam patere potest, qui uult putredinem fieri ab interna frigiditate internam caliditatem corrumpente, licet ergo mixta homogenea non habeant partium difformitatem, quid tamen habent oppositionem caloris interni, & frigiditatis internæ, propterea ab intrinseco quoquomodo putrescunt, & naturali interitu corrumpuntur. quòd uerò corpora simplicia ab intrinseco corrumpi nullo modo possint, id non prouenit, quia non habeant partium difformitatem, sed quia non habeat oppositionem qualitatum, ideo enim aqua ab intrinseco corrumpi nequit, quoniam intrinsecus oppositas qualitates non habet: Cum autem probabat Pompo. quòd nullum mixtum inanimatum habeant principiũ intrinsecum actiuum, quoniam corrumpitur per putredinem, quæ fit ab extrinseco, dicimus, quòd uel ipse intelligit quòd putredo fiat ab extrinseco tanquam à causa adæquata & totali, & tunc Aristoteli, & sibi ipsi contra dicit, uel intelligit quòd fiat ab extrinseco tanquam à causa partiali & hoc est uerum: sed tunc nihil aliud concludit, nisi quòd mixta inanimata non corrumpuntur ab intrinseco tanquam à causa adæquata, & hoc concedimus, sed corrumpuntur, ut diximus, ab intrinseco tanquam à causa partiali, & hoc modo intellexit Auer. cum autem Zimara tota planè diametro discrepans à Pomponatio probabat quòd omne mixtum siue animatũ siue inanimatum intrinsecus habeat adequatum principium actiuum naturali corruptionis, dicimus, quod si mixtum inanimatum poneretur in uacuo non corrumperetur, quia cum tale naturali interitu non corrumpatur nisi per putredinem, hæc autem fiat ab externa caliditate

aeris ambientis, igitur posito uacuo, & ablata actione externæ caliditatis non putresceret, neque corrumperetur, ad instantiam, igitur natura corruptibilis fieret æterna: respondetur, quòd absolute ista propositio est falsa, natura corruptibilis fit æterna, sed data hac hypotesi, quòd detur uacuum in natura, ista est uera, nam tota conditionalis potest esse uera cuius partes sunt impossibiles, nam impossibile est uacuum esse, impossibile quoque est naturã corruptibilẽ fieri æternam, tamẽ tota ista conditionalis est uera, si daretur uacuum natura corruptibilis fieret æterna, quia ex impossibili sequitur quodlibet, sicut à simili fieri nequit hominem uolare. si tamen homo haberet alas homo uolaret, id autem semper intelligi uolumus de mixto ut mixtum est, quod solum per putredinem corrumpitur secundum naturam, non autem de animato, quoniam hoc etiam si poneretur in uacuo motu naturali corrumperetur.

Formæ naturales absque materia, & motu intelligi minime possunt.

Ropositio est Aristotelis 2. Phis. contex. 19. ubi ponit differentiam inter formas Mathematicas, & naturales, quia formæ Mathematicæ sine materia, & motu intelligi possunt, formæ autem naturales nequaquam, & ex hoc deducit quòd formæ naturales à materia separatæ in rerum natura reperiri minimè possunt, unde inquit, latet autem hoc facientes aut dicentes Ideas, Phisica enim abstrahũt cum minus Mathematicis abstracta sint, fiet autem hoc manifestum si quis tentauerit utrorumque dicere terminos. Cæterum propositio ista difficultatem habet quia, ut ipsemet inquit, in contex. 12. eiusdem libri, forma licet à materia inseparabilis sit secundum esse, separabilis tamen est secundum rationem, quinimmo de ipsius sententia naturales formæ non solum secundum rationem sed etiam ut à materia abstractæ sunt secundum esse intelligi possunt, siquidem sub hac ratione à Metafisico considerantur, ut est Aristotelis sententia 6. Meth. 2. ubi inquit, quòd naturalis Mathematicus, & Metafisicus penes hoc distinguntur, quia naturalis formas considerat ut sunt in materia secundum esse & secundum rationem. Mathematicus ut abstracte sunt secundum rationem tantum Metafisicus formas perpendit ut abstractæ sunt à materia & secundum esse, & secundam rationem, itaque naturales formæ à materia abstrahi possunt. Zimara difficultatem istam considerans in Theorematibus & in tabula, inquit, quod formæ naturales bif. considerari possunt, uno modo secundum considerationem naturalem, alio modo secundum ab-

ſtractionem Mathematicam, tunc inquit, quòd ſi primo modo conſiderentur abſque materia intelligi non poſſunt, quia naturalis formas ipſas in ordines ad materiam ſemper conſiderat: ſi uerò ſecundo modo, intelligi utique poſsũt, & ſecundum hanc Mathematicam abſtractionem naturalis Philoſophus, inquit, aliquando conſiderat formam ſine materia, ſed parcat mihi uir iſte hac in re ſicut in aliis pingui Minerua philoſophatus eſt: nã ſi hæc ſententia eſſet uera, ſequeretur quòd formæ naturales non eſſent minus abſtractæ quàm formæ Mathematicæ, ut inquit Philoſophus contex. illo 19. Probatur conſequentia, quia ſi formæ naturales ſecundum conſiderationem naturalem à materia abſtrahi non poſſunt, ſecundum Mathematicam uerò abſtractionem intelligi poſſunt, cum etiam formæ Mathematicæ ſimiliter ſeſe habeant, quia ſecundum conſiderationem naturalem à materia abſtrahi nõ poſſunt, ut inquit, Philoſophus eodem 2. libro contex. 18. ubi ponit differentiam inter mathematicum, & naturalem penes conſiderandi modum. Secundum Mathematicam uerò abſtractionem abſque materia intelligi poſſunt, igitur formæ naturales non ſunt minus abſtractæ quàm formæ Mathematicæ, ſed in æquali ſunt abſtractionis gradu. præterea ut ibi inquit Philoſophus, formæ naturales ſe habent ſicuti ſimum ſed ſimum, ut ſimum nullo modo ſine materia intelligi poteſt: igitur neque formæ naturales ut tales formæ ſunt, à materia abſtrahi poſſunt.

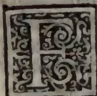
Dilucidatio.

MEA itaque ſententia aliter dicendum eſt, quòd formæ naturales biſ. conſiderari poſſunt: uno modo ſecundum rationem ſpeciei, & ut tales formæ ſunt exem. gr. ut forma Bouis, & Leonis: alio modo ſub ratione generis inquantum forma & quiditas, tunc dicendum eſt, quòd ſi formæ naturales primo modo conſiderentur abſque materia intelligi minime poſſunt, & hoc modo intelligit Philoſophus in hac propoſitione, & hoc pacto ſaluatur differentia inter formas Mathematicas & naturales ab Ariſtotele aſſignata, quia formæ Mathematice, ut tales formæ ſunt, ut linea inquantum linea, & ſuperficies ut ſuperficies à materia abſtrahi poſſunt, ſub qua ratione à Mathematico conſiderantur: formæ uerò naturales ſub ratione ſpeciei, & ut tales formæ ſunt, à materia abſtrahi minime poſſunt, & hoc modo etiam intellexit Auer. 7. Met. 39. ubi eandem habet ſententiam, & primo de Anima 16. hinc Ariſtoteles inferre potuit quòd formæ naturales non poſſunt reperiri à materia ſeparatæ ſecundum eſſe, quia ſi inquantum tales formæ ſecundum rationem à materia abſtrahi minimè poſſunt, igitur multo minus ſecundum eſſe: Sed dices, quare formæ Mathematicæ, ut

ut tales formæ à materia secundum rationem abstrahi possunt, formæ uerò naturales nequaquam huius rei causa ab Auer. assignatur, 3. de Anima. Cō. 11. ubi inquit, quòd ideò formæ mathematicæ à materia abstrahi possunt, quia sunt à materia remotæ, & quod à materia remotum fuerit secundum rationem abstrahi potest. licet non habeat esse nisi in materia: formæ uerò naturales à materia nequaquam abstrahi possunt, quia sunt propinquæ materiæ, quibus uerbis nil aliud uoluit Auer. nisi quòd formæ Mathematicæ ideò à materia abstrahi possunt, quia propium, & determinatum subiectum non habent, & quod huiusmodi est, à materia quodammodo remotum esse uidetur: formæ uerò naturales ideò sine materia intelligi non possunt, quia propriam & determinatam materiam habent, & forma quæ huiusmodi est, uidetur esse magis propinqua materiæ, quam rationem quoque sed clarioribus uerbis adduxit B.D. in eodem 3. de Anima in expositione contex. 10. Si uerò consideretur forma naturalis sub ratione generis, in quantum forma, & quiditas est; hoc modo ut abstracta à materia secundum esse, & secundum rationem intelligi potest. & ratio est, quia non est de ratione formæ in quantum forma, & quiditas est, ut sit coniuncta materiæ secundum esse, & secundum rationem, quia si hoc esset de ratione formæ ut forma, & quiditas, cum ratio formæ, & quiditatis conueniat formæ abstractæ, igitur esset de ratione formæ abstractæ ut esset coniuncta materiæ secundum esse, & secundum rationem, quod minimè dici potest: deducitur, quia quod competit alicui, secundum aliquam rationem competit omnibus quæ rationem illam participant, quamobrem forma naturalis sub ratione generis, & in quantum forma neque secundum esse, neque secundum rationem materiam concernit, & propterea ut utroque modo abstracta intelligi potest, & hoc est quod uoluit Philosophus. 3. de Anima contex. 11. ubi inquit, sicut res separabiles sunt à materia, ità & quæ circa intellectum sunt, quicquid dixerit Io. Gram. in expositione illius loci, & quoniam forma naturalis sub hac ratione à Methafisico consideratur ut forma & quiditas est. ea propter ut abstracta est à materia & secūdū esse, & secūdū rationem ab eodem consideratur. unde talis abstractio formæ naturalis à materia nō est abstractio Mathematica, ut dicit Zim. quia abstractio Mathematica est secundū rationem speciei, quæ non cōpetit formæ naturali, sed est abstractio Metafisica, & secūdū rōnē generis, quæ sanè determinatio si bene consideremus ex ipsomet Aristo. colligi potest cōtex. illo 19. ubi sic inquit, Forma naturalis se habet sicuti simitas, iam uerò simitas ita se habet, quod sub ratione speciei ut simitas est non potest intelligi absque materia, & absque naso, sed sub ratione generis inquantum curuitas est, quæ est genus simitatis sine materia intelligi potest. cum dicitur curuitas est depressio superficiei, igitur, & forma naturalis sub ratione spe-

ciei non potest abstrahi à materia sub ratione uerò generis abstrahi potest quia ut sic se habet ut curuum. & iuxta hunc secundum sensum concludunt dubitationes allatæ aduersus propositum Theorema.

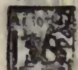
Corporis simplicis simplex est motus,& motus simplex simplicis corporis est.

VIT hæc Aristotelis sententia primo Cæ. contex. 8. & est una ex illis suppositionibus quæ ab Arist accepte fuere ad demonstrandam corporis cælestis simplicitatem, in qua dilucidanda tria à nobis consideranda sunt, Primo quidem, quid sit corpus simplex. Secundo quid sit motus simplex. Tertio qua ratione & uia huius sententiæ ueritas demonstrari possit. Quò ad primum corpus simplex definitum fuit eodem primo Cæ. contex. 7. hunc in modum, Corpus simplex est quod habet in se principium motus secundum naturam: quam definitionem exponens Simplicius inquit, quòd corpus simplex est illud quod habet in se principium motus, quod est natura, ad differentiam animalium quæ mouentur ab Anima, quæ à Natura contradistincta, & tunc definitio ita exponenda erit: Corpus simplex illud est in quo principium motus est Natura, & non Anima, unde secundum ipsum sub hac definitione continentur etiam mixta inanimata, quæ à Natura mouentur, & non ab Anima, Sed hæc simplicis expositio falsa est. Nam data hac expositione, sequeretur quod cælum non esset corpus simplex, quod tamen Aristoteles eo in loco sibi demonstrandum proposuit: probatur consequentia, nam secundum ipsum, corpus simplex illud est quod mouetur à Natura, non ab anima, cælum non mouetur à Natura, sed ab Anima utpote ab intelligentia, quæ ut inquit ipse à Natura contradistincta: & non solum Anima quæ abstracta est, sed etiam quæ materialis existit. igitur cælum non est corpus simplex. Secundo sequeretur quòd corporis mixti per se esset motus simplex aduersus Aristotelis sententiam dicentis in tex. 7. quòd mixto accidit motus simplex ratione corporis simplicis quod in eo prædominatur: deducitur consequentia, quia corporis simplicis ab Arist. definiti est motus simplex proprius, & per se, sicut corporis mixti per se est motus mixtus. iam uero si sub corpore simplici definito continetur etiam mixtum inanimatum, igitur corporis mixti erit per se motus simplex, sed id falsum est, ergo falsum est quòd sub definitione corporis simplicis contineatur mixtum corpus inanimatum: præterea legat obsecro Simplicius diuisionem corporum positam ab Arist. sub initium textus 7. quæ huiusmodi est, Corporum alia simplicia sunt; alia uerò composita ex his,

uidelicet corporibus simplicibus, tunc sic Aristoteles definit illud corpus simplex, quod est contradistinctum à corpore mixto ex corporibus simplicibus, mixtum inanimatum non est contradistinctuu à corpore mixto ex simplicibus, quinimmo continetur sub illo membro, igitur sub corpore simplici definito corpus mixtum inanimatum minime continetur, nec ea definitio ita intelligenda est, quare Simplicius simplex corpus non intellexit, secus itaque dicendum, & meo iudicio definitio ita est intelligenda, quòd corpus simplex est quod habet in se unicum principium motus naturalis, neque illa particula, secundum naturam, ad principium referri debet, ita ut principium motus in corpore simplici sit: Natura, & non Anima, ut inquit Simplicius, sed ad motum referri debet: Nec immerito hæc particula adiecta fuit, quoniam corpus simplex respectu motus uiolenti, & præter naturam plura principia habere potest. illud autem animaduerte, quòd cum dicitur corpus simplex habere unicum principium motus naturalis, id intelligas de principio actiuo motus. ex definitione autem corporis simplicis ut notauit Auerro. in Com. 7. dedit Aristoteles intelligere definitionem corporis mixti, quæ talis erit. Corpus mixtum est quod habet plures naturas mouente, & plura principia motus. quòd si fortasse quispiam dixerit, mixtum non habere plures naturas mouentes, quia Animal mixtum est, & tamen unicum principium actiuum motus habet, quod Anima est. similiter in aliis mixtis propria eorum forma principium motus est. cui nos ita respondemus. quòd licet mixtum habeat unicam uirtutem mouentem, quæ est prima, & principalis causa motus, quia tamen illa cum diuersis naturis coniuncta est, utpote cum grauitate, & leuitate, quæ formam illam communem diuersimodè afficiunt, & ad diuersos motus inclinant. proinde mixtum plures formas pluresque naturas mouentes habere dicitur, unam quidem principalem, quæ formarum forma ab Alexandro dicitur, & alias disponentes, ex quarum coniunctione, & mixtione motus mixtus exoritur. Sed corpus simplex cum formam non habeat, quæ cum aliis formis coniuncta sit, ut patet in elementis, proinde simplicem unicamuè naturam mouentem habere dicitur, ex cuius unitate, & simplicitate simplex quoque motus proficiscitur, nunc quid sit motus simplex explicemus.

Quid sit motus simplex.

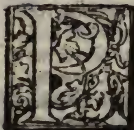

Porrò motus non dicitur simplex per carentiam inæqualitatis & compositionis ex ueloci & tardo quoniam talis inæqualitas, & compositio existens in motu non tollit simplicitatem motus. alioquin nullus elementorum naturalis motus, quæ corpora simplicia sunt, esset simplex

plex

plex. cum in principio sit tardior, & in fine uelocior, sed dicitur simplex per negationem, & carentiam compositionis ex diuersis motibus uel genere, ut ex recto & circulari, uel specie ut ex recto & recto, ut patet ex Arist. in tex. 6. eiusdem primi ubi ponens diuisionem motus, inquit, motus alius rectus alius circularis, alius uerò mixtus ex his, atque ij duo solum uidelicet rectus, & circularis simplices sunt: accipit ergo Philosophus Motum simplicem ut contradistinguitur à motu mixto ex his ut potè recto & circulari, & recto & recto. quarè motus simplex dicitur per carentiam compositionis ex diuersis motibus. talis uerò carentia compositionis oritur ex simplicitate, & unitate principii mouentis, ex simplicitate corporis, & ex simplicitate spatii, sine qua motus simplex esse non potest; hæc enim tria ad motus simplicitatem concurrunt. unitas Naturæ mouentis, quia simplex & unica Natura mouens est principium unius, & simplicis motus. Simplicitas corporis, quia simplicis corporis est simplex motus. concurrit & simplicitas spatii, nam super spatiũ aliquam obliquitatem, & compositionem habens non potest esse simplex motus, ut significauit Arist. tex. illo quinto, dicens, Rectus & circularis sunt solum simplices motus, quia duæ solum sunt simplices magnitudines recta & circularis, per magnitudines simplices non intelligens corpora mobilia simplicia, ut malè exposuerunt Auer. & Alb. Magn. quia tunc Arist. peteret principium: supponeret enim dari corpus circulare simplex, quod tamen demonstrandum erat, sed per magnitudines simplices intelligens spatia simplicia super quibus efficitur motus localis, ex altera uerò parte motus mixtus dicitur, quia componitur ex recto & circulari, uel ex recto & recto, talis uerò cõpositio oritur ex pluralitate principiorum mouentium, sicut contingit in animalibus, & sicut contingit in motu uentorum, qui propter diuersitatem principiorum mouentium nempè grauitatis, & leuitatis mixtus est ex recto & recto, ascensu & descensu: secundo oritur ex compositione corporis, tertio ex cõpositione spatii, quæ est, uel ex recto & recto, uel ex recto & circulari, quibus sic declaratis, iam habetur sensus propositionis quod corporis simplicis simplicem & unicam naturam mouentem habentis, est simplex motus. alterius motus mixtionem excludens, & motui simplici simplex quoque corpus correspondet. Cæterum, quia huius propositionis ueritatem Aristoteles minime probare uisus est, propterea qua ratione & uia eius ueritas demonstrari possit, considerandum est.

Qua uia, & ratione propositionis ueritas demonstretur.

PVTAVIT præcipuus inter latinos B. D. id ex motus definitione demonstrari posse. nam cum motus sit actus entis in potentia, actus autem ex potentia proportionari debeant. idcircò si ens in potentia simplex est, pariter & motus, qui eius actus est, simplex esse debet: si uerò ens in potētia compositum fuerit, pariter & motus compositus esse debet, & ex hoc uoluit propositiones istas conuerti, Corporis simplicis motus simplex est, & motus simplex corporis simplicis est: sed Beati Doctoris sententia nullo pacto probanda est, quia tunc sequeretur, quod corpus simplex motu mixto uiolenter, & præter naturam moueri minimè posset. quod sanè falsum esse ex eo manifestum est. Quia cum terra mouetur sursum uiolenter per lineam obliquam mouetur motu mixto: probatur consequentia ex eadem definitione motus, quæ non solum conuenit motui naturali, sed et uiolento; nā & motus uiolentus est actus entis in potentia, igitur si ens in potentia fuerit simplex: igitur & motus uiolentus qui eius actus est, erit simplex, & ita corpus simplex non mouebitur motu uiolento mixto, sed simplici, ea propter propositionis ueritas aliunde petenda est. dicimusque resolutè cum Auer. in principio com. 8. qui in hoc egregiè sentit, quòd huius propositionis ueritas probatur ex definitione corporis simplicis tradita in tex. 7. hunc in modum. Corpus simplex est quod habet unicam, & simplicem naturam mouentem, sed unica & simplex Natura mouens est principium unius atque simplicis motus: igitur corpus simplex habet simplicem motum, & similiter probatur cōuersa, nam simplex motus est qui fit ab unica & simplici forma, sed cui inest unica, & simplex forma mouens est corpus simplex ex definitione ipsius, igitur si fuerit motus simplex, necessariò corpus simplex erit, & ex hoc Aristoteles demonstrauit Cælum esse corpus simplex. nam cum motus simplex sit corporis simplicis, & motus circularis simplex sit. igitur Cælum cui huiusmodi competit motus, simplex erit: simplex intelligas non per negationem compositionis ex materia, & forma, quoniam compositionem istam admittit, ut suo loco demonstrabitur: sed simplex per negationē compositionis ex diuersis corporibus sicut & elementa simplicia dicuntur corpora, & sicuti ex definitione corporis simplicis colligitur, corporis simplicis motū simplicē esse, & ē cōtra, ita ex definitione corporis mixti probatur corporis mixti motū propriū mixtū esse, hunc in modū: Corpus mixtum est qđ habet plura principia mouētia, sed pluralitas principiorum mouentium est causa motus mixti, igitur corpus mixtum motū quoque mixtū habet, licet corpori mixto accidat motus sim

plex ratione corporis simplicis in eo prædominantis, ut dicit philosophus in tex. 8. nec officit ratio diui Thomæ, quia illa propositio, actus & potentia debent inuicem proportionari, intelligitur quo ad hoc, quòd propria potentia refertur ad proprium actum, & proprius actus recipitur in propria potentia, quia quodlibet non fit ex quolibet, sed determinatum ex determinato, ut testatum reliquit Philosophus primo Phis. tex. 43. cæterum ne ullus remaneat dubitandi locus, una dubitatio soluenda est circa illud Aristotelis dictum, quòd motus simplex potest esse corporis mixti ratione corporis simplicis in eo prædominantis, quia hoc dictum destruit necessitatem demonstrationis, qua philosophus corporis cœlestis simplicitatem demonstrat. nam si motus simplex potest esse corporis mixti ratione corporis simplicis in eo existentis: igitur ex motu circulari simplici non necessariò infertur ab Aristotel. Cælum esse corpus simplex, quia cum antecedente stat oppositum consequentis, nempè quòd motus sit simplex, & tamen sit corporis mixti: & ideò cum dicitur, Motus circularis est simplex, ergo Cælum est simplex, dicam quòd utique motus circularis est simplex, Cælum tamen non est simplex, sed mixtum, quod ratione corporis simplicis in eo existentis motu circulari simplici mouetur. tanta fuit uis huius difficultatis, ut magnus ille Auer. in com. 8. dixerit quòd ex motu simplici non necessariò infertur corpus simplex actu per se existens, sed infertur corpus simplex aut per se existens, aut mixto inexistens tanquam pars ipsius, ratione cuius ipsi mixto motus simplex conuenit, unde cum Aristoteles ex motu circulari simplici probat dari corpus circulare simplex, non probat illud dari ut actu per se existens, sed quòd uel datur ut per se existens in actu, uel ut pars mixti, & licet sit pars mixti, necesse est tamen ut quandoque inueniatur per se, quasi dicat ex motu circulari simplici probat dari corpus simplex circulare uel de facto, uel de possibili. cui responsioni dat manus Suessanus in eo loco. Sed hæc Auerrois responsio nulla est, quoniam Philosophus demonstrauit illud corpus circulare simplex esse quod simplici circulari motu mouetur secundum Naturam, quodue est quintum corpus alterius Naturæ ab elementis, quoduè statuit neque graue, neque leue esse ingenerabile & incorruptibile. Sed hoc est cæleste corpus per se existens actu non alteri coniunctum corpori mixto: igitur philosophus ex motu circulari simplici demonstrauit necessariò dari corpus circulare simplex per se existens in actu: confirmatur, quia illud corpus circulare simplex demonstrauit, quod statuit in 22. tex. esse locum & domicilium Deorum, & à quo per traditam hominum memoriam nihil unquam ablatum est, sed hoc, est corpus cæleste per se existens, quoduè sensu ipso à nobis conspicitur, igitur &c. quid ergo dicendum? dubitatio certè non leuis est, & à paucis, ut uideo, animaduer-

sa bif. tamen dubitatio persolui potest. Primo quidē sic, quòd ex uera, & exactā simplicitate motus necessario concluditur corpus simplex; et hoc pacto philosophus ex motu circulari simplici conclusit dari corpus circulare simplex per se existens, motus aūt simplex qui cōpetit mixto rōne corporis simplicis in eo prædominātis nō est uerè simplex, sed secundū quandā sensuū apparentiā & ex huiusmodi corpus simplex necessario inferri non pōt, nec eo simplici motu usus est Arist. pro medio termino: uel secundo dici pōt motū simplicē bif. considerari posse uno modo quo ad simplicitatē spatij, & simplicitatē & unitatē Naturæ mouētis, uel quo ad simplicitatē spatij tantū: tunc dicendū est, quòd si motus simplex primo modo accipiatur ut sic motus simplex est corporis simplicis, & ex tali motu simplici necessariò infertur corpus simplex per se existens, quòniā si motus simplex fit ab unica natura, cū simplex & unica natura mouens sit corporis simplicis, igitur motus simplex necessario est corporis simplicis, & hoc modo Philosophus usus est motu circulari simplici pro medio ad probandum corpus circulare simplex esse. Si uerò accipiatur secundo modo, ut sic motus simplex potest esse corporis mixti ratione illius simplicis in eo prædominātis, nec de motu simplici ità accepto uerificatur propositio ista, Motus simplex est corporis simplicis, quia potest esse corporis mixti, nec tali motu simplici usus est Arist. pro medio ad demonstrandum cœlestis corporis simplicitatem, & hunc in modum dubitationi arbitror satisfactum iri.

Vnius corporis simplicis unus tantum est motus secundū naturā.

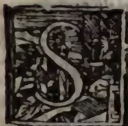
XTAT Aristotelis propositio eadem primo Cœli contex. 9. quæ ibi ob eā causā adducta fuit, ut ostenderet motū circularē nulli elementorū conuenire secundum naturā, ut aūt præcipuū Aristotelis scopum assequi ualeas scitò, quòd huius instituti ea causa fuit, ut ostenderet motū circularem esse proprium, & naturalem Cœli, ut ex hoc ostenderet cœlū esse alterius naturæ ab elemētis, quod erat præcipuū Aristotelis institutū atque consilium: cū.n. in tex. 8. conclusisset Cœlū esse corpus simplex, reliquū erat ostendere an esset eiusdē uel alterius naturæ ab elementis: Ad ostendendum aūt hoc, necessariū erat accipere motū circulārē esse naturalem & proprium Cœlo, quo non cognito, nec diuersitas illa cognosci potuisset, illud autem probauit ex hoc, quia motus circularis nulli elementorum competit secundum naturam. hoc autem ex propositione ista demonstrauit, quam præ manibus considerandā habemus, cuius sanè propositionis ueritas ex eadem corporis simplicis definitione pendet, ex qua pendebat ueritas propositionis superius declaratæ hunc in modum. Corpus simplex ex quod habet sim-

plicē & unicā naturā mouentē. sed una natura est principiū unius motus secundum naturā: igitur unius corporis simplicis unus tantum est motus secundum natura, & similiter sua conuersa, ex eadem definitione ita probatur unus simplex motus secundum naturam ab una tantum prouenit natura, quia unitas specifica motus non stat cum diuersitate specifica formarum, sed una natura mouens unius corporis simplicis est. igitur unus motus simplex est unius tantum corporis simplicis secundum naturam. Sed licet ex hac radice istarum propositionū ueritas pendeat, attamen & una & altera difficultate non caret. prima .n. contra se manifestissimas hēt instantias, nā inferiores sphæræ Cœlestes duos habent motus, unū ab oriente ad occidens, alterū uerò ab occidente ad oriens, iā uerò aut ambo sunt naturales, aut unus naturalis & alter uiolentus, secundū dici non potest, quia si alter esset uiolentus non esset ꝑpetuus, cōsequentia est Arist. primo cæ. 15 ubi uolens probare motū circularē non conuenire cœlo uiolēter, probabat ex eo medio termino, quia tunc nō esset perpetuus, igitur ambo illi motus sunt naturales, igitur unius corporis simplicis plures sunt motus secundū naturā. præterea si aer existens in loco ignis deorsū ad locum propriū moueretur, talis motus esset sibi naturalis, cū sit ad locū propriū, si uerò ex altera parte sit in loco aquæ, uel terræ naturaliter mouetur sursū ad eundē locum, sed motus sursum, & deorsum differunt specie, cū sint inter se oppositi, igitur uni corpori simplici plures motus secundum speciē secundum naturā conuenire possunt. cæterū isthæc obiecta à nobis facile diluūtur, & ad primū concedimus sphæras inferiores duplicē habere motus: cum aūt quæritur an ambo sint naturales, uel unus naturalis, & alter uiolentus, respondetur ꝙ nec ambo sunt naturales, nec unus naturalis, & alter uiolentus: Sed unus est naturalis, ut qui fit per propriam illius orbis uirtutem & Animam: alter uerò est non secundū naturam, ut ille qui fit ad motū primi mobilis, talis.n. nō est secundum naturā atque uiolenter, & contra naturam, sed est non secundum naturam, qui ab Auer. primo cæ. 14 motus accidentalis appellatur, qui uniuersalior est motu uiolento, & non opponitur motui naturali, sed essentiali, & à Simplicio in eodem loco præter naturam negatiuè nuncupatur, nec inconueniens est hunc in modum uni corpori simplici plures conuenire simplices motus. Nec obstat secundum, nam licet uerum sit quòd si aer moueatur à loco ignis deorsum ad locum proprium, & à loco terræ sursum ad eundem locum, utroq; motu moueatur secundum naturam, illi tamen duo motus facti sursum & deorsum non sunt specie differentes, illi .n. motus secundum speciem diuersi sunt, qui fiunt à diuersis naturis secundum speciem, & terminantur ad diuersa loca secundum speciem. cum illi duo motus aeris fiant ab una & eadem natura specifica aeris, & sint ad unum & eundem terminum ad quem secundum speciem non itaq; secundum speciem, sed numero tantum sunt diffe-

rentes, & cum dicebatur, motus sursum & deorsum sunt oppositi igitur specie differentes, respondetur quòd non quilibet motus sursum, & deorsum oppositi sunt, sed solũ ij qui fiunt ad opposita loca, & ad oppositos terminos, ex quorum oppositione oritur oppositio inter motus, sicut sunt motus ignis sursum, & motus deorsum terræ, qui oppositi sunt, quoniam fiunt ad opposita loca: motus aũt sursum & deorsum q fiunt ad unum & eundem locum secundum speciẽ, sicut est motus sursum & deorsum Aeris ad proprium locum hi non sũt oppositi, nec specie differentes, & licet illi duo motus Aeris incipiant à contrariis terminis, à quibus ut à loco ignis, & à loco terræ, non tamen sunt contrarij, quoniã oppositio in motu non desumitur à termino à quo, sed à termino ad quem. sed cum propositio ista ab occurrentibus difficultatibus libera sit, nunc eius conuersam à calumniis Io. Grammatici uindicemus. Io. Grammaticus ut ex Alpharabio refert Auer. in Com. 8 perturbauit conuersam illius propositionis quæ erat, quod unus motus simplex unius tantũ est corporis simplicis secundum naturã. dixitque quòd unus motus simplex pluribus corporibus secundum speciẽ differentibus, conuenire potest. nam motus sursum est unus motus simplex secundum speciem: & tamen competit igni & aeri, qui specie distinguntur similiter motus seorsum Aquæ & terræ, sed decipitur Io. Gram. & temerè hac in parte reiecit hanc Aristotelis propositionem, quæ firmo nititur fundamento: nam ut dicebatur supra huius propositionis ueritas ex hac pendet radice, quòd motus unus secundum speciem ab unica prouenit natura secundum speciem, non autem à diuersis naturis secundum speciem, quia si cum diuersitate specifica formarum staret unitas specificas, motus tunc præcluderetur uia ex unitate operationis inueniendi unitatem specificam formarum. Sed una natura secundum speciem est unius tantum corporis simplicis secundum speciem, igitur unus motus simplex est unius tantum corporis simplicis secundum speciem, nec sua ratio qua ostendit oppositum, alicuius est momenti quoniam falsum est quòd motus sursum ignis, & aeris sint eiusdem speciei, nam cum à naturis proueniant specie differentibus quales sunt formæ ignis, & aeris, fiantque ad loca secundum speciem diuersa, locus enim ignis est orbis Lunæ concauum: locus uero aeris est concauum ipsius ignis, quæ secundum naturam, diuersa sunt, huiusmodi motus eiusdem speciei, esse non possunt, similiter motus deorsum aquæ & terræ bene sunt eiusdem speciei subalternæ, quapropter non omnis motus sursum est eiusdem speciei cum motu sursum, neque motus deorsum cum motu deorsum, sed ij solum qui fiunt ad eundem locum, & ad eundem terminum secundum speciem: qui uero fiunt ad loca diuersa secundum speciem, ij secundum speciem diuersi sunt: cæterum solutio ista instantiam contra se habet, quoniam si motus, qui terminos diuersos habẽt, diuersæ sunt speciei: igitur motus terræ deorsum per casum

à concauo orbis Lunæ ad superficiem usque terræ non erit unius & eiusdem speciei, quòd falsum est, quoniam tunc uni corpori simplici plures conuenirēt simplices motus secundum naturam. deducitur consequentia, quoniam hic motus fit per diuersos terminos secundum speciem: fit enim per locum ignis, aeris, & aquæ, quæ specie diuersa sunt. Pro solutione sciendum quòd terminus motus duplex est, unus quidē ultimus et essentialis, et is est in quē mobile quiescit, nec ultra progreditur: alter uerò est non ultimus & accidentalis, tunc dicendum est, quòd illi motus specie distincti sunt, qui terminos habēt ultimos, & essentiales diuersos secundum speciem, sicut sunt motus, deorsum terræ & aquæ: ij enim quia ad ultimos terminos tendunt diuersos secundum speciem, propterea speciei diuersi sunt, similiter motus sursum ignis, & aeris: si uerò motus terminos habent diuersos non ultimos, & accidentales ij specie non distinguntur, quoniam specifica differentia non sumitur ab ijs quæ accidentalia sunt. iam uerò motus ille deorsum terræ in casu posito licet habeat plures terminos non ultimos & accidentales, habet tamen unicum terminum ultimum, & essentialem, ut potè superficiem terræ, & proinde totalis ille descensus & motus deorsum est unus secundum speciem, & hæc satis.

Forma est subiectum uniuersalitatis, & iste est intellectus cuiuslibet formæ.

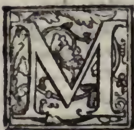
CRIBITVR propositio ista formaliter ab Auer. primo Cæ 92. quam ab Arist. accepit in eodem loco ubi philosophus dubitans contra mundi unitatem ab ipso determinatam probans q; aut plures esse, aut possibile plures esse, huiusmodi ratione usus est. Quæ formam habent aut actu plura sunt, aut esse possunt, Mundus formam habet, Mundus igitur aut actu plurificatus est, aut plurificari potest: quam rationem persoluens philosophus concedit mundum plurificabilem esse ratione formæ, & consequenter formam plurificabilem esse, & subiectum (ut inquit Auer.) uniuersalitatis & pluralitatis. quam propositionem licet etiam Zimara in Theo. dilucidare uoluerit: quia tamē ipsam exactè (ut opus erat) nō explicauit, eam dilucidare decreui, hoc enim artis ingenium est, ut inquit Hip. aut non inuenta inuenire, aut imperfecta perficere, in qua propositione dilucidanda, duo consideranda sunt, unum ex parte subiecti, alterum uerò ex parte prædicati: ex parte quidem subiecti, pro quo accipiatur forma in hac propositione, an pro forma uniuersaliter siue materialis sit, siue à materia separata, an pro forma materiali tantum: ex parte uerò prædicati, an forma

sit plurificabilis ab intrinseco, an ab extrinseco, quò ad primum resolutè dicendum, quod forma in hac propositione accipitur pro forma materiali tantum, quod patet ex uerbis Aristotelis in contex. ubi sic inquit, Quorumcunque substantia est in materia plura & infinita sunt, aut esse possunt, loquitur ergo Philosophus de forma quæ materiæ concreta est. præterea probatur ex ratione Philosophi 12. Met. 49. ubi probans non esse plures primos motores, ita ratiocinatur, Si essent plures primi motores, essent materiales, quia quæ sunt specie unum, & numero plura materiam habent, primus motor non est materialis, est enim actus purus, & entelechia, igitur non est plurificatus. in qua ratione accipit Philosophus illud principium, quòd forma plurificabilis secundum numerum materialis est. & licet ratio ista sit de primò motore simpliciter. attamen concludit etiam de aliis intelligentiis, quia medium quo concludit primum motorem plurificari non posse, quod est abstractum esse, & carere materia, competit etiam cæteris intelligentijs, quam rationem accuratius tandem considerans Scotus, uidensque rationem de materia illa totius quam sibi effinxit intelligi minimè posse, sed de materia partis, & proinde cæteris intelligentiis communem esse. secundo Sent. lib. dist. 3. q. 8. negauit illud principium nempè quæ sunt numero plura, materialia sunt. clamauitque dicens rationabilius est Theologo à Philosopho in principio propter quod tenet aliquam conclusionem, consequenter discordare in conclusione, quàm errare cum eo, hæc Scotus. quamobrem secundum Aristotelis dogmata dicendum est, quòd forma materialis solum plurificabilis est, & consequenter forma quæ in hac propositione pro subiecto accipitur supponit pro forma materiali tantum, sed quàm primum dicitò Auerroes uidetur intelligere de forma uniuersaliter, quoniam inquit, & hic est intellectus cuiuslibet formæ, quòd uidelicet plurificabilis sit. respondetur, quòd Auer. intelligit de forma materiali tantum, quoniam propositio Auerrois non secus intelligi debet ac propositio Aristotelis quam ipse interpretatur, quod ex eo etiam confirmari potest, quoniam ipse nullo pacto admittit formam abstractam plurificari posse, ut patet ex his quæ habet 3. de Anima Com. 5. ubi inquit, quòd cum intellectus sit forma abstracta, & immaterialis plurificari nequit, quare unà cum Arist. uult Auerroes, quòd forma in hac propositione accipiatur pro forma materiali tantum, & tunc sensus erit, Forma materialis plurificabilis est, & hic est intellectus cuiuslibet formæ materialis: Nunc secundum consideremus, quæ res ut conspicua, & manifesta fiat distinctione opus est. nam pluralitas bis considerari potest, uno modo secundum aptitudinem, alio modo secundum actum. Si primo modo consideretur sit ista enuntiatio forma materialis ex se, & ab intrinseco plurificabilis est, & pluralitas ita accepta cōpetit formæ in secundo modo dicendi per se tanquam propria passio ipsius,

quæ conclusio ex Arist. probatur in contex.93. ubi persoluens rationem factam contra mundi unitatem, inquit, quòd mundus plurificabilis est ratione formæ, sed actu plurificari non potest, quia mundi forma uniuersam occupat materiam. concedit igitur quòd mundus, & quodlibet aliud corpus in quo alia est ratio formæ ut formæ, & alia ut in materia plurificabile sit ratione formæ, igitur forma ex se, & ab intrinseco plurificabilis est. adde quòd in contex.92.inquit, quòd etiam si in rerum natura unus tantum numero circulus reperiretur, adhuc in eo aliud esset circulus, & aliud hic circulus. & circulus, inquit, forma est per seipsam sumpta, hic uerò circulus forma est mixta cum materia, quibus sanè uerbis ostendit quòd ablata actuali pluralitate circulorum adhuc remanet natura communis ut pote circulus, qui forma est per seipsam sumpta, tunc si arguitur, Natura communis est apta nata de pluribus prædicari, & in pluribus esse: forma per seipsam sumta est natura communis, quoniam inquit, circulus est forma per seipsam sumpta, & in hoc contradistinguitur à seipsa ut mixta cum materia, quoniam ut sic singularis, & incommunicabilis est. igitur forma materialis de se est apta nata de pluribus prædicari, & in pluribus reperiri. Secunda enunciatio huiusmodi est si pluralitas consideretur quo ad actum forma non est plurificabilis ab intrinseco, sed ab extrinseco utpotè per materiam, licet enim forma de se sit apta nata plurificari, ista tamen aptitudo non reducitur ad actum pluralitatis nisi per materiam: conclusio ista probatur ex contex. illo 91. ubi inquit. quòd licet mundus plurificabilis sit ratione formæ, tamen non est actu plurificatus, neq; plurificari potest, quoniam mundi forma non occupat partem materiæ, sed uniuersam materiam, itaque mundi forma non plurificatur actu ob defectum pluralitatis materiæ, & similiter in contex.94. solutionem datam duobus illustrans exemplis hominis & simitatis, inquit, quòd si ex omnibis carnibus fieret una caro numero tantum, tunc esset una caro numero tantum, & non plures: sunt autem numero plures, quia plures sunt materiæ ut carnes, & ossa, quare actualis pluralitas inest formæ propter actualẽ materiæ pluralitatem, qua ablata tollitur actualis pluralitas in forma, unde Auer.7.met. com. 28. inquit, quòd multiplicatio formarum in eadem specie ab uno generante prouenit ob multitudinem materierum, in quas agit, & in hoc sensu intelligi debent omnes Aristotelis, & Auerrois authoritates, in quibus aiunt, quòd materia est causa pluralitatis formarum, uidelicet quo ad actum. cæterum animaduerte quòd licet materia sit causa actualis pluralitatis in forma, attamen forma est etiam causa actualis pluralitatis materiæ, & hoc in genere causæ finalis, nam ut habetur secundo phis. 91. forma est finis materiæ, sicut ergo finis est causa omnium ordinatorum in finem, illisque necessitatem imponit ut disponantur secundum

existentiam finis, ita forma imponit necessitatem materiæ, quoniam ergo forma materialis est apta nata plurificari, operæ precium fuit materiam actu plurificari, atque in partes diuidi, ut ex diuisione, & pluralitate materiæ aptitudo illa formæ reduceretur ad actum pluralitatis: & propterea forma dicitur esse radix, & fundamentum pluralitatis, quoniam pluralitas, & diuisio materiæ originẽ habet à forma tanquã à causa finali, et ita materia est causa pluralitatis in forma, hæc uero est causa pluralitatis in materia, neque est inconueniens ut causæ sint sibi inuicem causæ, ut habet Arist. 2. Phis. 30. illud tamen animaduerte quòd cum dicitur materiam esse causam actualis pluralitatis in forma, non accipitur materia præcisè, & secundum se, sed ut quantitate affecta, si quidem materia non potest esse causa pluralitatis nisi sit in partes diuisa, sed in partes diuidi minime potest, nisi per quantitatem, ut sententia fuit Aristo. 5. Met. 18. & Auer. primo cap. de sub. orbis: igitur materia ut quantitate affecta est ueluti causa formalis actualitatis pluralitatis in forma, & hæc de propositione ista. sed quoniam in eodem contex. ex quo hæc propositio desumpta est, desumitur etiam mundum formam habere, ideò quæ sit mundi forma sequenti capite explicabitur.

Mundus ex forma constat & materia.

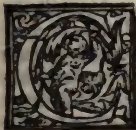
VNDVM ex forma constare & materia statuit Aristoteles primo Cæ. contex. 93. quæ autem sit mundi materia declarauit ipse in contex. 95. & 97. dicens necesse est ex omni naturali, & sensibili constare corpore, & per consequens ex uniuersa materia, propterea quia extrà mundũ nullum est corpus, neque esse potest uult ergo mundi materiam esse omne corpus sensibile, & naturale, & præsertim quinque corpora simplicia ut cælum, & elementa, sed quæ sit mundi forma ab ipso declaratum minimè fuit, & propterea non paruam eius interpretum animis ambiguitatem iniecit, Auerroes in com. 95. cælum mundi formam esse asseruit, sed animaduerte modum loquendi Auerrois, quia non dixit absolutè cælum esse mundi formam, sed quasi formam, nec elementa absolutè materiã, sed quasi materiam: etenim cum Cælum non sit forma informans elementa, non dicitur uerè forma, sed quasi forma, sed hæc Auerrois sententia in se utique uera est, quia elementa respectu Cæli habent rationem materiæ, & Cælum respectu elementorum habet rationem formæ, quia ut ipsemet scribit 3, de anima 36. quotiescunque sunt aliqua quæ ad unius constitutionem concurrunt, & unum est perfectius altero, continens & conseruans: alterum uerò sit imperfectius, & contentum, id quod est perfectius, & continens ha-

bet rationem formæ, imperfectum uerò & contentum habet rationem materiæ. iam uerò Cœlum, & elementa ità se habent quòd Cœlum est perfectius elementis, ipsaque continet, & conseruat: igitur Cœlum habet rationem formæ, elementa uerò rationem materiæ. Non tamen Auerrois sententia est ad Aristotelem in eo loco, quia Cœlum est materia mundi ut materia cō tradistinguitur à forma, igitur Cœlum non est mundi forma. probatur assumptum ex contex. 97. ubi Philosophus inquit, quòd mundus constat cū omni corpore naturali, & sensibili, & ex hoc probat mundum ex uniuersa cōstare materia, Cœlum est corpus sensibile, & naturale; Cœlum igitur est materia, & non forma mūdi, præterea forma mundi de qua loquitur Arist. ibi est illa cui non repugnat plurificari in plura numero: inquit enim mundus plurificabilis est ratione formæ, sed non plurificatur actu, quoniam mūdi forma uniuersam occupat materiam, sed Cælo repugnat plurificari in plura numero, igitur Cœlum non est forma mundi. Ex altera parte Suessanus uoluit quòd Deus optimus sit forma mundi, quod ea ratione persuadet, quoniam Deus est primum agens, primus finis, & prima forma, sed non dicitur prima forma nisi respectu mundi, cæterum illud animaduertit quòd hæc prima bif. considerari potest, uno modo, secundum esse intentionale, alio modo secundum esse reale: si primo modo consideretur, sic dicitur forma intelligentiarum, & intellectus nostri: si uerò secundo modo sic dicitur mundi forma, Sed & Suessani sententia in se quidem uera est, quoniam Deus opt. dicitur esse forma & respectu intelligentiarum, & respectu mundi, nam secundum intentionale prout est obiectum intelligibile dicitur esse forma intelligentiarum, & intellectus nostri: dicitur autem forma mundi, inquantū est agens conseruans ipsum, hoc enim rationem formæ habet, attamen Deus opt. non est forma mundi, de qua loquitur ibi Philosophus, quia ut dicebamus aduersus Auer. quia forma mundi de qua loquitur Philosophus est cui non repugnat in plura numero plurificari, Deus autem non est huiusmodi, quare non potest dici forma mundi. adde, quòd forma mundi de qua loquitur Philosophus est forma materialis cuius esse quod habet secundum se est aliud ab esse quod habet ut mixta cum materia, sed Deus optimus non est forma materialis, nec eius esse secundum se uariatur, & contrahitur ab esse in materia, itaq; Deus opt. de Aristotelis sententia mundi forma dici non potest. ex quibus etiam rationibus ostenditur mundi formam non esse colchodeam, aut uirtutem aliquam abstractam, & immaterialem, quid ergo dicendum?

Dilucidatio.

RO resolutione dicimus quòd mundi forma de Aristotelis sententia est forma materialis cui non repugnat plurificari, & cuius esse contrahitur ut est in materia: secundo dicimus, quòd Mundus non est compositum per se unum unitate aliqua essentiali, quia compositum per se unum requirit materiam unam quæ in potentia est, ex qua fit unũ p se cum forma dante esse, ut inquit Philosophus 8. Met. 15. iam uerò mundus non constat ex uera materia quæ sit in potentia, quia eius materia, ut inquit ipse, sunt oĩa corpora naturalia, & sensibilia. Sed mundus dicitur unus unitate aggregationis, & ordinis, prout componitur ex pluribus ad unum primũ ordinem habentibus, ex quo sequitur quòd mundus non habet unam formã substantialem à qua dici possit compositum per se unum, quæ nam ergo erit ista forma materialis quæ est mundi forma, cum non sit forma substantialis? Respondetur quòd est forma accidentalis, & ista à nonnullis dicitur esse ordo, & non immeritò, quia si omnia corpora naturalia reperirentur, nullumque ordinem haberent, ita ut ignis poneretur in medio, & terra sursum, non esset mundus, quare ordo corporum naturalium mundum componentium mundi forma dici potest. Nos autem dicimus quòd figura sphærica est mundi forma de qua uerificatur quod plurificabilis sit, & quòd aliud est esse secundum se ab eo quod habet in materia, ita ut Mundus ex materia & forma ita definiri queat, Mundus est corpus compositum ex omnibus corporibus sensibilibus & naturalibus, sphærica figura contentum: corpora enim naturalia sunt materia, sphæricitas autem forma, quod si quis dicat, ut dicunt quidam imperiti moderni Aristotelem per mundi formam intelligere formam substantialem, non quidem mundi propriam à qua habeat esse, sed omnes formas substantiales corporum naturalium ex quibus componitur mundus, id omnino reijciendum est, quia ea attributa quæ ab Arist. attribuuntur formæ mũdi, ut quòd ei non repugnet plurificari in plura numero, & quòd eius esse cõtrahatur, & diminuatur ex eo quod est mixta cum materia, non conueniunt formis omnium corporum naturalium, & sensibilium, ex quibus mundus componitur: licet enim formis corruptibilium illa attributa conueniant, de formis tamen corporum cælestium uerificari non possunt, quia cum abstractæ sint, neque secundum numerum plurificari possunt, neque per esse in materia contrahuntur, igitur forma mundi non accipitur pro omnibus formis corporum naturalium, ex quibus mundus ipse componitur, & hæc satis.

Per quid forma materialis sit una numero.

VM superius per quid forma materialis plurificabilis sit explicatum fuerit, non erit ab re hoc in loco per quid sit una numero dilucidemus. Zimara huius fuit sententiæ quòd forma materialis est una numero seipsa, nec suæ unitatis alia assignanda causa est à suamet essentia, quam sẽtentiam primo probauit ex Aristotelis authoritate 8. Met: ultimo, ubi habet, quòd simplicia seipsis sunt formaliter unum, & ens, nec alia in eis est inquirenda causa à propria eorum natura : secundo eam confirmauit ex Auerrois authoritate 3. Phis. 68. ubi inquit, omnis res est una per suam formam, forma uerò est indiuisibilis, hoc est una per se, potest etiam hac ratione confirmari, forma duplex habet esse extra animam, & in anima, primum quidem habet ex se formaliter non ab alio nisi effectiuè, quoniam de potentia ad actum educi non potest nisi beneficio agentis, alterum uerò habet ab anima: & quoniam unitas numeralis conuenit formæ ut habet esse reale, & extra animam, quoniam omne quod est extra animam unum numero est, idcirco sicut non est assignare causam quare sit ens reale, ita non est assignare causam diuersam à sua essentia quare sit unam, & quia uniuersalitas competit ei ut in Anima, ideo à quo habet ut sit in Anima, ab eodem habet ut sit uniuersalis. itaquè quærenda est causa per quã sit uniuersalis, & assignatur intellectus : non est autem quærenda aliqua causa quare forma sit numero una alia à sua essentia, Sed ista opinio falsa est, quia ut patet ex Aristo. primo Cæ. 93. & 94. forma est una numero, quia materia est una: si enim inquit ex omnibus carnibus fieret una tantum numero caro, una tantum esset numero forma & non plures, & ista ratio sumpta à materia est per causam, ut notauit Auerro. in Comment. 95. igitur forma non est una numero seipsa, sed per causam extrinsecam, quòd si forma esset una numero seipsa, tunc Philosophus assignans unitatis nnmeralis formæ materiam pro causa assignasset, non causam pro causa, præterea forma materialis ex se communicabilis est in plura numero, igitur ex seipsa non potest esse numero una: antecedens patet ex superioribus, probatur cõsequentia, quia uni & eidem naturæ opposita per se conuenire non possunt. sed esse communicabile, & esse unum numero sunt opposita, quoniam esse unum numero est esse incommunicabile in plura, igitur formæ per se cõueni re non possunt: cum igitur forma ex seipsa communicabilis sit, ergo ex seipsa non potest esse numero una, & incommunicabilis. sed uide quid respondeat uir iste, inquit enim quòd forma communis est ex se communicabilis in

plura,& hæc non est ex se una numero, sed forma singularis dicitur esse ex se una numero,& propterea non sequitur quòd uni & eidem per se conueniant opposita. Sed hæc figmenta sunt,& mere nugæ,nam quæso per quid forma communis contrahitur ad esse singulare,aut ex seipsa, aut per aliquod additum suæ naturæ:non primo, quoniam idem non potest esse contrahens & contrahibile,diuidens & diuisum:ergo contrahetur per aliquod additum suæ naturæ,quod etiam Aristotelis uerba confirmant primo cœ.92. dicentis,quòd cum duplex sit ratio formæ,alia quidem forma ut forma,alia uerò formæ ut in materia est,forma non redditur singularis & incommunicabilis per rationem formæ, quia per rationem formæ communicabilis est in plura,& per eandem rationem non potest contrahi ad oppositum, sed redditur singularis,ut in materia; unde inquit,differunt circulus,& hic circulus,quoniam circulus forma est,hic autem circulus forma est cum materia: iam uerò per quid forma redditur incommunicabilis & singularis per idem redditur una numero, atqui singularis redditur non ex se, sed per aliq. diuersum à sua natura,igitur non ex se ,sed per aliquod diuersum redditur una numero,& in hoc immorari superfluum est.

Dilucidatio.

PATEFACIAM ego sententiam meam his conclusionibus, quarum prima est,si loquamur de unitate entis quæ eadem est cum essentia rei & ut inquit Auer.3.disp.in Algaz.fol.14. dubij nō dicit supra rei essentiam aliquod additum sicut dicit albedo in ente,sed priuationem diuisionis in entitate tantum,forma seipsa est una,& non per aliquod additum suæ naturæ, quia sicut seipsa, & non alio est formaliter ens,ita etiam seipsa est formaliter una, nec huius unitatis alia est assignanda causa quàm suamet essentia. Altera conclusio, si loquamur de unitate numerali quæ ab illa maximè diuersa est, quia hæc accidens est, & supra rem addit dispositionem accidentalem,utpotè in diuisionem & diuisionem accidentalem, forma non est una numero seipsa, sed per aliquod diuersum à sua essentia ut per materiam non quidem præcisè sumptam, sed quatenus signata est,dispositionibusque affecta,unde seclusa materia signata forma nō manet amplius una unitate numerali,sed tantum unitate entis,& ideo quærenda est causa unitatis numeralis ipsius,& assignatur materia, licet modo aliquo concurrat etiam respectus ad agens,non tamen est quærenda causa unitatis entis alia à sua essentia : hinc te colligere uelim communem illam propositionē falsam esse,quam plurimi comprobāt Philosophi,quod materia

est una numero positiuè per formam substantialem dantem sibi unitatem numeralem, cum potius res econtra sese habeat, quòd forma substantialis est una numero per materiam signatam, & in illo priori quo materia formam substantialem antecedit propriis dispositionibus affecta, est singularis, & indiuidua, siquidem mediantibus illis ante aduentum formæ, communis materiæ gradum egressa est, quibus ita constitutis, obiecta in oppositum facilè diluuntur: & ad primum dicimus, quòd Arist. 8. meth. ultimo intelligit de unitate entis, quia sicut simplicia seipsis sunt formaliter entia, ita etiam seipsis sunt formaliter unum ea unitate quæ consequitur ad essentiam rei: composita uero quoniam habent causam suæ substantiæ, habent quoque causam suæ unitatis. ad Auerrois authoritatem dicimus, quòd si Auerroes intelligit de unitate entis, conceditur, nec officit nostræ sententiæ: si uerò intelligit de unitate numerali à uero peripatetico inficianda est. Ad rationem autem ita respondetur, quod ista uniuersalitas, communicabilitas, unitas entis, & unitas numeralis, uel singularitas non eodem modo sese habent ad ipsam formam, quoniam uniuersalitas non competit ipsi formæ secundum esse reale extra anima sed per intellectum, ut habetur tertio de Anima 18. qui abstrahens formā à conditionibus materiæ quod nil aliud est nisi intelligere formam non intelligendo materiæ conditiones reddit ipsam uniuersalem, ipsamque hoc modo perinde ac lumen irradiat, & materiæ cōditiones, quæ perinde ac tenebræ impedimento erant, quo minus intelligeretur, depellit ut suo loco declarabitur: communicabilitas autem unitas entis & unitas numeralis cōueniunt formæ secundum esse extra animam, sed diuersimodè quoniam communicabilitas in plura, & unitas entis conueniunt ipsi formæ ex se, unitas autem numeralis non conuenit formæ ex se, sed per aliquod contrahens ipsam, tunc ad argumentum dicimus quòd cum uniuersalitas non conueniat formæ nisi per intellectum, ideò quærenda est causa huius, & assignatur intellectus: communicabilitas autem & unitas entis conueniunt formæ ex se, & ideo non est querenda causa horum alia ab essentia formæ. Vnitas autem numeralis & singularitas licet conueniant formæ secundum esse extra animam, non tamen conueniunt ei ex se, sed per aliquod extrinsecum, unde non ualet unitas numeralis conuenit formæ ut habet esse extra animam, igitur ex se. quoniam non omne quod conuenit re secundum esse extra animam conuenit ei ex se, sed aliqua ex se, aliqua uerò per aliquod extrinsecum.

Qua uia probetur corpora naturalia composita esse ex materia, & forma.

VM superius declaratum fuerit qua uia corpora simplicia esse, pariterque ex pluribus corporibus mixta dignoscatur, nunc qua uia corporum naturalium compositio ex materia, & forma cognita sit, considerandum est. quod sanè declarantes dicimus, quod corporum naturaliũ compositio ex materia, & forma per mutationem, & motum ab Aristotel. cognita fuit. Verum quia corpora naturalia duum generum sunt, alia enim sunt corruptibilia, & cadúca, alia uerò sempiterna, ut cœlestia corpora, huiusmodi compositio in utrisque non per eandem speciem motus cognita fuit: in corruptibilibus enim per mutationem in substantia cognita fuit. in corporibus autem cœlestibus per motum localem, ut etiam testatum reliquit Auer. sub initium primi cap. de sub. orb. ubi ita inquit, Determinatum est enim corpus cœleste componi ex duabus naturis, sicut generabilia, & corruptibilia, sed tamen in istis declaratum est has duas naturas esse per generationem, in cœlestibus uerò per motum localem. Cæterum illud considerandum est, ubi, & quomodo per mutationem in substantia corporum corruptibilium compositio inuenta est, & ubi, & quomodo corporum cœlestium per motum localem. porrò corporum corruptibilium Compositio ex materia & forma ab Aristo. primo phis. cognita fuit, modus autem ille fuit: demostraturus enim Aristoteles numerum principiorum, in contex. 41. illam enunciationem accepit, quòd principia eorum quæ fiunt sunt contraria, quàm sanè & communi priscorum consensu, & ratione comprobauit, uerum quia unum contrariũ alterum contrarium recipere minimè potest, in contex. 51. præter principia contraria tertium dari oportere probauit quod recipiat contraria, hoc autem materia est, quamobrem tria erunt principia duo contraria, & unum subiectum quod subiicitur contrariis. Ex qua uia illud etiam demonstratur theorema, quòd omne corpus naturale fit, & generatur interuentu materiæ, formæ, & priuationis, quia si in omni mutatione principia contraria reperiuntur ut priuatio, & forma, & præter hæc quia unum reliquum recipere minimè potest. requiritur etiam materia, igitur omne corpus naturale generatur, interuentu priuationis, formæ, & materiæ: sed quoniam accedente forma priuatio corrumpitur, cum simul stare non ualeant, & materia manet, quæ in sui gremio aduenientem suscipit formam, igitur in omni corpore naturali quod generantur manent materia, & forma, & consequenter corpus naturale componitur ex materia, & forma: unde corporum corruptibilium compositio ex his propositionibus deducitur,

prima

prima est, quòd in omni mutatione principia contraria reperiuntur, ut priuatio, & forma: secunda est. quòd unum contrarium non recipit alterum contrarium, & ex hac deducitur materia: tertia, quòd accedente forma priuatio corrumpitur, & materia manet recipiens formam, hinc deducitur in omni corpore naturali quod generatur manere materiam & formam, & per cõsequens componi ex materia. & forma. hinc sequitur quòd talium corporũ compositio ex materia, & forma præsupponit cognitionem, & inuentionem principiorum, atque cognitio principiorum naturalium necessaria est ei, qui corpora naturalia composita esse ex materia, & forma cogniturus est. & proinde Philosophus primo Phis. contex. 64 post principiorũ inuentionem collegit corpus naturale quod generatur compositum esse, dicens, quare ex dictis manifestum est omne quod fit semper compositum esse, unde Theophrasti sẽtẽtia reiicĩda est, qui principia rerum naturalium probauit ex eo, ꝙ corpora naturalia cõposita sunt, cum tamen res e contra se habeat, quòd ex inuentione, & notitia principiorũ corpora naturalia cõposita esse ostẽdatur. nũc uerò secũdũ explicemus, ubi, & quomodo ꝑ motũ localẽ cæleste corpus ex materia & forma cõpositũ esse ab Aristotele ostensum fuit, dicimus autem ad hoc, id in octauo Phisicorum libro ab Aristotele hũc in modum ostensum fuisse, Omne quod mouetur ex se compositum est ex duabus naturis, quarum altera est mouens, & altera mota. cæleste corpus ex se mouetur, igitur ex duabus naturis quarum altera est mouens, & altera mota compositum est. sed pars mota materia est, pars mouens est forma, igitur cæleste corpus compositum est ex materia, & forma. minor propositio eodem loco demonstrata fuit, maior autem propositio ex his, quæ dicta sunt in eodem libro probatur, ubi dictum est, quòd omne quod mouetur motorem habet, neque idem secundum idẽ potest esse mouens & motum, quia omne quod mouetur ut potentia est, mouetur: motus enim est actus entis in potentia, & omne qđ mouet inquantum est actu mouet, iam uerò idem secũdũ idẽ actu & potentia esse non potest, quia oppositæ rationes & differentiæ uni & idem conuenire non possunt. igitur idem secundum idem non potest esse mouens, & motum itaque cæleste corpus cum ex se moueatur secundum idem non poterit esse mouens & motum, quapropter ex duabus naturis quarum altera mouens est, & forma: & altera mota est, & materia compositum esse necesse est. quo discursu usus etiam est Auerrò. sub initium primi cap. de subst. orb. quo in loco de naturis ex quibus cæleste corpus componitur, pertractaturus anteà (ut par erat) cæleste corpus ex duabus naturis tanquam ex materia & forma compositum esse ostendit: quamobrem corpora naturalia composita esse ex materia & forma per mutationem & motum ostenditur, corruptibilia quidem per mutationem in substantia, cælestia

uerò per motum localem.ex quibus illud consequitur;quòd aduersus Auicē nam demonstrauit Auerroes primo Phis.comm.ultimo, & cum eo tenuit Simp.eodem libro com.primo,quòd demonstrare corpora naturalia composita esse ex materia & forma,non ad Metafisicum attinet, sed ad Philosophum naturalem,quia cum corpora naturalia composita esse per motum demonstretur,motus autem sit medium naturale,igitur spectat ad Philosophum naturalem.Scientia enim & Demonstratio medij naturam insequuntur,ut plerisque in locis declarauit Arist. & præsertim primo rethor.cap.2. sub finem,ubi format consequentiam istam,si rethorica demonstraret aliq̄ conclusionem rethoricam per medium poeticum,aut naturale,non erit amplius rethorica,sed illa per cuius medium demonstrat,aut poetica,aut naturalis:quæ consequentia ex eo necessitatem hēt,quia scientia sequitur naturam medii,& scientia,& demonstratio tales esse dicuntur quale est medium,& ideò ualet Aristotelis consequentia,si rethorica demonstraret aliquam conclusionem rethoricam per medium alterius scientiæ,non erit amplius rethorica, sed illa per cuius medium demonstrat.quem Aristotelis locum cupio ut diligenter obseruent studiosi propter quorundam madernorum ignauiam,qui dicere non erubescunt,quòd aliqua demonstratio probat aliquam per medium naturale, non tamen demonstratio illa est naturalis nec attinent ad naturalem sed demonstratio illa insequitur naturam problematis,& quæsiti,sicut est de demonstratione illa qua probatur genus abstractorum esse per motum æternum: hæc enim,inquiunt,procedit per medium naturale nempè per motum,non tamen demonstratio est naturalis,sed metafisica ratione quæsiti quod demonstratur, hoc autem est abstractum esse,quod quidem est secundum ipsos quæsitum metafisicum,non autem naturale.quorum quidem sententia ridicula est;nam si hoc uerum esset,Aristotelis ratio statim collaberetur.nam dum inquit,si rethorica demonstraret aliquam cō clusionem rethoricam per principia& media alterius scientia ut pote per medium naturale,non erit amplius rethorica , sed illa per cuius media demonstrabit: negabitur consequentia,quia dicam,quòd licet rethorica demō stret aliquam conclusionem rethoricam per medium alterius scientiæ,ut per medium naturale,non erit naturalis,sed erit rethorica ratione quæsiti,& cō clusionis quæ demōstratur quæ rethorica est.Sicut dicunt boni isti philosophi ꝙ scientia illa quæ demostrat genus abstractorum esse ꝑ mediū naturale, nō est naturalis,sed est metafisica ratione illius ꝙ demōstratur,ꝙ est abstractū ēē, ꝙ de ipsorū sententia est quæsitū metafisicū:si ergo Aristotelis ratio cōsistere debet,dicendum est, & à quouis resolutè tenendum,quòd demonstratio semper insequitur naturam medii.cum ergo corporum naturalium compositio demonstretur per medium naturale , huiusmodi demonstratio

erit naturalis, & per consequens id attinebit ad Philosophum naturalem. Sed fortè ad hoc dicent alij, quòd corporum compositio demonstratur per mutationem, & motum, sed hoc non solum est medium naturale, sed etiam est medium metafisicum, quoniam motus à Metafisico quoque consideratur, & proinde talis compositio à metafisico etiam demonstrari potest. minus à uero declinant isti quàm alij, sed nec horum sententia satisfacit, quia tametsi motus à metafisico consideretur, tamen ut à metafisico consideratur medium esse non potest per quod corporum naturalium compositio demonstrari queat. probatur, quia metafisicus considerat ens inquantus ens, & omnia sub ratione uniuersali, ut legitur quarto Met. & sexto utrobique contex. primo, igitur considerat motum ut ens est, & sub ratione uniuersali, omnia enim sub eadem ratione formali in eadem scientia considerantur: iam uerò motus per rationem formalem entis ut ens quod est obiectum metaf. non potest intellectus duci in notitiã huius conclusionis, ut pote compositionis ex materia & forma, igitur motus ut à metafisico consideratur, medium esse nequit ad demonstrandum conclusionem istam. probatur minor, quia ratio entis communis est simplicibus & compositis, igitur medium esse non potest ad probandum rerum compositionem: adde quòd non solum motus, sed unumquodq; aliud quod à Metafisico consideratur quod participat rationem entis medium esse posset ad probandum corpora naturalia composita esse ex materia & forma, quod tamen communiter inficiantur, concluditur ergo quòd corpora naturalia composita esse ex materia & forma demonstratur per mutationem & motum inquantum medium naturale, & per consequens hanc conclusionem probare solum attinet ad Philosophum naturalem, quod erat probandum, sed cum ex iam dictis conspicuum sit cæleste corpus compositum esse ex materia & forma, nunc eius materiam & formam consideremus qua in re dilucidanda hæc explicanda proponimus: primum quidem, an materia cæli sit eiusdem uel alterius rationis cum materia sublunarium: secundum, si alterius rationis est, an potentia sit, uel actu: tertium, quæ sit eius forma: postremum quomodo sese habeat respectu cæli, an ei uniatur ut forma, uel ut motor, quibus sic explicatis, quid sit cælestis corporis substantia unusquisque facile poterit intelligere.

An materia cœli sit eiusdem naturæ cum materia inferiorum.

VM cæleste corpus ex materia & forma concretũ sit, ut priore cap. habitum fuit nunc illud ex iis quæ proposita fuere, primò considerandũ occurrit. an eius materia sit eiusdem naturæ cum materia inferiorũ. qua in re non est eadem apud oẽs opinio, ex græcis Io. Gram. Auicennas primo libro suæ suffic. cap. 4. ex latinis Egidius in proprio quæsito de materia cæli cõcordes asseruerũt materiã cæli eandem habere naturã cum mate. ia inferiorum, quã sententiã pluribus persuadere conati sunt, et primo sic, In pura potẽtia nulla reperitur distinctio quoniã actus est qui causa distinctionis existit, ex 7. met. contex. 49 Sed materia cæli & inferiorũ sunt pura potentia, igitur in eis secundũ essentiã nulla reperitur distinctio. probatur minor ex Auer. 2. Cæ. cõ. 3. ubi ait, ꝙ ex materia & cælesti forma fit magis unũ quàm ex materia & forma inferiorũ, igitur ex materia & cælesti forma fit unũ ꝑ se atqui unũ per se fit, qa forma est actus, & materia potentia ut scribit Arist. 8. met. contex. 15. igitur materia cæli potentia est, præterea si materia cæli & inferiorũ essent alterius rõnis, igitur hæ duæ naturæ non æqualiter distarẽt à primo ente. deducitur consequẽtia, quoniã ex 8. Met. 10. species rerũ sunt sicuti numeri, sicut igitur numeri non æqualiter distant ab unitate, ita species entiũ nõ æqualiter distant à primo, si ergo hæ duæ materiæ diversã hẽnt naturã. ergo altera erit ꝑfectior, & primo enti, propinquior, id aũt dici non põt, quoniã tunc altera ipsarũ actus magis particeps erit, & ita non erit pura potentia, quod falsum esse supra ostensũ fuit. cũ igitur ambæ pura potẽtia sint, igitur ambæ æqualiter distabunt à primo, & æqualis erunt ꝑfectionis, & ꝑ consequens eiusdẽ naturæ, & rõnis. tertio arguit Egidius hoc pacto, materia, ut testatũ reliquit Auer. primo de phis. auditu com. 70. est qd mediũ inter ens & nihil. igitur in ea non reperiuntur gradus. deducitur consequentia, qa si materia gradus haberet, hoc esset uel ut cõparatur ad ens, uel ut cõparatur ad nihil, hoc est, uel qa altera materia magis ꝑticeps esset entitatis q̃ reliqua, uel qa altera tenderet magis ad nihil q̃ reliqua: si primum dicatur, tunc illa quæ sic ponitur esse materia, non erit materia, quia non erit media inter ens, & nihil, sed inter ens & materiã: si uerò dicatur secundum, nec illa erit materia, quia non erit media inter ens & nihil, sed inter materiam cæli & nihil. præterea si essent alterius rõnis non essent naturæ simplices sed compositæ, deducitur, quoniã quæ differunt, ꝑ aliquam differentiã differunt, igitur compositionẽ habebunt differẽtiæ ꝑ quàm differunt. insuper, quæ inuicem secundũ magnitudinẽ cõparantur cõicant in materia, ut legitur 2. de gener. contex. 37. cælũ & inferiora secundũ magnitudinẽ comparantur: dicimus. n. solẽ maiorem esse tota terra. igitur cõem habent materiam. postremo rõ ista adiicitur, omne cor

pus corruptibile, Cælum corpus est. igitur corruptibile, igitur materiam hēt eiusdem naturæ cū materia inferiorum: probatur maior ex demonstratione Aristotelis 8.phis.contex.79. quæ hmõi est. nullū corpus, aut uirtus in corpore potentiā hēt infinitā, primus motor hēt potentiā infinitā, igitur primus motor non est corpus, neque in corpore, uirtus, tunc quæritur, pro quo suppo nit corpus in maiore propositione, aut .n. supponit uniuersaliter, aut non. si primo, habetur propositū si secundo, igitur Arist. non probauit primū motorē nō esse corpus uniuersaliter, sed indefinitè. igitur nō potuit inferre indiuisibilē & impartibilē esse. si igitur inferre dēt primū motorē impartibilē esse, necessariò corpus uniuersaliter accipi dēt, quãobrem nullū corpus habet potentiā infinitā, cū autē cælū corpus sit, potentiā igitur non hēt infinitā, caducū itaq; erit, & per consequens cū sublunaribus cõem materiā habebit. qua rõne usū fuisse Io. Grāmaticum ad probandū cælū corruptibile esse testatur Aue. 8. phis.com.79. hæc sunt ex quibus probant materiam cœli & inferiorū eandē habere naturam. sed istorum uirorum opinio ab Aristotelis sententia penitus dissentit, nam si cælū materiam hēret eiusdem naturæ cū materia inferiorum, cælum nō secus ac inferiora corruptibile esset, quod falsum esse primo cæli 20. Aristoteles demonstrauit: consequentia est ipsius Philosophi loco citato, pariter consequentia est Auerrois qui ubique hanc consequentiam format. fuit etiam Alexandri Aphrodisei primo quæst.natural. cap. 15. & Simplicij 8.phis. contra Io.Gram. nam cum materia sit causa per quàm res potest esse & non esse, ut habet Arist. 2. de gener.51. si hæc in cælesti corpore reperiretur, igitur in eo reperiretur causa per quam posset non esse. cæterum huic rationi satisfaciunt interpretes isti, uario tamen modo. Io. Grammaticus recepit totum argumentum, cõcesſitque cæleste corpus sui natura corruptibile esse cùm internum habeat corruptionis principium, quod si æternū est, id habet à uoluntate primi mouentis. Sed respõsio ista Aristoteli apertissimè contradicit, nam ut demonstratum est ab Arist. primo cæli possibile ex se ab alio perpetuari non potest, quonia tūc natura contingens in necessariam commutaretur, quod etiam nō fusius proprio capite demonstrauimus, ad quē locum lectorē reiicimus. præterea Philosophus 1.cæli 20. causam assignās quare cælum sit æternum, inquit, cælum æternum est, quoniā caret materia: quòd si cæleste corpus à primo motore æternitatē habet, tūc causa referenda erat in primū motorē, non in carentiā materiæ: secus nō causam pro causa assignasset. adde quòd Aristoteles falso principio usus esset, cum inquit, cælum æternum est quoniam caret materia, aliquis.n.dicere posset hoc principium falsum est, quoniam secundū Io.Gram. cælum materiā habet. ea propter Egidius alio modo rationē ꝓsoluere nixus est, illud in primis animaduertēs quòd materia nō ē corruptionis cā nisi merito cõtrarietatis reptæ in formis

ex qua contrarietate oritur priuatio in materia : hoc stante sic respondet, quòd licet Cælum communem habeat materiam cum inferioribus, non propterea Cælum corruptibile est, quoniam eius forma non habet contrarium, & ob id non ponit in materia priuationem, & potentiam ad aliam formam, undè causa incorruptibilitatis Cæli non est carentia materiæ, sed carentia contrarij. sed & hæc Aegidij responsio ab Arist. aliena est, nam cum inquit quòd materia non est corruptionis causæ nisi ratione contrarij, id Aristoteli aduersatur primo Cæli 20. ubi inquit, quòd omne quod corrumpitur ex subiecto, & contrario corrumpitur: igitur non solum contrarium, sed etiam materia ex se corruptionis causa est. secus si materia solum ratione contrarii corruptionis causa esset, falso Philosophus ut distinctam corruptionis causam materiam assignasset, à quo accepit Auer. primo de sub. orb. ubi sic inquit, causa corruptionis entium est contrarietas existens in formis, & commune subiectum quod nullam propria forma habet, itaque secundum Arist. materia non solum ratione contrarij, sed etiam ex se corruptionis causa est. illud insuper falsum est. quod addit, quòd licet Cælum commune cum inferioribus habeat materiam, non tamen habet formam habentem contrarium, non legit uir iste Aristotelem in libro de long. & breu. uitæ; ubi inquit, quòd ubi materia, ibi de necessitate cõtrarium quem sequutus est Auerroes primo Cæli Com. 95. ubi ità ratiocinatur, si cælestia corpora materiam haberent eiusdem scilicet naturæ cum inferioribus, ergo haberent contrarium, quæ hipotetica ex ea necessitatem habet, quoniam ubi materia ibi contrarietas. pariter Com. primo Phis. Com. 79. format consequentiam istam, si cælestia uerã materiã haberent, ergo haberent secum annexã priuationẽ, quoniã impossibile est materiam à priuatione seiungi, & à contrarietate, unde illa affirmatiuè, & negatiuè inuicem conuertuntur, ubi non est commune subiectum, ibi non est contrarietas, & uersa uice, ubi non est contrarietas, ibi non est commune subiectum. ut etiam declarauit Auer. primo de sub. orb. inquiens, si aliqua corpora simplicia sunt quorum formæ carent contrariis nõ sunt corruptibiles, nec habent commune subiectum. pariter affirmatiuè se consequuntur, ubi contrarietas ibi commune subiectum, quoniam contraria commune subiectum expostulant, ut habetur primo Phis. contex. 51. & ubi materia, & commune subiectum, ibi contrarietas, ut patet ex libro illo de long. & breu. uitæ, quo fundamento innititur illa Auerrois propositio Com. 124. omne possibile ab intrinseco est possibile ab extrinseco, quoniam ubi materia ibi contrarium, ideo si possibile est ab intrinseco per materiam, est possibile ab extrinseco per contrarium. nec illud admitti potest quod etiam addit, quòd causa quare cælum incorruptibile sit non est carentia aut diuersitas materiæ, sed carẽtia contrarij, quoniam Philosophus primo Cæli 20. red

dens causam quare Cœlum eſt incorruptibile inquit, quoniam caret contrario, & materia: igitur non ſolum carentia contrarii eſt cauſa incorruptibilitatis Cœli, ſed etiam carentia materiæ, quòd ſi ſolum carentia contrarii cauſa eſſet, igitur Philoſophus temerè præter carentiam contrarii, carentiam quoque materiæ aſſignaſſet, ex quibus iam ſatis patere arbitror Aegidii reſponſionem nullo pacto peripateticam eſſe: conſiſtit ergo argumentum in robore ſuo quòd ſi Cœlum cum inferioribus communem habeat materiam, quod inſtar inferiorum corruptibile erit quod fuit præcipuum fundamentum quo non ſolum Auer. Alex. & Simplicius innixi ſunt, uerum etiam Ariſtoteles loco citato. præterea unitas generis & differentia ex materia ſunt ut habet Ariſt. 10. Met. 12. tunc ſic arguitur, quæ non habent unitatem generis, non habent unitatem materiæ, Cœlū & inferiora non habent unitatem generis, quoniam ex 10. Met. contex. 26. corruptibile & incorruptibile genere diſtinguntur, igitur Cœlum & inferiora non habent unitatem materiæ. quo, obſecro, ſe uertet Aegidius, nam cum dicitur Cœlum & inferiora corruptibile & incorruptibile differunt genere, aut intelligit de genere Phiſico, aut de genere Logico ſi primo habetur propoſitum, quoniam hoc materia eſt. ſi ſecundo, tunc accipio maiorem illā Ariſtotelis, quæ non habent generis unitatem, non habent unitatem materiæ, & quæro pro quo ſupponit genus in hac propoſitione uel pro genere Logico, uel Phiſico, ſi primo igitur quæ non habēt unitatē generis logici non habent unitatem materiæ, & ita ſi per ipſum corruptibile & æternum ut Cœlum & inferiora generis logici unitatem non habent, igitur nec unitatē materiæ: ſi ſecundo, hoc ſummæ dementiæ eſt, quoniā idem eſt ac ſi dicat, quæ non habent unitatem materiæ, non habent unitatē materiæ. propterea quouis modo dicatur cœleſtia & inferiora non habere unitatem materiæ, fateri neceſſarium eſt. colligitur quoque fundamentum ex Ariſtotelis dicto primo de Gener. 87. quod eſt quæ inuicē non trāſmutantur non habent eandem materiam, Cœlum & inferiora inuicem non tranſmutantur, ergo non habent eandem materiam. ſunt poſtremo duo Ariſtotelis loca quæ iſtorum ſententiam penitus euertunt. unus quidem eſt 8. Met. 12. ubi Philoſophus ita ſcribit ad uerbum, in naturalibus quidem ſempiternis alia ratio, aut non habent materiam, aut non talem: Sed ſolum ſecundum locum mobilem: alter uerò eſt 12. Met. 10. in quo ita habet quæcunque tranſmutantur materiam habent, ſed aliam ſempiternorum quæcunque non generabilia ſunt latione autem mobilia, uerum non generabilem habent. ſed unde & quo, hæc Ariſtoteles in quibus nemo eſt qui non uideat quod eam materiam reiicit à corporibus ſempiternis, qualē ineſſe affirmat corporibus corruptibilibus, quia dicit æterna illa corpora aut màteriam nō habent, aut ſi habent, talē non habent qualem ſcilicet poſſident caduca, ſed

aliam, uerum nec ista loca pertimuit Aegidius, sed ad hæc quoque responsionem excogitauit, quòd materia bif. considerari potest, uno modo ut subiectum formæ, alio modo ut subiectum transmutationis, tunc inquit, quòd quando Philosophus ait, quòd æterna non habent eandem materiam quam habent sublunaria, materiam accepit ut est subiectum transmutationis: quia enim æterna secundum substantiam non transmutantur ut inferiora, proinde non habent eandem materiam, ut est subiectum transmutationis, sed non negat quin habeant eandem secundum essentiam, & ut est subiectum formæ. sed non cognouit Aegidius propositum Aristotelis in illo contex. 12. octaui Met. nam ut cæcutientibus etiam notissimum est in illo contex. declarat qđ in definitione absoluta omnes causæ collocari debent, ut hominis collustrat exemplo, in cuius definitione forma, finis, & efficiens, pariter & materia inesse debet. cum autem hoc Philosophus declarasset, inquit, in substantiis naturalibus æternis alia ratio, nam in his aut non reperitur materia, aut in definitione ipsarum non ponitur talis materia quæ ponitur in definitione corruptibilium, ecce quòd loquitur de materia respectu definitionis, ergo negat in Cælo tandem esse materiam respectu definitionis: non itaque in eo cõtex. negat eandem esse materiam Cæli, & sublunarium respectu transmutationis, ut inquit ipse. præterea Philosophus declarans naturam materiæ Cæli, & differentiam inter hanc & illam, habet hæc uerba, In naturalibus substantiis sempiternis alia ratio: aut enim in his non reperitur materia, aut nõ talis, sed qualis, inquit, solum inest materia mobilis secundum locum, & potentia, unde et quo, ut asserit libro 12. contex. 10. si igitur solum est materia mobilis secundum locum, & potentia unde & quo, ergo non est subiectum formæ, & potentia ad formam, nam des oppositum, tunc materia illa non solum erit subiectum respectu motus, & solum potentia respectu ubi, sed erit etiam subiectum respectu formæ, & potentia ad formam contra Philosophum cum hac exclusiua dicentem, quòd solum est materia mobilis secundum locũ, & potentia ad ubi, quare non solum negat esse eandem respectu transmutationis, sed etiam secundum essentiam, quoniam sublunarium materia est subiectum receptiuum formæ, & potentiam ad formam, materia autem Cæli subiectum solum respectu motus, & solum potentia ad ubi, quod etiam cõfirmo ut hic error è mentibus hominũ penitus auferatur. ex primo de gener. 87. ubi Philosophus inquit, quod quæ non sunt inuicem transmutabilia non habent eandem materiã, ut sanitas, & ars medicatiua. sed hæc non solum diuersam habent materiam respectu transmutationis, sed etiam secundũ essẽtiã, quoniam subiectum artis medicatiuæ est anima, subiectum uerò sanitatis est corpus, quæ etiam secundum essentiã distinguntur, ergo quæ non sunt inuicẽ transmutabilia non habent eandem moteriam, nec respectu transmu

tatio-

rationis, nec secundum essentiam, iam uerò cum cælestia corpora & sublunaria non sint inuicem transmutabilia, ergo non solum diuersam habent materiam respectu transmutationis, sed etiam secundum essentiam.

Dilucidatio.

OB hæc itaque statuimus, & hãc pro ueritate conclusionem ponimus, quòd materia cæli & materia inferiorum sunt alterius rationis, & alterius naturæ, quam conclusionem tenuerunt Alexander, Simplicius, Auer. & inter Latinos præcipuus B. Doctor: materia .n. est quoddã genus cõe analogũ, uel ab uno & ad unũ sub quo materia cæli, & materia inferiorũ sunt diuersa analogata, diuersique modi materiæ continentur, ut dicere uidetur Arist. 2. de Gener. cont. 51. ubi inquit, sunt igitur & numero æqualia, & genere eadem principia, quæ & in sempiternis & incorruptibilibus, hoc .n. ut materia, hoc autem ut forma, tertium ut agens. unde materia cæli & inferiorum ita sub uno communi genere continentur ut forma & efficiens. certum est aũt quòd forma & efficiẽs æternorum & generabilium non conueniunt genere uniuoco, sed analogo, ergo & materia cæli & inferiorum sub uno communi analogo continentur. qua conclusione ità constituta reliquum est, ut rationes quibus ii propriam tuentur sententiam, persoluatur, & ad primam, quicquid dixerit B. D. negatur illa minor, quòd materia cæli sit pura potentia, siquidem materia cæli ut infra magis patebit, ex se actu est, ideo intrinsecè distingui põt à materia sublunarium: & talis distinctio dicitur esse per actũ, sicuti cũ materia distinguitur à forma, talis distinctio dicitur esse per actũ secũdũ Egidium, quoniam materia est potentia, & forma est actus. ita cum materia cæli actu sit, materia autem inferiorum potentia, huiusmodi distinctio dicitur esse per actum: sed uerius dicuntur primo diuersa quàm differentia. composita enim propriæ differentia dicuntur, quoniam per aliud distinguntur, simplicia uero dicuntur pri. diuersa, quoniã seipsis & non alio inter se distincta sunt. Ad illã autẽ Auerrois authoritatẽ 2. Cæ. com. 3. qua probabatur qđ materia cæli potentia sit, quia ex intelligentia & orbe fit magis unum quàm ex materia & forma inferiorum, dicimus quòd non intelligit Auer. quòd ex intelligentia & orbe fiat unũ ꝑ se ut proprio cap. ostensum fuit. Sed intelligit qđ ex intelligentia & orbe fit magis, unum hoc est magis indiuisibile quàm ex materia & forma inferiorum, quia cum intelligentia non uniatur orbi mediantibus dimẽsionibus indiuisibilis est, ex indiuisibili autẽ & diuisibili ut ex intelligentia & orbe fit magis indiuisibile, & consequenter magis unũ. quam ex materia & forma inferiorum, quarũ & una & altera diuisibilis est. Ad secundã cũ dicebatur si sũt alterius rõnis non æqualiter distarent à primo secundũ ꝑfectionẽ naturæ, & ita nõ erit utraq; pura potentia, sed altera erit magis particeps actus. ad hoc concedimus totũ argumentũ, nec nos ad aliqđ

deducit incommodũ, immò quæ apud ipsum falsa sunt, nos maxime peripatetica diiudicamus, nã materia Cœli actu est, & ita altioris & perfectioris naturæ quàm materia sublunarium quæ pura potentia est, & sicut in omni alio genere causæ reperitur ordo & gradus secundum maiorem & minorem pfectionem naturæ, ita etiam reperitur in genere causæ materialis, nã una est eminentioris gradus quàm altera, quod etiam declaraauit Auer. 2. Cap. de subst. orb. ubi inquit, quòd materia corporum cœlestium est perfectior cæteris modis materiæ, & reddens causam inquit, quia non est in ea de potentiis nisi potentia tantum ad ubi. quod etiam repetiuit in ult. cap. dicens, materia enim gradus habet, quoniam datur materia quæ pura potentia est, quæ infimi gradus existit. datur autem materia altioris gradus quæ media est inter puram potentiam, & purum actum sicut est materia Cœli, quare in genere causæ materialis gradus reperiuntur, quos etiam innuere uisus est Aristoteles 8. Met. 12. cum uerò addit Aegidius, Materia est quid medium inter ens & nihil, & Auer. primo Phis. 70. igitur in ea non reperiuntur gradus. dicimus quòd Auer. in eo loco non loquitur de materia simpliciter, & in sui communitatem secundum omnem modũ ipsius, sed loquitur de materia sublunarium tantum: hæc enim cum sit pura potentia est quid medium inter ens & nihil, & propterea in ea non est dare gradus. at materia Cœli est media inter ens uel actum purum & materiam quæ pura potentia est. quod ex ipsomet Auer. declarari potest ultimo cap. de subst. orb. ubi ita scribit de materia Cœli, sed ista materia habet esse medium inter materiam quæ est omnino in potentia, & actum purũ, scilicet tres dimensiones, in quib. nõ est potẽtia oĩno, nã non est ut materia inferiorum, quoniam materia cœli actu est, non est sicuti tres dimensiones, quoniam materia cœli habet aliquam potentiam scilicet ad ubi. tres autem dimensiones quæ in ipsa sunt nullam potentiã habent nec ad esse, quoniam actu existunt in materia Cœli. nec potentiam habent ad terminũ quoniã terminatæ sunt, & propterea actus puri & sine potentia ab Auer. hæ tres dimensiones nuncupantur. ecce quòd Auer. non ponit materiam secundum omnem modum ipsius quid medium inter ens & nihil, ut putauit Aegidius, sed solum materiã inferiorum cum insup dicebatur si sunt alterius rationis, non erunt naturæ simplices. negatur cõsequentia, ad probationem autem dicimus ut anteà animaduersum est, qđ nõ est idẽ esse differens & diuersum, nam quæ propriè differunt per aliquã differentiam differunt, & ideò ista differẽtia cõpositionẽ includunt, hæc autẽ cõposita sunt quæ propriè differẽtia dicũtur, & differẽtiæ & actus per quem distinguntur compositionem admittunt, sed quæ primo diuersa sunt non per aliud, sed seipsis distinguntur. iam uerò materia Cœli & inferiorum non dicuntur differentes, sed sunt primo diuersæ, & seipsis distinctæ: & proinde non

sequitur ut composita sint, sicuti à simili materia & forma, & duæ differentiæ substantiales inter se distinguntur, non tamen compositæ sunt, quoniam sunt primo diuersæ, & seipsis distinctæ, cui solutioni astipulatur Alex. primo naturali. quæst. cap. 15. Ad penultimam concedimus quòd cælestia & sublunaria secundum magnitudinem comparantur, sed sicuti magnitudine conueniunt, ita etiam materia, at secundum magnitudinem conueniunt non uniuocè, sed analogicè si naturaliter considerentur. ergo etiam materiæ analogicè conueniunt. Ad ultimam rationem negatur maior, ad probationem respondet Auer. in Com. illo 79. quòd subiectum illius maioris supponit uniuersaliter, sed Aristoteles per potentiam infinitam non intelligit potentiam infinitam extensiuè, & in duratione, sed uigoris, ut sit sensus, Nullum corpus, aut uirtus in corpore habet potentiam infinitam, in uigore, sed ista responsio falsa est, quia si potentia infinita acciperetur intensiuè & in uigore, tunc potentia infinita in uigore conueniret omnibus intelligentiis, quod dici nequit. probatur consequentia, quoniam si in maiore propositione accipitur potentia infinita in uigore, igitur eodem modo accipitur in minore, secus esset æquiuocatio in terminis, sed cum in minore propositione prædicetur de quolibet motore cælesti, quia primus motor qui est subiectum illius minoris supponit confusè pro quolibet motore cælesti, non speciatim pro primo motore simpliciter ut à nobis demonstratum fuit contra communem sententiam in capite de principio indiuiduationis substantiarum separatarum, ad quem locum lectorem reiicimus. igitur infinitus uigoris omnibus conueniret intelligentiis, præterea esto quòd primus motor accipiatur pro primo motore simpliciter, igitur primus motor haberet potentiam infinitam in uigore, nam cum in maiore secundum ipsum accipiatur potentia infinita in uigore, igitur eodem modo accipitur in minore, & cum in minore affirmetur de primo motore, igitur primus motor erit infiniti uigoris, quòd est contra ipsius sententiam, qui in eo loco & alibi determinauit quòd primus motor est finiti uigoris, quarè dum se tueri putat Auer. in alium scopulum nauim impingit, ea propter aliter mea sententia dicendum est, quòd in eo loco non intendit Arist. demonstrare primum motorem non esse corpus, ut putat Auer. eo modo formando demonstrationẽ, quia non esse corpus superius demonstrauit, cum probauit immobilem esse & per se & per accidens, sed demonstrare intendit primũ motorem (accipiendo semper primum motorem, confusè ut est quid commune cuilibet motori cælesti) non esse uirtutem in corpore, & in magnitudine hoc est non esse uirtutẽ constitutam in esse per magnitudinem & subiectum, & demonstratio huiusmodi est, nulla uirtus in magnitudine habet potentiam infinitam in duratione, primus motor habet potentiam infinitam in duratione, quoniam mouet tempore sempiterno, igitur primus non est uirtus in magnitudine, igitur indiuisibilis

erit & impartibilis. sed statim occurret aliquis dicens, quòd Aristoteles per potentiam infinitam non intelligit in duratione, sed in uigore, quia paulo infra format consequentiam istam, si uirtus in magnitudine haberet potentiam infinitam, igitur moueret in instanti, hoc autem non sequitur ex infinitate durationis, sed uigoris: igitur per potentiam infinitam non intelligit durationis, sed uigoris, difficili sanè uersamur loco. dicimus tamen Aristotelem accipere potentiam infinitam in duratione. ad instantiam autem respondemus, quòd consequentia Aristotelis ualet ex hoc, quoniam si esset aliqua uirtus in magnitudine quæ æterna esset, æternoque tempore moueret, tunc esset infiniti uigoris, nam si uirtus est in magnitudine defatigari & deficere potest: si autem æterna est, & mouet tempore æterno, igitur nunquam defatigabitur, nec unquam deficiet. igitur perpetuo resistet causis defatigationis, & corruptionis: id autem fieri nequit nisi sit uigoris infiniti: non enim uirtus caduca & defatigabilis perpetuo resistere potest causis laboris & interitus, nisi sit infinitæ uirtutis & uigoris, quamobrem si fuerit uirtus in magnitudine quæ sit durationis infinitæ, necessario erit infinitæ uirtutis & uigoris: si sic ergo mouebit in instanti, non tamen sequitur si sit uirtus extra magnitudinem & abstracta, quoniam ut sic infatigabilis est & nunquam defectura, nec habet causas laboris & defectus sibi occurrentes, quibus perpetuò resistere debeat, & propterea non sequitur si sit extra magnitudinem, quòd sit infiniti uigoris, & consequenter quòd moueat in instanti, & in hoc, ni fallor, consistit Aristotelis demonstratio, sed cum materiam Cœli alterius rationis esse à materia sublunarium ostensum sit, an pura potentia sit uel actu, sequenti cap. declarabimus, quòd fuit secundum in ordine propositum.

An materia Cœli potentia sit, an actu exacta explicatio.

OELESTIS corporis materiam alterius rationis esse à materia sublunarium superiori capite cumulatissime demonstrauimus, nunc illud à nobis considerandum est, an materia Cœli potentia sit, an actu, quæ etiam in re apud interpretes controuersia est: putauit B.D. quòd materia Cœli quamuis sit alterius rationis à materia sublunarium, nihilominus ex se pura potentia sit, actu autem per propriam formam constituatur. differentia tamen (ut inquit) est inter hanc & inferiorum materiam, quoniam materia Cœli est potentia ad esse tantum, quam etiam uocant ad dimidium contingentis, & unica forma contenta sit, à qua nunquam separari potest.. cum nulla sit in ea priuatio alterius formæ: at infe-

riorum materia potentia est ad esse & ad non esse, nec unica forma contenta est, quoniam in ea semper iuncta est priuatio alterius formæ, quam etiam opinionem plures ex modernis sequuti sunt, quæ opinio inde fundamentum sumere uidetur, quoniam omne compositum per se unum constat ex duabus naturis, quarum altera est actus, & reliqua potentia. Cœlum est compositum per se unum, ergo constat ex duabus naturis, quarum altera est actus, & reliqua potentia, quarè materia Cœli erit pura potentia: probatur insuper ex Aristo. 8. Met. 3. ubi diuisa substantia in materiam, formam, & compositum hunc in modum materiam definit, Materia secundum se potentia est. quod etiam repetiuit 2. de Anima 2. certum est autem quod diuiditur substantia in communi, ergo diuiditur in membra diuidentia in communi, secus non euacuaretur tota natura diuisi. quarè definitur materia in communi ad materiam Cœli, & ad materiam inferiorum, igitur utraque materia secundum se potentia est. sed opinio ista ab Aristotelis sententia aliena est, quod ex pluribus Aristotelis locis ualidissimè demonstrari potest, & primo probatur ex octauo Met. contex. 12. ubi Philosophus differentiā ponens inter materiam Cœli, & materiam inferiorum, sic inquit, in sempiternis autem corporibus materia reperitur solum secundum locum mobilis, & solum potentia undè & quò, ut etiam repetiuit in 12. contex. 10. quòd si solum est materia mobilis secundum locum, cum subiectum motus sit in actu, ergo materia Cœli secundum se existit in actu, & non est potentia nisi ad ubi. cæterum nonnulli ita respondent, quòd cum Philosophus inquit, quòd materia Cœli est solum mobilis secundum locum, & potentia ad ubi, non accipit materiam secundum se, quoniam ut sic non est in actu, nec est subiectum motus, sed accipit materiam Cœli, ut est informata propria forma, & hoc pacto actu est, mobilisque solum secundum locum habens potentiam ad ubi. sed ii Aristotelis intentionem in eo loco minimè sunt assequuti, nam Aristoteles eo in loco loquitur de materia, ut ponitur in definitione, ut patet legenti textum illum. iam uerò materia non ponitur ut informata forma, quoniam tunc est, compositum, sed ponitur ut natura simplex, & natura contradistincta à forma & ab aliis causis, ergo Philosophus loquitur de materia ut est contradistincta à forma, & secundum se. cum ergo dicit quòd materia Cœli actu est, uel mobilis secundum locum id intelligi debet de materia Cœli secundum se non considerata forma. insuper Philosophus in eo loco contradistinguit materiam Cœli à materia inferiorum, tunc quæro, aut Philosophus accipit utramque materiam ut utraque informata est, uel ut materia Cœli informata est, & materia inferiorum sine forma, aut accipit utramque secundum se, & ut sine forma est. si primo modo dicatur, id falsum est. quoniā tunc non contradistingueretur materia Cœli à materia inferiorum, quia sicuti materia Cœli ut informata, est

subiectum motus, ita, & materia inferiorum, adde quòd ut informata non ponitur in definitione ut dictum est, seclusa forma, ergo non accipitur utraque ut per propriam formam actuata & formata est, nec dici potest secundo modo, quoniam tunc comparatio esset in æquinoco, quia accepisset materiam cæli ut informata est, & materiam inferiorum ut in formis est. igitur utraque accipitur secundum se, & sine forma, ergo materia cæli secundum se seclusa forma erit in actu, & mobilis secundum locum, materia uerò inferiorum erit in potentia, præterea quòd materia cæli non sit potentia probatur ex nono Met. 17. ubi Philosophus probans motionem cæli non esse laboriosam. ita ratiocinatur, causa laboris, & defatigationis est materia in potentia, non autem quæ actu: materia cæli est in actu, igitur materia cæli non est causa laboris, in qua ratione duplex supponit dari materiæ genus unum quod potentia est quod laboris causa esse dicitur, alterum uerò quod actu est, & quòd materia cæli actu est, quod ex eo confirmari potest, nam omnis potentia ad esse est potentia contradictionis, & ad non esse, si igitur materia cæli est in actu per formam, ab intrinseco autem & ex se est potentia ad esse, igitur erit potentia ad non esse, quare cælum non erit æternum, probatur assumptum ex Aristotele nono Met. con tex. 17. ubi hac ratione probat æterna non habere potentiam ad esse, si æterna haberent potentiam ad esse, ergo haberent potentiam contradictionis & ad non esse. probat consequentiam, quoniam omnis potentia simpliciter uel ad esse. est potentia contradictionis, qua etiam ratione usus fuit Aristoteles duodecimo libro contex. 30. ad probandum intelligentias non esse in potentia, ex qua quidem Aristotelis ratione è medio tollitur potentia illa ad esse tantum, quam etiam uocant ad dimidium contingentis: nam si daretur huiusmodi potentia, Aristotelis consequentia nulla erit, cum inquit, si æterna haberent potentiam ad esse, ergo haberent potentiam ad non esse, quoniam dicam quòd æterna habent potentiam ad esse tantum, negaboq; propositionem illam quam affert probationis loco quòd omnis potentia simpliciter & ad esse est potentia contradictionis, quoniam dicam semper quòd datur aliquid quod habet potentiam ad esse, quod tamen non seruat potentiam ad non esse ut dicunt isti, si ergo Aristotelis ratio necessaria est, dicendum est quòd omnis potentia ad esse est potentia ad non esse, & consequenter materia cæli si ex se potentia est ad esse, igitur erit potentia ad non esse, quare cælum non erit æternum, cum habeat materiam quæ est in potentia contradictionis ad esse, & ad non esse. uerum fuere nonnulli, & acuti quidem homines ex classe Beati Thomæ qui huic rationi ita respondere conati sunt, quòd potentia duplex est, una quidem abiiciens actum, alia uerò coniuncta actui, tunc dicunt quòd omnis potentia abiiciens actum est potentia

contradictionis,& hanc remouet Aristoteles à substantiis æternis,potentia uerò coniuncta actui non est in potentia ad non esse,& hæc reperitur in materia cœli,& de ista non loquitur Arist.contextu illo 17.Sed isti non ꝑceperunt quamuis grauissimi sint interpretes Aristotelis intentionem in contex.illo, nam ut patet ex primis uerbis illius contextus intentio est de clarare ꝙ actus secundum substantiam est prior potentia.dicit.n. [secũdũ hãc rationẽ palàm est ꝙ actus prior est secundũ substãtiã potentia] quare de illa potentia loquitur quam actus antecedit,sed hoc non solũ est potentia abiiciens actũ,sed oĩs potentia quæ est passiua& receptiua actus, ergo non solum Philosophus in eo contextu loquitur de potentia abiiciente actum, sed de quauis potentia passiua sermonem habet,secus non probaret actum priorem esse secundum substantiam omni potentia,sed solum potentia abiiciẽte actum,itaque subiectum huius propositionis,omnis potentia ad esse est potentia ad non esse,supponit pro omni potentia passiua & receptiua actus. accedit quòd data responsione ista rueret Aristotelis ratio 12. Met. 30. qua probat quòd substantiæ illæ mouẽtes cœlum nullam potentiam passiuã secum teneant,sed sint actus absoluti:sic.n.ratiocinatur,Si substantiæ mouentes cœlum potentiam haberent ad esse, ergo potentiam haberent ad non esse,igitur non essent æternæ,& consequenter nec motus æternus. iam uerò si datur potentia ad esse tantum,& coniuncta actui,Aristotelis consequentia nulla erit,quoniam dicam quòd habent potentiam coniunctam actui , non autem potentiam abiicientem actum, & propterea non sequitur quòd possint non esse, sequeretur enim si potentiam haberent abiicientem actũ, quare Philosophus non demonstraret diuinas illas mentes esse actus puros ut infert,& ab omni potentia immunes, sed tantũ à potentia abiiciente actũ. quapropter dicendum est,quòd omnis potentia ad esse est potentia contradictionis nulla facta distinctione de potentia abiiciente actum , uel coniuncta actui,& per consequens si materia cœli ex se est in potentia ad esse, erit potentia ad non esse ; ultimo & principaliter quòd materia cœli non sit potentia,sed actu, probatur ex methodo& uia qua Aristoteles cognouit materiam, cœli.nam materia cœli ab Arist.inuenta & cognita est ex motu locali,iam uerò motus localis non arguit nisi materiam , & subiectum in actu,cum potentia ad terminum motus,& ad ubi,igitur ab Arist.in cœlo nõ cognita fuit alia materia nisi materia in actu,cum potentia ad ubi, & ideò iuxta hanc methodum qua incessit Arist.8. met. contex. 12. & ubique dixit in cœlo aut non reperiri materiam,aut solum secundum locum mobilem & actu,potentia uerò unde & quo.

Dilucidatio:

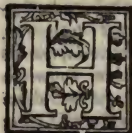
PROPOSITAM itaque difficultatem determinantes dicimus, quòd materia cæli quæ alterius rationis est à materia sublunarium, ut superius ostensum fuit, non est potentia, ut censuit B. Thomas, sed sui natura actu est, ut nuper ex Arist. demonstrauimus, quòd etiã rationi maximè consentaneum esse uidetur. nam cum materia & forma quo quomodo relatiua sint, ut legitur 2. Phis. 26. igitur qualis diuersitas reperitur in formis, eadem in materiebus reperiri debet. cum autem dentur formæ quæ indigent materia ut subsistant ut formæ inferiorum, aliæ uerò non indigent materia ut subsistant ut formæ æternæ. igitur & duo materiæ gradus reperiri debent, quorum alter indigeat forma ut actu sit, ut materia inferiorum, alter uerò non indigeat forma ut subsistat, & actu sit sicuti materia cæli. & ità formarum diuersorum ordinum erunt materiæ diuersi ordinis ut uult Arist. 1. Phis. 26. nam formæ cælestes cum motrices sint solum secundũ locum, materiam habebunt mobilem secundum locum, & ita in actu: formæ uerò mortales cum generabiles sint materiam habebunt in potentia, & sicut in formis dantur gradus, ita etiam in materiebus gradus inuenientur, quod adeo mihi rationi, & naturæ ordini consentaneum esse uidetur at Egidius cum oppositum tenuerit, à recta philosophandi methodo recessisse uideatur, quam etiam ueritatẽ cognouit Com. Auer. qui ut inquit Doctor subtilis, qui perraro Auerroem laudare solitus est, solus in hoc Arist. mentem habuisse uidetur: inquit. n. Auer. 2 cap. de Sub. orb. ubi ponit fundamentum ab Aristo. desumptum nono Meth. 17. hoc autem est, omnis potentia in substantia est potentia contradictionis, in cælo non reperitur potentia in substantia, igitur in cælo non reperitur materia quæ sit potentia in substantia, sed tantũ ab ubi, quod etiam habuit primo Phis. 63. ubi inquit, in cælesti corpore reperitur materia quæ est potentia ad ubi, sed non reperitur materia quæ est in potentia ad formam, quoniam reperiretur forma constituta in esse per subiectum, ecce quòd ne latum unguem Auer. ab Arist. recedens uult quòd omnis potentia ad esse & ad formam, est potentia ad non esse, idcirco Auerroes semper hoc innixus principio format consequentiam istam, Si in cælesti corpore reperiretur materia in potentia, in actu uerò per formam esset in potentia contradictionis, & forma constituta in esse per subiectum, sed nõ reperitur potentia contradictionis, ergo non reperitur materia quæ sit in potentia ad esse, actu uerò per formam, ex quo patet quòd neq; de Auerrois sententia datur potentia illa ad esse tantũ, ut ei imponunt moderni, quoniã si secundum ipsum huiusmodi daretur potentia, argumentum eius peccaret p fallaciã consequentis, & à parte ad totum negatiue, non habet potentiam

con-

contradictionis,ergo nullam habet potentiã quæ respiciat esse,quoniam dicã habere potentiam ad esse tantum insuper ꝙ materia Cæli ex se actu sit, declarauit Auer.in Paraphrasi primi de Cælo summa 6.iuxta principiũ,ubi hæc habet,Cælum est corpus simplex,non compositum ex materia & forma, accipiendo Cælũ pro orbe,sed ueluti materia in actu ad formas abstractas, magisśque simile materiæ quàm formæ,licet neutri horum similitudinem obtineat:adumbrat.n.materiam,tum quia sensibile,tum quia corpus,tum quia potentiam habet ad ubi:assimilatur autem formæ,quia sua natura existentiam possidet actu,ecce quod uult materiam Cæli sui natura actu existere, & proinde habere similitudinem formæ, quam etiam scripsit 1.Cæ.95.ubi contradistinguens materiam Cæli à materia inferiorum sic inquit,inferiorum materia potentia est:materia autem Cæli actu est,nec dici potest, ut quidã dicunt moderniores,quòd Auerroes accipit materiam Cæli ut informata forma,quoniam comparatio esset in æquiuoco,quia fieret comparatio inter materiam inferiorum ut in formis est,& materiam Cæli ut formata: tum etiã quia capit materiam Cæli ut est cognoscibilis secundum analogiam,perinde ac materia inferiorum:talis autem non est materia formata,igitur non capit materiam Cæli ut est formata forma cum dicit eam esse in actu ; sed secundũ se,hinc error detegitur nonnullorum Auerroistarum qui secundum mentem Auer.dicunt,quòd materia cæli secundum se potentia sit, actu autẽ constituatur per formam,quod tantum distat ab Auer. sententia, quantum distat uerum à falso,sed licet materia Cæli non habeat potentiam ad esse & ad formam, habet tamen potentiam ad ubi,& proinde inquit Aue.2.cap. de sub.orb.quòd materia Cæli est perfectior cæteris modis materiæ, quia nõ est in ea de potentiis nisi potentia ad ubi.causa uerò quarè hanc potentiam habeat,est quoniam potentia intrinsecè spectat ad motum ut patet ex definitione motus,quæ est,motus est actus entis in potentia, ut in potentia, & in contex.15.eiusdem tertii libri motus in alio genere collocari non potest,quã in genere actus imperfecti, qui semper annexam potentiam habet ad terminum motus,unde habitibus præsentibus in materia cessat motus, quoniam cessat potentia quæ est de constituentibus motum: idcircò cum Cælum moueatur, motus autem sit actus entis in potentia ad terminum,propterea in Cælo reperitur potentia ad ubi, tanquam ad terminum motus: hanc autem potentiam perpetuò habet, quoniam si deficeret ista potentia deficeret motus Cæli, qui est actus cum potentia: cum autem motus Cæli æternus sit,ea propter semper cõiunctam habet potentiam ad terminum motus, & ad ubi.itaque materiæ Cæli naturam concludentes dicimus,quòd materia Cæli est alterius rationis à materia sublunarium, per se existens in actu,solum habens potentiam ad ubi, qua conclusione ità constituta,ad ea quæ in

contrarium, adducta fuerunt ita respondeamus, & ad primam rationem dicimus, quod illa minor propositio falsa est, quoniam cælum non est compositũ per se unum. ita ut ex materia & forma ipsius resultet una substantia, quoniam causa quare fiat unum per se, est potentia ad formam, ex 8. Meth. con tex. 15. cum autem materia cœli non sit potentia ad formam, proinde ex tali materia & forma cæli non fit unum per se, sed solum est compositum ex materia & forma, aut ex corpore & anima, tanquam ex mouente & mobili: & ideo cum sit compositum unum quod ex se mouetur, solum potentiam habet ad terminum motus, & ad ubi. Ad Aristotelis authoritatem dicendum quòd Aristoteles. 8. Met. 3. non definit materiam in cõi, sed materiam generabilium, qđ ex uerbis Aristotelis ostendi potest: inquit .n. materia potentia est, forma autem substantia est sola ratione separabilis, compositum autẽ cuius generatio & corruptio est. ecce quod loquitur de materia quæ est pars compositi generabilis & corruptibilis. similiter secundo de Anima 2. dici potest loqui de materia corruptibilium, uel dato quòd loquatur de materia in communi, ut ratio probare uidetur, dicendum quod utraque potentia est, diuersimodè tamen, nam materia corruptibilium dicitur potentia ad formam, materia autem cæli dicitur potentia unde & quo, & hæc sunt quo ad materiam corporis cœlestis, qualis uerò sit eius forma, & quomodo sese habeat sequens caput declarabit.

Quæ sit cœlestis corporis forma.

ACTENUS naturam materiæ cœlestis corporis abundè satis explicauimus, nunc quæ sit eius forma à nobis cõsiderandum est, qua in re uarii & inter se dissidentes Aristotelis interpretes sunt. Commentator ut apud ipsum legitur 12. Meth. 38. & . 2. cap. de sub. orb. censuit, quòd forma cœlestis corporis sola intelligentia sit; nec in eo præter hanc alia reperiatur forma. ex altera parte fuerunt alii qui duplicem formam in cœlesti corpore posuerunt, informantem unam per quam cælum in esse constituatur, alteram uerò assistentem ut intelligentiam quæ sibi motum & operationem largiatur. Sed ii adhuc inter se uarij ac discrepantes sunt, nam alij posuerunt formam hanc informantem non esse animam ut B. D. in prima parte summæ quæst. 7. art. 3. & Simp. 2. cœli, ubi aduersus Alexandrum tenet quòd in cælo non sit idem Anima & natura, sed in eo reperiatur natura distincta ab Anima, per quam cælum inclinationem habet ut moueatur: Anima uerò distincta ab hac est principium actiuum circularis motus. Alii uerò ut Auicennas & nonnulli ex recentioribus dixerunt formã hanc esse de genere animarum, non quidẽ uegetalem, sed sentientem per quàm cælum constituitur in actu, & corpus est ne

que graue,neque leue,unde secundum istos in cœlo duplex reperitur compositio una quidem ex propria materia,& propria forma,per quam cœlum est, & actu existit:altera uerò est ex cœlo sic in actu & ex intelligentia tanquã ex nauigio & nauta,& ita ex propria forma sit unũ per se,& secundũ substãtia:ex intelligẽtia uerò quæ cœlo unitur in actu p propriam formã fit unũ secundum esse mobile quod à seipso mouetur;tres ergo in summa de forma cœli extitere sententiæ,una fuit quod sola intelligentia sit forma cœli,ut Auer. Alia uerò quod præter intelligentiam insit propria forma,sed non Anima ut B.D.& Simp.Tertia quòd propria forma præter intelligẽtiã sit de genere animarũ quæ imaginatiua dicitur,ut Auic.& recẽtiores.ij aũt qui propriã formã præter intelligentiã cœlo accommodarunt.hæc habent fundamẽta & primo B. D. primo Cœli lect. 6. ita probat,cœlum seclusa intelligentia est actu ens,secus non ageret in ista inferiora,igitur uel est actus,uel habens actum: non primo,quoniam actus & forma non potest esse subiectum motus . ergo est habens actum,ergo seclusa intelligentia compositum est ex materia , & forma,amplius cœlum seclusa intelligentia est singulare,& indiuiduum , ergo seclusa intelligentia formam habet cum materia . consequentia habetur ex Aristotele primo Cœli contex. 92. ubi inquit , quòd qui dicit hoc cœlum dicit formam cum materia , addimus nos & hæc alia duo,nam Aristoteles primo Cœli demonstrauit cœlum diuersam habere naturam à quatuor elementis. huiusmodi distinctio & diuersitas cœli a quatuor elementis uel erit à natura materiæ , uel à natura formæ : non primo , quoniam materia non est causa distinctionis , & diuersitatis,ex 7. Met. contex. 49. si secundo , uel erit à forma separata & ab intelligentia , uel ab alia forma propria citra intelligentiam , non primo , quoniam cum intelligentia non sit quiditas cœlo non potest esse causa diuersitatis eius à quatuor elementis : idem enim est principium distinguendi & constituendi rem : cum ergo intelligentia non sit principium constituendi , igitur non erit principium distinguendi cœlum ab aliis. igitur erit propria forma in materia præter ipsam intelligentiam à qua subiectum ipsum recipit esse , & denominationem , scilicet quòd neque graue neque leue appelletur , quamobrem in cœlo præter intelligentiam alia reperitur forma , & ista ratio maximè fauet huic opinioni , præterea id ex Auer. confirmari potest primo Cœli 92. & 95. ubi inquit, impossibile esse aliquid per idem esse sensibile & intelligibile , sed est sensibile per materiam , & intelligibile per formam , iam uerò cœlum seclusa intelligentia sensibile & intelligibile est, igitur est sensibile per materiam , & intelligibile per formam igitur seclusa intelligentia compositum est ex materia & forma . hæc sunt quibus probatur in cœlo præter intelligentiam aliam formã adinueniri. Sed

istorum opinio falsa est, & primo aduersus id in quo conueniunt, quod scilicet cælum citra intelligentiam propriam formam habeat: instabimus, secundò aduersus utranque separatim, quò ad primum ita probatur, si cælo inest alia forma præter intelligentiam, tunc intelligentia erit superflua & ociosa, probatur, quoniam nulla alia est necessitas secundo ipso ponendi intelligentiam, nisi ut ei tribuat operationem, & motum: iam uerò si citrà intelligentiam habet formam propriam dantem esse. ergo ab hac etiam habebit operationem & motum, si quidem omnis forma dans esse rei. dat omnia accidentia consequentia esse illius rei, & est principium operationum illius rei, igitur non erit necessaria intelligentia ut ipsi tribuat operationem, & motum: nisi fortè dicant quòd non omnis forma dans esse rei, habeat rationem agentis, & tribuat propriam operationem rei. Sed hoc est maximè ridiculum, tunc enim euerteretur Aristotelis dictum 2. de Anima 37. ubi inquit, quòd Animal quæ est causa ut forma, & actus corporis uiuentis, est quoque causa ut agens & principium operationum corporis animati. nam dicam ego id esse falsum, quia licet sit causa ut forma non tamen est causa ut agens, sed oportet ponere præter hanc aliam formam, quæ uiuenti corpori operationem largiatur & motum, sicut est in cælesti corpore, in quo forma est quæ dat esse cælo, non tamen sibi largitur propriam operationem: sed præter hanc aliam formam ponere oportet, quæ habeat rationem Agentis, & cælo propriam operationem largiatur, & ista ratio præsertim recentiores cogit, qui dicunt quòd hæc Anima sentiens quæ est propria forma cæli continetur sub definitione Animæ tradita in secundo libro de Anima, nam si sic est, igitur sicut Anima quæ est causa ut forma, est etiam agens respectu operationum: pariter propria forma cæli erit etiam agens, & principium motus. Amplius, si hæc propria forma cæli non est principium motus, quomodo igitur innotuit ipsam in cælesti corpore reperiri? cũ forma non innotescat nisi ex operationibus, & Aristoteles non alia Methodo demonstrauit cælum esse compositum ex duabus naturis quàm ex motu, ut patet ex 8. Phis. itaque omnis forma dans esse rei, ei quinetiam operationem, & accidentia propria largitur, sicut bene dicit Doctor subtilis, quòd uera forma tria habet, dat esse rei, facit unum per se, dat operationem, & motum. quare cum ista forma dat esse cælo, ergo ei tribuet operationẽ & motũ, quare superflua erit intelligentia, præterea forma hæc aut erit corruptibilis, aut æterna, mediũ non datur. si primo, ergo cælũ erit formaliter corruptibile, quòd falsum est, si æterna, ergo à materia abstracta, ergo intelligens, deducitur ultima consequentia ex Arist. 3. de Anima 16. ubi inquit quòd omne per essentiã abstractũ à materia est intelligens: sicut. n. materialitas causa est ut forma sit intelligibilis solum, & non intelligens, ut inquit eodẽ loco, ita uacui

tas & carentia materiæ causa est ut forma sit intelligibilis,& intelligens: si ergo huiusmodi forma abstracta est,& non educta de materia, ergo erit intelligens, ergo uniuscuiusque orbis duæ erunt intelligentiæ contra Aristotelis decretum 12.Met.44. ubi unicuique orbi unicam tantum accommodauit intelligentiam: postremo, tunc Philosophus alias substantias separatas uenari non potuisset. probatur, quoniam ex hoc medio eas uenatur motus æternus, ergo motor æternus, igitur substantia æterna & à materia abstracta, ut patet ex 8. Phis. 12. Met. 30. iam uerò si datur hæc forma citrà intelligentiam, dicam quòd hic motor æternus,& hæc substantia æterna est propria forma cæli quæ ipsum constituit in esse.& est principium motus æterni,& præter hanc non datur alia substantia separata, quare posita hac forma ablata erit uia uenandi alias substantias separatas, nunc seorsum utranque opinionem consideremus, ut falsitas istarum opinionum magis appareat, & primo opinionem Simplicij & B.doctoris, dicunt isti quòd huiusmodi forma non est de genere animæ, quod sanè tam falsum est quàm quod falsissimum, nam si hæc forma æterna est, ergo abstracta à materia, ergo intelligens erit, ergo anima, quinimmo supra animam cum gradus intellectiuus supra animam sit, nam repugnantia est, me herclè, asserere, quòd est forma æterna,& non est anima, uel intellectus, quoniam si hoc prædicatum stat cum subiecto, quòd sit æterna,& non sit intelligens, tunc Philosophus ex hoc principio quòd substantiæ mouentes cælum sunt æternæ, nunquam potuisset inferrè quòd sunt intelligentes, si dicant isti quòd Philosophus nõ demõstrat quòd sint intelligentes ex hoc principio quòd sint æternæ. sed quia sunt actus puri. sed dicant isti (obsecro) unde nam Arist. demonstrauit quòd sint actus puri, nonne ex hoc principio quia sunt æternæ? sic arguens 12.Met.30. formæ cælestes sunt æternæ, ergo omnino à materia,& à potentia abstractæ: ergo puri actus, quòd si ex hoc medio quòd sint abstractæ à materia, & actus puri probauit quòd sint intelligentes, quod autem sint abstractæ à materia purique actus non intulit nisi ex hoc medio, quia sunt æternæ, igitur esse intelligentes induxit ex hoc quia sunt æternæ, & properea egregiè dicit Auer.2.cap.de sub.orb. quòd natura huius formæ æternæ est natura animæ tantum. Insuper falsum est & ab Arist. alienum, quòd huiusmodi forma æterna sit uere natura, nam cum Philosophus 2. Phis. 12. declarasset quòd natura dicitur de forma, declarans de qua dicitur natura, inquit, natura dicitur de forma quæ inseparabilis est à materia,& quæ terminus generationis est, ut inquit ẽt in contex.14. quod etiam confirmauit primo de animaliũ partibus cap.1. ubi uolens probare quòd forma æterna & abstracta à materia nõ cõsideratur à naturali, sic ratiocinatur, Philosophus naturalis considerat naturã nõ omnis Aia, ut æterna & abstracta est natura, ergo &c. ecce quòd forma

æterna & abiuncta à materiæ conditionibus non est natura, licet secundum analogiam & proportionem natura dici queat, ut inquit Auer. 2. Cæ. 3. quoniam sicut forma corruptibilis quæ uere natura est in proprio subiecto, motũ producit, ita forma æterna in proprio orbe, & hoc etiam uoluit Aphrod. Alex. cum dixit, quòd in cælo idem est anima & natura non intelligens quòd sit uerè natura, quoniam si secundum Alex. Anima Cæli non est propriè Anima, ut ipse inquit primo suæ Paraph. de Anima libro cap. 9. sed secundum analogiam Anima dici debet, multò minus secundum ipsum erit natura, sed Anima dicitur ut est actus corporis cælestis, dicitur uerò natura quatenus in proprio orbe motum producit: grauiter etiam peccat Simplicius, cum inquit, quòd huiusmodi forma causa est ut Cælum moueatur, nam forma non est causa, ut res patiatur, sed ut agat actio enim & passio à diuersis proficiscuntur naturis, actio quidem à forma passio uerò à materia, & cuicunque conuenit passio, conuenit ratione materiæ, ut testatum reliquit Arist. 1. de Gener. 55. & secundo libro. 53. quarè opinio Simplicij & Beati Thomæ nullo pacto peripatetica est. Nec Auicennæ opinio & recentiorum dicentium quòd huiusmodi forma est Anima sentiens, & imaginatiua Aristoteli consentanea est, siquidem ut habetur secundo de anima contex. 160. imaginatiua est motus factus à sensu secundum actum, sed in Cælo non reperiuntur sensus ut sub finem tertij de Anima Aristo. declarauit, quia neque propter melius Animæ, neque propter melius corporis, ergo in coelo non reperitur imaginatiua. nec ualet si dicant, quòd ibi in secundo de Anima definitur imaginatiua mortalium, & hæc præsupponit sensus externos, non autem imaginatiua coelestis corporis, quoniam de ipsorum sententia, quãdo est una natura communis analoga prius definitur illa natura communis, quàm sua analogata. imaginatiua secundum ipsos dicitur secundum prius & posterius de imaginatiua Coeli et mortalium, ergo prius definitur natura illa communis, & imaginatiua in communi, quàm hæc, aut illa, quarè definitio ista erit de imaginatiua in communi, quòd sit motus factus à sensu secundum actum, & consequenter utraque præsupponit sensus exteriores. præterea ubi Philosophus egit de huiusmodi imaginatiua quæ est quiditas Coeli, nam cum sit forma, & quod quid est ipsius Cæli de ipsa necessario erat agendum, secus pertractasset de coelo, & non declarasset quod quid est, & formã ipsius, quòd si ea non definitur in secundo de Anima, cum alibi non consideretur, igitur nullibi Philosophus de ea pertractauit, itaque purum figmentum est & meræ nugæ, quòd imaginatiua præter intelligentiam in coelesti corpore reperiatur.

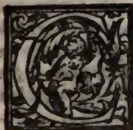
Dilucidatio.

NON recedentes ergo in huius problematis determinatione ab opinione Auerrois, qui hac in reuera Aristotelis mentem est assecutus, dicimus quòd forma Cœli sola intelligentia est, nec Aristoteles præter intelligentiam ullam aliam in cœlesti corpore formam cognouit, qua habita ueritate quæ in oppositum adducta fuerunt, persoluamus. & primo ad rationem Beati Thomæ dicimus, quod illa ratio bis peccat, primo quidem cum dicit, quòd Cœlum seclusa intelligentia agit in ista inferiora, quod falsum est, nam Cœlum non agit in ista inferiora nisi mediante lumine, & motu: iam uerò Cœlum seclusa intelligentia non mouetur, nec lumen habet, cum ista habeat ab ipsa intelligentia: igitur seclusa intelligentia non agit in ista inferiora: peccat secundò, quoniam argumentum est ab insufficienti, nam cum dicit si est actu, uel est actus, uel habens actum, dicimus quòd nec est actus, nec habens actum & formam, sed est materia per se existens in actu, itaque argumentum peccat ab insufficienti. Ad secundam autem rationem bis respondetur, & primo negatur antecedens, quoniam Cœlum seclusa intelligentia nec singulare, nec indiuiduum est, si quidem ablata intelligentia omnia quinetiam accidentia auferuntur, quibus mediantibus orbis, & Cœlum singulare, & indiuiduum efficitur: secundo de mente Auer. responderi potest, quoniam Auer. primo Cæ. com. 95. dicere uidetur, quòd orbis, & materia per se indiuiduata est. respondetur negando consequentiam, ad illam autem Arist. authoritatem dicimus, quòd ibi Aristoteles capit Cœlum pro mundo, de quo dubitationem mouit aduersus unitatem inibi de eo demonstratam, & illa authoritas uera est de mundo & non de cœlesti corpore: & ratio est quoniam mundus singularis est & indiuiduus per aliud ut per cõpositionẽ materiæ & formæ, & proindè qui dicit hunc mundum formam dicit cum materia, at Coelum seclusa intelligentia non est singulare, & indiuiduũ p aliud, sed per se, & proinde non sequitur formam habere cum materia. unde illa propositio singulare & indiuiduum formam habet cum materia, ueritatẽ nõ habet in ijs quæ sunt indiuidua per se sicut sunt substantiæ separatæ, & corpora cœlestia. Ad tertiam uerò ità respondemus, quòd Aristoteles primo libro de coelo demonstrauit cœlum diuersam habere naturam à quatuor elementis: cœlum autem ibi capit ut est subiectum simplex, quod est aptum natum moueri motu circulari, per se existens in actu sine forma. cum autẽ quæritur an talis diuersitas sit à natura formæ, uel à natura materiæ, dicimus, ꝙ prouenit à natura materiæ, quæ p seipsã distinguitur à naturæ quatuor elemẽtorum, unde in hac propositione, Coelum est alterius natura

ab elementis accipitur Cælum pro subiecto simplici, & pro parte corporea quæ est materia ex se existens in actu, quæ quidem ab intrinseco, & ex sui natura distinguitur à natura quatuor elementorum: hoc enim pacto Cælum considerauit Aristoteles in lib. de Cælo, uidelicet quò ad partem corporeã tantum quæ cũ actu sit per se quali motu est apta moueri tali mouetur: Ad ultimam negatur minor propositio, quia Cælum seclusa intelligentia non est sensibile, si quidẽ non est sensibile nisi mediantibus accidentibus, ut lumine, figura & motu: hæc autem cum non habeat nisi ab ipsa intelligentia ut ipsemet testatur Auer. 2. cap. de sub. orb. igitur seclusa intelligentia non habet huiusmodi accidentia, quare seclusa intelligentia non est sensibile, quinimmo seclusa intelligentia non est intelligibile per se, siquidem eius natura cognosci bilis non est nisi per analogiam & similitudinem ad ista inferiora, nam sicut se habet subiectum motus localis in inferioribus, ità se habet in corpore cælesti, sed in inferioribus subiectum motus localis est in actu, igitur & in Cælo subiectum motus localis actu est: discrimen tamen est quòd subiectũ motus localis in inferioribus est actu per formam, in cælestibus autẽ est actu per se: utrunque tamen cognoscibile est secundum analogiam sed differenter, quia materia, & subiectum mortalium cognoscitur per analogiam non quidem ad formam, sed ad materiam artificialem, ut legitur apud Arist. primo Phis. 69. subiectum autem cælestium corporum cognoscitur per analogiã ad materiam inferiorum. quoniam ergo Cælum seclusa intelligentia nõ est intelligibile per se, sed per comparationem ad aliud, ea propter non sequitur, seclusa intelligentia materiæ & formæ compositionem habere, sed hoc in loco occurret aliquis aduersus id quod dictum est quòd cælum seclusa intelligentia, quoniam non habet accidentia secum iuncta sensibile minimè est. nam inquit Auer. primo illo de Cælo 92. & 95. quòd omne sensibile est sensibile per materiam, igitur remotis omnibus accidentibus adhuc Cælum sensibile erit, cum remaneat materia quæ sentiendi ratio est. dicimus ad hoc quòd materia hif. considerari potest, uno modo secundum se, alio modo ut sensibilibus qualitatibus affecta, tunc dicendum quòd si primo modo consideretur materia non est causa sentiendi, quoniam si daretur compositum ex materia & forma sinè sensibilibus qualitatibus, ut sine colore nõ esset uisibile, quoniã ut habetur secundo de Anima contex. 63. substantia per accidens sensibilis est mediantibus qualitatibus ipsis, ut uisibile ut coloratum, gustatile ut saporosum: si uerò secundo modo accipiatur materia ut sic causa est ut res sensibilis sit, uerum ratio formalis sentiendi per quam aliquid dicitur sensibile est qualitas sensibilis, quæ per seipsam sensibilis est, & cætera per ipsam: color enim per se uisibilis est, & ratio alia sentiendi. materia uerò concurrit ut conditio agentis, cum ergo inquit Auerro. quòd quicquid est sensibile, est

per materiam, non accipit materiam primo sed secundo modo, licet ergo in Coelo seclusa intelligentia remaneat materia, quia tamen non remanet acci dentibus affecta, propterea non est sensibile. ex his itaque quæ hactenus di cta sunt mihi satis conclusum esse uidetur, in coelesti corpore præter intelli gentiam nullam aliam formam adinueniri, sed nunquid intelligentia ei unia tur ut motor, uel ut forma ne legentium animos nimia prolixitate tædio af ficiamus, sequens caput declarabit.

An intelligentia sit forma dans esse corpori cœlesti.

V M in cœlesti corpore (ut superius ostensum est) nulla alia reperiatur forma nisi intelligentia, nunc illud conside randum est, an corpori coelesti uniatur ut forma, uel ut motor, hoc est an sit forma informans, uel assistens, perin de ac nauigio nauta, & licet huius problematis resolutio ex superioribus aliquo pacto haberi queat, nihilominus ut magis atque magis ueritas illustretur, & aliorum dicta hac in re omnibus conspicua fiant, id mihi in præsenti capite inuestigandum proposui, in cu ius problematis determinatione non est eadem apud omnes opinio, Achilli nus tertio libro de orbibus dubio primo, Suessa. & ex modernioribus plurimi alii, de Aristotelis & Auerrois intentione dixerunt, quòd intelligentia est forma dans esse formaliter Cœlo, quam opinionem pluribus rationibus & authoritatibus persuadere conati sunt: & primo per rationem formæ hoc pa cto, Forma, ut habetur secundo Phisicor. context. 28. est quod quid est esse rei, igitur intelligentia cum forma sit, est quod quid est ipsius Cœli, quod confirmant ex Aristotele secundo de Anima 37. ubi (ut inquiunt) ita ratiocinatur. Anima forma est. igitur causa est ut uiuentia sint, à pari intelligentia forma est, igitur causa est, ut cœleste corpus actu sit: Secundo quòd inlelligentia sit forma dans esse probatur ex ratione Philosophi, secun do de Anima 24. qua probat Animam esse corporis actum, omne id per quod alicui propria operatio inest, corporis actus est, sed per intelligentiam Cœlo propria operatio inest, igitur intelligentia cœlestis corporis actus est, & forma dans esse: tertio, quod unitatem largitur rei, idem tribuit esse, quoniam ab eodem est esse, & unum esse, ut habetur 2. de Anima contex. 7. & quarto Met. 3. sed intelligentia cœlesti corpori unitatem largitur, ergo eidem tribuit esse: minor patet ex Auerro. secundo Cœl. 3. ubi inquit, quòd ex intelligentia & orbe fit magis unum quàm ex materia &

forma corruptibilium: Accedit quòd in abstractis idem est forma, finis, & agens, igitur intelligentia quæ abstracta est, cœlestis corporis causa erit ut forma, finis, & agens, sed causalitas formæ est dare esse rei, igitur intelligentia dabit esse formaliter Cælo: probant insuper hoc nonnullis Auerrois authoritatibus, & primo ex Auerrois authoritate primo Phisic. 63. ubi inquit, quòd cœleste corpus constituitur per intelligentiam, sed intelligentia non constituitur per corpus cœleste, iam uerò sicut negatur de intelligentia quòd constituatur Cælo, ita affirmatur de ipso, quòd constituatur ab intelligentia, sed negatur, quòd intelligentia secundum esse, constituatur à Cælo, ergo affirmatur de ipso, quòd constituatur ab intelligentia secundum esse. itaque intelligentia constituet Cælum in esse, atque ita erit forma informans. Accedit alia Auerrois authoritas primo Cæli 95. ubi apertissimè inquit, quòd materia Cæli non est per se existens in actu, igitur erit in actu per intelligentiam, sed id per quòd res actu est, dicitur esse forma informans, ergo intelligentia dicitur esse forma informans. postremo afferunt Auerrois authoritatem in Paraphr. metef. tract. 4. ubi sic inquit, Substantiæ abstractæ non sũt tantum motores corporum cœlestium, immò dant eis formas suas, quibus sunt id quod sunt. hæc sunt ex quibus ostendunt de Aristotelis & Auerrois sententia intelligentiam esse formam dantem esse formaliter Cælo, sed opinio ista nec est ad mentem Aristotelis, nec ad mentem Auerrois. & quamuis summi Aristotelis & Auerrois interpretes & præcipuè Zimara infinita adduxerint argumenta, nihilominus non tetigerunt radices, & uera Aristotelis & Auerrois fundamenta, hinc factum est quòd oppositam tenentes partem ipsorum argumenta facilè subterfugere potuerunt. Nos autem multitudinem argumentorum derelinquentes, quoniam perfectio rerum non numero, sed pondere dimetitur, uera Aristotelis, & Auerrois fundamenta inquiremus, & primo horum opinionem non esse ad mentem Aristotelis, mox non esse ad mentem Auerrois ostendemus. quòd autem non sit ad mentem Aristotelis ita probatur, Si intelligentia est forma dans esse, ergo cum orbe facit unum per se, quoniam ut supra ex quarto Meth. 3. & secũdo de anima contex. 7. ab eodem est esse, & unum esse, sed non potest fieri unũ p se, nisi quia unum est actus, & reliquum potentia ex 8. Meth. contex. 15. igitur si intelligentia est forma dans esse, materia Cæli est in potentia ad esse, atqui materia Cæli non est in potentia ad esse, quoniam tunc esset in potentia contradictionis, & ad non esse, ut superius abunde satis demõstratũ fuit. si itaque materia Cæli non est in potentia ad esse, igitur nõ potest fieri unum per se. igitur intelligentia non est forma informans, quoniã antecedens non stat cum opposito consequentis: Nec ualet modernorum responsio dicentium, quod potentia duplex est, una ad esse tantum, & ad dimi-

dium contingentis: alia uerò ad utrumque,& quòd materia Cæli est in potentia ad esse tantum,& per hanc recipit intelligentiam ipsam cum qua facit unum per se,quoniam si illa distinctio esset uera,euerteretur Aristotelis ratio nono Met.17.ubi probat,quòd æterna non habent potentiam ad esse quoniam tunc haberent potentiam ad non esse.& 12.Meth.contex.30. ubi probat intelligentias in sua substantia potentiam non habere,quoniam tunc haberent potentiam ad non esse.quis enim asserere posset in sua substantia intelligentias potentiam habere,quæ secundum dimidium contingentis est? & proinde inferre non licet,ipsas contingere non esse.ea propter dixere nonnulli ut hanc uitarent difficultatem,quòd anima Cæli est forma informans . & facit unum per se,non tamen materia Cæli est potentia,quoniam ex materia Cæli & forma unum per se fieri potest. etiam si materia Cæli non sit potentia ad esse,responsio ista tam procul abest ab Aristotelis sententia, ut nihil magis,nam si fieri posset unum per se absque potentia,tunc rueret ratio,quam assignat Philosophus 8.Meth.15.cum inquit,quod ideò fit unum per se,quia unum est actus,& reliquum potentia: dicam enim ego , quòd altera causa superflua est,scilicet potentia , quoniam unum per se fieri potest actu solum absque potentia,sicut efficitur ex forma & materia Cæli: si itaque ratio ab Arist.assignata consistere debet, dicendum, quòd unum per se necessario includit actum & potentiam tanquam causam adæquatam,nec ullo pacto unio formæ per informationem cum materia fieri potest absque potentia:præterea uelint,nolint isti fateri coguntur,quod si est forma informans,necessariò materia est in potentia,quòd ità probatur.Si anima Cæli dat, esse & tribuit actum materiæ,igitur materia Cæli sui natura caret esse,& caret actu:& quoniam est apta nata perfici,& recipere actu,igitur in materia Cæli reperitur carentia cum aptitudine ad recipiendum actum,sed carentia cum aptitudine priuatio est. ergo materia Cæli secum annexam & comprehensam habet formæ priuationem,sed priuationi semper iuncta est potentia ad formam,ut et declarauit Themistius celebri illa digressione primo Phisicorum de potentia materiæ. igitur si in cœlo reperitur forma informans,in materia Cæli necessariò reperitur potentia ad formam,quòd ipsi aufugere uoluerunt,ut argumenta uitarent aduersus primam responsionem adducta: cum autem materia Cæli non sit potentia ad esse,sed natura quædam per se existens in actu. igitur ex hac materia & forma non potest fieri unum per se,cum duo actu non fiunt unum actu,ut legitur 7.Meth.tex.49.nec ipsi materiæ per informationem uniri potest,cum forma informans materiam postulet in potentia: secundo & principaliter utor argumento communi , si intelligentia esset forma informans, igitur moueretur per accidens ad motum subiecti. consequens falsum est ex octauo Phisic.deducitur consequentia, quoniam omnis

forma recepta in materia, & perficiens materiam mouetur ad motum sui subiecti. Sed ii argumentum hoc facilè dilui posse existimarunt. dicentes quòd forma informans in duplici differentia est: alia enim est forma informans constituens subiectum, & constituta in esse per subiectum, sicut sunt formæ materiales. alia uerò est forma informans constituens subiectum, sed non constituta per subiectum, tunc dicunt quòd forma informans constituta in esse per subiectum mouetur per accidens ad motum sui subiecti, non autē forma informans non constituta, quia huiusmodi forma non est extensa in materia: iam uerò intelligentia est forma informans non constituta per subiectum, ea propter non mouetur per accidens ad motum subiecti. fuit distinctio hæc de duplici formarum genere sacra (ut aiunt) anchora, qua isti omnes nodos dissoluere, & omnes scopulos aufugere crediderunt. & licet Zimara totis uiribus hoc duplex formarum genus demoliri conatus sit, id tamen ex Aristotele non effecit, & satis debiliter ex Auer. comprobauit, ut unusquisque apud ipsum proprio quæsito de triplici causalitate intelligentiæ perlegere potest. demonstrabimus autem nos distinctionem hanc non esse ad mentem Aristotelis, & suo loco non esse ad mentem Auerrois, quòd non detur forma informans non educta de materia probatur ex Arist. secundo de Anima 11. ubi tradita animæ definitione infert hoc corrolarium, Anima est actus, & quod quid est corporis animati, ergo est à corpore inseparabilis, aut quædam subiectæ animæ partes si partibilis est. ecce quod forma informans, & quæ est quod quid est rei, est à corpore inseparabilis, & consequenter educta de materia, quod si daretur forma informans non educta, tunc Aristotelis consequentia falsa esset, cum inquit, est quod quid est corporis animati, ergo à corpore inseparabilis, quoniam antecedens stat cum opposito consequentis, nam datur forma quæ est quod quid est corporis, & tamen non est inseparabilis, nec constituta per subiectum. secundo ità probatur, si est forma informans & perficiens materiam, ergo materia sui natura actum excludit, & ex se potentia est. ergo si est forma informans recipitur in materia in potentia, hoc stante sic arguo, Omnis forma recepta in materia in potentia educitur de potentia materiæ, sed per hypotesim omnis forma informans recipitur in materia in potentia, ergo Omnis forma informās educitur de materia. maior propositio probatur, quoniam cum forma recipitur in materia in potentia aut extrinsecus inducitur, aut educitur, sed non extrinsecus inducitur: hæc enim opinio Academicis ascribitur, non autem Aristotelis fuit, nam ut scribit Auer. 8. Meth. 15. & 12. Meth. 18. agens non congregat formam cum materia, sed formam extrahit de potentia ad actum. cum itaque secundū Aristotelem forma in materia ab extrinseco non inducatur sed educatur, igitur omnis forma recepta in materia in potentia, & unita materiæ per informationem de sinu

materiæ educta est. quod ex eo confirmatur, quia omnis forma quæ recipitur in materia in potentia ad esse, recipitur in materia quæ est in potentia ad non esse, ut crebro dictum est. ergo illa forma poterit non esse, ergo corruptibilis, & educta, igitur omnis forma recepta in materia in potētia necessario de materia educta est. & quia omnis forma informans recipitur in materia in potentia, igitur oīs forma informans educta est. quare distinctio illa ad quam miseri isti confugiunt de forma informante constituta, & non constituta ab Aristotele prorsus aliena est. quamobrem si intelligentia est forma informans, igitur reciperetur in materia in potentia. ergo de materia esset educta, igitur extensa, & diuisa ad diuisionem subiecti, igitur per accidens mobilis ad motum subiecti, quod probandum erat, præterea si intelligētia est forma informans, & quiditas cælestis corporis, igitur talis quiditas ab aliquo artifice considerari debet. aut ergo considerabitur à mathematico, aut à diuino, aut à naturali Philosopho: non à Mathematico, quoniam Mathematicus substantiam non contemplatur, & si aliquis ex Mathematicis de substantia theoriam facit, ut Astrologus, non tamen ita altius sese attollit ut formam, & cæli quiditatem contempletur, non à diuino, quoniam diuinus considerat intelligentiam, & animam cæli non ea ratione qua est principium determinati entis, sed ea ratione qua est principium entis. hic enim est conueniens considerandi modus primi Philosophi, ut statuit Aristoteles sexto Met. contex. primo ubi sic inquit, Quæruntur enim principia entium, in quantum entia sunt, non à naturali Philosopho, quoniam uel in octauo Phis. uel in lib. de Cælo, uel. in lib. de Anima, in aliis enim naturalis scientiæ partibus considerari non potest. Sed non consideratur in octauo Phis. quoniā ibi agitur de primo motore sub rōne mouentis non autem sub rōne formæ, non in lib. de Cælo quoniā ut unicuique patet qui accuratè p legit & primum & alterum librum de Cælo ibi non agitur de forma cælestis corporis, sed duntaxat de parte corporea disputatio habetur: nō in libris de Anima, ut ipsis uidetur, quoniam ut superius dictum fuit, in libris de Anima ea anima definitur quæ est actus illius corporis animati, quod ponitur in diuisione corporis naturalis in tex. 3. secundi libri, sed corpus illud animatū qđ est membrū diuisiuū corporis naturalis, illud est ut ibi describit Philosophus qđ in se principiū hēt nutritionis, & incremēti, hoc aūt est corpus generabile & corruptibile, igitur in libris de Aīa dūtaxat definitur & cōsideratur aīa corporis generabilis & corruptibilis, sicut ēt extat oīum græcorū sñia, itaq; nec in libris de Aīa cælestis corporis quiditas cōsideratur, cū ergo intelligentia ut quiditas cælestis corporis à nullo artifice cōsideretur, igitur nō erit forma informās et cælestis corporis quiditas, postremo si esset ītelligētia forma informās cælū nō diuideretur in partē p se mouentē & partē per se motam,

quod Aristoteli aduersatur, qui 8. Phis. statuit cælum diuidi in partem per se mouentem, & partem per se motam, cum à seipso moueatur. consequentia conspicua est, quoniam si intelligentia est forma constituens materiam in actu, ipsa erit pars per se mouens. pars uerò per se mota non potest esse materia, quoniam cum de se non sit in actu, sed in potentia, non potest esse pars per se mota, quoniam subiectum motus localis actu est, ut legitur quinto Phis. contex. 8 si itaque intelligentia esset forma informãs, cælum non diuideretur in partem per se mouentem, & partem per se motam quod cum falsum sit. falsum erit id ex quo sequitur. hæc sunt ex quibus iam probatum esse arbitramur opinionem hanc non esse ad mentem Aristotelis. Nunc uerò superest ut demonstremus opinionem hanc non esse ad mentem Auerrois, cuius doctrinam ipsi tantoperæ profitentur, cuius opinionem lubẽter perpendimus, tum propter illos qui Auerrois dogmata insequuntur, tum etiam ut ostendamus istos illum authorem non intelligere quem profitẽtur: accipimus autem in primis principium hoc secundum doctrinam Auerrois, quòd omnis forma informans educta est de potentia materiæ, cuius principij ueritas ex ipsomet ità ostenditur, Si forma dat esse actu materiæ, igitur materia sui natura nec actu est, nec habet esse, ergo suapte natura potentia est ad recipiendum esse. igitur omnis forma dans esse, perficit, & recipitur in materia, quæ est in potentia ad esse, sed ubi materia est, quæ in potentia est ad esse, ibi est forma constituta per subiectum, ut aperta est Auerrois sententia primo Phis. 63. ubi sic inquit, In cælo reperitur potentia ad ubi non potentia ad formam, quoniam si reperiretur materia quæ sit potentia ad formã ibi reperiretur forma constituta per subiectum: quoniam autem non reperitur materia quæ sit in potentia ad formam, ideo non reperitur forma constituta per subiectum, hæc Auer. si igitur ubi forma dans esse, ibi materia in potentia ad esse, & ubi potentia ad esse, ibi forma constituta per subiectũ: igitur de primo ad ultimum, omnis forma dans esse est forma constituta per subiectum, & educta de materia, quamobrem talis discursus in forma erigi potest, Omnis forma recepta in materia quæ sit in potentia ad esse est constituta in esse per subiectum, omnis forma informans recepta est in materia quæ est in potentia ad esse. igitur omnis forma informans est constituta per subiectum, & educta de materia. quòd si quis dicat illa maior propositio intelligitur de forma recepta in materia quæ est in potentia ad esse, & ad non esse, non autem de materia quæ est in potentia ad esse tantum, & cum Auer. inquit, quòd ubi materia quæ est in potentia ad esse, ibi forma constituta per subiectum intelligit de materia quæ est in potentia ad utrumque contingens, non autem ad esse tantum. responsio ista falsa est, quoniam Auer. ibi, non accipit potentiam in substantia, ut contra distinguitur à potentia ad

esse tantum, sed ut contradistinguitur à potentia ad ubi, quoniã sic inquit, In cœlo reperitur potentia ad ubi, sed non reperitur potentia ad formam, ecce quòd accipit potentiam ad formam, ut contradistinguitur à potentia ad ubi, & non ab alia potentia ad esse tantum præterea secundum Auerro. omnis potentia in substantia, & ad esse, est potentia ad non esse, ut patet sub initium secundi cap. De sub. orb. ubi ita ratiocinatur, In cœlo non reperitur potentia in substantia & ad esse, quoniam si hæc potentia reperiretur, tunc esset potentia contradictionis, & ad non esse iam uerò si secundum ipsum daretur potentia ad esse tantum, consequentia, nulla esset, quoniam dicã, qd in cœlo reperitur tantum ad esse, & ideo non sequitur quòd sit potentia contradictionis, & ad non esse, quare secundum doctrinam Auerrois qui in hoc est Aristotelem insecutus, omnis potentia ad esse contradictionis est, & per consequens omnis forma qua unitur materiæ per informationem, & recepta in materia in potentia constituta est, & deducta de materia. hinc uelim te de Auerrois sententia colligere propositiones istas, Prima est, quòd omnis potentia ad esse est contradictionis & ad non esse, quæ fuit etiam Aristotelis nono Met. 17. Altera propositio est, quòd ubi potentia ibi forma habens contrarium. Vnde semper Auer. format consequentiam istam, si æterna haberent potentiam præter potentiam ad ubi haberent contrarium, quæ ratio ex eo necessitatem habent, quoniam ubi potentia, ibi forma habens contrarium. Tertia propositio est, quòd omnis forma recepta in materia in potentia ad formam de materia educta est. quo principio innititur Auerrois consequentia primo Phis. 63. ubi potentia ad formam, ibi forma constituta per subiectũ. Hinc sequitur quarta propositio, quòd cum omnis forma dans esse recepta sit in materia in potentia, quòd omnis forma dans esse educta est de materia, in quibus propositionibus cũ Beatus Doctor Auerroi contradicit, Aristoteli quoque maximè contradicit, quibus sic explicatis, illoque firmato principio, ità argumẽtamur, oĩs forma informãs educta est de potentia materiæ, intelligẽtia non est forma educta de materia, igitur intelligentia nõ est forma informans, Secunda ratio principalis ex Auer. omne cõpositum est nouũ, & corruptibile, quo principio utitur ipse 12. Meth. com. 39. sed si intelligentia est forma dans esse cœlo, cœlum erit cõpositũ ex materia & forma dante esse, ergo cœlum erit nouum & corruptibile. Sed huic rationi hũc in modũ ist. satisfaciunt, dicentes quòd illa maior propositio intelligitur de materia quæ est potentia contradictionis, & forma habente contrarium, & constituta per subiectum, iam uerò cœlum non est compositum ex materia quæ sit potentia contradictionis, & forma constituta. ea propter non sequitur cœlum esse nouum & corruptibile. Cæterum quia ista responsio eo capite reprobata est. quo perpenditur illa propositio, omne compositum est no-

uum,ideò lectorē ad illum locum reiicimus,ne toties eadem repetamus, tertio,si intelligentia est forma dans esse,aut orbi unitur ex se,& sine agentis beneficio,aut orbi unitur mediante agente : si dicatur secundo modo, tunc prima intelligentia non erit simpliciter incausata,quoniam supra se habebit aliud agens.adde quòd ut inquit ipsemet Auer. 8. Meth. 15. & libro. 12. com. 18.agens non congregat formam cum materia ,sed formam extrahit de potentia ad actum. si igitur prima,aut quæuis alia intelligentia unitur orbi mediante agente,igitur extrahetur de potentia ad actum,igitur nõ erit æterna,quam consequentiam etiam formauit Auer. 12.Met.39.loquẽs de compositione primæ substantiæ contra Saracenos inquiens,quòd si in prima substantia una pars alterì componatur mediante agente altera erit educta de potentia ad actum.si uerò dicatur quòd per se sine agente orbi unitur. tunc daretur cõpositum aliquod per se sine agente,quod est contra Auer. nona disput.sol. primi dubii,ubi redarguit Algazelem dicentem quòd datur corpus antiquum compositum per se sine agente, sicut datur ens à se, ex quo respondebat argumento Philosophorũ dicentiũ, primũ motorẽ non esse corpus compositum,quoniam omne compositum habet agens.quam propositionem negauit Algaz.dixitque dari corpus compositum æternum sine agẽte. Auerroes autem responsionem istam redarguit dicens,sed non datur aliquo pacto corpus compositum æternum absque agente,ut scriptum est in libro Philosophorum,nec par iudicium est de ente,& de composito,quòd sicut datur ens à se,ita detur compositum à se:si itaque daretur secundum Auer. compositum aliquod æternum absque agente,tunc non esset impugnata Algazelis responsio,quinimmo Auerroes iret in sententiam Algazelis , quàm reprehendit , quod etiam probatur ex Auerro. 12. Meth. 39.ubi redarguit solutionem illam traditam per Sarracenos , quòd substantiæ illæ quæ primam intelligentiam componunt per se uniãtur,& per se componantur sic inquiens , Si huiusmodi substantiæ sunt per se compositæ,ergo per se sunt de potentia ad actum deductæ sine agente, ecce quòd pro inconuenienti habet quòd aliqua per se componantur absque agente: secus non esset impugnata Sarracenorum responsio si aliqua per se componi possunt sine concursu agentis.hinc sequitur quòd illa propositio,causalitas causæ intrinsecæ necessario præsupponit causalitatem causæ extrinsecæ& efficientis,est uniuersaliter uera , & non solum in materialibus ut limitant moderni. adde etiam quòd si intelligentia per se unitur orbi per informationem,ergo per se educitur de materia. consequentia est Auerrois loco citato, ubi sic ratiocinatur, sit substantiæ illæ primam intelligentiam componentes per se in unum componuntur,ergo per se educuntur de potentia,quòd si Auerrois ratio concludit,itidem& nostra , quare siue intelligentia uniatur materiæ mediante

agente,

agente, siue per se sine agentis concursu, eadem sequentur inconuenientia: igitur intelligentia nullo modo per informationem orbi copulari potest: postremo Auer. 1. Cœli. 95. postquam declarauit conuenientiam inter materiã cœli & inferiorum, quòd utraque cognoscibilis est in ordine ad aliud, differentiam ponens inter utranque, sic inquit, Materia inferiorum potentia est, materia autem cœli actu est, tunc quæro aut Auer. accipit utranque materiã informatam, aut materiam inferiorum, accipit secundum se, & materiam cœli in actu per formam, aut accipit utranque secundum se, non consideratis formis, primum quidem dici non potest, quoniam accipit utranque ut cognoscibilis est in ordine ad aliud: dicit enim sicut materia sublunarium cognoscibilus est in ordine ad aliud, ita materia cœli, iam uerò materia ut informata est, & actu per formam non cognoscitur in ordine ad aliud: accedit quòd contradistinguit materiam cœli à materia sublunarium, quoniã, materia cœli est natura per se indiuiduata: materia uerò inferiorum non est per se indiuiduata, igitur non accipit utranque materiam ut utraque informata est. nec secundum dici potest, quoniam tunc comparatio esset in æquiuoco, adde qđ accipit materiam cœli ut est indiuiduata & una numero per se, ergo accipit materiam cœli seclusa forma: quare dicendum est quòd accipit utranque materiam secundum se seclusis formis, quòd scilicet materia inferiorum secundum se potentia sit, materia autem cœli secundum se sit in actu: si igitur per se actu est, non igitur secundum Auer. indiget intelligentia informante, & actuante, ex quibus superque satis probatum existimo, ut multa alia silentio inuoluam, istorum opinionem non esse ad mentem Aristotelis, nec etiam ad mentem Auerrois.

Dilucidatio.

REM itaque determinantes dicimus, quòd uera & germana Aristotelis. & Auerrois sententia est, quòd intelligentia non est forma dans esse, nec cœlo unitur ut forma, quemadmodum superius uberrimè demonstratum fuit. sed cœlo unitur tanquam motor, & forma est, ut aiunt, assistens perinde ac nauigio nauta ei tribuens motum: neq; enim per methodũ qua progressus est Arist. quæ motus est secũdũ locũ 8. lib. Phis. in cœlesti corpore aliã compositionem cognouit ex forma æterna & orbe quam ut ex mouente & mobili. uerũ quia motus secundum locũ est unus ex illis quatuor uitæ gradibus ab Arist. 2. de Anima 13. enumeratis, de illo loquor qui à seipso fit, quoniam talis animatorum est, ut idẽ testatur 8. Phis. 29. uiuere autem uiuentis est esse, ut inquit secundo de Anima contex. 37. & iuxta multiplicem uitæ gradum multiplex etiam est esse, ideo intelligentia tribuens

K

motum cælo tribuit sibi uitam, & tribuens sibi uitam, dicitur sibi tribuere aliquo modo esse. sed huiusmodi esse. non est per informationem, aut quia deducat materiæ potentiam ad actum, sed est esse uiuens secundum hunc uitæ gradum, qui motus est secundum locum, ex qua determinatione illud consequitur, quòd intelligentiæ non sunt ueræ formæ, sed potius causæ agentes sunt, formæ namque ratio in eo consistit ut rem constituat in esse, ut patet ex 2. de Anima 37. ubi ex hoc medio probat, quòd anima causa sit ut forma, quoniam causa est ut res ipsa sit. cum ergo intelligentiæ non sint causa ut cælestia corpora actu sint, in quo formæ ratio consistit, ideò à ratione formæ deficiunt. quoniam uerò causæ sunt operationis & motus, idcirco agentes sunt, etenim ex hoc medio loco citato concludit Philosophus quòd anima est causa agens, quoniam principium est operationum corporis animati & sumitur ex definitione agentis: agens .n. est principium unde motus, quare intelligentiæ non formæ, sed potius agentes causæ sunt, tametsi formæ dici possint. quatenus cælestia corpora conseruant in esse, non quia suapte natura corruptibilia sint, sed quoniam ut inquit Auer. secundo cap. de sub. orb. si intelligentia non esset cælum, non esset, sed hæc non est causalitas formæ, sed potius agentis, uerum quia se habent ad instar formæ, quia positis ipsis cælestia corpora ponuntur, & ipsis ablatis auferuntur, ideò causæ, modo formæ dicuntur, sicuti interpositio terræ dicitur forma eclipsis, non quia uera forma sit, quoniam est extra quiditatem eclipsis, & causa efficiens ipsius, sed quoniam ipsa posita ponitur eclipsis, & ipsa ablata aufertur, ea propter causa dicitur ut forma, ut testis etiam est Auer. primo Post. 35. quibus sic explicatis nunc reliquũ esse uidetur, ut rationes in oppositum adductas ꝑpendamus, & reiiciamus. & ad primam quæ sumitur ex definitione formæ, dicimus quòd illa definitio non competit omnibus formis, sed solum formis generabilibus, & corruptibilibus, quòd ex eo patet, quoniam Philosophus eã formam definit, de qua proposuit agere in ultimo textu primi Phis. Sed ibi seclusa forma à materia separata de formis naturalibus generabilibus pertractare instituit, igitur 2. Phis. solum formam generabilem & corruptibilẽ definit, & huic duntaxat secundum placita Aristotelis competit uniri materiæ ut formam. ad confirmationem ex secundo de Anima dicimus, quòd iſti præpostere accipiunt rationem Aristotelis, nã illud quod est conclusio accipiũt pro medio, nõ .n. Philosophus ibi ita ratiocinatur, forma est causa ut res sit, Anima est forma, ergo est causa ut res sit: quoniã ibi non intendit cõcludere, ꝙ sit causa ut res sit, sed quod sit causa in triplici genere causæ ut forma, finis, & agens, quare quòd forma sit non est medium in ea ratione, sed conclusio: & ratio huiusmodi est, id quod est causa ut res sit, forma est, Anima est causa ut uiuens sit, igitur anima est causa ut forma, ecce quòd ha-

bita Aristotelis intentione apertissimè constat quòd isti contrario modo Aristotelis rationem accipiunt. Sed dices, Aristoteles secundo de Anima cõ tex. 2. formam definiens inquit, forma est substantia per quam est hoc aliquid & in actu. certum est autem quòd ibi definitur forma in communi ad corruptibilem, & æternam, quoniam definitur forma quæ est membrum diuisiuum substantiæ in communi, & quæ est membrum condiuidens ipsum ens, atque forma quæ continet animam intellectiuam, quoniam ea forma definitur quæ ponitur in definitione Animæ, atqui in ea definitione ponitur actus & forma, quæ continet animam intellectiuam, igitur in tex. 2. definitur forma quæ etiam animam intellectiuam, complectitur, cum autem hæc æterna sit, & immortalis, igitur complectitur formam æternam, quamobrem forma æterna est substantia per quam aliquid est in actu, tenentibus animam intellectiuam æternam & immortalem sicuti nos tenemus, & de Aristotelis sententia teneri debet argumentum aliquam facit difficultatẽ, Nos tamen ita respondemus, quòd forma quæ definitur con tex. illo secundo ambitu suo complectitur formam corruptibilem & æternam, ut probatum est, cũ autem dicitur, igitur forma æterna constituit rem in actu, respondetur quòd constituere aliquid in actu bif. intelligi potest, uno modo quo ad esse substantiale, ita ut potentiam materiæ deducat ad actum. alio modo quo ad perfectum aliquem uitæ gradum, tunc dicimus quòd forma æterna facit hoc aliquid, & constituit rem in actu, non primo modo, quia hoc solum ut prius cõpetit formæ corruptibili, sed secundo modo, & ita Anima intellectiua dicitur constituere hominem in actu accipiendo hominem pro gradu illo eminentiori, & quo ad esse diuinum quo ad gradum uidelicet intellectiuum, & similiter intelligentia cælum constituit in actu quia ipsum deducit ad perfectiorem uitæ gradum, utpote ad gradum intellectiuum, appetitiuum, & motiuum secundum locum. Ad aliam rationem negatur maior. ad Aristotelem autem dicimus, quòd per illud medium non intendit probare quòd Anima sit forma dans esse, sed solum quòd sit actus & forma, non autem corpus, & materia, quòd patet ex conclusione quã infert dicens, Anima est principiũ quo uiuimus &c. quare Anima forma est & species, non materia & subiectum, ecce quòd ex hoc medio nõ concludit quòd sit forma dans esse, sed quod non sit materia, & subiectum, præterea admissa illa maiore adhuc non habetur intentum, quoniam illa maior propositio intelligitur de eo per quod conuenit operatio ut principium quo, non ut quod, iam uerò intelligentia non est principium quo mouendi, & intelligendi sed principium quòd mouet, & intelligit cũ sit natura per se subsistens, idcirco non sequitur quod intelligentia sit forma dans esse, quare sic intellecta maiore, minor propositio est falsa. Ad alteram negatur minor: ad probationem autẽ dicimus, quòd Auer. non

intelligit quod ex intelligentia & orbe fiat unũ per se,ut ipsi temerè arbitrãtur,ut alias ostensum est,sed intelligit quòd ex intelligentia & orbe magis unũ,hoc est magis indiuisibile quã ex materia & forma materiali: nec officit alia ratio,quia forma abstracta,est causa cœlestis corporis,ut efficiens, finis, & forma. efficiens quidem quatenus est principium motus : est etiam causa ut finis , quoniam cœleste corpus propter intelligentiam est , ut eo uidelicet utatur ad suam bonitatem communicandam , omnia enim phisica corpora Animæ instrumenta sunt pro exercendis eius operationibus : est quoque cœlestis corporis causa ut forma,non quidem secundum causalitatem ueræ formæ,sed dicitur forma quatenus est agens conseruans cœlum,id enim quod alterum conseruans est,modo formæ sese habet, quod etiam declarauit Auer.4.cœ.Cum primo nunc ad Auerrois authoritates me conuerto, & ad authoritatem illam primi Phisico. 63. respondetur , quòd cæleste corpus dependet ab ipsa intelligentia duobus modis,uno modo quo ad eius dispositiones,alio modo quo ad esse,non quidẽ formaliter,sed in quãtũ est agẽs conseruans ipsum,unde dependet ab intelligentia in esse conseruatiuo , quoniam si intelligentia non esset,cœlum non esset, ut ipsemet inquit 2. cap.de sub. orb. ubi inquit,quòd cœlum non solum habet uirtutem mouentem, sed agentem , & conseruantem: nec officit authoritas primi de cœlo , quia non intelligit quòd materia cœli non existat per se in actu sed intelligit quòd per se non est in actu,secundo sine intelligentia,quod patet ex uerbis ipsius quæ huiusmodi sunt,sed materia cœli nõ operatur nisi in quãtũ est subiectũ formæ]ecce quòd cum inquit Auer. materiam cœli non esse in actu, intelligit de actu secundo quatenus per se sine intelligentia non operatur. Nec ipsis fauet ultima authoritas quæ sumitur ex Epitho.Met.tract.4.quoniã non inquit Auer.quòd substantiæ separatæ sint formæ dantes esse,sed inquit quòd dant formas suas corporibus cœlestibus,sed p ipsummet Auer.tertia disp.cõtra Algaz.sol.18. dubij dans formam est agens,igitur cum intelligentiæ formã ipsi cœlo largiãtur,agentes erunt,& non formæ,quòd etiam ex eodem loco probatur in quo postquam dixit,quòd intelligentiæ dant formas corporibus cœlestibus infert, [& ideo sunt eorum agentia quoquomodo] quare non intelligit Auer. quòd sint formæ dantes esse,sed potius agentes. dicuntur autem cœlo formã tribuere non quia aliam formam largiantur,cum nulla alia forma præter intelligẽtiam in orbe,secundum Auer.reperiatur,sed formam tribuere dicuntur,quatenus propria perfectionem largiuntur sicut motus est, qui uita est corporis cælestis, & gradus appetitiuus,& intellectiuus , quòd Commentator inquit in his uerbis inquiens , nam si tolluntur isti motores nequaquam inerit forma corporum cœlestium,quemadmodum si tollitur intellectus non inerit nobis ultima perfectio,quare isti motore, in cœlo se se hẽnt ut intellectus

in nobis, & forma, quam isti tribuũt Cælo se habet ut ultima perfectio quã tribuit nobis intellectus: sicut ergo intellectus non tribuit perfectionem substantialem secundum Auer. igitur nec intelligentiæ quæ se habent ut intellectus in nobis tribuunt perfectionem substantialem Cælo, & hæc est germana Auerrois sententia, quem isti non intelligunt, solum uerborum superficiem considerantes, & hoc modo rationibus in oppositum satisfactum sit: remanet ergo firma opinio nostra, quod intelligentia non est forma dãs esse, ex qua conclusione & aliis quæ superius declaratæ fuerunt, quæ sit cælestis corporis compositio colligi potest, uidelicet quod cæleste corpus cõpositum est ex duabus naturis, ut ex materia & forma, non tanquam ex materia in potentia, et forma dante esse, sed ut ex subiecto, uel materia per se existente in actu, & forma assistente tanquam ex mouente & mobili.

Possibile ex se ab alio perpetuari non potest.

F*VIT Aristotelis sententia primo libro de Cælo uersus finem, quam Io. Gr. ex græcis, ex Arabibus Algazel & Auicennas ut legitur apud Auer. tertia in Algazelem disputatione solu. 19. dubij absolutè negarunt: uoluit enim Io. Gr. cæleste corpus sui natura corruptibile esse, aliundè uerò perpetuari. Alij uerò omne ens causatum sui natura possibile esse affirmarunt, ab extrinseco uerò consequi æternitatem: quam opinionem quia Aristotelis rationes eo loco adductæ falsam esse apertissimè ostendunt, idcircò ut à principiis Peripateticis aliena reiicienda est. Auer. autem 12. Meth. Com. 41. tam hunc in modum perpendit, quòd propositio uera est in substantijs, non autem in accidentibus, si quidem in accidentibus fieri potest, ut sui natura passibile ab alio perpetuetur, nam motus Cæli sui natura corruptibilis est, quoniam contrariam quietem habet, & tamen ab alio æternitatẽ con sequitur, quod ex eo confirmat, quoniam Philosophus eo in loco sermonem habet de mundo, qui substantia est, propositio igitur in substantiis, non autem in accidentibus intelligenda est, cuius sententiam secutus est Zimara Theorematæ 46. & licet Auerro. alibi asserere uideatur, quòd propositio neque in substantiis ueritatem habeat, ut secundo cap. de subst. orbis, ubi inquit, quòd cæleste corpus non solum indiget uirtute largiente sibi motum æternum, sed etiam uirtute largiente in se, & in sua substantia permanentiã æternam, Cælum autem substantia est, igitur tam in substantiis, quam in accidentibus corruptibile permanentiam æternam ab alio adipiscitur. Aduertendũ quòd non intelligit ipse, quòd cælum sit corruptibile ex se, & ab alio fiat æternum, quoniam ut inquit in eodem loco, Cælum simplex est, & nõ habet potentiã ad corruptionẽ cum careat causis corruptionis ut materia, et*

contrarietate,& propterea eſt ex ſe formaliter æternum, undè non indiget aliquo ſibi largiente æternitatem,ſed illud eò in loco uult Auerroes, quòd uirtus Cœli ſibi permanentiam æternam largiatur quatenus motum ipſum conſeruat, ſine quo Cœlum eſſe non poteſt: nam ut inquit in eodem loco, ſi intelligentia non eſſet,non eſſet motus,& ſi non eſſet motus, non eſſet Cœlum,quia motus,ut habetur 8. Phiſ.contex. 1. eſt tanquam uita corporum naturalium,& ab ipſo Auer. tertia in Algaz. diſp. ſol. 10.dubij, eſſe Cœli quodammodo conſiſtit in motu,unde intelligentia dicitur largiri permanentiam Cœlo quatenus motum eius conſeruat ſine quo Cœlum eſſe non poteſt. quòd autem iſta ſit eo in loco Auerrois ſententia uerba ipſius in medium aſferam quæ huiuſmodi ſunt,& debes ſcire quòd corpus cœleſte non indiget uirtute mouente ſemper in loco tantum, ſed uirtute largiente in ſua ſubſtantia permanentiam æternam, quoniam & ſi ſimplex ſit, & nullam habeat potentiam in ſe ad corruptionem, tamen eſt finitæ actionis neceſſariò, & ideò cum intellectus potuerit ipſum exiſtens per ſe abſque eo quòd aliud largiatur ſibi permanentiam æternam,neceſſe eſt ut ita ſit de finitate ſuæ permanentiæ in ſubſtantia,ſicut eſt de finitate ſuæ actionis. hæc Auer. remanet ergo gloſa Auerrois quòd propoſitio in ſubſtantiis,non autem in accidentibus ueritatem habet,ſed licet maxima ſit Auerrois authoritas, tamen ſi pro ueritate philoſophandum eſt,hac in re Ariſtoteli,& ſibimet aptiſſimè aduerſatur.Ariſtoteli quidem ut probatur ex rationibus quibus uſus eſt primo de cœlo,et primo ſic,Si motus Cœli ſui natura poſſibilis eſſet,et ab alio æternus,ergo idem ſimul erit,& non erit.quod impoſſibile eſt,contradictionem implicat,deducitur conſequentia,ſi motus ex ſe poſſibilis eſt,ponatur in eſſe quod non ſit,quoniam poſito in eſſe quod non ſit,non ſequitur impoſſibile,tunc igitur non erit,& quoniam eſt ab alio æternus,ergo ſemper erit.igitur in eo inſtanti in quo poſitus eſt non eſſe erit.igitur in eodẽ inſtanti erit,& non erit.hoc autem impoſſibile eſt,cum autem hoc non ſequatur ex eo quod poſſibile poſitum eſt in eſſe,quoniam ex poſſibili non ſequitur impoſſibile,ergo ſequitur ex eo quod corruptibile ſit æternum.itaque quod corruptibile eſt,æternum fieri minime poteſt.qua ratione uſus fuit primo Cœ.contex.120.ſed huic rationi reſpondere uidetur Auer.Com.illo 41.12.Meth.dicens,quòd ratio iſta in ſubſtantiis ualet,non autẽ in accidentibus & motu, & ratio,inquit,diuerſitatis ea eſt,quoniam ſubſtantia permanentiam habet ex ſe,motus autem ab alio,& ideo impoſſibile eſt inuenire ſubſtãtiam poſſibilem ex ſe,& neceſſariam ab alio, quod eſt poſſibile in motu. quaſi dixerit Com.quòd ratio diuerſitatis quare ratio adducta ualeat in ſubſtantiis, non autem in motu huiuſmodi eſt,quoniam ſubſtantia principium habet internum corruptionis & æternitatis,nam ſi ſubſtantia poſſibilis eſt non eſſe

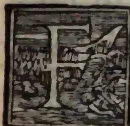
hoc est per materiam, quam intrinsecus habet, quæ causa corruptionis est. si uerò æterna est, id est propter carentiam materiæ quæ est causa æternitatis, ut legitur 1. Cæ. contex. 20. ubi ex carentia materiæ, & contrarii Cœlum probauit esse æternum, quarè si substantia possibilis fiat æterna cum sit possibilis per materiam, & ab intrinseco, æterna uerò per carentiam materiæ, & pariter ab intrinseco, ergo simul materiam habebit, & non habebit, & ab intrinseco erit corruptibilis & æterna, quòd impossibile est. motus uerò cum accidens sit non habet principium intrinsecum corruptionis cum non habeat materiam ex qua, sed printipium corruptionis in eo est contrarietas, nec intrinsecum principium habet æternitatis, quoniam æternitatem habet à motore externo, & ideo si motus corruptibilis est, æternus esse potest, quoniam non eadem ex parte, & ab intrinseco erit corruptibilis & æternus. sicuti substantia est. Sed corruptibilis ex se, æternus uerò ab alio, & hoc ut inquit non est inconueniens, & hoc uult in illis uerbis obscure, & concisè traditis. unde secundum Auer. Aristotelis ratio ad hoc tēdit, si corruptibile fieret æternū, tunc idem ex se, & ab intrinseco simul erit & non erit, & quoniam hoc tantum sequitur in substantiis, non autem in accidentibus, & motu, ideò ratio solum concludit de substantiis, & non de motu, sed hæc Auerrois solutio nulla est. quoniam Aristotelis ratio ad probandum quòd possibile ex se non possit fieri æternum ad hoc deducit incommodum, quòd tunc idem simul erit, & non erit, iam uerò hoc absurdum non solum sequitur in substantiis quæ principiū habent intrinsecū aeternitatis, sed etiā in accidentibus, & his quæ ab alio aeternitatem habent, quòd ita ostenditur, si motus sui natura possibilis est non esse, ponatur in esse quod non sit, tunc igitur non erit, cum autem ab alio sit aeternus: igitur semper erit, ergo in eo instanti in quo nō est, erit. itaque simul erit, & non erit, & ita cum hoc absurdum sequatur tam ad id quod est ab alio, quàm ad id quod est ab intrinseco aeternū, igitur de utrisque ratio concludit. nec diuersitatis ratio ab eo assignata Aristotelis demōstrationem euariat, quod ex eo confirmatur, quoniā Philosophus arguit contra ponentes mundum ex se corruptibilem, & ab alio, nempè à primo motore aeternum, igitur ratio etiam ualet in his quae ab extrinseco aeternitatē habent & consequenter in accidentibus, & motu qui secundum ipsum ab alio ꝑmanens est. Secundo, & principaliter probatur quòd propositio uniuersalis sit tam in accidentibus, quā in substantiis ex Aristo. eodem 1. Cæ. contex. 118. ubi inquit, ꝙ omne corruptibile habet determinatum tēpus ad nō esse, in quo non erit. declarans autem in quibus propositio intelligi debeat, inquit, propositionē ueritatē habere in omni praedicamēto, cuius uerba huiusmodi sunt, his uerò definitis dicēdū est ad ea quae sequūtur, ꝙ si quaedam possibilia sunt esse, & non esse, quoddam tempus maximum essendi & non

essendi definitum esse necesse est. dico autem rem esse posse, & non esse in omni prædicamento, ut hominem, album, aut tricubitum & id genus, quid clarius? quem locum exponens Auerroes, inquit, quòd iste sermo, omne corruptibile habere determinatum tempus in quo non erit, est uniuersalis in omni prædicamento, itaque & de ipsius sententia omne corruptibile cuiuscumque prædicamenti necessario corrumpetur, & ita uniuersaliter nullum corruptibile fiet æternum, Amplius si in accidentibus, ut inquit Auer. corruptibile æternum fieri potest igitur erit aliqua potentia quæ nunquam reducetur ad actum, quod Aristoteli, & ipsimet Auerroi aduersatur: Aristoteli quidem, quoniam in contex. 118. inquit, quòd omne possibile non esse in aliquo tempore non erit, quòd non ualet nisi supposito quòd omne possibile reducatur ad actum, similiter in contex. 120. sic ratiocinatur si est aliquod corruptibile quod perduret tempore infinito, illud corruptibile potentiam habet ut non sit, igitur quandoque non erit, quæ consequutio non ualet nisi supposito, quòd omnis potentia reducatur ad actum, de ea potentia loquendo, quæ naturalis est. ad differentiam illius potentiæ, quæ logica nuncupatur, quæ non dicit aliquid reale, sed solum est respectus quidam causatus ex non repugnantia terminorum. Auerroi uerò aduersatur 1. Cæl. Com. 20. ubi ait, quòd si in cælo materia esset eiusdem rationis cum ea quæ in sublunaribus reperitur, in ea esset potentia ad non esse, sed cum ista nunquam reducatur ad actum, cum Cælum æternum sit, igitur esset potentia quæ nō reduceretur ad actum. & ita ociosa in natura, quod impossibile esse affirmat, quam etiam sententiam habet 8. Phis. Com. 64. ubi ita scribit, & fundamentum est, quòd omne quod est in potentia aliquando exibit in actum, & si non, tunc natura ageret ociose: postremo Auerrois opinionem falsam esse apertissimè demonstratur ex decimo Metaf. contex. 26. ubi Philosophus posita diuisione contrariorum in ea quæ insunt p accidens, & ea quæ insunt per se, & secundum substantiam, inquit, quòd corruptibile, & incorruptibile non secundum accidens insunt rei, sed per se, & secundum substantiam. quod hac ratione ostendit, quod est secūdum accidens potest non esse, corruptibile & incorruptibile non possunt non esse, igitur non secundum accidens, sed secundū substantiam insunt rebus. & licet ratio de corruptibili fiat, ratio tamen ad incorruptibile etiam sese extendit, ut uerba sequentia apertissime ostendunt, quæ huiusmodi sunt. eadē profectò ratio est de incorruptibili, ābo .n. ex hisce sunt quæ secūdum substantiam insunt. iam uero si motus Cæli sui natura corruptibilis est, extrinsecus autem & ab alio incorruptibilis. igitur non secundum substantiā, sed per accidens incorruptibilis erit, aduersus Philosophi sententiam, dissentit tandem Auerroes a seipso, quoniam 1. Cæ. Com. 118. habet, quòd tam in accidentibus, quàm in substantiis ista propositio ue

ra

ra est quòd omne corruptibile cuiuscunque generis habet definitum tempus in quo non erit, igitur secundum ipsum corruptibile cuiuscunque generis necessario corrumpetur, & per consequens nullum corruptibile æternum fieri potest. insuper tertio libro de Anima.Com.6. inquit, quòd intentiones imaginatæ non possunt esse æterne, quoniam tunc natura corruptibilis fieret æterna,et tamē intentiones imaginatæ accidentia sunt,quia sunt qualitates spirituales,quæ ipsi Animæ obiectum representant: igitur tam in accidentibus, quàm in substantiis, impossibile est corruptibile fieri æternum, & reuera Auerroes à contradictione uindicari non potest,itaque rem ipsam determinantes dicimus, quòd tam in accidentibus,quàm in substantiis, omne corruptibile necessario corrumpetur, & uniuersaliter nullum corruptibile fieri potest æternum: quòd si quis in contrarium dixerit, aliquod corruptibile, quod tamen æternum est, sicuti sunt partes ignis in propria sphera,quæ sui natura corruptibiles sunt, cum materiam habeant per quam possunt non esse, nunquam tamen corrumpuntur,cum ibi contrarium non habeant à quo corrumpi queant, cui dubio ita satisfactum iri debet, quòd partes ignis in propria sphera corruptibile sunt, & quandoque corrumpuntur à contrario quod sibi finitimum & proximum est: igni enim aer contiguus est, qui cum contrariam habeat qualitatem, humiditatem scilicet, ratione cuius igni opponitur qui siccus est. in ipsum ignem agit,ipsumque secundum partes successiuè transmutat. unde hæc duo elementa cum dimicantes habeant qualitates adinuicem generantur, & corrumpuntur, atque ita omne corruptibile necessario corrumpetur,nullumque possibille cuiuscunque generis fuerit, æternum fieri potest.

Ex intelligentia & orbe fit magis unum, quàm ex materia & forma, sed secundum dispositionem magis diminutam quàm sit unio recipientis. & recepti in forma abstracta.

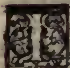

VIT hæc Auerrois propositio secundo Cæli Comment. 3. tametsi propositio in propria forma quò ad primam partē in commentario minimè habeatur, sed duntaxat quò ad postremam partem, in qua compositum ex intelligentia & orbe ad id confert, quod ex abstracto, & abstracto componitur. cuius uerba lubenter subiiciam, ut id quod dicimus uerum esse intelligatur, & ideò forma & formatum in eo sunt unum, sed secundum dispositionem magis diminutam quàm sit unio

recipientis & recepti in forma abstracta, ex quibus uerbis nemo est qui non uideat Auerroem orbis, & intelligentiæ unionem non ad hæc materialia conferre, sed ad abstracta, quomodo autem prima propositionis pars ex eo loco extrahatur. Zimaram præ cæteris adinuenio quippe qui quo nam pacto extrahi possit, declarare conatus est: dicit enim quòd si litera legatur affirmatiuè ut iacet, procul dubio propositio hic non habetur, sed si litera negatiuè legatur, ut dicat, in (forma non abstracta) propositio extrahi posset, sed me herclè tantum abest si litera negatiuè legatur, ut hæc propositio edici possit, ut eius oppositum potius colligatur: propositio enim huiusmodi esset, si uerba negatiuè legantur, forma & formatum in eo sunt unum, sed secundum dispositionem magis diminutam, quàm sit unio recipientis, & recepti in forma non abstracta] quare ex intelligentia & orbe non magis unum quàm ex materia & forma, sed potius secundum dispositionem magis diminutam fieri Commentator assereret. nec dici debet propositionem extrahi si illa particula, [& secundum dispositionem magis diminutam] permutetur ut dicat, (forma & formatum in eo sunt unum, sed secundum dispositionem maiorem quàm sit unio recipientis & recepti in forma non abstracta, quoniam hoc esset peruertere & dilacerare uniuersam literam, quæ ad hæc usque tempora ità legi consueuit. ego autem Auerrois uerba ne latum unguem peruertens, dico, quòd licet prima pars propositionis in propria forma minimè habeatur, ex ratione tamen quam assignat Auerroes si quis in eam accuratius incubuerit, facile extrahi potest. Auerroes enim causam reddens quare ex intelligentia & orbe unum fiat, causa (inquit) ea est, quoniam intelligentia mediantibus dimensionibus materiæ non cohæret, ut formæ generabiles & corruptibiles: ergo cum formæ generabiles & corruptibiles materiæ uniantur secundum ipsum, mediante dimensione, ex ipsis non fiet ita unum, ut ex intelligentia & orbe, ita ut ex hac ratione Auerrois discursus iste erigi possit, intelligentia immediatius unitur orbi, quàm forma materiæ, ergo intelligentia cum orbe uerius facit unum, quàm forma cum materia: consequentia ex eo colligitur, quia hoc medio ostendit intelligentiā cum orbe facere unum, quoniam absque ulla dimensione orbi unitur. cum itaque intelligentia orbi immediatius uniatur, quàm forma materiæ, igitur ex intelligentia & orbe unum magis efficitur, quàm ex forma & materia, & hunc in modum (meo iudicio) ex eo loco præsens elicitur propositio: iam uerò cum ostenderimus quomodo ex hoc loco propositio eliciatur: nunc quomodo alij eam intellexerint, consideremus. arbitrati sunt plerique ex intelligentia & orbe fieri unum per se, & secundum substantiam, unde ex hoc loco inferunt postea secundum Auerroem intelligentiam dare esse orbi per informationem, sed hi aut Auerroem hoc loco non uiderunt, aut eius uerba

minimè considerarunt, si quidem causam reddens quarè ex intelligentia & orbe unum fiat, eam inquit esse, quoniam mediantibus dimensionibus orbi minime cohæret: hæc autem ratio non est quare per se unum efficiatur, cum huius causa actus cum potentia sit, ut ex eodem habetur 8. Meth. 15. quare si per unum intelligat unum per se, aut non, causam pro causa assignabit, aut sibimet pugnantia dicet. cum alibi unum per se fieri affirmauerit, quoniã unum est actus, & reliquum potentia, ea propter dixerunt alii quòd ex intelligentia & orbe sit uerius & magis unum, quàm ex materia & forma, quoniam fit unum æternum quod est uerius unum, quàm id quod est generabile, & caducum. Sed nec istorum sententia probanda est, quoniam tunc ex intelligentia & orbe non fieret minus unum quàm ex abstracto & abstracto, sicut, inquit Auer. quia sicut ex abstracto & abstracto fit unum æternum, ita ex intelligentia & orbe, quinimmo ex intelligentia & orbe fit uerius unum quàm ex aliquo abstracto & abstracto, quoniam ex abstracto & abstracto, ut ex intellectu & intelligibili non fit semper unum æternum, ut legitur apud ipsum tertio de Anima. 5. & 20. ubi inquit, quòd intellectus speculatiuus, & intentiones intellectæ corruptibiles sunt, itaque si propositio hunc in modum intelligeretur, tunc non esset absolutè maior unio recipientis & recepti in forma abstracta, quàm ex intelligentia & orbe, cum ex illis non semper fiat unum æternum, non ergo huius unitatis ratio ab æternitate desumitur.

Dilucidatio.

AM uerò aliorum reiectis opinionibus, quis sit uerus propositionis intellectus dicendum est. ut autem res fiat conspicua magis, hæc animaduertenda sunt, primum quidem quòd compositio triplex est: una ex abstracto & abstracto, hæc autem est ex intellectu & intelligibili altera est ex materia & forma abstracta, & ità ex corporeo & abstracto qualis est ex intelligentia & orbe: postrema est ex materia & forma materiali, & ita ex corporeo & corporeo, quam triplicẽ cõpositionẽ eo in loco innuit Com. unam quidem cum ait ex intelligentia & orbe fit unum: alteram uerò cum inquit, sed minus unum quàm sit unio recipientis & recepti in forma abstracta: tertiam innuit in ratione quam affert dicens, quia intelligentia non unitur orbi media quantitate ut forma generabilis unitur materiæ. Alterum quod sciendum illud est, ꝙ unũ pluralitatis & diuisionis priuationem dicit, ut decimo Meth. habetur tex. 2. undè illud uerius unum dicitur, quod minus particeps est diuisionis, atque quod omnino indiuisibile est, illud

summum unitatis fastigium possidet, unde Deus opt. quia simpliciter indiuisibilis est, ideò simpliciter unus, quinimmo unitas dicitur. & est, quibus sic explicatis dicimus, quòd hic uerus est propositi Theorematis intellectus, quòd ex intelligentia & orbe fit magis unum quàm ex materia & forma, hoc est fit magis indiuisibile, intelligentia enim cum orbi mediante dimensione minimè uniatur indiuisibilis est, forma autem materialis cum mediante dimensione materiæ uniatur diuisibilis est, iam uerò ex indiuisibili & diuisibili magis indiuisibile fit, quàm ex utroque diuisibili: cum autem intelligentia indiuisibilis sit, & materiæ & orbis diuisibilis, forma autem materialis diuisibilis, sicut & materia cui iugata est. igitur ex intelligentia & orbe fit quoddam magis indiuisibile, quàm ex materia & forma. & quoniam quod est minus particeps diuisionis, est magis unum, ut dictum est, idcircò cum ex intelligentia & orbe magis indiuisibile fiat, magis unum efficitur quàm ex materia & forma, & quòd hoc uoluerit Com. ex eius ratione ostenditur, cum inquit, intelligentia cum orbe facit unum, & magis quàm forma materialis cũ materia, quia intelligentia non unitur orbi mediante quantitate, & consequenter quia indiuisibilis est, forma uerò materialis, quoniam materiæ unitur mediante quantitate diuisibilis est, & proinde diuisibile cum diuisibili materia facit, & proinde minus unum quàm illud quòd ex intelligentia indiuisibili & orbe diuisibili resultat, ex quo Auerrois dicto illud elicitur quòd uarius atque diuersus est ordo materiæ, formæ, & accidentium in diuinis corporibus, & mortalibus. in his enim ista hoc ordine sese consequuntur, in primis enim extat materia, quàm immediatè consequitur quantitas interminata, succedit tertio forma substantialis, quàm postremo consequuntur accidentia terminata, quem ordinem clarè admodum ponit Auerro. primo cap. de subst. orbis, at in corpore cælesti res secundum ipsum aliter sese habet: in primis enim forma est, mox consequitur materia, succedit tandem quantitas, & cætera accidentia, quæ ut idem secundo de subst. orbis testatũ reliquit sunt in Cælo propter materiam, & sunt in materia propter formam: dicuntur enim inesse propter materiam, quatenus per hanc, quæ est ratio patiendi, Cælum ipsum his accidentibus subiicitur, sunt autem propter formam, quatenus ab ipsa forma dependent. sed cum iam primam Theorematis partem superque satis declarauerimus, nunc secundam partem explicemus, quæ est, quòd ex abstracto, & abstracto fit magis unum quàm ex intelligentia & orbe. Dicimusque ad hoc quòd ex abstracto & abstracto utpote ex intelligente & intelligibili, quia huiusmodi est unio, & compositio abstractorum ut alibi dictum fuit, efficitur magis unum, hoc est magis indiuisibile, quàm ex intelligentia, & orbe: nam cum abstractum & abstractum indiuisibilia sint, intelligentia uerò in

diuisibilis, orbis autem diuisibilis: ex indiuisibili autem indiuisibili fiant magis indiuisibile quàm ex uno indiuisibili & altero diuisibili, ideo ex abstracto, & abstracto fit magis indiuisibile, & per consequens magis unum, quàm ex intelligentia & orbe. accedit quòd cum talis abstractorum compositio spiritalis sit, in ea minor est diuersitas, cum intellectus aliquomodo intelligibile fiat, quàm in compositione reali ex materia & forma, in qua neque materia, forma, neque hæc materia effici potest, & hæc circa præsentis propositionis expositionem dicta sint, in qua habes quòd triplex est unionis & compositionis gradus, primus quidẽ & supremus ex abstracto, & abstracto: secundus ex abstracto & corporeo: tertius & infimus ex corporeo & corporeo, ut ex materia & forma materiali.

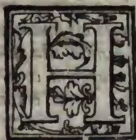
Mutatio secundum totum, non manente sensibili ut subiecto eodem, generatio, & corruptio est.

ONITVR definitio hæc primo De gene. contex. 23. quæ cum hactenus ab aliis non rectè fuerit explicata, tã dilucidare decreui. In qua sanè dilucidanda quatuor à nobis perpendenda sunt: primo quidem an definitio hæc sit generationis tantum, an generationis & corruptionis simul: Secundo, an conueniat generationi & corruptioni cu iuslibet substantiæ generabilis & corruptibilis: tertio, tota explicabitur definitio: postremo quædam persoluetur dubitatio. Quò ad primum attinet, mea est sententia, hanc non esse definitionem generationis tantum, ut communiter dicunt interpretes, sed definitionem generationis & corruptionis simul, ut ex ipsomet Aristote. probatur eo loco, ubi inquit, mutatio secundũ totũ non manente sensibili subiecto eadem generatio, & corruptio est. perpende diligenter uerba ista, quoniam non inquit mutatio secundum totum generatio est, sed inquit mutatio secundum totum, generatio, & corruptio est. ut cum ex semine sanguis, & ex aere fit aqua: mutatio enim secundum totum aeris pariter & seminis non manente subiecto eodem corruptio est. mutatio uerò secundum totum aquæ & sanguinis generatio est. igitur denitio ista generationi & corruptioni communis est: præterea si hæc corruptioni communis non est, quæ nam ergo erit definitio corruptionis? huius enim rationem explicare proposuit Aristote. in contex. primo primi libri, & se eam explicasse asseruit in contex. 24. & in epilogo facto contex. primo secundi libri: Nec profectò dici potest hanc esse corruptionis definitionem. corruptio est mutatio non secundum totum, manente sensibili subiecto eodem, quoniam non distingueretur ab alteratione, nam & alteratio est mutatio

non secundum totum, manente eodem sensibili subiecto, erit igitur ista, corruptio est mutatio secundum totum, non manente eodem sensibili subiecto, nam si generatio dicitur mutatio secundum totum, quia est mutatio secundũ substantiam, igitur & corruptio cum sit mutatio secundum substantiam, erit mutatio secundum totum, immo quia in corruptione totum esse rei deperditur, ideo in generatione totum esse rei acquiritur. & quoniam in corruptione non manet idem subiectum sensibile, ideo nec in generatione. adeò enim sunt connexæ generatio & corruptio, ut generatio unius sit corruptio alterius, & e contra, & mutatio secundum totum unius sit mutatio secundum totum alterius, & per consequens utraque sit mutatio secundum totum, ea propter resolutè dicendum est, quòd definitio ista communis est generationi & corruptioni, & simul & semel Philosophus definitione hac utranque mutationem complexus est. ambæ enim sub hac communi ratione conueniunt, quòd utraque est mutatio secundum totum, non manente eodem subiecto sensibil, & illa particula, [mutatio secundum totum] communis est mutationi ad esse, & ad non esse: & si dicatur mutatio ad esse sit propria generationi generatio enim est mutatio qua acquiritur totum: si uerò dicatur, mutatio ad non esse sit propria corruptioni, hæc enim est mutatio qua deperditur totum, unde illud dici potest, quòd definitio ista per se primo competit mutationi substantiali, quæ est quid commune ad generationem & corruptionem: contrahitur autem ad generationem & corruptionem per esse, & non esse tanquam per differentias, ita dicentes, generatio est mutatio secundum totum ad esse, non remanente sensibili subiecto eodem, Corruptio uerò est mutatio secundum totum ad non esse, non manente similiter subiecto eodem, & hæc de primo.

An conueniat generationi, & corruptioni cuiuslibet substantiæ generabilis & corruptibilis.

AC in re non conuenit apud omnes, Zimara ut legitur theor. 20. uoluit quòd definitio ista non competit generationi & corruptioni cuiuslibet substantiæ generabilis, sed duntaxat generationi, & corruptioni elementorum, & ratio est, quia præcipua inquit Aristot. intentio in libris de generatione est agere de generatione, & modo generationis elemẽtorũ, unde in 2 de anima contex. 117 & in libro de sensu, & sensili cap. de sapore appellat illos libros de gener. libros de elementis, & in tali elementorum mutatione sit mutatio secundum totum, non manente eodem sensibili subiecto, Sed opinio istius ab Arist. apertissimè dissentit, quoniam

Philosophus contex.primo primi libri suam ponens intentionem, sic inquit, De generatione & corruptione eorum quæ natura generatur & corrumpuntur,& similiter de omnibus causæ distinguendæ & rationes ipsorum,in quibus uerbis nemo est,qui non uideat Aristotelem non pe stringere intentionem suam ad generationem & corruptionem elementorum, sed ad generationem & corruptionem omnium corporum,quæ natura generantur & corrumpuntur,& in contex.4. suam clarius patefaciens intentionem, inquit, se non uelle agere de generatione elementorum tantum,ut fecit Plato, sed de generatione elementorum & mixtorum,quid clarius? ita ut talis discursus formari queat,ea generatio & corruptio definitur in contex.23.de qua proposuit agere in contex.primo,& 4.sed in his contex. agere proposuit de generatione & corruptione elementorum,& mixtorum.igitur definitur generatio & corruptio elementorum,& mixtorum,id præterea confirmant exempla posita in ea definitione: inquit enim,mutatio secundum totum non manente sensibili subiecto eodem generatio & corruptio est,ut cum ex semi e sanguis, & ex aere aqua,affert exempla in generatione & corruptione mixtorū,ut seminis & sanguinis,ex elementorum ut aeris,& aquæ: igitur uult definitionem communem esse generationi & corruptioni elementorum.& mixtorum. plura quoque ad hoc adducere possem,sed quoniam superuacaneum esset in re aperta,ideo hæc sufficiant. itaque dicendū est quòd definitio generationis & corruptionis quæ tradita est in contex.23. communis est generationi & corruptioni elementorum,& mixtorum. sicut etiam uoluerunt Ioannes Gram.& Auer.sed præcipua causa quæ Zimarā in hunc errorem mihi impulisse uidetur,fuit ista, quoniam sese ex hoc laqueo explicare non potuit,quonam pacto generatio mixtorum potest esse mutatio secundum totum,non manente sensibili subiecto, cum elementa in generatione mixtorum maneant ut subiectum, nam si elementa in generatione mixtorum manent ut subiectum,generatio mixtorum non erit mutatio non manente sensibili subiecto,& si generatio mixtorum erit mutatio non manente sensibili subiecto,elementa non manebunt ut subiectum in generatione mixtorum. cum ergo bonus Zim.ista duo saluare non posset, & quòd elementa in generatione mixtorum maneant ut subiectum,& quòd mixtorum generatio fiat non manente sensibili subiecto , negauit definitionem istam conuenire generationi & corruptioni mixtorum , quod certè nobis nullum exhibet negocium. tenemus enim secundum Aristo. quòd elementa in generatione mixtorum: manent ut subiectum,& quod definitio ista conuenit etiam generationi & corruptioni mixtorum,ut nuper ostensum fuit, quod quomodo saluari possit,inferius patebit. Nec officit ratio quæ adducebatur à Zimara,assentimur enim & nos , quòd præcipua intentio in libris de genera-

tione & modo generationis elementorum, quam tractationem inchoatam reliquerat Arist. 3. Cæ. quæ res ut omnibus reddatur conspicua, sciendum, quòd cũ Philosophus in 3. Cæ. cæpisset agere de elemẽtis, ostẽdissetque aduersus Emped. generabilia, & corruptibilia esse, & quod ex se inuicem generantur, in contex. 56. cæpit differere de modo mutuæ generationis elementorum cum autem aduersus ueterem sapientum opinionem ostendisset ex se inuicem non generari per segregationem, neque per figuræ mutationem, aut dissolutionem in superficies reliquum erat suam de re hac afferre sententiam, & uerum declarare modum, quo elementa inuicem generentur. uerum ibi illum reticuit, alibique tanquam opportuniore loco explicandum reliquit, ut in libris De gener. in quibus, ut ait Alex. initio Metheo absoluitur, quod tertio Cæli fuerat inchoatum: nam tertiũ cæli ut ibi notat Auer. com. 56. de modo generationis elementorum falsæ ueterum reiectæ fuere opiniones, in libris autem De gener. uerus modus & ratio mutuæ generationis elementorum explicatur. & hæc est præcipua Aristotelis intentio in libris de gener. neque in hoc à Zimara discrepamus, & licet res ita se habeat, non tamen sequitur quòd definitio generationis tradita in primo libro contex. 23. sit definitio generationis & interitus elementorum, sed est definitio generationis in communi, quæ necessario præmittenda erat: & ratio est, quia cum scopus esset declarare modum generationis elementorum, hic autem explicari minimè posset, nisi cognita natura generationis in communi, eiusque differentia ab alteratione, cæterisque mutationibus, ea propter prius de generatione in communi agendum fuit, atque eius differentia ab alteratione antea explicanda, quòd autem modus quo ex se inuicẽ generantur elementa cognosci minimè posset nisi prius cognita natura alterationis, & generationis in communi, ita probatur, inde sumpto principio, elementa ex se inuicem generantur, ut tertio Cæli ostensum fuit. sed ex se inuicem non generantur aut per segregationem, aut figuræ mutationem, aut dissolutionem in superficies ut ibidem aduersus ueteres ab Arist. probatum fuit, igitur elementa inuicem generantur aut per mutationem in quali, aut per mutationem in substantia, sed inuicem non generantur per mutationem factam in quali, quia hæc est alteratio, quæ non est eadem cum generatione, igitur inuicem generantur per mutationem factam in substantia, quæ uera generatio est: cum itaque probetur quòd elementa non ex se inuicem generantur per mutationem in quali, quia hæc est alteratio, quæ non est eadem cum generatione, sed per mutationem in substantia quæ uera generatio est, igitur prius cognoscenda erat natura alterationis quòd est mutatio facta in quali, & natura generationis in communi quòd est mutatio secundum substantiam, & consequenter diuersitas inter al

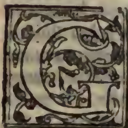
terationem

terationem, & generationem, quibus non cognitis aut explicatis nunquàm Philosophus declarare potuisset, quòd elementa ex se inuicem non generentur per mutationem factam in quali, sed in substantia: hoc enim supponit declaratam naturam mutationis in quali, quòd scilicet talis est alteratio, & naturam mutationis in substantia, quòd scilicet talis est uera generatio, & corruptio, quam necessitatem animaduertens diuinus Aristoteles initio librorum De generatio. agere proposuit de generatione, & corruptione in communi. & de differentia inter generationem, & alterationem, quod propositum absoluit in contex. 23. & 24. ubi declarans naturam alterationis, & generationis, & corruptionis in communi, sic inquit, Alteratio est mutatio facta in quali manente eodem sensibili subiecto: generatio uerò & corruptio est mutatio secundum substantiam non manente eodem sensibili subiecto: ex quo colligitur latissimum discrimen inter alterationem, & generationem, unde isthæc, & omnia alia, quæ sunt considerata in primo libro ut contactus, actio & passio, & mixtio, ea non sunt considerata propter se, sed propter generationem elementorum; ut etiam dicere uisus est Aristotel. in eo primo contex. 43. ubi suæ intentionis causam assignans, inquit, Ideò de tactu, actione, & passione, & mixtione agendum esse, quoniam de elementis, & de mutua eorum generatione agendum est. ex quo loco patet, quantum à ueritate recedant Iuniores nonnulli, qui asserunt de elementis tractari propter generationem in communi, & propter ea quæ sunt considerata in primo libro, cum tamen oppositum ab Arist. dicatur, quòd de illis in primo libro agendum erat, quoniam de elementis disputatio futura erat: redeuntes ergo ad Zimaræ rationem formaliter dicimus, quòd licet pracipua intentio sit agere de elementis, & modo generationis eorum, non tamen definitio generationis & corruptionis tradita in contex. 23. est definitio generationis & corruptionis elementorum solum, sed generationis in communi, cuius natura primum cognoscenda erat, uelut fundamentum ad cognoscendum quomodo ex se inuicem fieret generatio elementorum, ut dictum est. Sed hoc in loco occurrit dubium, propter quid cum Philosophus 3. Cæ. tractare cœpisset de modo mutuæ generationis elementorum, uariosque ueterum explicasset dicendi modos, ea in parte dubitationem illam non persoluit, sed ab ea supersedit, eamque distulit ad libros De generat. non sine maxima eorum, qui legunt, confusione, da quo sequenti cap. Dubium hoc, quod ad Aristotelis attinet artificium summa consideratione dignum mihi semper uisum est, cui respondens dico, quòd Philosophus ea in parte non potuit hanc dubitationem persoluere, & ratio ea est, quoniam cum elementa ex se inuicem non generentur nisi

per mutationem factam in substantia , hæc autem non fiat nisi per mutationem præcedentem primarum qualitatum in quibusdam quidem per mutationem ambarum qualitatum , ut in generatione ignis , & aquæ, in quibusdam uerò per mutationem unius qualitatis tantum , ut in generatione ignis ex aere , operæpretium erat prius cognoscere has qualitates , & differentias elementorum ab his qualitatibus desumptas , cum autem hæ qualitates primæ in libris de cælo neque possent , neque considerari deberent , idcirco in his libris considerari non potuit modus generationis elementorum, qui considerationem primarum qualitatum secum necessariò iunctam tenet . Sed iterum insurgit dubitatio propter quid primæ qualitates,ut caliditas,frigiditas,siccitas,& humiditas,in libris de cælo considerari non potuerunt,sicut qualitates motiuæ ut grauitas & leuitas: Ad hoc dicimus eam fuisse causam , quoniam elementa ea in parte considerantur ut una cum cælo hanc mundi uniuersitatem constituunt , ideò ibi eæ qualitates considerari debebant, quibus elementa id efficere possent , iam uerò hæ non sunt primæ qualitates , sed qualitates motiuæ , quia per has propria sibi determinant loca,suamque habent totalitatem. quibus mediantibus hoc uniuersum constituunt , ea propter ibi qualitates alteratiuæ considerari non potuerunt sed duntaxat qualitates motiuæ, & earum opera , unde Philosophus falsis priscorum reiectis opinionibus de modo generationis elementorum , animaduertens ibi suam de re hac non posse explicare sententiam in contex. ultimo illius tertij de Cælo , elementorum differentias cognoscendas proposuit , & quoniam elementorum differentiæ à pluribus ducuntur fontibus,alia quidem à uirtutibus,scilicet à grauitate & leuitate, has enim ita appellat in contex.primo illius quarti: aliæ uerò ab affectionibus, hoc est à qualitatibus alteratiuis , aliæ uerò ab operibus, quæ à uirtutibus,&ab affectionibus proficiscuntur. ideò de his erat agẽdum.uerũ quia ille idoneus locus nõ erat pertractandi de qualitatibus alteratiuis,ideo statim agere cœpit de qualitatibus motiuis,& earũ operibus,de quibus agit in quarto libro, nec proinde post quartum librum agere cœpit de qualitatibus alteratiuis, & de mutua elementorum generatione, sed de natura generationis in communi,deque eius differentia ab alteratione,& augumentatione, quoniam absq; huius notitia,quæ ex se inuicem est elementorum generatio minimè deprehendi poterat,& quoniam nonnullis elementorum generatio congregatio esse uidebatur,ut inquit ipse in contex.43. hæc autem mixtio est. ideò de mixtione agendum erat, & quoniam hæc non est sine actione & passione: omnes enim, inquit, qui elementa generant , & qui segregatione utuntur & congregatione agere , & pati utuntur,ideo de actione & passione: & quoniam hæc non est sine contactu,ideò & de contactu,

quæ omnia consideravit in primo libro, & quoniam elementa inuicem transmutantur mediantibus qualitatibus alteratiuis, ideò Philosophus secundum aggrediens librum de qualitatibus alteratiuis agere cœpit, declarans quæ sint qualitates quibus elementa inuicem transmutantur agunt, & patiũtur, quot sint, & quomodo singulis elementis accommodantur, quibus oĩb. sic explicatis, alia differentia elementorum ab affectionibus desumpta, & mutua generatio elementorum facilè potuit explicari, & hæc est methodus & ordo admirabilis in his ab Arist. seruatus, sed cum iam satis digressi simus, nũc tertium in ordine propositum prosequamur.

Definitio generationis & interitus explicatur.

GENERATIO, inquit Aristotel. & interitus mutatio est secundum totum non manente sensibili ut subiecto, eodem, datur definitio hæc per terminum, & per subiectum, nam sicut his duobus mutatio substantialis constituitur, & ab alteratione distinguitur, ita his duobus definitur, ex quibus enim res constituitur, & ab aliis distinguitur, iisdem deficitur: datur enim per terminum cum inquit, [mutatio secundum totum] generatio enim est mutatio qua acquiritur totum, corruptio uerò qua deperditur totum, nec arbitreris quòd dicatur mutatio secũdum totum, ita ut etiam materia generetur, & corrumpatur, quoniam materia non generatur, neque corrumpitur ut terminus, sed per totum forma substantialis intelligitur, quæ terminus mutationis substantialis existit. non quidem ut tota formarum uniuersitas, & omnes formæ quæ in re præerant, in generatione, & corruptione mutentur, sed per totum forma substantialis specifica, & perfecta intelligitur, quæ ab Arist. 2. Phis. 31. totum appellatur, quoniam rei totum esse impartitur, atque rei totam essentiam complet, & absoluit, ut ipsemet testatur eodem 2. Phisico. 11. & penes hoc uno modo ab alteratione seiungitur, nam alteratio est mutatio secundum qualitates, & quoniam qualitates, & accidentia non dant esse simpliciter, sed secundum quid, ideo alteratio non dicitur mutatio secundum totum, sed secundum quid: mutatio uerò substantialis quoniam est mutatio secundum formam substantialem à qua totum esse rei proficiscitur, ideò dicitur mutatio secundum totum, uerum quia mutatio substantialis non solum penes terminum ab alteratione seiungitur, sed etiam penes subiectum, ideo deficitur etiam per subiectũ, cũ inquit, [non manente sensibili, ut subiecto eodem] quæ particula quomodo intelligenda sit, non conuenit apud omnes: Auer. in commen. 24. ita

putauit intelligenda esse, quòd in mutatione substantiali nō manent aliquod sensibile sub ratione subiecti, licet aliquid remanere possit ut contingens subiecto, uel ut dispositio subiecti, & penes hoc ab alteratione distinguitur, quoniam in alteratione manet aliquod sensibile ut subiectum, in mutatione uerò substantiali non manet aliquod sensibile ut subiectum, sed ut dispositio subiecti, quoniam si in mutatione substantiali maneret aliquod sensibile ut subiectum, generatio esset alteratio, unde secundum Auerro. alteratio & generatio in hoc conueniunt, quòd in utraque manet aliquod sensibile: differūt autem quòd in alteratione manet aliquod sensibile ut subiectum, in mutatione uerò substantiali non manet aliquod sensibile ut subiectum, sed ut dispositio subiecti, cui expositioni fauere uidentur uerba illa Aristotelis in context. dicentis, non manente sensibili ut subiecto eodem, quam sentētiam plurimi quoque secuti sunt, sed hæc expositio falsa est, & in hoc Auerroes sibi & Aristoteli contradicit: sibi quidem, quoniam ipse uult quòd elementa in generatione mixtorum maneant in ratione subiecti, ut patet primo Phisico. 82. & tertio Cœli 67. ubi inquit, quòd materia prima & elementa conueniunt in hoc, quòd sunt subiectum ex quo per se aliquid fit, differunt autem quia materia prima est pura potentia, elementa uerò sunt actu, aut medio modo inter potentiam & actum, sed quis fortasse pro Auer. dicere posset, quòd quando Auerroes inquit, quod in generatione & corruptione non manet aliquod sensibile ut subiectum, intelligit in generatione elementorum, quia uult definitionem istam solum conuenire generationi & corruptioni elementorum. cum uerò inquit in generatione manere aliquod sensibile ut subiectum, intelligit de generatione mixtorum, & ita nulla est contradictio, sed hic defensio nulla est. quoniam ipse secundo De generatio. primo, & primo Metheo. comm. primo. uult definitionem istam generationis, & corruptionis conuenire generationi & corruptioni elementorum & mixtorum: uerba sunt hæc, dictum est in primo libro de generatione & corruptione communi simplicibus, & mixtis. & cum in hac neget remanere aliquod sensibile ut subiectum, igitur negat in qualibet generatione, & corruptione. & per consequens in generatione mixtorum, in qua tamen alias dixit remanere aliquod sensibile ut elementa sub ratione subiecti. in ea expositione postea Aristoteli contradicit, quia Aristotel. secundo Phisico. 31. declarans quæ concurrunt ut materia & subiectum, inquit, ut elementa syllabarum & materia uasorum. & ignis & aqua respectu corporum: uult igitur Philosophus, ꝙ elementa sint materia mixtorum sicut literæ syllabarum, & lapides domus: iam uero hæc concurrunt ut subiectum, non autem ut dispositio subiecti, igitur & quatuor elementa concurrunt ut subiectum per se, quinimo ipse Auer. locum illum exponens hæc habet ad uerbum, Et omnia ista conueni-

unt in hoc, quòd sunt materia, differunt autem quoniam quædam sunt materiam secundum compositionem tantum, ut literæ syllabarum, & lapides domus, & quædam secundum alterationem, ut panis respectu sanguinis, & quædam secundum compositionem & alterationem, ut quatuor elementa respectu corporum mixtorum. & hæc duo sunt fundamenta materiæ, compositio scilicet & alteratio, quod etiam ibi monuerunt Them. & Simp. cum itaque secundum Arist. elementa concurrant ut materia, & subiectum per se mixtorum, igitur secundum ipsum in mutatione substantiali remanere potest aliquod sensibile ut subiectum per se, quod tamen negauit Auerro. in expositione definitionis. Sed aliquis dicere posset pro Auer. quòd licet secundum Arist. in generatione mixtorum maneant elementa, ut subiectum, non tamen manet aliquod sensibile ut subiectum, quia elementa in mixto cum sint refracta, & castigata, non sunt sensibilia, & hoc est quod negant Aristo. & Auerro. uidelicet permanentiam alicuius subiecti sensibilis, non autē permanentiam alicuius subiecti simpliciter: sed hæc responsio nulla est, quoniam substantia est sensibilis per accidens ratione qualitatum, ut legitur secundo de Anima context. 63. qualitas autem etiam si remissa sit, sensibilis est, igitur & substantia illi subiecta sensibilis erit, quare elementa in mixto quamuis remissas habeant qualitates, sensibilia erunt. prætereà Philosophus secundo de Anima 52. quærit propter quid elementis existētibus in nobis, & sensibilia sint, non sentiuntur ab ipso sensu, in qua quæstione unum quærit, & aliud præsupponit, elementa quidem præsupponit in nobis esse, & illa sensibilia esse. quærit autem propter quid non sentiantur ab ipso sensu, itaque elementa in mixto sensibilia sunt, & cum remaneant concurrantuè, ut subiectum per se mixtorum, igitur in mutatione substantiali manet aliquod sensibile, ut subiectum per se. Hinc patet etiam falsam esse sententiam Beati Thomæ, dicentis, quòd in mutatione substantiali non manet aliquod sensibile, nec ut subiectum nec ut dispositio subiecti, & in hoc dissentit ab Auerro. quoniam Auerro. uult quòd in mutatione substantiali non manet aliquod sensibile, ut subiectum. manet autem ut dispositio, Beatus Thomas autem uult, quòd non manet aliquod sensibile nec ut subiectum, nec ut dispositio, sed omnia corrumpantur, & formæ, & accidentia omnia. ita ut non remaneat nisi materia nuda, quæ sententia deterior est. quàm ista Auerrois, quia ut nuper ostensum fuit ex Aristot. quatuor elementa in generatione mixtorum manent ut subiectum, sicut literæ respectu syllabarum, & lapides respectu domus. manet etiam aliquod sensibile, ut dispositio subiecti. ut in 24. contex. illius primi Aristo, declarauit, & clarius habetur in secundo libro context. 27. ut a nobili suo loco demonstrabitur. ea propter Atchinus secundo libro de elementis art. 3. aliter exponit dicens, quòd hæc particula, (non

manēte sēsibili subiecto] ità intelligenda est. q in mutatione substātiali subiectū sibi nō determinet aliqđ sensibile, & aliquā qualitatē ut talis sit sensus non manente sensibili subiecto hoc est, subiecto sibi nō determinante aliquod sensibile, & aliquam qualitatem, quia si determinaret sibi aliquod sensibile, tunc in omni mutatione aporteret manere aliquod sensibile, quòd falsum est. quia licet in mutatione elementorum quæ symbola sunt remaneat aliquod sensibile, ut symbola qualitas, non tamen in generatione elementorum, quæ non sunt symbola ut ignis & aqua. potest itaque in mutatione substantiali remanere aliquod sensibile, illud tamen subiectum non debet sibi determinare aliquod sensibile, & aliquod accidens, & talem uult esse sensum illius particulæ, sed inanis est expositio ista: primo enim non consentit uerbis Aristotelis, quia Philosophus negat remanentiam eiusdem subiecti sensibilis, & non negat determinationem alicuius sensibilis qualitatis à subiectò, præterea Philosophi institutum circa hanc particulam est assignare differentiam inter alterationem, & mutationem substantialem penes subiectū, quia in alteratione manet idem sensibile subiectum, in mutatione uerò substantiali non manet idem sensibile subiectum: iam uerò alteratio, & mutatio substantiali non distinguntur penes subiectum, hoc modo, quia subiectum alterationis sibi determinet aliquod sensibile, subiectum uero mutationis substantialis sibi non determinet aliquod sensibile, nec unquam Philosophus hanc differentiam assignauit, sed distinguntur penes subiectum in actu, & subiectum non in actu, quia subiectum alterationis est in actu, subiectum uerò mutationis substantialis non est in actu, & ubicunque Philosophus assignauit differentiam inter alterationem aut motum proprie dictum, & mutationem substantialem penes subiectum semper assignauit hoc modo, ut patet. 6. Phisic. 8. & alibi, itaque hæc particula non est eo modo intelligenda, ut inquit Acchil. alioquin Philosophus non declarasset naturam, & conditionem subiecti alterationis, & mutationis substantialis, & ita non assignasset ueram differentiam inter alterationem, & mutationem substantialem penes subiectum, quod tamen suum erat propositum, & institutum, quid ergo dicendum?

Particulæ dilucidatio.

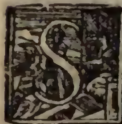
Ea semper mea fuit sententia, quàm etiam semper mihi detinendam puto, quòd cum Philosophus inquit, non manente sensibili subiecto eodem, hæc particula ita intelligi debet, quòd in mutatione substantiali non manet idem subiectum sensibile in actu specifico, & completo: non enim negat Philosophus quòd non maneat aliquod sensibile sub ratione subiecti, sed negat quòd non debet manere sensibile subiectum sub gradu specifico, quia hoc tollit generationis rationem. & quòd hic uerus sit sensus, ita ostẽdo, ponit ibi Philosophus differentiam inter alterationem et mutationem substantialem & penes terminum & penes subiectum: penes terminum, quia alteratio est penes qualitates, mutatio uerò substantialis penes totum, & formam substantialem, penes subiectum autem differentia est. quoniam alteratio fit, inquit, manente eodem sensibili subiecto, mutatio uerò substantialis non manente eodem sensibili subiecto: iam uero sicut remanentia eiusdem subiecti sensibilis affirmatur de alteratione, ita negatur de mutatione substantiali, sed de alteratione ità affirmatur, quòd in hac manet idem subiectũ sensibile in actu specifico sub utroque termino alterationis, ut ipsemet Arist. affirmat in contex. dicens, ut cum corpus sanum est, & rursus laborat manẽs idem, & æs quandoque angulare, quandoq; rotundum manens idem, certum est autem quòd cum corpus de sanitate in languorem mutatur manet idem corpus in actu specifico, et similiter cum æs mutatur de rotundo in angulare manet æs sub eadem forma specifica: igitur in mutatione substantiali non manet idem subiectum sensibile sub actu specifico, & quod sit determinatæ speciei, ut cum ex sanguine fit semen, in tali enim mutatione non manet subiectum sub eodem actu specifico, quia corrumpitur forma sanguinis, & subiectum recipit formam seminis, unde diligenter perpende uerba Philosophi: dicit enim non manente sensibili ut subiecto eodem, & non dicit absolutè non manente sensibili ut subiecto, ut ostendat se non negare in mutatione substantiali remanentiam alicuius sensibilis ut subiecti per se, quia alibi statuerat ipse quòd in mutatione substantiali mixtorum remanent quatuor elementa in ratione subiecti sed quod non debet remanere subiectum sensibile idem, uidelicet sub eodem actu specifico sub utroque termino mutationis sicut in alteratione manet, quia hoc tollit rationẽ generationis. quinimmo ipsemet Arist. in contex. 24 declarauit, licet satis obscurè cum inquit, In his autẽ si aliqua passio erit eadem contrarietatis ingenito et corrupto, putà quando ex aere fit aqua si ambo diaphana, aut humida non oportet huiusmodi passionem alteram esse: si autem non, erit alteratio, putà cum homo musicus corruptus

est,homo autem immusicus factus est,homo autem manet idem. quæ uerba à nobis perpendenda sunt,ut quod probare intendimus manifestum fiat,& simul contextus iste qui difficilis semper habitus est,dilucidetur.cum Philosophus in contex.23.definiuisset mutationem substantialem,dicens,quòd mutatio est secundum totum,non manente sensibili subiecto eodem,potuisset quispiam suspicari hanc particulam ità intelligendam esse, quòd in mutatione substantiali non manet subiectum sensibile idem, hoc est, sub eadem sensibili qualitate, ut ly (idem) significet identitatem, & unitatem sensibilis qualitatis, quam suspicionem remouens in contex. 24. inquit, quòd hæc particula non ita intelligenda est, quoniam si fuerit aliqua qualitas communis genito & corrupto eadem manet in utroque, nec oportet sensibilem qualitatem quæ est, in genito, diuersam esse ab ea,quæ fuit in corrupto, ut cum ex aere fit aqua symbola qualitas, ut humiditas quæ fuit in aere non corrumpitur,sed eadem manet in aqua,& quod dicitur de elementis,idipsum intelligi debet de mixtis,quia Aristotelis sententia non perstringitur ad elementa solũ,licet afferat exemplum de elementis,quia qua ratione uerificatur in elementis quòd qualitas symbola & communis genito et corrupto eadem manet in utroque,eadem ratione uerificatur in mixtis. & proinde in mutatione substantiali manere potest subiectum sensibile idem, hoc est affectum eadem sensibili qualitate, sed intelligitur quòd non manet subiectum sensibile idem secundum eandem formam specificam, ut ly (idem) significat identitatem & unitatem formæ specificæ,quià si non corrumperetur, sed maneret secundum eandem formam specificam,generatio esset alteratio,& hoc intelligit in illis uerbis cum inquit, (si autem non,erit alteratio) hoc est,manere potest subiectum sensibile secundum eandem qualitatem, sed non secundum eandem formam specificam,sed corrumpi debet,quia si non,uidelicèt corrumperetur generatio esset alteratio,& hæc est uera expositio illorum uerborum contex.24.& illius particulæ positæ in definitione generationis hinc patet quod illa dictio (ut) quæ ponitur in illis uerbis,non manente sensibili ut subiecto eodem,quæ fortè fuit causa erroris Auerrois, & aliorum,non est specificatiua illius dictionis sensibilis,ità ut non maneat aliquod sensibile ut subiectum,sed est specificatiua illius dictionis (eodem) ita ut non maneat aliqđ sensibile subiectũ.ut idem & unũ,utpotè sub eodem gradu specifico sub utroque termino mutationis,quoniam hoc est subiectum alterationis,non autem generationis.Ex qua expositione optimè saluantur illa duo ex quibus Zimara sese explicare non potuit: primum quidem definitionem hanc conuenire generationi,& corruptioni mixtorum : saluatur etiam illud in generatione mixtorum manere quatuor elementa ut materia, & subiectum,quia licet in generatione maneat sensibile ut subiectum per se ut totum

tum

tum illud resultans ex materia & formis elementorum, illud tamen non est in actu perfecto, nec alicuius determinatæ speciei, sed in actu incompleto, & indeterminato, quod adhuc est in potentia ad ulteriorem formam specificam, & hoc non negat Arist. nec id tollit rationem generationis, quamobrem ad saluandam definitionem istam generationis & corruptionis opus non est facere resolutionem usque ad materiam primam, nec ex parte formarum substantialium in mixtis, nec ex parte accidentiũ, ut in elementis.

Dubitatio, & eius solutio.

ED aduersus nostram hanc expositionẽ non leuis sese offert dubitatio, nam Philosophus in context. 24. eiusdem libri contradistinguens generationem & corruptionem ab alii speciebus motus ita scribit, Generatio & corruptio fit cum nihil manet cuius alterum sit passio, uel accidens. in quibus uerbis uelle uidetur, quòd in mutatione substãtiali non maneat aliquod accidens, uel aliqua passio in subiecto; et cõsequenter non maneat aliqua substantialis forma, quæ necessario aliquam qualitatẽ exposuit, & proindè uelle uidetur quòd in mutatione substantiali non maneat aliquod sensibile nec ut subiectum, nec ut dispositio subiecti, quam authoritatem tanti fecit Pomp. ut cum Diuo Thoma resolutè tenendum putarit in mutatione substantiali non manere aliquam formam substantialem, nec aliquod accidens. sed nudam materiæ substantiam locus iste prima fronte aliquam apparentiam habere uidetur, attamen si accuratè cõsideretur nihil officit, quia cum dicit Philosophus, generatio & corruptio fit cũ nihil manet cuius alterum sit passio, uel accidens. illa dictio [Nihil] non se tenet ex parte formæ, ita ut nulla passio, uel accidens remaneat, sed se tenet ex parte subiecti, quod facilè ex uerbis ipsis intelligitur, quia inquit, nihil manet cuius alterum sit passio, uel accidens, hoc est, non manet subiectum idẽ cuius alterum sit passio: sed animaduerte, quòd licet se teneat ex parte subiecti, nõ propterea sensus est, ꝙ nõ maneat subiectum cui insit, aut inhæreat aliqua passio, ut aliꝙ accidẽs. sed sensus est, ꝙ in generatione & interitu non manet idẽ subiectũ cuius, illud quod per generationem acquiritur, aut per corruptionem deperditur, sit passio uel accidens, ita ꝙ illa uerba, (cuius alterum sit passio, uel accidens) dicunt terminum ad quem generationis, & interitus, & quod hic sit uerus & germanus horum uerborum sensus, ex eo ostenditur, quia Philosophus ibi contradistinguit generationem & interitum ab aliis speciebus motus, quæ quidem in hoc conueniunt, quòd in alteratione, motu locali, incremento, manet idem

ſubiectum cuius illud quod aduenit, & per motum acquiritur accidẽs eſt. in alteratione enim manet idem ſubiectum, cui per motũ aduenit qualitas, in augumentatione quantitas, in motu locali locus. generatio autem & corruptio non ita, inquit, fiunt, quia in his non manet idem ſubiectum cui per generationem adueniat accidens, aut per corruptionem ſimiliter accidens remoueatur, ſed illud quod aduenit, aut à ſubiecto remouetur, eſt totum, & forma ſubſtantialis, cum itaque per ea uerba generatio & corruptio contra diſtinguantur ab aliis ſpeciebus motus, in illis autem ea uerba dicant terminum ad quem affirmatiuè, igitur in generatione & corruptione dicunt terminum ad quem negatiuè, & eſt illud idem quod dixit in contex. 23. nã idem eſt dicere generatio & corruptio fit cum non manet ſubiectum idem cuius, illud ad quod eſt tranſmutatio ſit accidens, ſed totum, ac dicere, generatio & corruptio eſt mutatio non manente ſubiecto eodem facta ſecundum totum, & formam ſubſtantialem, quem locum ſi ità obſeruaſſet ille Pomp. in eum errorem non incidiſſet, & hæc ſatis.

Primæ qualitates elementorum principia ſunt.

VOBVS in locis Ariſtoteles ſententiam iſtã pronunciauit ſecundo de Gener. contex. 6. & quarto Metho. primo quæ cũ cõſpicue ſignificare uideretur primas qualitates eſſe formas ſubſtantiales elementorum, inter eius interpretes orta controuerſia fuit, an primæ qualitates ſint formæ elementorum. Aphrod. Alexander, de quo ſcribit Auerroes octauo Met. Com. 5. in libro de ſenſu, & ſenſili cap. de ſapore. & 4 quæſtio. natura. cap. 4. uoluit primas qualitates eſſe formas ſubſtãtiales elementorũ. cuius etiam ſententiæ fuit Ammonius in libro cathegoriarum cap. de ſubſtãtia, ubi dubitans quomodo ſubſtãtiæ nihil ſit cõtrariũ, cum tamen ignis & aqua per caliditatem & frigiditatem, quæ ſubſtantiæ ſunt ſibi inuicem opponantur, concedit ignis caliditatem, & aquæ frigiditatem ſubſtantias eſſe, ac proinde ignem, & aquam ſecundum formam ſubſtãtialem ſibi inuicem opponi, non tamen totam ignem toti aquæ contrariũ eſſe, cũ materia & corpore conueniant, quòd ſi Ammonius uoluiſſet primas qualitates non eſſe formas ſubſtantiales, negandum erat illud ꝙ acceptũ fuit, ignis calorẽ uidelicet & aquæ frigus ſubſtantias eſſe, ꝙ tamẽ ab ipſo conceditur, præceptoris Ammonii ſententiã ſecutus fuit Io. Gra. 2. de Gener. ſuper contex. 49. ubi exponens dictum illud Ariſtotelis quod erat, ignem contrariari aquæ, ut contingit ſubſtantiam ſubſtantiæ contrariã eſſe, eandem dubitationem mouet, & eodem modo perſoluit, a quorum opinione

non recessit Galenus medicus tractatu primo de elementis, cuius sententiã doctissimus Mathæus Curtius superiori ætate constanter eandem esse cũ Aristotelis opinione asseruit. cæterum quia de Alexandri opinione dubitarũt iuniores nõnulli, dixeruntque nunquam Alexandrum uoluisse primas qualitates esse formas substantiales elementorum, falsoque sententiam istam ab Auer. Alexandro fuisse adscriptam, quòd si Alexander illas quandoque formas appellauit, hoc intelligendum est quò ad nos, quia utimur his uice ex loco formarum, quæ nobis ignotæ sunt. ostendimus nos hanc fuisse ueram, & germanam Alexandri sententiam ab Auer. rectè intellectam, si quidem Alexander loco superius citato cap. de sapore, considerans dictum illud Aristotelis, quòd ignis non agit in quantum ignis, nec aqua in quantum aqua, dubitauit, quia cum ignis in calore & siccitate consistat & aqua in frigiditate, et humiditate, quæ substantiæ sunt, & per illas agant; igitur ignis agit in quantum ignis, & aqua inquantum aqua, quoniam agunt per ea quæ eorum substãtiæ sunt. huic dubitationi respondens Alexander non negat quod assumit, uidelicet ignẽ consistere in calore & siccitate, & aquam in frigiditate & humiditate, easque substantias esse, quod tamen sibi negandum erat, si uoluisset has non esse substantias, sed accidentia & qualitates, sed negat consistere in caliditate, & siccitate tantũ, cum præter has aliquid aliud intra se teneant. quæ quidem uerba fuerunt caussa erroris modernorũ, quia uidentes Alexandrum dicere ignem non solum constitui per calorem, & siccitatẽ, sed aliquid aliud præter has continere, dixerunt Alexandrum uoluisse ignem præter qualitates has, habere propriam formam substantialem: cum tamen Alexander declarans quid sit illud quod ignis præter calorem & siccitatẽ continet, non inquit hoc esse formam, sed materiam: hinc infert quòd licèt ignis agat per calorem & siccitatem quæ substantiæ sunt, non tamen agit ut totus ignis, quoniam totus ignis propter materiam quam continet, non habet contrarium, ratione cuius actio efficitur, & hoc modo uult intelligendum esse illud Aristotelis dictum, quod ignis non agit inquantum ignis. ex qua solutione satis conspicuum est Alexandrum uoluisse primas qualitates esse formas substantiales elementorum, & præter has in elementis nil aliud præter materiam adinueniri, à quo non recesserunt Ammonius, et Io. Gram. ut dictum est, quorum sententia ità probatur, & primo ex Alexandro hoc pacto probauit Auerro. loco superius citato, id est forma substantialis alicuius ad cuius ablationem tollitur substantia rei, ut habetur secundo de Anima contex. 9. sed ad ablationem caliditatis, & aliarum qualitatum tollitur ignis, & cætera elementa : ergo primæ qualitates sunt formæ substantiales elementorum. secundo probatur ex Aristotelis authoritate secundo de Genera. contex. 6. ubi inquit, quòd materia, &

primæ qualitates constituunt, & sunt principia elementorum: cum autem principia, & principata in eadem coordinatione reperiantur, igitur cum elementa substantiæ sint, pariter & primæ qualitates, quæ elementorum sunt principia, substantiæ esse debent: secus ex non substantia constitueretur substantia, quod tamen inficias iuit Aristo. primo Phisicorum contex. 52. sed fortè ad hoc dicet aliquis, quòd primæ qualitates dicuntur ab Aristo. principia elementorum circumscriptiuè, quia circumscribunt formas substantiales elementorum nobis ignotas, quæ sunt principia elementorum: quotiescunque enim formæ substantiales & ultimæ differentiæ rerum latitant, licet eas circumscribere per ipsarum proprietates, & accidentia: sed responsio ista nulla est, quoniam tunc malè Philosophus negasset in tex. octauo grauitatem & leuitatem esse principia elementorum. probatur consequentia, quoniam sicut primæ qualitates circumscribere ualent formas substantiales elementorum; ita etiam grauitas, & leuitas. quoniam sicut primæ qualitates sunt principia alterationis, ità grauitas & leuitas sunt principia motus localis: igitur sicuti primæ qualitates principia elementorum dici possunt, ita etiam grauitas, & leuitas: non ergo ratio principij magis primis qualitatibus, quàm grauitati, & leuitati attribuenda erat. si ergo Aristotelis sententia consistere debet, quòd primæ qualitates sint principia, grauitas autem, & leuitas nequaquam. dicere oportet Aristotelem uoluisse primas qualitates esse uera principia elementorum: idem tertio probare conatus est Mathæus Curtius in hunc modum, Forma non innotescit nisi ex operationibus, sed in elementis nulla alia conspicitur operatio præter operationes primarum qualitatum: ergo in elementis nulla alia reperitur forma substantialis præter primas qualitates: consimili ratiocinio & arguendi modo usus fuit Aristoteles ad probandum in plantis nullam aliam uirtutem animalem præter uegetalem animam adinueniri, sic arguens, In plantis nulla alia conspicitur operatio præter operationem animæ uegetalis: ergo in eis nulla alia reperitur uirtus præter animam uegetalem. postremo, idem est principium distinguendi & essendi rei, primæ qualitates sunt principia distinguendi unum elementum ab alio: ignis enim distinguitur ab aqua, quia ignis calidus & siccus est, aqua uerò frigida & humida, igitur primæ qualitates sunt principia essendi, atque ita formæ substantiales elementorum. sed quamuis doctissimorum uirorum hæc extiterit opinio, attamen falsa est, & ab Aristotele aliena, & prima probatur ratione qua in Alexandrum usus est Auerroes octauo Meth. Commen. 5. quæ huiusmodi est. in his quæ uniuocè dicuntur quòd uni est accidens, alteri non potest esse substantia,

quoniam oppositum prædicati non stat cum subiecto: si enim esset accidens in uno, & substantia in alio: igitur diuersam haberet rationem, atque naturam: igitur non essent uniuoca, sed primæ qualitates uniuocè dicuntur in simplicibus, & mixtis, & in mixtis accidentia sunt, ergo in elementis substantiæ esse non possunt. minor probatur quo ad utranque partem, & primo, quod in mixtis accidentia sint, probatur ex Aristotelis authoritate tertio Meth. contex. 17. ubi sic inquit, Substantiam quæ maximè significare uidentur sunt ignis, aqua, & aer, & terra, ex quibus corpora composita constant. horum autem calores, & frigiditates, & similes passiones non sunt substantiæ. quod autem uniuocè dicantur in mixtis, & elementis probatur ex sensu tactus, qui rectissimus iudex tangibilium qualitatum, quippè qui eodem modo immutatur ab illis, id etiam patet ex definitionibus earum, etenim easdem definitiones habent in mixtis, & elementis, sed clarius probatur ex Aristotelis authoritate secundo de anima 41. ubi redarguens opinionem illorum, qui uoluerunt, quòd calor ignis sit causa præcipua nutritionis, & augumenti, inquid, quod calor ignis non est præcipua causa nutritionis, sed est concausa, & instrumentum: uult ergo quòd idem re sit calor ignis, & calor mixti, licet ratione inter se differant, ut penes moderatum, & immod ratum, quod quidem est differentia quædam accidentalis, & quidam modus caloris. secundo & principaliter, substantia non est terminus alterationis per se, ex Aristol. quinto Phisico. 10. ubi negat ad formam substantialem esse motum, & consequenter alterationem, quia à quocunque remouetur genus, remouetur & species. Sed primæ qualitates sunt termini alterationis per se, ut est sententia eiusdem septimo Phisico. 11. ubi inquit, quòd alteratio per se est ad caliditatem, & frigiditatem, igitur primæ qualitates non sunt substantiæ. Insuper nulla substantia est per se sensibilis, & tangibilis qualitas, ut habetur ex Aristotel. secundo de Anima 64. ubi contradistinguit substantiam à sensibili communi, & proprio, quoniam hæc sunt sensibilia per se, substantia uerò est sensibilis per accidens. sed primæ qualitates sunt per se sensibiles, & tangibiles qualitates, siquidem Philosophus secundo De generatio. 8. primas qualitates connumerat in eodem genere, in quo connumerat durum, & mole, asperum, & lene, quæ quidem accidentia sunt: itaque primæ qualitates accidentia erunt, & non substantiæ, ex altera parte Auerroes quarto cæli commen. 20. & secundo de Anima 108. uoluit grauitatem et leuitatem esse formas substantiales elementorum. cuius sententiam secutus est Acchillinus tertio libro de elementis, dubio secundo sed neque opinio ista est Aristoteli consentanea

primo quidem, quoniam Aristo. secundo de gener. 8. grauitatem, & leuitatē connumerat inter tangibiles qualitates & in eodem genere in quo connumerat calidum & frigidum, & durum & molle, iam uerò hæc sunt qualitates, & non substantiæ, igitur grauitas & leuitas. Sed ad hoc dicunt nonnulli grauitatem, & leuitatem bif. capi posse, uno modo pro actu primo, alio modo pro actu secundo, & utar uerbis ipsorum pro grauitatione, & leuitatione: licet enim hisce uocabulis uti pro euidentia rei, tunc dicunt quòd cum Aristoteles grauitatem & leuitatem connumerat inter qualitates, nō accipit grauitatem & leuitatem primo modo, quoniam substantiæ sunt, sed secundo modo: sed isti in errore uersantur, quoniam ibi Philosophus inquirēs quænā tangibiles qualitates sint principia elementorum, inquit, quòd neque grauitas, neque leuitas, neque durum & molle elementorum sunt principia. quia non sunt actiua & passiua: loquitur ergo Philosophus de ea grauitate & leuitate quæ non est actiua & passiua, iam uerò hoc non solū uerū est de grauitate & leuitate secundo modo, sed etiam primo modo pro actu primo, quoniā grauitas, & leuitas non sunt principia alterationis, & actionis & passionis, quemadmodū nec durū, & molle; quamobrem Philosophus accipit grauitatem & leuitatem simpliciter, & uniuersaliter, præterea Philosophus 7 Phisi. 11. inquit quòd ad grauitatē & leuitatē alteratio est. certū est aūt quòd hoc non intelligitur de grauitate & leuitate secundo modo, quoniam ad motum nōn est per se motus, sed primo modo: sed illud quod est per se terminus alterationis est qualitas, & non substantia, igitur grauitas & leuitas pro actu primo erit qualitas & non substantia, idque tandem ex ipsomet Auer. comprobatur, nam grauitas & leuitas ex primis qualitatibus fluunt ut inquit ipse quarto Cœli com. 39 ubi hæc habet ad uerbū, & signum quòd aer est magis grauis, quàm leuis, est, quia causa leuitatis est calor, & causa grauitatis est humiditas, & oēs conueniunt quòd aer est magis humidus, quàm calidus, ergo erit magis grauis, quàm leuis. igitur grauitas & leuitas substantiæ esse nō possunt, cùm substantia nō fluat ex qualitatibus. cæterū Zimara hac in parte & plerique Auerro. istæ insurgunt dicentes Auerroem nunquam noluisse grauitatem & leuitatem esse formas substantiales elementorū, & si quandoque ut locis citatis dixit substantias esse, non intellexit formaliter, sed circumscriptiuè prout substantiam ipsam circumscribunt, sed isti hac in re nimis oscitanter Auerroem lectitasse præseferunt, quoniam Auer 4. Cæ. com. 20. inquit, quòd sicut impossibile est raritatem & densitatem reponi in prædicamento substantiæ, ità impossibile est grauitatē & leuitatem reponi in prædicamento accidentis. habet ergo Auer. pro impossibili grauitatē & leuitatem reponi in prædicamēto accidentis. similiter Auer. secundo de Anima contex. illo centesimo octa,

uo uult quòd grauitas & leuitas sint formaliter substantiæ; quod ex eo patet, quia cum accepisset propositionem illam quòd obiecta sensus tactus sub diuersis generibus contineantur, eam probauit ex hoc, quia caliditas & frigiditas continentur in prædicamento qualitatis, grauitas autem & leuitas in prædicamento substantiæ: itaque grauitas & leuitas secundum ipsum sunt formaliter substantiæ: alioquin si essent formaliter qualitates, tunc caliditas, & frigiditas, grauitas & leuitas non essent in diuersis generibus, ut inquit, sed in genere qualitatis, ac proinde non probaret obiecta sensus tactus in diuersis generibus contineri, quod tamen eius propositum erat. unde Achillinus longè melius quàm Zimara Auerroem intelligens ne ab eius doctrina quam sequebatur aut latum unguem recederet, tenuit grauitatem & leuitatem esse formas substantiales elementorum. qua in re & ipse claudicauit, cum non substantiæ, sed qualitates, & accidentia sint, ut ostensum est, quid ergo dicendum?

Dilucidatio.

PRO resolutione animaduertendum est, quòd elementa bif. considerari possunt, uno modo ut substantiæ sunt, alio modo ut elementa, differunt .n. hæc inter se, quoniam ignis, aqua, aer, & terra ut substantiæ sunt dicunt esse absolutum, ut uerò elementa dicunt respectũ ad alterum, quia cum elementum sit subiectum ex quo aliquid fit dicit respectum ad id quod fit, unde ignis ut ignis, & ut elementum differunt sicut absolutum & respectiuum, & esse elementum supra ignem, & aquam & alia relationem addit, quã sanè differentiã declarauit Arist. 10. Met. 2. ubi inquit accidit igni elementum esse, à quo accepit Auer. 3. Cæli com. 31. ubi ita scribit ad uerbum, uia ad cognitionem, quòd corpora sint elementa, & hoc est procedere à definitione rei ad suum accidens. corpus autem esse elementũ est ei accidẽs, cũ elemẽtũ dicatur in comparatione eius cuius est elemẽtũ. In super elementa primo modo adhuc bif. considerari possunt, uno modo ut cõpleta sunt, & apicẽ substantiali pfectionis adepta, alio modo quo ad introductionẽ formæ substantialis, his habitis, ponimus conclusiones istas, prima quidem est. si considerentur elementa primo modo, ut substantiæ sunt iam perfectæ & absolutæ, habent propriam formam substantialem: primæ. uerò qualitates, & grauitas & leuitas sicut & in aliis, accidẽtia sunt & qualitates. suntque effectus elementorum quatenus ab illis quo ad earum existẽtiã subiectiuè depẽdent, & si quandoque aut formæ, aut differentiæ nuncupantur, id intelligitur quo ad nos, & quatenus ueras formas non nobis ita cõspicuas circumscribunt. secunda enunciatio, si elementa consideren

tur quo ad eductionem formæ substantialis, qualitates primæ principia dicuntur elementorum tanquam materia. nam cum primæ qualitates sint materiæ dispositiones, quibus mediantibus forma substantialis elementorum in materia introducitur, quoniam actus actiuorum fiunt in patiente benè disposito, ea uerò quæ se tenent ex parte materiæ ad materiam reducuntur, sicut ea quæ se tenent ex parte agentis reducuntur ad agens ea propter primæ qualitates secundum hanc rationem elementorũ principia dici possunt. tertia enunciatio, si corpora simplicia ut miscibilia, & ut elemẽta sũt, considerentur, primæ qualitates sunt principia elementorũ in genere causæ formalis, quod ex eo probatur, nam de ratione elementi est, ut sit id ex quo aliquid fit, atqui ex elementis non potest aliquid fieri, nisi misceantur, non miscentur nisi alterentur, quia mixtio est miscibilium alteratorum unio, non alterantur nisi per primas qualitates: ergo de primo ad ultimum elemẽta non sunt elemẽta nisi ꝑ primas qualitates, quibus positis ponitur in corporibus simplicibus ratio elemẽti, & illis ablatis elemẽti ratio aufertur, & hoc pacto intellexit Arist. in hac propositione cũ dixit, primas qualitates esse principia elementorum. non quidem secundum gradum substantiæ, sed secundum rationem elementi, & quo ad rationem subiecti, quod per rationem Aristotelis qua ea in parte utitur, demonstrari potest. ratio ea est, principia elementorum debent esse actiua & passiua, primæ qualitates sũt actiuæ & passiuæ non aũt grauitas & leuitas, igitur primæ qualitates sunt principia, non autem grauitas & leuitas. certum est autem quòd maior illa propositio huius discursus non intelligitur de principio substãtiali, quoniã de rõne principij & formæ substãtialis non est ut sit actiua, & passiua, si quidẽ actiua et passiua, ut habetur primo de gener. contex. 51. contraria sunt sed in forma substãtiali nõ reperitur cõtrariũ, ut 5. Phis. cõtex. 10. idẽ Arist. testatum reliquit, ubi ex eo probauit ad formam substantialẽ non esse motum, quoniam in forma substantiali non reperitur contrarium, ex quo etiam fundamento in libro de sensu, & sensili probauit, quòd ignis non agit ut ignis, quoniam ut sic non habet contrarium, itaque ad hoc ut aliquid sit forma substantialis, & principium secundum gradum substantiæ, non oportet esse actiuum, & passiuum: ergo cum Philosophus inquit, quòd principia elementorum debent esse actiua. & passiua, secundum rationem elementi intelligi debet, & quoniam primæ qualitates sunt actiuæ & passiuæ, grauitas & leuitas nequaquam. ea propter statuit primas qualitates esse principia elementorum, non autem grauitatem & leuitatem, quod etiam nouit Auer. in commen. 8. illius libri, cum inquit, & non numerauit grauitatem & leuitatem inter principia elementorum, ut elementa sunt, sed primas qualitates nota illam reduplicatiuam secundum quòd elementa, ad elementi autem ra-

tionem

tionem constituendam duo solum concurrunt materia, & primæ qualitates: materia quidem, quoniam cum de ratione elementi sit subiectum esse ex quo aliquid fit, subiectum autem esse non potest nisi ratione materiæ, cui ratio subiecti competit, & per ipsam omnibus aliis, ideo materia necessaria est. uerum quia ignis, aqua, aer, & terra non sunt subiectum mixtorum per solam compositionem, perinde ac litteræ syllabarum, & lapides domus subiectum sunt, sed alterata atque ad temperamentum redacta, alterari uerò & ad temperamẽtum reduci minimè possint, nisi per primas qualitates, ea propter primæ qualitates præter materiam ad elementi rationem constituendam tanquam causæ formales concurrunt, quibus quidem ablatis, remanẽte et materia cum actu substantiali neque alterarentur, neque miscerentur, ac proinde mixta ex corporibus simplicibus non secus ac syllabæ ex litteris, & domus ex lapidibus per solam compositionem iuxta se positis absque ulla alteratione generarentur, quapropter diuinè, me hercle, Aristoteles contex. illo 6. dixit quòd materia, & qualitates primæ constituunt, & sunt principia elementorũ, secundum rationem uidelicet principij, & elementi. forma uerò substantialis elementorum secundum hanc rationem concurrit ex accidenti, & ut causa sine qua non, unde illud animaduertant studiosi, quòd sicut ad constitutionem corporum simplicium secundum gradum substantiæ per se concurrunt materia, & forma substantialis primæ uerò qualitates ut dispositiones concurrunt, ita per oppositum ad constitutionem eorundem secundum rationem elementi materia & primæ qualitates per se concurrunt, forma uerò substantialis ut causa sine qua non, & ex accidenti quatenus & materiæ, & primis qualitatibus coniuncta est. & proinde mirum non est si summus ille Aristo. in contex. illo 6. inter principia elementorum recensuit solum materiam & primas qualitates, non autem formam substantialem, cum hæc ad rationem elementi solum concurrat ex accidenti, & ut causa sine qua non quibus ita constitutis nunc rationibus in oppositum adductis satisfaciendum est: & primæ quidem rationi satisfacit Auerro. octauo Met. com. 5. ubi illius maioris propositionis uerum affert intellectum dicens, quòd illa maior propositio ueritatẽ habet quotiescunque ad ablationem alicuius primo, & per se tollitur substantia, qua sic intellecta, minor propositio falsa est. siquidem ad ablationem caloris non primo, & per se tollitur ignis, sed primo tollitur ad ablationem formæ substantialis, qua ablata tollitur compositum. Sed dices adhuc, licet compositum primo, & per se tollatur ad ablationem formæ substantialis, & non ad ablationem caloris, attamen forma substantialis ignis primo tollitur ad ablationem caloris, quia in interitu hic est ordo, primo tolluntur qualitates, secundo forma substantialis, quæ mediantibus qualitati-

bus in materia conseruatur, tertio compositum, itaque calor substantiæ erit: respondetur, quòd licet ad ablationem caloris immediatè tollatur forma substantialis ignis, non propterea calor substantia est, quoniam non tollitur forma substantialis ad ablationem caloris per se, & per uiam causæ, sed per accidens, quia qualibet forma substantialis postulat in materia proprias dispositiones, quibus ablatis, materia redditur indisposita, nec amplius forma in materia sustineri aut conseruari potest: iam uerò propositio illa per se intelligenda est. Ad secundam uerò, quæ desumebatur ex propositione Aristotelis, secundo De *generatio. contex.6. fatemur responsionem illam non esse, ad Aristotelem eo in loco propter rationem assignatam, sed dicimus Aristotelem intelligere iuxta tertiam conclusionem, quod primæ qualitates sunt principia elementorum secundum rationem elementi, sub qua ratione elementa non sunt in coordinatione substantiæ, sed in coordinatione accidentis. cum ratio elementi in quadam habitudine & relatione consistat ad id cuius est elementum, & proinde per accidentia & qualitates in esse constitui possunt: elementa uerò sicut & cætera corpora ex materia constare & forma substantiali ex libro de Phisico auditu, ut explicatum reliquit. Ad tertiam uerò negatur assumptum, quia in igne præter operationes caliditatis & siccitatis alia reperitur operatio, quæ est formam substantialem inducere, & ignem parere, quæ formæ substantialis operatio est, & licet ignis isthæc opera per calorem exercere uideatur, id tamen est secundariò & instrumentaliter, quoniam forma substantialis ignis caliditate utitur ut instrumento ad generandum ignem, sicut & in animalibus anima calore utitur ad procreandum animal. Ad ultimam dicimus maiorem ità fore intelligendam, quòd id quod est principium distinguendi primò & essentialiter unum ab altero, est principium essendi rei, iam uerò primæ qualitates non sunt principia distinguendi primo & essentialiter unum elementum ab alio, sed per accidens, & quò ad nos, perindè ac risibile & hinnibile dicuntur distinguere hominem ab equo, & propterea non sequitur primas qualitates esse principia essendi, & formas substantiales elementorum hæc satis.*

Cur singulis elementis duæ à natura accomodatæ sunt qualitates.

VAS unicuique elemento inesse qualitates adeo conspicuum esse uidetur, ut probatione non egeat, illud autem consideratione dignissimum est propter quid unicuique à natura duæ accommodatæ sunt, Albertus Mag. secundo de gener. tract. pri. cap. 9. huius rei rationē assignās ob id factum esse inquit, quia omne actiuum requirit proprium passiuum qđ est ei sicut propria materia, & quoniam in singulis elementis actiuæ qualitates reperiuntur, ut in igne, & aere calor, in aqua & terra frigus, quæ actiuæ sunt qualitates, idcirco cum illis passiuæ tanq̄ propria materia reperiri debent, & quoniam materia propria summi, & intensi caloris humidum esse non potest, quoniā intensus calor humidū euaporare facit, hinc est quòd ignis calor comitem passiuam habet siccitatem: quia uero calor cum temperamento fundatur in humido, idcirco calor aeris cū tēperatus sit, & non ita intensus, ea propter in aere calor cū humiditate iungitur, similiter frigus cum temperamento in humido fundatur, quod cū in aqua reperiatur, ea propter frigus in aqua humido associatum est. quōniam uerò intensum frigus humidum expellit, idcirco terræ frigus quod sūmum est, cum siccitate iungitur, & hæc est ratio assignata ab Alberto quare geminas elementa habeant qualitates, & actiuæ diuersis iunctæ sint qualitatibus passiuis, sed ratio hæc assignata ab Alberto nulla est, quoniā tunc sequeretur quòd contrariorum in esse summo esset idem subiectum & materia propria, quod falsum est. quia alterius actus alia est materia propria ut inquit Philosophus secundo Phisi. 26. deducitur consequentia, quoniam siccum est materia propria intensi frigoris in terra, & intensi caloris in igne: ergo contrariorum in esse summo erit idem passiuum, eademque materia propria, prætereà in ratione assignata supponit Albertus calorem ignis, & frigus terræ humiditatem consumere, & ita supponit in materia ignis, & terræ humiditatem reperiri, quod quidem falsum est, quoniam in materia prima non reperitur humiditas consumenda: illud præterea absurdum est, caliditatem & frigiditatem in elementis humiditatem absumere, quoniam caliditas & frigiditas id non efficiunt nisi in mixtis, ut habet Aristo. quarto libro Metheo. uariè tamen, caliditas enim exiccat & humorem absumit per resolutionem & euaporationem tenuium partium à crassioribus, atque terrestribus. frigiditas uerò comprimendo, quòd quidem in elementis esse non potest: nec tandem

uitare potest Albertus quin fateri cogatur in elementis in sui puritate cõsideratis tres qualitates adinueniri aduersus Aristotelem in secundo libro de Gener. ubi elementis duas tantum qualitates accomodauit, quod quidẽ incommodum nouit doctissimus ille Alexand. primo Metheo. cap. quarto, ubi inquit, quòd si in elementis tres reperirentur qualitates nullum elemẽtum simplex esset. deducitur consequentia quoniam si summus ignis calor totam humiditatem absumpsit, & proinde siccus absque humiditate remansit, aeris uerò calor quoniam temperatior est non potuit totam humiditatem absumere, & proinde humidus remansit, igitur aeris calor aliquam portionem &c. humiditatis absumpsit, & aliquem gradum siccitatis induxit igitur in aere tres essent qualitates calor absumens, humiditas, & portio siccitatis genita.

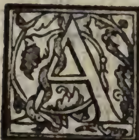
Dilucidatio.

M*ELIVS itaque dicendum est, quòd ideo singula elementa duas à natura sortita sunt qualitates, quoniam elementa duo habent, unum quidem quòd inuicem trãsmutantur, reliquum uerò quòd cum partes sint uniuersi, determinatamque sedem habeant, unum alterius locus existit. iam uerò quatenus habent ut inuicem transmutentur contrariis qualitatibus prædita esse necesse fuit, siquidem omnis transmutatio fit ratione contrarii, quatenus uerò unum alterius locus est in aliqua qualitate communicare oportuit, quia cum locus sit conseruatiuus locati, conseruatio autem fiat à simili, nõ à contrario, idcirco prout unum est locus alterius simbolam & affinem habere qualitatem necessarium fuit, ea propter quæ finitima, & sibi uicina sunt elementa hoc ordine distributa sunt, ut unam similem, alteram uerò contrariam habeant qualitatem, ut ratione similis qualitatis unum alterius locus esse posit, pro uniuersi integritate, ratione uerò contrariæ, inuicem transmutentur. quòd si communem tantum haberent qualitatem. unum quidem alterius locus existeret, sed inuicem non transmutarentur, quoniam contrarietas deesset quæ ad transmutationem requiritur: si uerò contrariam tantum haberent, trasmutarentur utique, sed unum alterius locus esse non posset, ut itaque isthæc duo haberent elementa quæ ad uniuersi conseruationem & integritatem necessaria sunt, singula duabus à natura insigniri qualitatibus operæpretium fuit. unde aer igni finitimus, propter locationem, consimilẽ habet qualitatem propter actionem, & transmutationem contrariã hẽt humiditatem, cum aeris humiditate conuenit aqua, dissidet aũt frigiditate, aquæ uerò secundum frigiditatem tellus amica est. secundum siccitatem uerò digladiatur: & hæc est uera ratio quare singulis elementis duæ à natura accomodatæ sunt qualitates, & hoc ordine distributæ, quã ẽt nouit Io. Gra. secundo de Gener. super cõtex. 23. ex qua*

terminatione illud cõsequitur, quòd aer sui natura calidus et humidus est, non aũt frigidus,& humidus, ut Stoici,& Empedocles uniuersi ordinem nõ perpendentes temerè sunt arbitrati. quia cum sedes,& naturalis locus aeris ignis, sit naturalis autem locus sit conseruatiuus locati, conseruatio autem fiat à simili, non a contrario: igitur ignis& aer similem& communem aliquam debent habere qualitatem. cum autem hæc humiditas non sit, quoniam ignis humidus non est, neque siccitas, quoniam aer siccus non est: igitur communis utrique qualitas caliditas erit. accedit, quòd si aer sui natura frigidus esset, inter aerem & aquam generatio minimè fieri posset. deducitur consequentia, quia cum transmutatio fiet ratione contrarii, si aer ex aqua frigiditate & humiditate conuenirent. inter ea non reperiretur contrarium: igitur inter ea neque generatio, neque transmutatio reperiretur, cæterum Empedocles dabit manus huic argumento, dicetque neq; falsum, neque absurdum esse id ad quod deducit argumentum, quia elementa non sunt secundum substantiam transmutabilia. sed hæc Empedocles sententia falsa est, quia ut contra ipsum 2. de Gene. scribit Aristoteles, si elementa essent secundum substantiam intransmutabilia, tunc essent inalterabilia,& secundum qualitates intransmutabilia quod affirmari nequit. deducitur consequentia, quia cum antecedenti non stat oppositum consequentis, quoniam si essent secundum qualitates transmutabilia, aut ad transmutationem qualitatum elementa secundum substãtiam transmutarentur, aut non, secundum dici non potest. quia tunc elementorum substantia in rerũ natura sinè qualitatibus superstes reperiri ualeret, quod a ueritate alienũ est. primum igitur dicendum est: igitur stare non potest, quòd sint intransmutabilia secundum substantiam, ex alterabilia,& transmutabilia secundũ qualitates, itaque si erunt intransmutabilia secundum substantiam, ergo erunt etiam inalterabilia, ut rectè concludit Aristoteles. insuper aerem natura calidum esse ex leuitate conuincitur, quæ ad caliditatem refertur, nec non id persuadet ratio illa qua utitur Arist. 2. de Gene 16. quia aer est sicut euaporatio quædam, cum extenuata solutaque à calore aqua, aer efficiatur, neque huic ueritati officit ratio qua Stoici utebantur ad probandum aerem sua natura frigidum esse, quæ huiusmodi est. oleum etiam de Aristotelis sententia à prædominio aereum est, cum supernatet terræ, & aquæ, sed oleum frigidum est, ergo & aer. probatur minor, quia oleum etiam à paruo frigore celerius congelatur quàm aqua, ergo frigidum est. siquidem, ut etiam respondere uisus est Galenus. 2. de simplicium medicamentorum facultatibus cap. 20. oleum non congelatur, sed potius consistit, & incrassatur, & licet celerius uincatur à frigore q̃ aqua, id nõ est qua frigidũ, sed qua crassum,& uiscosũ est, quòd facilius cõsi

stentiam acquirit quàm id, quòd non ita se habet, unde ex celeri congelatio ne, aut consistentia, non licet absolute inferre aliquid frigidum esse, ꝙ tamē Stoici contendunt: est enim praua temperamentum inueniendi ratio, sed quòd aut frigidum, aut crassum, & uiscosum est quod quidem in oleo repe ritur, & proindè ocius quàm aqua consistit, & condensatur, & hæc satis.

Ex duobus elementis tertium generatur, ut ex igne & aqua efficitur.

RISTOTELIS extat sententia secundo de Gener. cõtex. 27. ubi cum declarasset quomodo unum elementū ex altero generetur siuè symbola sint, siuè ambabus quali tatibus, contraria, declarauit quomodo ex duobus elemē tis tertium generatur: uerum quia tertium elementum ex duob. generari posse bif. intelligi poterat, aut ex duo bus elementis symbolam qualitatem habentibus, ut ex igne & aere, aut ex duobus elemētis ābas dimicātes, & contrarias habentibus qualitates, ut ex igne, & aqua: uel ex aere, & terra, statuit ex duobus elemētis solū symbo lū nō habentibus tertium generari posse, ex duobus autem symbolum ha bētibus nequaq̄, ꝙ ea ratione probauit, quia si ex duobus elementis symbo lum habentibus ut ex igne, & aere tertium generari posset, aut hoc esset corruptis ambabus contrariis ut humiditate aeris, & siccitate ignis, & re lictis symbolis ut calore ignis, & aeris: aut e contra corruptis symbolis, & relictis contrariis, primū quidē dici non potest, quoniā ex simplici calore nō cõsurgit elementū, sed coniugatione quadam singula elementa efformentur: neque secundum admitti potest, quoniam ex duabus contrariis qualitatibus elementum constitui nequit, quòd si quis dixerit remanere unam symbo lam, & alteram contrariam utpotè caliditatem ignis, & humiditatem ae ris, ex his non generabitur tertium & diuersum elementum ab illis, sed ge nerabitur aer: relinquitur ergo quòd ex duobus elementis penitus opposi tis tertiū elemētū duntaxat generari potest. huius autem generationis mo dum declarans Arist. inquit, quòd ex duobus elementis ut ex igne, & aqua generatur aer in hunc modū: corrupta. n. frigiditate aquæ, remanente humi ditate, & corrupta siccitate ignis, remanente caliditate consurgit aer: simi liter ex aere, & terra efficitur ignis: corrupta enim frigiditate terræ, rema nēte siccitate, & corrupta humiditate aeris remanente caliditate efficitur ignis sed quomodo id fiat, & à quo non, satis conspicuum est. nec ab Aristo tele explicatū habetur, ꝙ cõmunis erroris in causa fuit, communiter Phi losophi huius extitere sententiæ quòd tertiū elementum ex duobus genere

tur per actionem mutuam illorum duorum, ex quibus tertiũ generari debet utpotè si ex igne, & aqua aer generari debet, per mutuam actionem ignis, & aquæ generatur aer, igne enim dominante per calorem frigiditati aquæ, corrumpit frigiditatem aquæ, & econtra aqua per humidum dominante siccitati ignis, corrumpit siccitatem ignis, porrò unum elementũ per unam qualitatem uni qualitati alterius elementi dominari potest, & per alteram uinci ab altera alterius elementi, gr. ex. ignis per caliditatem dominari potest frigiditati aquæ, per siccitatem autem uinci ab humiditate aquæ, undè corrupta frigiditate aquæ, remanẽte humiditate, & corrupta siccitate ignis remanente caliditate oritur aer, qui ex coniugatione caliditatis, & humiditatis consurgit. sed communis hæc sententia falsa est, & à ueritate aliena, quia impossibile est unum elementum per unam qualitatem alteri dominari, & per alteram uinci & superari, quia si id fieri posset, tunc nunquam fieri posset perfecta generatio, et transmutatio unius in alterum inter elemẽta penitus contraria ut inter ignem, & aquam, & aerem & terram, deducitur consequentia, quoniam si ignis per caliditatem aquæ frigiditati dominari potest, & ab aquæ humiditate uinci, & superari, tunc cum ignis ex aqua generari debet, non poterit perfectè corrumpere, & transmutare aquam in sui naturam, quoniam corrumpet quidem frigiditatem cum ei per caliditatem dominetur, humiditatem autem non corrumpet. quoniam dicam semper, quòd cum dominio & uictoria caliditatis supra frigiditatem aquæ, stat dominium & uictoria humiditatis supra siccitatem ignis, sicut cõtingit in generatione aeris ex igne & aqua, secundum communem sententiam. quòd si quis dixerit quòd in alia proportione accipitur ignis cum ex eo & aqua tertium generatur, & in alia proportione accipitur cum ignis ipse ex aqua generari debet: cum enim ex igne & aqua tertium generari debet, ignis in ea proportione accipitur, ut per caliditatem simpliciter dominetur frigiditati aquæ, & per siccitatem uincatur ab humiditate aquæ: & similiter aqua in ea proportione accipitur, ut per frigiditatem uincatur à caliditate ignis, & per humiditatem simpliciter dominetur siccitati illius, sed cum ignis ex aqua generari debet in ea proportione accipitur ignis ut per caliditatẽ, & siccitatem simpliciter dominetur frigiditati, et humiditati aquæ, & tunc corrumpet utramque, & ex aqua ignem generabit, sed ista euasio nulla est, quoniam si cum ignis ex aqua generari debet in ea proportione accipitur ignis ut per caliditatem simpliciter dominetur frigiditati aquæ, & tunc per siccitatem ẽt simpliciter dominatur humiditati eiusdẽ aquæ. igitur cum dominio simpliciter, & uictoria caliditatis supra frigiditatem, stat etiã uictoria, et dominium simpliciter siccitatis supra humiditatem, quarè & in generatione aeris ex igne, & aqua, si ignis per caliditatem simpliciter domi-

natur frigiditati aquæ, igitur & p siccitatē simpliciter dominabitur humidi tati eiusdem, alioquin si in generatione tertij ipse ignis per calorē simpliciter dominari potest frigiditati aquæ, & non p siccitatē, sed potius econtra ab humiditate aquæ uinci, & superari, non uideo quare in generatione ignis ex aqua non possit per caliditatem simpliciter dominari frigiditati, et non dominari, sed potius uinci, & superari ab humiditate aquæ, quare meræ nugæ sūt, & purum figmentum quod communis imaginatur sententia, unum elementū per unam qualitatem simpliciter dominari, & per alteram uinci, & superari, & per consequens figmentum est tertium elemētum ex duobus per actionem illorum inter se generari posse, præterea si generatio aeris ex igne & aqua per actionem illorum inter se efficeretur, ita ut ignis sua caliditate corrumperet frigiditatem aquæ, et ex altera parte aqua sua humiditate corrumperet siccitatem ignis, tunc cum omne agens communicans in materia cum passo in agendo repatiatur per eadem qualitatem, ut est aperta Aristotelis sententia 4. de Animal. gener. cap. 3. ubi inquit, quòd omne agens communicans in materia in agendo repatitur, ut calefaciens à calescente refrigeratur igitur caliditas ignis agens in frigiditatem aquæ à frigiditate remittetur, & humiditas aquæ agēs in siccitatem ignis similiter remittetur, igitur utraque qualitas remanens, ut caliditas in igne, et humiditas in aqua, remissa erit. ergo ex illis non poterit generari aer, quoniam aer, & cætera elementa uel requirunt ambas qualitates in sūmo, uel unam in summo, & alteram remissā prout secundum se considerantur, quòd autem ambas habeant remissas, nullaque illarum summum impleat latitudinis gradum à nemine concessum est. nec dici potest ut quibusdam fatuis uisum est, quòd uel utraque, uel una tantum intendatur à forma substantiali generanda, quæ summā aliquam qualitatem exposcit, quoniam forma substantialis non inducit dispositiones nisi in genere causæ finalis, quatenus est id cuius gratia materia disponitur, sed supponit materiam ab agente dispositam secundum illum gradum quem forma illa expostulat, nec dici potest ut quibusdam etiam latinorū placuit quòd intendantur à Cælo, quia Cælum est agens uniuersale quod non determinatur ad effectum particularem, et determinatū dispositionis gradum nisi per causam particularem. præterea Cælum frigiditatem, & humiditatem intendere nequit, ut cum generatur aqua ex aere, & terra, quia cum Cælum agat mediante lumine, & motu, ut habet Philosophus 2. Cæ. 42. ex his frigiditatem & humiditatem producere non potest, sed caliditatem tantum. itaque utraque qualitas remissa manebit, neque pro generatione tertij conueniens erit, quamobrem tertium elementum ex duobus extremis per actionem illorum inter se nullo modo generari potest. quid ergo dicendum?

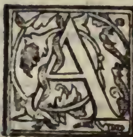
Dilu-

Dilucidatio.

EXPLICABIMVS nos (fauente Deo) huius problematis ueritatem, dicimusque quòd tertium elementum ex duobus extremis generatur, non quidem tanquam ex efficientibus, sed tanquam ex materia alterationis, ut cum dicimus ex parte fit Chilus, & ex Chilo sanguis, generans autem et efficiens est consimile illi secundum speciem quod generari debet, ut si ex igne, & aqua aer generari debet, generans est aer: hic enim cum duo illa elementa coniuncta fuerint suo calore aquæ frigiditatem corrumpit. quoniam autem secundum humiditatem similis est, aquæ humiditatem non corrumpit, sed illam in materia derelinquit. sua autem humiditate ignis siccitatem corrumpit, caliditatem autem, quoniam secundum illam persimilis est, non corrumpit, remanente autem ignis caliditate, et aquæ humiditate, quæ dispositiones sunt pro forma aeris, tunc aer generans de potentia materiæ sibi similem secundum speciem aeris formam educit, & similiter si ex aere, & terra ignis generari debet, generans est ignis: hic enim suo calore terræ frigiditatem corrumpit, siccitatem autem tanquam suo operi inseruientem derelinquit, sua autem siccitatem aeris humiditatem corrumpit, caliditatem autem derelinquit. quibus duabus qualitatibus remanentibus ignis de potentia materiæ formam substantialem ignis sibi similem secundum speciem educit, ad quam ueritatem non ea sequuntur incommoda quæ sequebantur ad communem opinionem, quòd unum elementum per unam qualitatem simpliciter dominetur, & per alteram simpliciter superetur, sed sicuti unum elemētum simpliciter dominatur per unam, itá simpliciter dominatur per alteram: ignis enim generans ignē ex aere: & terra, sicut per caliditatem simpliciter dominatur frigiditati terræ, itá per siccitatem simpliciter dominatur humiditati aeris. neque illud sequitur incommodum, quòd utraque qualitas quæ remanet pro generatione tertij remissa, & castigata sit, sed utraque manet sub eodem gradu quo erat in utrisque: cum enim ignis ex aere, & terra ignem generat, terræ frigiditatem corrumpit, & siccitatem sub eodem gradu derelinquit: similiter cum aeris humiditatem destruit, caliditatem nulla remissione facta sub eodem gradu derelinquit. bene uerum est, quòd remissio fit in qualitatibus agentis, ut cum ignis agit in frigiditatem terræ, ab ea repatitur, & secundum calorem reprimitur, & cum agit in humiditatem aeris secundum siccitatem remittitur neque tandem ea dubitatio perturbat, quæ communem opinionem perturbare solet, quòd cum ex igne & aqua fit terra, ignis &

aqua magis condensent, quàm eorum naturæ conueniat, & cum ex aere, et terra fit ignis, terra maximè rarefaciat pro generatione ignis, quia non ponimus tertium ex illis duobus tanquam ex efficientibus generari, sed generãs, & efficiens est simile ei quod ex illis duobus generari debet, quod rarefacit, & condensat, disponitque materiam secundum exigentiam formæ generandæ, ex. gr. si ex igne, & aqua, terra fieri debet, terra est generans, & utrãque materiæ portionem condensans secundum quòd postulat forma terræ: & similiter si ex aere, & terra ignis fieri debet, ignis generans est, quiuè utramque portionem materiæ disponit, & rarefacit usque ad eum gradum quẽ postulat forma ignis. sed quoniam communis opinio ueritatem istam non nouit, mirum non est si tot ambagibus implicata fuit, sed quoniam dictum est tertium elementum ex duobus generari, ut ignem ex aere, & terra corrupta frigiditate, remanente siccitate, & corrupta aeris humiditate, remanente caliditate: illud autem hac in re considerandum est, an corrupta una qualitate altera ei opposita generetur, ut corrupta frigiditate terræ, generetur caliditas, & corrupta aeris humiditate generetur siccitas.

An, cum tertium elementum ex duobus generatur, corrupta una differentia, & qualitate altera generetur.

D partẽ negatiuam, quam sustinere uisi sunt Auerro. 2. de Gener. Com. 29. & Alex. Aphrod. referente Io. Gr. eodẽ loco, uidetur quòd cum ignis ex aere, & terra generatur corrupta frigiditate terræ non generetur caliditas, et corrupta aeris humiditate non generetur siccitas: et ratio ẽ quoniã tunc generatio tertij ex duobus nõ esset facilior, quàm generatio unius elementi ex alio symbolum non habente, ut dicere uidetur Arist. deducitur consequentia, quoniã sicut in generatione unius elementi ex alio symbolum non habente ut ignis ex aqua duæ corrumpũtur, & duæ generantur, ita in generatione tertij ex duobus duæ corrumperentur, & duæ generarentur, & proinde esset difficilis sicut illa, praetereà si corrupta frigiditate terrae de nouo generaretur caliditas, cum de Aristotelis sententia remaneat etiam caliditas in aere, igitur ex caliditate remanente, & caliditate de nouo genita fieret caliditas nimis intensa, quae caliditatis latitudinẽ egrederentur, ex qua tertium minimè generari posset: si ergo ex duobus elementis tertiũ generari debet, dicendum est corrupta una qualitate alteram minimè generari, & fortè propter hoc Alex. ut saluaret faciliorem generationem, atque ex duobus tertium, unum secundũ numerum generari cum Auer. tenuit, corrupta una differentia, alteram non generari. Caeterum

opinio ista nullo pacto probanda est, quia si corrupta frigiditate terrae, non generatur caliditas, tunc cum in ea parte materiae p Aristotelem remaneat siccitas, igitur ea portio materiæ habebit siccitatem sine caliditate, & si corrupta humiditate aeris non generatur siccitas, cum in ea parte materiae remaneat caliditas, igitur illa portio materiae habebit caliditatem sine siccitate, & cum in utraque materiae portione recipiatur forma ignis qui ex aere, & terra generatur, igitur forma ignis in illa portione materiæ terrae erit cũ siccitate sine caliditate, & in altera portione materiae aeris erit cum caliditate siue siccitate, & ità forma ignis non erit in tota illa materia. quae resultat ex illis duabus materiae portionibus aeris & terrae secundum caliditatem, & siccitatem, sed in una parte secundum siccum, tã tum, & in altera secundum calidum tantum, quod cum impossibile sit, impossibile igitur erit corrupta frigiditate non generari caliditatem, & corrupta humiditate aeris non generari siccitatem, praetereà fieri nequit frigiditatem corruptam iri, & caliditatem non generari, si quidem corruptio frigiditatis fieri non potest sine inductione caliditatis, nisi enim calidum inducatur nunquàm frigidum corrumpetur, igitur non potest corrumpi unum, quin alterum generetur. sed fortè dicent ad hoc quòd phisicè, & naturaliter uerum est, quòd corruptio frigiditatis sine generatione caliditatis fieri nequit secundum rationem autem fieri potest, quia concipi potest frigiditatem corruptam iri non genita caliditate, & hoc pacto Aristotelem intellexisse, cum dixit corrupta frigiditate terrae, remanente siccitate, & corrupta aeris humiditate remanente caliditate ignem generari ex sola animi intellectione. sed responsio ista ab Arist. dissentit, quia tunc Philosophus non docuisset modum generationis reali elementorum, sed secundum rationem tantum, quod absurdissimum est, quia cum aduersus Emped. statuisset elementa realiter generari, atque ex se inuicem, cum omnia aliquam habeant contrarietatem. declarare cœpit modum generationis eorum: & cum declarasset quomodo elementa symbola, & quae non sunt symbola ex se inuicem realiter generentur declarauit quomodo tertium elementum ex duobus generetur, quod etiam confirmant illa Aristotelis uerba in contex. 28. ubi inquit, confessa autem ad sensum ignis generatio, maximè enim ignis flamma, haec autem fumus ardens, fumus autem ex aere, & terra, certum est autem quod haec est generatio realis, non autem secundum rationem, & intellectum.

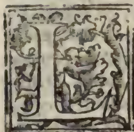
Dilucidatio.

A propter (meo iudicio) dicendum est, quòd cum tertium elementum ex duobus generatur, sicut duæ differentiæ, & qualitates corrũpuntur. ità etiam duæ generantur, ut gr. ex. cum ex aere & terra ignis generatur corrupta frigiditate terræ à calore ignis generantis generatur caliditas in ea portione materiæ, & corrupta humiditate aeris in ea portione materiæ, siccitas generatur: undè postea forma ignis ab igne generante introducitur in utrãq; partẽ materiæ uniformiter dispositã p caliditatẽ, & siccitatẽ. in eã quidẽ partẽ materiæ terræ, dispositã per siccitatem remanentem, & caliditatem de nouo genitam per corruptionem frigiditatis, ia eam uerò partem materiæ aeris dispositam per caliditatem remanentem, & siccitatem de nouo genitam per corruptionem humiditatis, & cum hoc stat, quòd tertium elementum, quòd ex duobus generatur est unum secundum numerum, non autem secundum speciem, ut putauit Io. Gram. quia ex duabus illis materiæ portionibus fit una materia, cuius una pars est dispositа per siccitatem remanentem, & caliditatem de nouo genitam, ut quæ subiecta erat formæ terræ, altera uerò disposita est per caliditatem remanentẽ, & siccitatem de nouo genitam, ut quæ subiecta erat formæ aeris, ex qua tota materia ità uniformiter disposita educitur forma ignis, ex qua unus ignis secundum numerum constituitur: ad rationes autem quæ in contrarium adductæ fuerunt, facilè respondetur, & ad primam negatur consequentia, ad probationem autem dicimus, quòd licet in generatione tertii elementi ex duobus duæ qualitates intereant, & duæ oriantur, sicut in generatione unius elementi ex alio symbolum non habente, non tamen est eodem modo, quia in generatione unius elementi ex alio non symbolo ut ignis ex aqua duæ corrumpuntur ut frigiditas, & humiditas aquæ, & duæ oriuntur, ut caliditas & siccitas in tota materia ex qua ignis generari debet, sed in generatione tertii ex duobus duæ quidem corrumpuntur, & duæ generantur, sed non in tota materia generationis, sed una qualitas in una parte materiæ, & alia in alia parte. ex. gr. cum ignis generatur ex aere, & terra, in parte materiæ terræ corrumpitur frigiditas, & introducitur caliditas, in parte uerò materiæ aeris corrumpitur humiditas, & introducitur siccitas. undè non in omni parte materiæ duæ generantur, & duæ corrumpuntur, sicut in generatione unius ex alio symbolum non habente & proindè generatio tertii ex duobus facilior est quàm illa, etenim generatio tertii ex duobus media est inter generationem unius elementi ex alio symbolum habente, ut ignis ex

aere, & generationem unius ex alio non symbolo: illa enim quæ fit inter duo elementa symbolum habentia, facillima est, quæ uerò inter duo elementa symbolum non habentia difficillima est, generatio uerò tertii ex duobus inter utranque media est. respectu enim primæ difficilis est, respectu uerò secundæ facilis est. Illud autem animaduerte, quòd facilitas, & difficultas, uelocitas, & tarditas, quæ in his modis generationis reperiuntur, penes tempus intelligi minimè debet, ut falso multi imaginati sunt, sed penes plurium, & pauciorum transmutationem, & generationem, ut inquit Aristote. in contex. 26. illius secundi, cuius uerba sunt hæc, ex igne autem aquã, & ex aere terram generari: difficilius autem, quoniam plurium generatio: illa enim generatio in qua pauciora generantur, ut est generatio elementorum quæ symbola sunt. facilis dicitur, & uelox. illa uero in qua plura generantur, sicut est generatio elementorum, quæ non sunt symbola, difficilis dicitur & tarda: Nec officit ratio quæ secundo loco adducebatur, quia caliditas quæ de nouo generatur in corruptione frigiditatis terræ, non recipitur in ea parte materiæ quæ subiecta erat formæ aeris, quia cum in ea remaneat caliditas illa, quæ erat in aere corrupto, iam satis disposita est pro receptione formæ ignis, & proinde non eget noua generatione caliditatis, sed recipitur in alia parte materiæ, quæ subiecta erat formæ terræ: hæc enim licet partem habeat dispositionis utpote siccitatem, quæ remansit in corruptione terræ, non tamen caliditatem habet, & propterea in corruptione frigiditatis terræ caliditas de nouo generatur, per quam idonea, & habilis fiat ad receptionem formæ ignis: cum itaque caliditas quæ de nouo generatur non recipiatur in ea parte materiæ, in qua remanet caliditas quæ fuit in aere, sed in diuersa materiæ portione, ut in pedali quantitate terræ, ea propter non sequitur, quòd caliditas quæ remanet fiat nimium intensa, & caliditatis latitudinẽ egrediatur, sed illa suos retinet caliditatis numeros, & gradus, & alia pari graduum interuallo in alia proportione materiæ generatur, ut ambæ partes materiæ sint uniformiter dispositæ pro receptione formae ignis, & hæc satis.

Primarum qualitatum duæ sunt actiuæ, ut calidi tas & frigiditas, duo uero passiuæ ut siccitas, & humiditas.

EGITUR propositio ista apud Aristotelem duobus in locis 2. de Gener. 8. & quarto Metheo. primo, in cuius expositione uaria fuit apud interpretes opinio, Marsilius, & alii quamplurimi dixerunt, quòd ista propositio non est absolutè intelligenda, ita ut duæ sint agentes tantum, duæ uerò patientes tantum, siquidem omnes agentes, & patientes sunt, siue in elementis, siue in mixtis considerentur: sicut enim in mutua generatione ignis, & aqua calidum agit in frigidum, & è contra, & humidum agit in siccum, & è contra, similiter in procreandis mixtis omnes in eccellentiis suis corrumpi debent, ut inquit Philosophus secundo de Gener. 48. & ad quandam mediocritatem reduci, hoc autem fieri minimè potest, nisi p mutuā actionē, & passionē: sicut. n. in mixtione à frigore calor, & à calore frigus, ita humor à siccitate, siccitas ab humore reprimitur. sed ità, inquiunt, intelligenda est, quòd duæ sunt magis actiuæ ut calor & frigus, duæ uerò magis passiuæ, & minus actiuæ ut siccitas, & humiditas, hoc sanè ordine. dicunt, hæ primæ qualitates à natura distributæ sunt, ut duæ maiore ui agendi præditæ sint ut caliditas & frigiditas, duæ uerò minore ut siccitas & humiditas, licet quò ad resistentiam opposito modo sese habeant, siquidem siccitas & humiditas quæ minorem uim habent agendi, maiorem resistentiam habent quàm caliditas, & frigiditas: quoniam ergo caliditas & frigiditas maiorem uim habent agendi, minorem uerò siccitas & humiditas, proinde illæ actiuæ, hæ uero passiuæ qualitates ab Aristotele dictæ sunt. Sed opinio ista falsa est, siquidem Philosophus quarto Metheo. cōtex. primo inductione probās duas actiuas esse, duas uerò passiuas, inquit, Caliditas, & frigiditas actiuæ sūt, quia terminăt, & uniunt: siccitas uerò & humiditas passiuæ, qa terminātur, & copulātur. uult ergo Philosophus ꝙ caliditas, et frigiditas sint actiuæ qa terminant, & uniunt passiuas, siccitas uerò & humiditas passiuæ, quia terminantur ab illis: iam uerò caliditas et frigiditas terminant, & non terminantur à passiuis, siccitas uerò & humiditas terminantur, & non terminant, neque copulant actiuas ut caliditatem, & frigiditatem: igitur caliditas, & frigiditas sunt absolutè actiuæ, siccitas uerò & humiditas absolutè passiuæ. præterea Philosophus inibi, & secundo de Gener. 8. ex earum definitionibus idipsum confirmans, inquit, caliditas & frigiditas dicuntur actiuae, quoniam definiuntur p congregare, quod est agere, caliditas enim est quae congregat homogenea, secer

nit uerò & separat etherogenea, frigiditas uerò congregat utrunque: siccitas uero & humiditas passiuæ dicuntur, quoniam definiuntur per terminari, quod est pati: humidum enim est quod alieno termino terminatur. Siccum uerò termino proprio cohibetur, iam uerò caliditas & frigiditas definiuntur per congregare, & non per congregari: ergo definiuntur per agere, & non per pati. igitur sunt absolutè actiuæ, & non passiuæ. siccitas uerò & humiditas definiuntur per terminari, et non per terminare, ergo definiũtur per pati, et non per agere, igitur sunt absolutè passiuæ, & non actiuæ. nõ itaque secundum Aristotelem caliditas & frigiditas dicuntur actiuæ, quia sint magis actiuæ, siccitas uerò & humiditas quia sint minus actiuæ, & magis passiuæ. Aristoteli præterea in hoc aduersantur, quoniam Aristoteles non comparat unam qualitatem ut caliditatem alteri ut caliditatem frigiditati & humiditatem siccitati, uel è contra, sed comparat unam oppositionem alteri, ut caliditatem & frigiditatem ut agentem causam, humiditati & siccitati tanquam materiæ. unde generationem definiens quarto illo Metheo. contex. 2. inquit, generatio est transmutatio ab his uirtutibus utpote à caliditate, & frigiditate cum rationem habuerint ex subiecta materia unicuique naturæ, materia autem sunt dictæ uirtutes passiuæ, siccitas & humiditas. Insuper Arist. non considerat has qualitates in ordine ad primas operationes ut caliditatem, et frigiditatẽ in ordine ad calefacere, & frigefacere, & siccitatem & humiditatem in ordine ad humectare, & exiccare, quæ sunt primæ harum qualitatum operationes, sed considerat has qualitates in ordine ad posteriores, & secundarias operationes, quod ex eo patet, quia Philosophus probans quòd caliditas, & frigiditas sint actiuæ, inquit, quia terminant, & congregant, & definiuntur per congregare, siccitas uerò & humiditas passiuæ, quia terminantur, et definiuntur per terminari: iam uerò terminare & congregare, terminari & congregari sunt operationes posteriores, & secundariæ istarum qualitatum: Isti uerò comparant unã qualitatem alteri ut caliditatem frigiditati, & siccitatem humiditati, & è contra. Insuper considerant istas qualitates in ordine ad primas operationes quod est contra sententiam Philosophi, ea propter Ioan. Grammatic. secundo de Gener. super contex. 88: & Auer. in paraf. & commen. primo quarti Metheo. concordes dixere, quòd huiusmodi qualitates bif. considerari possunt: primò, quo ad mutuam permutationem & actionem earum, & prout una alteri comparatur: Secundo, quo ad generationẽ mixtorum, tunc dicunt, quòd si primo modo considerentur omnes sunt actiuæ, & omnes passiuæ: sicut enim calidum agit in frigidum, & econtra, ita humidum agit in siccum, & econtra: si uerò secundo modo considerentur, duæ sunt actiuæ ut caliditas, & frigiditas: duæ uerò passiuæ, ut siccitas, & humiditas, & hunc

in modū inquiunt, intelligenda est Aristotelis propositio, quòd duæ qualitates sunt actiuæ, duæ uerò passiuæ uidelicet in ordine ad generationē mixtorum, cuius ēt sententiæ uisus est esse Galenus primo de facultatibus naturali. cap. 3. nisi quòd ipsam non intelligit in ordine ad generationē mixtorum uniuersaliter, ut Io. Gr. & Auer. sed ipsam perstringit ad animalia, & plantas, dicens, quòd in his duæ sunt actiuæ, et duæ passiuæ, atque hoc si quis pronunciet Hippocratē consentiētem habiturum. sed si uniuersaliter ita sese habere existimauerit, non solum Hippocratem. sed etiam Aristotelem negaturum. Cæterum hæc Ioannis Gram. & Auer. sententia uidetur habere difficultatem, quia non solum in generatione mixtorum duæ actiuæ, & duæ passiuæ esse dicuntur. sed uniuersaliter atque in omnibus, quoniam Philosophus 4. Meteo. contex. 1. ita scribit, siccitas et humiditas passiuæ sunt non solum ut ex his concreta corpora sunt, sed ēt secundum se: igitur non solum in generatione mixtorū, duæ actiuæ et duæ passiuæ sunt, sed uniuersaliter, et si secundū seipsas, considerentur. altera difficultas huiusmodi est, quia in generatione mixtorum non solum duæ actiuæ, & duæ passiuæ esse dicuntur, sed omnes actiuæ & similiter omnes passiuæ, quandoquidem in procreandis mixtis ad quandam symetriam, & mediocritatē omnes reduci debent: hoc autem fieri minimè potest nisi inuicem agant, & patiantur, unde Auer. 2. de Genera. com. 49. inquit, quòd si calidum non esset in mixto, frigidum esset in fine, & in gradu summo, similiter si non reperiretur in eodem humidum, siccum esset in summo, quia talia non reducuntur ad temperiem nisi a suo contrario. Bucaf. super. 4. Meteo. huic argumento pro istorum salute ità respondet, quòd uerum est ut argumentū demōstrat, quòd in generatione mixtorum oēs sunt actiuæ & omnes passiuæ. cùm uerò cum Arist. Io. Gram. et Auerro. dicunt quòd duæ actiuæ sunt, & duæ passiuæ, non intelligunt quòd duæ sint absolutè actiuæ, duæ uero absolutè passiuæ, ut siccitas & humiditas, quoniam hæ agunt & ipsæ, sed uolunt duod duæ dicantur actiuæ, quia principaliter agūt, duæ uerò passiuæ, quia minus principaliter agunt: siccitas enim & humiditas, inquit, non agunt nisi beneficio caliditatis, & frigiditatis, quia nō agūt, nisi misceantur, non miscentur nisi beneficio caliditatis, et frigiditatis, igitur nō agūt nisi beneficio istarū: quoniā ergo caliditas et frigiditas prīcipaliter agūt. siccitas uerò & humiditas minus principaliter proinde caliditas & frigiditas actiuæ, siccitas uerò & humiditas passiuæ qualitates ab istis dicūtur. & hāc Aristotelis, Ioannis Gram. & Auerrois extitisse sententiā arbitratur. Sed parcat mihi uir iste, nec Aristotelem, nec Ioan. Gram. nec Auerro. intelligit. Aristotelem quidem non intelligit, quoniam ut aduersus primā opinionem ostēsum fuit. Aristoteles uoluit quòd duæ sint absolutè actiuè, ut caliditas & frigiditas, quia terminant, & non terminantur, definiunturque

per

p agere & non p pati, siccitas uerò & humiditas absolutè passiuae, quoniam terminantur, & non terminãt, definiunturq; p pati, & non per agere. praeterea uir iste cõparat unã qualitatẽ alteri: Arist. aut cõparat unã oppositionẽ alteri, ut caliditatem & frigiditatẽ siccitati, humiditati: inquit. n. in cõtex. 1. caliditas & frigiditas sunt actiuae, quia terminant passiuas, & siccitas & humiditas passiuae, quia terminantur ab actiuis. ecce quòd comparat caliditatẽ & frigiditatẽ siccitati, & humiditati tanquã materiae, nec Io. Gra. nec Auerroẽ intellexit, quoniã hi, ut accuratus Lector apud ipsos perlegere potest, uoluerunt quòd duae sint absolutè actiuae, & duae absolutè passiuae: nã Io. Gram. 2. de Gener. 8. sic inquit, mixta indigent calido & frigido coniũgente, & formante, subiecti quidẽ & materiae rationem tenente humido & sicco. etenim in fictiliũ opificiũ humidum & siccum congressa, materia sunt, frigidũ uerò cõpingit, calidũ uerò mutat & facit fictile. hac Ioa. Gra. in quib. uerbis nemo est qui non intelligat, Ioan. Gram. uelle duas esse absolutè actiuas, caliditatem scilicet, & frigiditatem: duas uero absolutè passiuas, nã inquit ꝙ caliditas & frigiditas copulãt, & transmutãt passiuas humidũ & siccũ, hac aũt ut subiectũ & materia transmutantur ab illis, certũ est autem ꝙ materia non format neq; transmutat, sed formatur, & transmutatur ab agente: igitur secundum Io. Gram. caliditas & frigiditas sunt absolutè actiuæ, siccitas uerò & humiditas sunt absolutè passiuæ: ab errauit insuper, quoniã censuit Ioannem Gram. comparare unam qualitatem alteri, & considerare istas qualitates in ordine ad primas operationes, cũ tamẽ cõparet unã oppositionẽ alteri, consideretque qualitates istas in ordine ad secundas operationes: sic enim inquit Io. Gram. meminisse autem oportet uniuersaliter dicta in mixtorũ generatione passiua quidem existens altera oppositio, reliqua uero actiua. humidum enim & siccum materia sunt calidum in unum coniungit & format, frigidum uero humidum & siccum cõpingit, quid clarius? cuius pracise sententiæ fuit Auerroes locis citatis, quippe qui in hoc Ioannẽ Gram. secutus fuit, nec profectò ejusdem hominis inconstantiã subticere possum, nã paulo superius illorum sententiã redarguẽs, qui asserebant quod duæ qualitates sunt actiuæ, idest magis actiuæ: duæ uero passiuæ, idest minus actiuæ, & magis passiuæ, probauit qđ propositio nõ erat ita ĩtelligẽda, sed ꝙ duæ absolutè actiuæ, duæ uero absolutè passiuæ dicendæ sunt, postea uero quasi suimet oblitus aut potius ui argumenti coactus, dixit, quòd non dicuntur duæ absolutè actiuæ, & duæ absolutè passiuæ, sed duæ dicuntur actiuæ, idest principaliter actiuæ: duæ uero passiuæ, i. minus principaliter actiuæ, sed quomodo Ioa. Gra. & Aue. sententia intelligenda sit, quomodo ue rationes contra ipsos allatæ sint persoluendæ, post determinationẽ nostram explicabitur. Interĩ quorũdam nostri tpis Philosophorũ sñiam cõsidero, quippe qui propo

sitionem istam exponentes p̄ quædā dicta dilucidare uoluerūt, primū obiectū est hoc, quòd quando dicimus duas qualitates actiuas, & duas passiuas nō comparatur una qualitas alteri, sed duæ qualitates aliis duabus qualitatib. cōparantur. Alterum dictum est, quòd in mixti constitutione duæ sunt actiuæ, ut caliditas & frigiditas, duæ uerò passiuæ ut siccitas, & humiditas, declarans aūt quomodo caliditas & frigiditas sint actiuæ, inquiunt, quòd caliditas dicitur qualitas actiua quia concoquit, & terminat: frigiditas uerò dicitur actiua, q̄a calorem contemperat, & eius feruorem reprimit, nā cū calor sit nimis potens non potest concoquere, aut mixtū generare, nisi sit tēperatus: non fit autē tēperatus nisi à frigiditate, quare frigiditas est qualitas actiua pro ut calorem contēperat: postremum eorū dictum est, ꝙ hæ qualitates ad duplicem operationem comparari possunt, ad operationem uniuocam, & æquiuocam ut utar uerbis eorum. uniuocas appellāt ut calefacere, frigefacere, humectare, & exiccare: æquiuocas uerò ut terminare, congregare, terminari, & congregari, tunc dicunt quòd si considerentur quò ad operationes æquiuocas duæ sunt actiuæ, ut caliditas & frigiditas, duæ uerò passiuæ ut siccitas & humiditas. & hoc modo intelligitur Aristotelis propositio dicēs, ꝙ primarum qualitatum duæ sunt actiuæ & duæ passiuae. tametsi distinctio de duplici operatione uniuoca, & aequiuoca uera sit, pariter & conclusio quae ponitur in ultimo dicto, neque in hoc ab ipsis dissentiam, in dictis tamen ipsorum contradictio est, summaque inconstantia, & in quibusdam falsitas. ꝙ aūt contradictio sit, ita ostendo. & primo, inter primū & secundum dictū, dicunt in primo dicto quòd cum dicimus duas qualitates esse actiuas, & duas passiuas, non debemus comparare unam qualitatem alteri, & tamen in secundo dicto comparant unam qualitatem alteri ut frigidum calido, nam declarantes quomodo caliditas & frigiditas dicuntur actiuae, inquiunt, ꝙ caliditas dicitur actiua quia concoquit, & terminat. frigiditas uerò dicitur actiua quia calorē contemperat, igitur frigiditas cōparatur caliditati. quare secundum ipsas duae dicuntur actiuae, & una comparatur alteri qualitati, quod tamen negant in primo dicto: est quoque contradictio inter secundum & ultimum dictum, dicunt .n. in ultimo dicto quòd cum dicitur quòd duae qualitates sunt actiuae, hoc intelligitur quo ad operationes aequiuocas non uniuocas, ut calefacere, & frigefacere: tamen in secundo dicto dicunt oppositum, nam declarantes quomodo duae dicuntur actiuae, dicunt quòd caliditas dicitur actiua, quia terminat & concoquit, frigiditas uerò dicitur actiua quia calorē contēperat, & remittit: iā uerò contēperare, & remittere non est actio aequiuoca, quia non est terminare, uel congregare. sed est frigefacere, ut ecceßum caloris corrumpere. hoc autem est actio uniuoca. igitur frigiditas dicitur qualitas actiua quo ad actionem uniuocam. cum itaque in

ultimo dicto asserant ipsi, quòd duæ sunt actiuæ qualitates respectu actionis uniformis, ut respectu actionis æquiuocæ, in secundo autem dicto quòd duæ sunt actiuæ respectu actionis difformis, una ut caliditas respectu actionis æquiuocè, frigiditas uerò respectu actionis uniuocæ, igitur inter secundum & ultimum dictum apertissima etiam est repugnantia, & præter id quod in his dictis repugnantia est, illud secundum dictum in quo asserunt, quòd in mixti constitutione frigiditas actiuè concurrit, quatenus calorem contemperat, falsum est, & ab Aristotele alienum, ut paulo inferius demonstrabitur à nobis in explicatione generationis mixtorum, ad quem locum Lectorem reiicimus & delegamus.

Propositionis dilucidatio.

CVM superius in aliorum explicandis opinionibus satis uersati simus, nunc nostra est afferenda sententia, atque ipsa propositio dilucidanda. sed illud antea animaduertendum est, quòd qualitates istæ pluribus modis considerari possunt. primo quidem in ordine ad formam substantialem, prout sunt materiæ dispositiones pro introductione ipsius formæ. secundo possunt considerari in ordine ad suas operationes: & quoniam istæ in duplici ordine sunt, aliæ quidem primæ, & propriæ magis: aliæ uerò posteriores, & minus propriæ: primæ sunt ut calidi calefacere, frigidi frigefacere, humidi humectare, & sicci exiccare: posteriores uerò ut terminare, & congregare, & id genus alia, quæ Arist. enumerauit 4. Meteo. contex. 1. similiter terminari, et congregari, ideò in ordine ad has duas operationes considerari possunt, et in ordine ad primas operationes, & in ordine ad posteriores. quibus modò sic constitutis, ponimus has cõclusiones ex quibus præsens dilucidabitur propositio, & Aris. sententia quae ante hac nec rectè, nec plenè explicata fuit. Prima cõclusio huiusmodi est, si considerentur primae qualitates in ordine ad formam substantialẽ introducendam oẽs sunt passiuae, & se habent ut materia, & in elementis, & in mixtis: quae conclusio ità probatur, Quae se tenẽt ex parte materiae cõcurrunt ut materia, sicut quae se tenẽt ex parte agẽtis, cõcurrunt ut agẽs: sed qualitates istae respectu formae substãtialis introducẽdæ se tenẽt ex parte materiæ, quia sunt materiæ dispositiones pro forma introducenda: igitur respectu formæ introducendæ tam in elementis, quàm in mixtis oẽs sunt passiuæ, & se habent ut materia: præterea ut Themistius & Auer. dicunt tertio de Anima super contex. 36. hic naturæ ordo est ut imperfectioribus, & ordinatis in finẽ utatur loco materiæ, perfectioribus uerò & fine loco formæ. cum autem qualitates istæ imperfectiores sint, & ordinatæ ad formam substantialem introducendam tanquam ad finem, igitur respectu formæ introducendae se habent ut materia, unde Auer. 2. collig. cap. 11.

loquens de uegetali sic inquit. Anima uegetalis, quia ordinata est ad Animā sentientē, stat loco materiæ, sentiens aūt loco formæ. & hunc in modum intelligitur illa Aristotelis authoritas secundo de part. anim. cap. primo, ubi inquit, quòd caliditas, frigiditas, siccitas, & humiditas passiuæ sunt, & se habent ut materia, uidelicet respectu formæ introducendæ. Secunda conclusio, si considerentur eædē qualitates in ordine ad primas earum operationes, oēs sunt actiuæ, & oēs passiuæ & in elementis & in mixtis, etenim paulo superius dictum fuit quòd primæ earum operationes sunt calefacere, frigefacere, humectare, & exiccare: iam uerò sicut calidum calefacit, & frigidum frigefacit, ita humidum humectat, & siccum exiccat, & hoc tum in elementis, tum in mixtis. in elementis quidē quia in mutua generatione ignis, & aquæ sicut calidum calefacit & generat calidū corrūpendo frigidum, & econtra frigidū frigefacit, & generat frigidū corrūpendo calidū, ita siccū exiccat, & generat siccitatē corrūpendo humiditatē, & è contra humidū humectat, & generat humidū corrūpendo siccitatē. in mixtis uerò, quoniā cū in mixtis in gradu sūmo reperiri non possint, oēs remitti, & in eccellentiis suis corrūpi debent, sed non remittuntur nisi per mutuā actionē & passionē earū. Secundū quā mutuā actionē, & passionem oēs ad quandam mediocritatem, & æqualitatem quam secundum iustitiam uocant, reducuntur. itaque quo ad primas earū operationes, & in elementis, & in mixtis oēs actiuæ sunt, & oēs passiuæ. Tertia enunciatio est, si considerentur qualitates istæ in ordine ad posteriores earum operationes duæ tantum sunt actiuæ, ut caliditas & frigiditas, duæ uerò tantum passiuæ, ut siccitas & humiditas, tam secundum se, & ut in elementis sunt, quàm in mixti cōstitutione. probatur conclusio hæc quò ad oēs partes, & primò quò ad primā partē, nā eo modo duæ dicuntur actiuæ, et duæ passiuæ sicut inductione, et earū definitionibus ab Arist. 2. de Gene. 8. & 4. Meteo. 1. probatū fuit, atqui ab Aris. probatū fuit duas esse actiuas, duas uerò passiuas, quia duæ in oībus terminānt, et duæ terminātur, & duæ definiuntur per terminare, & congregare, et duæ definiuntur per terminari, sed hæ sunt operationes posteriores, & secūdariæ, igitur duæ sunt actiuæ & duæ passiuæ quo ad operationes posteriores, & secundarias. quòd aūt hoc modo duæ sint actiuæ, & duæ passiuæ secundū se, & ut in elementis reperiūtur, est aperta Arist. sententia 4. illo Meteo. contex. 1. ubi sic inquit, siccitas & humiditas passiuæ sunt siue secundum se, siue ut ex his concreta corpora sunt: præterea id probatur considerando fundamentum dicti Aristo. nam duæ, inquit, dicuntur actiuæ, quia duæ definiuntur per congregare, quod est agere: duæ uerò passiuæ, quia duæ definiunur per terminari, quod est pati. iam uerò definitiones istæ uerificantur de qualitatibus secundum se, & ut elementis insūnt, quia caliditas etiam secundum se, & ut elementis

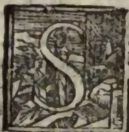
ineſt, dicitur congregare homogenea, & ſeparare etherogenea, frigiditas etiam ſecundum ſe dicitur congregare homogenea, & etherogenea, ſimiliter humidum & ſecundum ſe, & ut in elementis dicitur eſſe quod terminatur termino alieno, ſiccum uerò termino proprio: ſimiliter in mixti conſtitutione duæ actiuæ ſunt, & duæ paſsiuæ, tum quia definitiones illarum qualitatum uerificantur de illis in mixti conſtitutione, & aliis paſsionibus mixti: tũ quia generatio mixti ab Ariſt. definita 4. Met. 2. id apertiſsimè oſtẽdit. ea .n. talis eſt, generatio eſt trãſmutatio paſsiuarũ, ut humidi et ſicci à calore, & frigore dominantibus ſupra paſsiuas, uerum enimuerò circa hoc, unum eſt admittendum, quod maximi momenti eſt, quòd in mixtorum generatione duo conſideranda ſunt. alterum eſt mixtio, reliquũ uerò eſt ipſa generatio, quæ inter ſe diſcrepant, ut patet ex definitionibus earum. nam mixtio eſt miſcibiliũ alteratorum unio, ut patet ſub finem primi libri de Gener. generatio uerò mixtorum eſt illa quæ nuper tradita eſt: iã uerò cũ dicitur quòd in mixtorum generatione duæ ſunt actiuæ, et duæ paſsiuæ, non accipitur generatio pro mixtione præcedente, ſed pro generatione per ſe, & abſolutè ut eſcludit mixtionẽ ipſam, quoniã in his diuerſimodè ſeſe habent qualitates: in mixtione .n. oẽs agunt & patiuntur, quoniam in mixtione oẽs reprimuntur, & remittuntur, quod non fit niſi per mutuam earum actionẽ, & paſsionem, & quoniam non reprimuntur niſi per primas earum operationes, ideò in mixtione concurrunt quo ad primas earum operationes, & quoniam cum inuicẽ agunt una alteri comparatur, ideo in mixtione una qualitas alteri comparatur, ſed in ipſa mixti generatione duæ ſunt actiuæ tantum, ut calor & frigus: duæ uerò paſsiuæ tantum, ut ſiccitas, & humiditas, in generatione quinetiam concurrunt quod ad poſteriores operationes quò ad terminare, & terminari, ut patet quarto illo Meteò. contex. 5. ubi Philoſophus ſic inquit, ex his enim facta erant, et terminatum fuit humidum ſicco, operantibus actiuis. cum igitur in præſenti Theoremate dicitur, quòd primarum qualitatum duæ ſunt actiuæ, duæ uerò paſsiuæ, id intelligitur quò ad operationes poſteriores, et hoc tàm ut in elementis ſunt, quàm in mixtis, ut à nobis declaratum eſt. cuius quoque opinionis fuere Io. Gram. et Auer. ut patet ex dictis eorum à nobis ſuperius conſideratis, in quam ſententiam ſi ire uoluit Galenus conſentientem habet Ariſtotelem, ſed ſolum in hòc redarguendus erit, quòd propoſitionem ipſam perſtringit ad animalia, & plantas, cum non ſolum in generatione animalium, & plantarum duæ ſint actiuæ, & duæ paſsiuæ, ſed etiam in generatione mixtorum inanimatorum, utpotè metallorum, cum & talium generatio ſit terminatio humidi, & ſicci, facta à calore, & frigore, quibus modò ſic conſtitutis, diluuntur modo argumenta contra Ioan. Grammaticum & Auerro. ſuperius adducta, & primò cum

dicebatur quòd non solum in generatione mixtorum duæ actiuæ sunt, & duæ passiuæ, sed etiam ut in elementis sunt: dicendum, quòd cum summi isti interpretes dixerunt quòd duæ sunt actiuæ & duæ passiuæ in generatione mixtorum non intellexerunt hoc præcisè, ut solum in generatione mixtorum duæ sint actiuæ, & duæ passiuæ: non autem ut in elementis sunt, quoniam uoluerunt duas esse actiuas, et duas passiuas, ut etiam in elementis sunt, quòd ex eo patet, quia ipsi considerantes definitiones illarum qualitatum traditas secundo de Gener. 8. & 4. Meteo. primo, dubitarunt circa definitionem sicci, quæ erat, siccum est quod terminatur termino proprio, quoniam ignis siccus est, & tamen non terminatur termino proprio, sed alieno, & difficultatem persoluentes Io. Gra. quidem secundo de Gener. 8. Auer. autem in paraf. quarti Meteo. dixerunt, quòd definitio sicci conuenit etiam igni, & per consequens definitiones illarum qualitatum conuenire illis, ut in elementis sunt, & quòd si uolunt definitiones primarum qualitatum, ut duæ sunt actiuæ, & duæ passiuæ uerificari de illis, ut in elementis sunt, igitur uolunt quod duæ sint actiuæ, & duæ passiuæ ut etiam in elementis sunt, & non solum in generatione mixtorum sed eatenus dixerunt duas esse actiuas, et duas passiuas in generatione mixtorum, quia respexerunt finem, & præcipuam Aristotelis intentionem, nam finis, & præcipua Aristotelis intentio erat de his qualitatibus agere in ordine ad generationem mixtorum. quarto enim Meteo. cum dixit duas actiuas, et duas passiuas respexit generationem, et alias passiones mixtorum, de quibus agit ea in parte. & similiter secundo de Genera. 8. Aristoteles finem, & generationem mixtorum ad quam istæ qualitates ordinatæ sunt, quod ex eo patet quia probans duas esse actiuas, et duas passiuas probauit per eas operationes secundum quas principaliter concurrunt ad generationem mixtorum, & proindè isti respicientes, & præcipuã Aristotelis dixerunt duas actiuas, & duas passiuas in generatione mixtorum. Ad secundum autem cum dicebatur in generatione mixtorum omnes sunt actiuæ, & omnes passiuæ, quia omnes remittuntur: respondetur, quòd in generatione mixtorum, ut superius dictum est, duo sunt consideranda: unum est mixtio, alterum uerò est ipsa generatio. tunc dicimus, quòd ad mixtionem omnes sunt actiuæ, & omnes passiuæ. & in hac omnes remittuntur, & omnes ad temperiem reducuntur, in ipsa uero generatione duæ sunt actiuæ, et duæ passiuæ, & hoc modo intellexerunt Io. Gr. & Aue. acceperunt. n. generationem non quo ad mixtionẽ præcedentem, sed ipsam generationem seclusa mixtione, ut patet legentibus uerba ipsorum. propter cuius distinctionis ignorantiam Buccaf. nesciuit soluere hoc argumentum, & moderniores nostri in eam deuenere dictorum inconstantiam. Sed circa ea quæ superius à nobis determinata sunt, quædam occurrunt dubitationes. prima est, quia siccitas respectu passio-

num mixti non uidetur esse tantum qualitas passiua, sed etiam actiua si quidem ab Arist. 4. Meteo. 36. inter effectrices coagulationis causas connumeratur: inquit enim, coagulantur autem quaecumque coagulantur à calido, sicco, atque à frigido, neque dici posse uidetur Aristotelem intelligere coagulationē fieri à sicco concurrente, ut materia coagulationis, à calore autē & frigore, ut à causa effectrice, quia cum non solum siccitas sit materia coagulationis, sed etiam humiditas, Aristoteles non solum enumerasset siccitatem, sed etiam humiditatem. cum igitur non enumeret humiditatē, sed siccitatem tantum, igitur uult siccitatem in coagulatione concurrere in genere causae efficientis. altera difficultas est, quia calor & frigus non uidentur agere posse in humidum & siccum, siquidem omnis actio fit ratione contrarietatis, ut habetur libro de sensu, & sensili: iam uerò calor & frigus non sunt contraria humido & sicco, igitur in humidum & siccum agere minimè possunt. quò ad primā difficultatē nullo modo probanda est. Alexandri sententia, qui quarto Met. Com. 25. concedit quòd siccitas sit causa efficiens coagulationis, & consequenter quòd siccitas non solum est qualitas passiua, sed etiam actiua, si quidem, ut patet ex dictis siccitas & humiditas in passionibus mixtorum sunt tantum passiuae, & ut materiae concurrunt, sicut calor & frigus agentes sunt qualitates. sed dicendum est, quòd siccitas nō est qualitas actiua, sed passiua tantum iuxta tertiā conclusionē. & cum dicebatur, siccitas ponitur ab Aristotele efficiens causa coagulationis. negatur, quia caliditas, & frigiditas tantum coagulationis effectrices causae sunt, ut patet in context. 30. ubi haec scribit. agit agens duabus uirtutibus, & declarans quae sint istae uirtutes, inquit, agit quidem calido, & frigido. cum autem inquit quod coagulatio fit à sicco, non intelligit, ut à causa efficiente, sed intelligit tamquā coadiuuante, & conferente ad coagulationem, & ad actionem calidi coagulantis. nam & materia plurimum confert ad actionem agentis, & pro materiae uarietate agentis actio quandoque etiam uariatur. confert autem siccum ad coagulationem, quatenus facit ad retentionem humidi, & prohibitionem fluxus, & ideò dixit Philosophus à calido sicco, & nō dixit quòd fiat à calido humido, quia humidum potius confert ad oppositum scilicet ad liquefactionem: ecce quomodo pro uarietate materiae uariatur actio agentis, & haec est causa quarè Philosophus mentionem fecit de siccitate, non autē de humiditate, licet humiditas sit materia coagulationis sicut & siccitas, qa humiditas non cōfert ad coagulationem sicut & siccitas, sed potius ad oppositum, haec de prima. Ad secundam autem dicitur, quòd id qđ primo, & principaliter in alterum agit, in contrarium agit, & id quod primo ab altero patitur, à contrario patitur, & hoc pacto intelligitur illa maior propositio, si uerò unum in alterum secundariò agat, inter illa contrarietas non reqritur:

iam uerò calor & frigus non agunt primo, & principaliter in humidum & siccum, sed secundario, & ueluti per modum sequelæ: nam calidum primo agit in frigidum coniunctum humido & sicco, consequenter autem agit in humidum ipsum terminando, quatenus calefaciendo resoluit partes humidiores, quib. resolutis remanet humidum magis consistens, & magis crassum, similiter frigidum pri. frigefacit, & agit in calidũ coniunctum cum humido & sicco, consequenter autẽ humidum terminat, quatenus frigefaciendo condensat & exprimit partes humidiores, quibus eductis, atque expressi remanet humidũ magis consistens, & magis crassum, ut uidemus hiberno tempore lutum à frigore terminari, & hæc pro dilucidatione huius Theorematis dicta sint.

Calidum est quod congregat homogenea, & disgregat etherogenea.

CRIBITUR hæc calidi definitio ab Aristotele duobus in locis secundo de Gene. 8. & quarto Mete. primo, quæ utrobique posita est ad probandum quòd calidum sit qualitas actiua, in cuius propositæ definitionis dilucidatione, perpendam primo, an definitio ista sit conuenienter tradita: dubitabo secundo an sit uera, & quomodo intelligenda sit, explicabo: quò ad primum non uidetur definitio hæc conuenienter tradita, quoniam quotiescunque aliqua definitio datur à posterori, & per operationes, illa dari debet per operationes primas, & principales, non autẽ per operationes posteriores & secundarias, atqui definitio ista calidi datur per operationes posteriores: igitur non est congruè, & conuenienter tradita. probatur minor, quia calefacere est operatio prima, & principalis calidi: congregare autem est operatio posterior, & secundaria, quia calidum non congregat nisi quia primò calefacit, iam uerò definitio hæc non datur per calefacere, sed per congregare, igitur datur per operationes posteriores, & secundarias. Pro solutione animaduertendum est, quod calidum bif. considerari potest, uno modo ut calidum est, & secundum propriam eius naturam: alio modo, ut ordinatú ab agente principali ad generationem mixtorum tanquam ad finem. si primo modo consideretur, tunc prima & principalis eius operatio est calefacere, secundaria autem est congregare homogenea, & terminare: si uerò secundo modo consideretur res econtra se habet, nũ prima & principalis eius operatio est congregare homogenea, & terminare humidum cum sicco, quod ex eo patet, quia si consideretur calidum in ordine ad generationẽ mixti, debet primò & principaliter agere operationes, in quibus consistit generatio mixti, atqui generatio mixti consistit in congregatione eorum, quæ homoge

nea

nea sunt, et terminatione humidi cum sicco, ut inquit Philosophus 4. Meteo. contex. 5. dicens, ex his enim facta erant, et terminatum fuit humidum sicco operantibus actiuis, itaque in ordine ad generationem mixti prima & principalis eius operatio est congregare homogenea, & terminare humidum cum sicco. sed quoniã nec homogenea congregari possunt, nec terminari humidum cũ sicco nisi mediante calefacere, ideo quò ad mixti generationem calefacere est secundaria, & quasi per accidens operatio calidi, prout inseruit, & est conditio necessariò requisita ad congregandum, & terminandum in quibus principaliter consistit generatio mixti: Secundò animaduertendum est, quòd hæc definitio data est de calido præsertim in ordine ad finem, utpotè ad mixtum, quoniam quarto illo Meteo. calidum, & cætera qualitates primæ considerantur in ordine ad generationem, & alias mixti passiones. similiter cum Philosophus secundo de Gener. 8. definiuit calidum maximè respexit finem, & mixtum ipsum, quibus ità constitutis dico, quòd hæc definitio calidi data est per primam, et principalem operationem, quoniam data est in ordine ad mixti constitutionem, in qua prima, & principalis eius operatio non est calefacere, sed congregare homogenea, & terminare, quia immo si definitio hæc data fuisset per calefacere, data fuisset per operationem secundariam, quoniam secundum hanc operationem concurrit secundariò prout inseruit ad cõgregandum, & terminandum quæ est operatio primo intenta. ad argumentũ ergo formaliter negatur minor, & ad probationem dicitur, quòd calefacere est prima & principalis operatio considerando calidum ut calidum est, & secundum intentionem propriam: sed secundo modo in ordine ad mixtum res econtra se habet, ut declaraui. Quo ad secundum uidetur definitio hæc de ueritate suspecta, quia calidum non tantum homogenea, sed etiam etherogenea congregare uidetur. nam in generatione mixti calidum unit, & congregat humidum cum sicco, quoniam generati^ mixti non fit ex humido solo, nec ex sicco solo. sed ex permixtione humidi cum sicco, hæc autem etherogenea sunt, & diuersæ speciei: similiter in concoctione, quæ a calido celebratur, calidum simul unit, et cõgregat humidum cum sicco, quia humidum solum dirigeri, & terminari non potest. atque diuersa simul congregat alimenta, ex quibus in uentriculo conficitur chilus, qui ex diuersis rebus permixtus est. calidum igitur non tantum congregat homogenea, sed etiam etherogenea. Buccaf. super 4. Meteo. his rationibus coactus concedit, quòd calidum non solum congregat homogenea sed etiã etherogenea. ad definitionem autem traditam de calido ab Aristo. inquit, quòd hæc calidi definitio ut in pluribus intelligenda est, non autem uniuersaliter, quoniam quandoque calidum congregat homogenea & etherogenea simul, ut in generatione mixtorum, & in concoctione probatum est. sed responsio ista ab Aristotele apertissimè dissentit, quo-

niam Philosophus quarto Mete.contex. 1.inductione probans quòd calidum & frigidum sint qualitates actiuæ, hæc habet, fides autem horum ex inductione,uidemus enim in omnibus calidum,& frigidum terminantia,& copulantia,hæc homogenea,ut calidum: hæc uerò etherogenea ut frigidum, Aristoteles inquit, in omnibus calidum congregare homogenea, & disgregare etherogenea,igitur uult quòd definitio ista uniuersaliter intelligatur,& non ut frequenter, undè asserere quòd definitio ista non est uera uniuersaliter, & in omnibus,est destruere uerba Aristotelis tam apertè dicentis id in omnibus uerum esse, præterea definitio & definitum conuertuntur, igitur calidum,& definitio calidi conuerti debent,si conuertuntur,igitur definitio hæc debet esse uniuersaliter uera,alioquin si non esset uniuersaliter uera, definitio,& definitum non conuerterentur,quod dici nequit,ea propter Albertus Mag.quarto Mete.cap.4.& Zimara in Theorematibus,quos & complures alij secuti sunt: alio modo respondent,dicentes,quòd calidum bif. considerari potest,uno modo ut calidum est,& secundum naturam propriam: alio modo ut naturale,& alterius instrumentum,tunc inquiunt quòd si calidum primo modo consideretur, ut sic congregat homogenea,& secernit etherogenea, & hunc in modum hæc definitio calidi intelligenda est. si uero secundo modo calidum congregat homogenea, & etherogenea, ut contingit in generatione mixtorum,& in concoctione in quibus calidum non agit ut calidum, & secundum naturam propriam, sed ut naturale, & regulatum ab alio agente principali. Cæterum nec horum sententia uera est,quoniam definitio ista competit calido ut regulatum est ab agente principali,quòd ita probatur.definitio ista competit calido prout etiam est causa generationis mixtorum,& concoctionis,sed calidum quod est causa generationis mixtorum, & concoctionis est calidum ut naturale,& alterius instrumētum,non autem ut calidum est,quia ut calidum non agit ultra proprium gradum, nec generat substantiam,sed calidum tantum,igitur definitio ista competit calido etiam ut alterius instrumentum est.et per consequens calidum,ut alterius instrumentum congregat homogenea,& disgregat etherogenea: probatur maior, nam cum Philosophus contex. 1.quarti Meteo.statuisset quod quatuor sunt qualitates primæ,& ex earum definitionibus probasset,quòd duæ agentes sunt,duæ uero patientes,in contex. 2.sic inquit, Determinatis autem his agendum est de operibus harum primarum qualitatum, declarans autem quæ sint istarum opera, inquit,simplex generatio & opposita mutatio. proponit igitur Aristoteles desserere de generatione, & est effectus primarum qualitatum, ut duæ agentes sunt,& duæ patientes:igitur ibi in contex. 1.definit calidum quod est qualitas actiua prout est causa generationis mixtorum,& concoctionis, sed hoc est calidum ut naturale est,& alterius instrumentum:ergo definitio ista

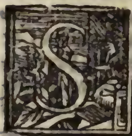
competit calido prout eſt alterius inſtrumentum, quod erat probandum, ac proinde calidum non ſolum ut calidum, ſed etiam ut alterius inſtrumentum congregat homogenea, & ſecernit etherogenea.

Definitionis dilucidatio.

ALIORVM *reiectis opinionibus, affero ego uerum huius definitionis intellectum, & dico quòd quando Philoſophus inquit, quòd calidum congregat homogenea, & ſecernit etherogenea, per homogenea non intelligit ea quæ ſunt unius & eiuſdem ſpeciei, nec per etherogenea quæ ſunt diuerſarum ſpecierum, quoniam tam calor ut igneus, quàm ut alterius inſtrumentum congregat ea quæ diuerſarum ſunt ſpecierum, ut patet in mixtura ex diuerſis rebus apud ignem appoſita, & in generatione mixtorum, & in concoctione, in quibus humidum, & ſiccum quæ alterius ſunt ſpeciei ſimul uniuntur, & congregantur: ſed per homogenea intelligit ea quæ homogeneam & ſimilem habent complexionem. & qualitatem, ut quæ ſunt conſimiliter liquabilia, uel grauia, & leuia, atque intelligit ea quæ in unam naturã homogeneam conuerti poſſunt. per etherogenea uerò quæ diſſimilis ſunt cõplexionis, & qualitatis, & quæ in unã naturã cõuerti non poſſunt, ut gr. exẽpli, in generatione mixtorum humidum & ſiccum ſimul unita prout apta ſunt conuerti in unam naturam mixti, homogenea dicuntur, licet ſpecie diſtinguantur: illæ uero partes humidi, & ſicci quæ aptæ nõ ſunt conuerti in unam mixti naturã etherogeneæ, & diſſimilis naturæ dicuntur, & proinde ſeparantur & ſecernuntur, ſimiliter in concoctione illa alimenta quæ apta ſunt conuerti in uentriculo in unã naturã Chili homogenea dicũtur, licet ſpecie diſtinguantur: illa uerò quæ in naturã Chili conuerti apta nõ ſunt, ut ſunt fæces, & excrementa etherogenea dicuntur, & proinde ſecernuntur, & ſimiliter in generatione ſanguinis, & membrorũ, quæ in eorũ naturã apta ſunt conuerti homogenea, quæ uerò minimè, etherogenea dicuntur. cum ergo dicitur calidum eſt quòd congregat homogenea, & ſecernit etherogenea, ſenſus eſt. calidum congregat quæ ſunt ſimilis naturæ, & complexionis, & quæ in unam conuerti poſſunt: diſgregat uerò etherogenea, hoc eſt, quæ ſunt diſſimilis naturæ & complexionis, nec in unam naturam conuerti apta ſunt. quæ ſanè definitio uniuerſaliter, & in omnibus ueritatẽ habet, ut ipſemet inquit Ariſt. atque de calido ſiue ſecundum propriam naturam fuerit conſideratum, ſiue ut alterius inſtrumentum, uerificatur: hinc ruunt rationes contra definitionem ſuperius adductæ, quoniam ii termini non ſignificant ea, quæ ſunt eiuſdem, uel alterius ſpeciei, ſed quæ ſimilis ſunt complexionis, & in unam naturam conuerti apta ſunt, & in hoc diſtinguitur calidum à frigido, quo-*

niam frigidum indifferenter congregat quæ sunt similis & dissimilis complexionis, ut patet in miscella ex plumis, paleis, lapillis, & ferro, & quæ in unam naturam conuerti, uel non conuerti possunt, & ob id frigidum ab Aristotel. ita definitum fuit, frigidum congregat homogenea, & etherogenea.

Generatio simplex, & naturalis, est mutatio ab his uirtutibus, cum habuerint rationem ex subiecta materia unicuique naturæ.

SCRIBITVR hæc generationis definitio ab Arist. quarto Meteo. contex. 2. in cuius dilucidatione quatuor consideranda sunt, primo quidem an hæc definitio sit generationis in communi simplicium, & mixtorum, an mixtorum tantũ: secundo qua Methodo definitio ista inuenta fuerit: tertio, tota explicabitur definitio: postremo nonnulla soluentur dubia quæ huic definitioni officere uidentur. ut autem ad id quod primo propositum fuit redeamus, dicendum, quòd definitio ista non est generationis in communi, uidelicet elementorum & mixtorum, sed mixtorum pfectorum tantum, quòd ex eo patet, quoniam definitio quarto Meteo. definita est mutatio passiuarum ut humidi & sicci ab actiuis qualitatibus ut à calore, & frigore, igitur generatio ibi definita est quæ fit interuentu omnium qualitatũ prout duæ agentes sunt, duæ uerò patientes, iam uerò elementorum generatio non est huiusmodi, non enim generatio ignis est mutatio humidi & sicci cum prædominio calidi, & frigidi, & ità de aliis. igitur definitio ista non competit generationi elementorum, nec per eandem rationem competit generationi mixtorum imperfectorum, quia nec talium generatio fit interuentu omnium qualitatum prout duæ sunt actiuæ, & duæ passiuæ, sed potius hæc est alteratio quædam elementorum, quia mixta imperfecta, ut pluuia, nix, & grando & id genus alia non uidentur esse nisi elementa alterata prout recedunt à propria ipsorum natura, solum itaque hæc generationis definitio competit generationi mixtorum perfectorum: generationem enim & corruptionem communem simplicibus & mixtis definiuit Arist. 1. de Gene. contex. 23. cuius definitio explicata fuit, sed aduertendum quòd licet definitio ista conueniat generationi mixtorum animatorum, non competit generationi mixtorum animatorũ ut animata sunt, quia generatio animatorum, ut animata sunt, est illa quæ ab Arist. definita fuit in libro de mor. & uita, cũ inquit, generatio est participatio Animæ à calido naturali, & uita est eius permãsio, sed conueniat ge

nerationi mixtorum animatorum, ut mixta sunt, & hoc modo intelligenda sunt illa Aristotelis uerba in contex. 2. cum inquit, haec enim ut generatio corruptio & alia insunt animalibus & plantis & partibus ipsorum ut mixta sunt, itaque definitio hæc conuenit generationi substantiarum, quæ ex perfecta elementorum commixtione oriuntur ut mixta sunt, quæ generationis definitio præire debebat definitionem generationis animatorum ut animata sunt, quia ratio mixti est prior, & communiter quam sit ratio animati, prior quidem quia mixti constitutio est dispositio ad esse animati, neque. n. animatum generari potest nisi post mixti constitutionem, communior uerò quoniam mixtum infertur, sed non infert animatũ. unde Philosophus in pertractando de generatione eam legem seruauit & ordinem. quem proposuit primo Phis. 4. & 57. uidelicet à communioribus ad minus communia: primo. n. in 5. Phis. definiuit generationem in communi ad substantiam: ibi enim definiuit generationem prout est mutatio inter contradictoria contradistincta ab ea mutatione, quæ fit de subiecto in subiectum, & de termino positiuo, in terminum positiuum, atqui mutatio inter contradictoria prout est contradistincta ab ea mutatione quæ fit inter terminos positiuos est generatio in communi ad substantiam, & accidens. igitur eo in loco huiusmodi generatio definita fuit, postea ad minus communia descendens egit solum de generatione substantiæ in communi ad simplicia & mixta, quam sanè. definiuit primo de Gener. 23. postea absoluto sermone de simplicibus & mixtis imperfectis egit de generatione mixtorum perfectorum ut mixta sunt, quarto Meteo. & est hæc quam præ manibus habemus considerandam: postremo tradidit definitionem generationis animatorum tantum in libro de mor. & uita. iam ergo habes quibus hæc generationis definitio conueniat, & qua ratione conueniat. Nunc qua ratione, & methodo inuenta sit, consideremus. hoc modo & uia, ni fallor, Hæc generationis definitio inuenta fuit, nam mixta & aurum, & argentum, & animantia quæque neque ex solo humido, neque ex solo sicco generari possunt: non ex solo humido, quia humidum fluxibile est atque interminatum, neque ex solo sicco, quoniam, consistentiam non habet. igitur generantur ex humido & sicco, sed ex his generari minimè possunt nisi congruè permisceantur, & terminentur, ut patet exemplo fictilium, & panis quæ generari non possunt nisi ea ex quibus fiunt debitam habeant consistentiam, & terminationem: humidum igitur & siccum congruè misceri, & terminari debent, sed humidum & siccum, non terminantur, neque miscentur nisi à calido, & frigido, quæ miscere unire, ac terminare dicuntur. Cæterum quia calidum, & frigidum neque miscere, neque perfectè terminare possunt humidum & siccum nisi humido & sicco dominentur, quoniam agens si patiens transmutare dẽt, pantiẽtis

dominari debet, igitur calidum & frigidum humido & sicco dominari debent, quare mixta non generantur nisi per mutationem & unionem humidi & sicci factam à calido & frigido dominantibus supra humidum, & siccum: itaque mixtorum generatio est mutatio ab actiuis, calido scilicet & frigido dominantibus supra passiuas, & hæc est uia qua hæc generationis definitio inueniri potest, & meo iudicio ab Arist. inuenta fuit, quæ sequenti cap. explicabitur.

Definitio generationis explicatur.

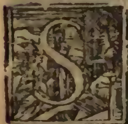
VIBVS conueniat propositæ generationis definitio, & qua ratione conueniat, quauè ratione & uia inuenta sit, superiori cap. explicatum fuit, nunc definitionem ipsam ppẽdamus, in cuius explicatione illud in primis sciendũ, quòd per generationem simplicem non intelligit generationem rei simplicis, uel generationem in communi, ut censuit Alber. Mag. sed generationem ut rectè exposuerunt Alex. & Olimp. quæ dicitur generatio simplex ei comparata, quæ accidentium existit, quæ non est generatio simpliciter sed secundum quid, nec ita communiter capitur sicut dicebamus prius, sicut in primo libro de Gener. sed solum pro generatione mixtorum perfectorum, quæ dicitur generatio simplex, utendo nomine generis pro nomine speciei, quia nomen speciei non habemus, quo mixti generationem nuncupare ualeamus. sicuti corruptionis naturalis mixtorum quæ generationi contraria est, speciale nomen habemus, & appellatur putredo. per naturalem autem intelligit generationem perfectam, & absolutã, quòd ex eo patet, quia accipit generationem naturalem ut contradistinguitur ab ea quæ dicitur Molynsis, & generatio imperfecta, inquit enim generatio naturalis fit cum actiuæ perfectè dominantur passiuis: cùm autem non perfectè dominantur passiuis, fit Mòlynsis, hæc autem est generatio imperfecta, itaque per generationem naturalem intelligit generationem perfectam. Insuper animaduerte quòd generatio hoc in loco definita alio modo sumitur, ac sumatur in primo lib. de Gener. nam ibi sumitur generatio pro introductione formæ substantialis, quod ex eo patet, quoniam ibi accipitur generatio ut contradistinguitur ab alteratione: etenim in contex. illo. 23. differentiam ponit inter generationem & alterationẽ, igitur accipit ibi generationẽ seclusa alteratione, hic uerò capitur pro aggregato ex alteratione præcedente, & introductione formae, quibus sic declaratis, dicit Philosophus, quòd haec generatio est mutatio à qualitatibus actiuis, sed quae mutatio sit ista à qualitatibus actiuis non ita conspicuum est, nam ut aliàs monuimus, duplex

primarum qualitatum operatio, una quidem prima, & propria magis ut calefacere, & frigefacere, alia uerò est secundaria, ut terminare, & terminari, iam uerò dubium est, an mutatio hæc sit quoad primam operationem, an quo ad secundariam. ad quod dicimus resolutè, quòd mutatio hæc intelligitur quo ad operationem secundariam, ut terminare, & terminari, quod ex ipsomet ostendimus Aristot. sumpto fundamento ex contex. 2. illius quarti, ubi inquit, quòd ea in parte agitur de generatione, & de operibus primarum qualitatum, ut duæ sunt actiuæ, & duæ passiuæ, tunc sic arguitur, Generatio est mutatio primarum qualitatum, ut duæ sunt actiuæ & duæ passiuæ, sed duæ dicuntur actiuæ ex contex. primo, quia terminant, & copulant, duæ uerò passiuæ quia terminantur, & copulantur. igitur generatio est mutatio primarum qualitatum ut duæ terminant. & duæ terminantur. quod confirmatur ex tex. 6. ubi hæc habentur uerba, ex his enim facta erant, & terminatum fuit humidum sicco operantibus actiuis. ex quibus uerbis facilè intelligitur, quòd generatio est mutatio penes terminare, & terminari, & ita penes secundarias operationes, licet istæ respectu generationis sint primæ, & principales. itaque generatio est mutatio, hoc est unio, & terminatio passiuarum qualitatum facta ab actiuis qualitatibus, hæ autem sunt calidum & frigidum, [cum habuerint, inquit, rationem ex subiecta materia unicuique naturæ.] declarat in his uerbis quando hæc mutatio fiat ab actiuis qualitatibus, fit, inquit, cum actiuæ qualitates habuerint rationem ex subiecta materia unicuique naturæ, quam partem exponens Suessanus, inquit, quòd actiuæ qualitates rationem habere dicuntur ex subiecta materia, quatenus à passiuis qualitatibus agendi rationem acquirunt, ex illis autem agendi rationem acquirunt, quatenus ab illis repatiuntur, & ad temperamentum reducuntur, quæ cum fuerint temperatæ generantis rationem acquirunt. sed ista expositio falsissima est, quoniam uult Philosophus quòd generatio sit actus calidi, & frigidi ut agentis, & motoris, passiuarum uerò ut humidi, & sicci tanquam materiæ. unde inquit, mutatio fit à qualitatibus actiuis cum habuerint rationem ex subiecta materia, hæc autem sunt dictæ uirtutes passiuæ, tunc ita ratiocinamur, materia secundum quòd materia passiuum est, & non habet rationem agentis, ut habetur primo de Gener. 55. & in secundo libro contex. 53. passiuæ qualitates in generatione concurrunt ut materia, igitur in generatione mixtorum non habent rationem agentis, & consequenter non reagunt in actiuas qualitates, consimili ratione usus est Alex. 4. Met. 25. ad probandum, quòd humiditas non potest in coagulatione, & aliis passionibus mixti habere rationem agentis. præterea actio & reactio fit inter qualitates unius oppositionis, & comparando unam qualitatem alteri, ut calidum frigido, & humido sicco, &

fit ſecundum primas operationes ut habetur ex Ariſt. 3. de animal. Gener. cap. 4. ubi utrunque tangere uidetur, dicens, agens in agendo repatitur, ut calidum à caleſcente frigido refrigeratur, refrigerare uerò eſt operatio prima, ſed in generatione mixtorum non comparatur una qualitas alteri, ſed una oppoſitio alteri oppoſitioni, ut calidũ, & frigidũ humido & ſicco, nec actio calidi & frigidi in humidũ & ſiccũ fit quò ad operationes primas, ſed quo ad ſecundarias: igitur in generatione mixtorum inter actiuas & paſſiuas non reperitur actio, & reactio, nec cum actiuæ agunt in paſſiuas ab illis repatiuntur: ut inquit Sueſſ. ſed actio & reactio fit in mixtione, in qua remittuntur & in excellentiis ſuis corrumpuntur, ut inquit Philoſophus 2. de Gener. 48. & conſequenter in mixtione generandi rationem acquirunt, non autem in generatione mixtorum: etenim in hac humidum & ſiccum nullã actionem habent, ſed ſolum ab actiuis patiuntur quatenus ab actiuis miſcentur, & terminantur ab illis, Dicamus ergo nos cum Ariſtotele qui ſeipſum interpretatur, nã cũ dixiſſet quòd calidũ & frigidũ generant cum habuerint rõnẽ ex ſubiecta materiã, quaſi ſeipſum declarãs, ſubdit [generat aũt calidũ & frigidũ cum uincunt materiã,] in quibus uerbis oſtendit quòd calidum et frigidũ eam rõnẽ debent habere ſupra paſſiuas, ita ut uincant et dominentur paſſiuis: hæc.n. eſt ratio, & proportio quam agens ſupra patiens habere debet, ut agens dominetur patienti, aliter ſi non dominetur non poterit patiens tranſmutare, et tunc ſenſus erit, generatio fit a qualitatibus actiuis cũ habuerint rationẽ ſupra materiam, & ſupra paſſiuas, hoc eſt cum uincunt, & dominantur paſſiuis, quã et expoſitionem tradidit Olimp. in eo loco. ſed animaduerte, quòd licet actiuæ paſſiuis dominari debeant, hoc non intelligitur pro quolibet exceſſu, quia ſi quoquomodo dominentur, non poterunt ꝑfectè tranſmutare paſſiuas ad formam mixti ſicut in elixatione contingit, in qua ſi calor non perfectè dominetur humido, non fit perfecta elixatio, ſed Molynſis, & diminuta concoctio. quod tangit Philoſophus in contex. dicens, cum autem non dominantur, ſcilicet perfectè, ſed quoquomodo fit Molynſis & indigeſtio, quare actiuæ qualitates perfectè paſſiuis dominari debent. Nec propterea debet eſſe ſummus, & maximus exceſſus, quoniam potius deſtruerent, quàm generarẽt, ſed eſſe debet exceſſus in tali menſura & gradu ut paſſiuæ qualitates ab actiuis ſufficienter tranſmutari queant pro generanda mixti forma. Amplius animaduerte quòd etiam ſi actiuæ qualitates proportionem perfectè dominantis ſupra paſſiuas habere debeant, hoc intelligi non debet ſecundum proportionem Arithmeticam ita ut æquale ſit dominium actiuarum ſupra paſſiuas reſpectu omnium mixtorum. quia non omnes mixtorum formæ eandem requirunt proportionem actiuarum ſupra paſſiuas, nec omnes eandem requirunt diſpoſitionem in paſſiuis, utpote

pote humidum secundum eandem quantitatem, eandem subtilitatem, & eandem humidi commixtionem cum sicco: aliam enim proportionem, & dispositionem requirunt aurum, & argentum, aliam stirpes, & aliam animalia, sed dominari debent secundum exigentiam formae generandae, & talis est proportio geometrica, quae ab ipsa forma desumitur, haec enim est quae imponit necessitatem agenti, & materia, quoniam haec est finis, & id cuius gratia agens agit, & materia disponitur & transmutatur. quibus omnibus sic explicatis, propositae definitionis hic erit sensus, Simplex generatio est unio, & terminatio passiuarum qualitatum ab actiuis qualitatibus dominantib. supra passiuas, ex qua definitione tres apparent causae forma, materia, agẽs, & agentis conditio, forma est transmutatio, quoniam in definitione accidentiũ genus formae rationem habet, materia, passiuae, qualitates sunt, ut ipsemet inquit Arist. nec abitreris quòd uera materia sint ex qua substantiae generantur, quoniam uera materia substantia est, & substantiae nascentis particula, sed materia dicuntur, quatenus in generatione mixtorum ab actiuis qualitatibus patiuntur, & terminantur, pro forma mixti generanda, agens actiuæ qualitates sunt agentis conditio dominium & uictoria actiuarũ supra passiuas, & haec quo ad definitionis explicationem, quod erat tertium in ordine propositum.

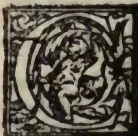
Dubia aduersus definitionem generationis.

ED aduersus hanc generationis definitionem nonnullæ occurrunt difficultates, & prima quidem est aduersus illud quod dictum est, quòd in generatione duæ qualitates concurrunt ut actiuæ, duæ uerò ut passiuæ, si quidem omnes elementorum qualitates concurrunt ut materia mixtorum, ut est Aristotelis sententia 2. de animal. par. cap. primo igitur omnes ut passiuæ, confirmatur, elementa omnia concurrunt, ut materia mixtorum, ut testatum reliquit Aristote. secundo Phisico. 31. igitur & omnes elementorum qualitates ut materia, & passiuæ concurrunt: non ergo duæ ut actiuæ, & duæ ut passiuæ. Secunda dubitatio est aduersus illud quòd actiuæ qualitates passiuis dominari debent, nam si id uerum est, ergo omne mixtum erit à prædominio calidum & frigidum, & ita mixtum declinabit ab æqualitate ponderis per actiuas qualitates, quod falsum est, cum detur mixtum à prædominio humidum, & à prædominio siccum. deducitur consequentia quoniam cuiuslibet mixti complexio sequitur qualitatem in generatione prædominantem. Insuper est difficultas de frigido quod inter efficientes, generationis causas ab Ari-

stotel.connumeratur cum frigidum non ingrediatur opus Naturæ, sitque de ipsius sententia corruptionis causa, siquidem inter effectrices putredinis causas cap. de putredine connumeratur itaque effectrix generationis causa esse non potest, cum idem non possit esse causa contrariorum effectuum. Hæc sunt quæ definitionem istam perturbare uidentur.

Dubiorum Solutiones.

AETERVM hæc è medio tolli possunt, & ad primã ille Vicomercatus ita respondet, quòd uerum est ꝙ primæ qualitates concurrunt oẽs ut materia, sed magis humidũ & siccum, q̃ calidũ, & frigidum: cũ aũt dicit Aristo. quòd calidum & frigidum concurrunt actiuè, non intelligit ꝙ absolutè cõcurrant actiuè, & non passiuè & materialiter, sed intelligit quòd magis concurrant, actiuè, q̃ passiuè. sed responsio ista Arist. contradicit, quoniam eo modo calidum & frigidum dicuntur in generatione mixtorum qualitates actiuæ, & siccitas & humiditas passiuæ, ut contex. 1. ab Arist. declaratæ fuerunt, sed eo in loco calidum & frigidum dicta sunt actiuæ, quia terminant & non terminantur, & qa definiuntur ꝑ terminare, & non per terminari, siue secundum se, siue in mixtis, ut dicit textus. ergo in generatione mixtorum calidum & frigidum solum concurrunt actiuè, & non passiuè, ut inquit ipse: ea propter Bucaf. 4. Meteo. secus huic dubio satisfacit dicens. uerum esse ꝙ omnes qualitates primæ in generatione mixtorum concurrunt passiuè, & tanquam materia. cum autem Aristot. inquit quòd calor ut efficiens in generatione concurrit, respondet, ꝙ calor bif. sumitur, uno modo pro qualitate, alio modo pro substantia quadam calida uaporosa quæ ex tenuiori sanguinis parte ortum habet, aut sanguini proportionato: tunc, inquit, quòd cum Philosophus dicit, quòd calor actiuè in generatione concurrit, non accipit calorem pro calida qualitate, quoniam hæc passiuè concurrit, sed accipit calorem pro substantia illa uaporosa, & hæc est quæ in generatione actiuè concurrit. Non possum non satis mirari istorum negligentiam in considerando Aristotelis dicta, nam & ista ab Aristotel. dissentit, quod ex eo ostenditur. nam cum Philosophus in contex. primo accepisset illa duo dicta, primum, quòd quatuor sunt qualitates quæ sũt causæ elementorum: alterum, quòd primarum qualitatum duæ sunt actiuæ, duæ uerò passiuæ, sequitur in contex. 2. dicens. his determinatis, agamus de operibus primarum qualitatum, opera autem sunt generatio, & corruptio, & alia: proponit ergo Philosophus agere de generatione, & aliis ut sũt effectus, & opera primarum qualitatum quæ sunt causæ elementorum. igitur

calor qui in generatione actiuè concurrit, est qualitas elementaris, non autem substantia calida uaporosa, quoniam hæc non est causa elementorum, sed potius orta ex elementis. Sed posteaquā clarissimi isti Philosophi ex hoc modo sese explicare non potuerunt, soluamus nos. dicimusque quòd qualitates bif. considerari possunt, uno modo respectu formæ mixti, alio modo respectu generationis: si considerentur primo modo omnes concurrunt ut materia, quia quæcunque se tenent ex parte materiæ, dispositionesque ad aliquam formam, materiæ rationem habent, sicut quæ se tenent ex parte agentis, rationem habent agentis. igitur qualitates primæ ut materiæ dispositiones sunt, ordināturque ad formam mixti materiæ rationem habent, & hoc pacto intellexit Philosophus 2. de part. si uerò considerentur respectu generationis duæ habent rationem agentis ut calor, & frigus, quia terminant: duæ uerò habent rationem materiæ, ut siccitas, & humiditas, quia terminantur, & permiscentur; & hoc pacto intellexit Philosophus in definitione generationis. ad confirmationem autem dicimus quòd diuersa est ratio elementorum, & primarum qualitatum, quoniam elementa tam respectu generationis, quàm respectu formæ mixti uera materia sunt, 2. Phis. contex. 31. primæ uerò qualitates neque respectu generationis, neque respectu formæ generandæ sunt uera materia, quoniam actui, & formæ repugnant ratio subiecti ex quo aliquid fit. sed ea ratione solum se habent ut materia respectu formæ mixti, quatenus sunt materiæ dispositiones, & ad mixti formam ordinantur tanquam ad finem. Cæterum ut nullus supersit dubitandi locus aduersus illud quod dictum est, quòd calor elementaris ut efficiens causa in generatione concurrit, duplex occurrit difficultas persoluenda: prima est, quia id uidetur Aristoteli apertissimè aduersari: secundo de animal. gener. cap. 3. ubi inquit, quòd calor qui in semine reperitur, quiuè generationis author est, non est ignis, nec igneus, quoniam talis corrumpit, & destruit, sed est facultas quædam, quæ proportione respondet elemento stellarum: secunda difficultas est, quoniam si calor concurreret ut efficiens causa generationis, cum per generationem substantialis forma acquiratur, igitur calor concurreret ad productionem formæ substantialis, quod dici nequit, quia nihil agit ultra proprias uires, & ultra propriam speciem. soluimus ista, & ad propriam dicimus, quòd calor qui in semine reperitur, & qui opifex est generationis mixtorum realiter non distinguitur à calore elementari, ut paulo superius ex contex. illo primo quarti Meteo. ostensum fuit. atque ex secundo de Anima contex. 41. ostendi potest, ubi Philosophus reiiciens illorum sententiam qui affirmabant calorem igneum præcipuum causam esse nutritionis, & augmenti, sic inquit, Hic uidelicet calor igneus non est causa præcipua, ut dicebant seniores illi, sed

est cōcausa nutritionis, et augumēti. igitur calor naturalis qui est causa generationis, & nutritionis nō distinguitur essentialiter à calore elementari, sed sunt unū & idē essentialiter, sicut idē sunt calor ignis, & calor artis, distinguūtur aūt rōne prout sunt instrumēta diuersorū agētiū, quicquid dixerit hac iure Fernelius ille, & quidam nostri tēporis medicastri, qui multiplicant entia sine necessitate cum autem Arist. inquit loco citato, quòd calor qui generationis causa est, non est ignis, nec igneus, non intelligit quòd essentialiter distinguatur à calore igneo, sed intelligit quòd non est ignis, nec igneus, hoc est, non regulatus à forma ignis, nec est in eo gradu qui competit igni, quoniā ut sic comburit, & destruit, sed est commensuratus, & regulatus ab alio agente principali, & ut sic generat, & proportione respondet calori cœlesti, & caloris artis. Ad secundam autem dicimus, quòd calor bif. considerari pōt, uno modo secundum se, & ut calor est. alio modo ut instrumentum substantiæ: si primo modo consideretur, calor calorem tantum producit, & non substantiā, cùm nihil uirtute propria agat ultra propriam speciem: si uerò secundo modo consideretur, ut sic substantiam producere potest, sicut calor ut Animæ instrumentum carnem generat & sanguinem. & tunc ad difficultatem cum dicebatur, si calor est efficiens causa generationis ergo ageret ad productionem substantiæ, conceditur ut instrumentum substantiæ, nec idest inconueniens, sed animaduerte quòd calor non solum ut instrumentum agit ad productionē substantiæ, sed ēt ad dispositionem materiæ: duo. n. facit calor in generatione producit formam substantialē, & disponit materiā pro generatione illius formæ ut terminat, permiscet humidum cum sicco, indurat, & emollit usque ad certum terminum, iam uerò calor non solum producit formam substantialem ut instrumentum substantiæ, sed etiam ut sic disponit materiam, ut terminat, & permiscet humidum cum sicco usque ad talem mensuram secundum quod conuenit formæ generandæ: id enim non facit ut calor, quia non magis disponit ad unam quàm ad aliam formam, unde talis dispositio materiæ quæ fit à calore composita est ex actione caloris, & aliqua intentione, & uirtute super addita calori: terminare enim humidam, congregare, indurare calori attribui debent, certus autem terminus, certaque mensura superiori uirtuti attribui debet, sicut emolire ferrum ab igne ad faciendum aliquod instrumentum secundum quod est emollire attribuitur igni, secundum quòd autem illud emollire terminum habet in unoquoque instrumento attribuitur uirtutis artis. Nunc secundam principalem persoluimus, & cum dicebatur, si generatio fit à calido, & à frigido prædominantibus. ergo in quolibet mixto prædominabuntur calidum, & frigidum, respondemus quòd qualitatum dominium & exuberantia bif. considerari potest, uno modo quo ad gradum, alio modo quo ad uirtutem, tunc dicimus quod cum Philosophus in-

quit quòd actiua passiuis prædominari debent, non intelligit secundum intensionem graduum, quoniam mixtum quandoque recedit ab æqualitate ponderis per humidum, & quandoque per siccum, sed intelligit quòd calidum & frigidum in generatione passiuis dominari debent secundum uirtutem, ita ut sufficienter passiuas transmutare queant pro forma mixti, quia si secundũ uirtutẽ non dominentur non fiet generatio naturalis & perfecta. quòd si quæras cõparando calidũ frigido utrũ calidũ secundum gradũ semper frigido dominetur: respondetur, quòd non, sed quandoque calidũ, & quandoque frigidum, ut habetur ex Arist. secundo de Gener. 48. ubi inquit, quòd datur mixtum calidum frigidum, idest, à prædominio frigidum, & datur, inquit, mixtum frigidum calidum, idest à prædominio calidum, nam semper terminus additus à parte post prædominium dicit, additus autem à parte ante subdominium significat, quarè non semper calidum in generatione secundum gradum frigido dominatur, semper autem frigido secundum uirtutem dominatur, quia ẽt exuberante frigido, ut si frigidum fuerit, ut quinque, & calidum ut tria, calidum operatur ad formam, et cæteras uitæ functiones. superest ultima dubitatio de frigiditate, quam sequenti cap. perpendemus.

Quomodo frigiditas actiuæ in generatione concurrat, explicatur.

RAT ultima dubitatio de frigiditate quomodo, ut efficiẽs causa generationis ab Arist. statuatur, cum frigiditas non ingrediatur naturæ opus, sitque de ipsius sentẽtia putredinis, et corruptionis causa, cõmuniter ad hoc respondent interpretes dicentes, quòd frigiditas cõcurrit ut efficiens generationis causa, non quidem per se, sed per accidens quatenus caloris feruorem refrenat, atque contemperat, tametsi opinio ista communis sit, & ad hæc usque tempora percrebuerit, attamen falsa est, & ab Aristotele aliena, quoniam si frigiditas in generatione concurreret quatenus calorem contemperat, tunc in generatione una qualitas actiua compararetur ad alteram actiuam, quod falsum esse superius ostensum fuit: non enim una qualitas actiua ad alteram actiuam comparatur, sed ambæ actiuæ ad passiuas, undè Philosophus in contex. primo illius quarti probans, quòd frigiditas sit qualitas actiua, non inquit, quòd sit qualitas actiua, quia calidum contemperat, nec ad calidum comparat, sed quia passiuas terminat, & transmutat, prætereà frigidum non reprimit, neque calorem contemperat nisi per refrigerare, sed in generatione mixtorũ non concurrit quò ad istam ope-

rationē, ut superius ostensum fuit. igitur frigiditas in generatione non habet hunc usum ut calorem contemperet. quemadmodūm neque calor in generatione actiuè concurrit ut frigiditatem reprimat, atque contemperet. postremo in mixtione quæ ab ipsa generatione distinguitur corrumpuntur in excellentiis suis, & consequenter contemperantur ut scribit Arist. 2. de Gen. 48. non igitur id in generatione efficitur. sed causa communis huius erroris fuit quia non considerarunt discrimen inter mixtionem & generationem: in mixtione enim una ad alteram comparatur, inuicem agunt & patiuntur, & per mutuam actionem ad temperamētum, & mediocritatem reducuntur. quibus temperatis non amplius una cum alia certamen habet, sed caliditas & frigiditas ueluti concordes & amicæ suam actionem exercent in passiuas qualitates, quæ & ipsæ concordes, ut materia actiuarum actionem recipiunt pro generatione mixti. Nos itaq; aliter respōdemus, hac posita distinctione, quòd generatio bif. capi potest, uno modo pro introductione formæ, alio modo pro alteratione præuia utpotè pro unione, & pro constantia partium: tūc dicimus, quòd si generatio primo modo accipiatur, frigidum nullam in generatione efficientiā habet, quoniam introductio formæ in omnibus mixtis siuè mineralia sint, siue uegetabilia, siue animalia sint, fit à calido, non autem à frigido: si uerò secundo modo accipiatur, frigidum per se ut efficiens causa generationis concurrit, quia facit ad constantiam partium, terminat, & unit humidum cum sicco, quod etiam facit calidum, sed præter id calidum operatur etiam & agit ad introductionem formæ, quod non facit frigidum: et quoniam frigidum facit ad constantiam & unionem partium, proinde in generatione aliud præstat iuuamentum, quòd intrinsecus calorem detinet, ne euanescat, & dissoluatur. Sed animaduerte quòd licet frigidum in generatione mixtorum non concurrat quò ad introductionem formæ, in generatione tamē elementorum utroque modo concurrit, & quò ad dispositionem materiæ, & quò ad introductionem formæ, ut patet in generatione aquæ, & terræ: cum autem dicebatur contrarium, frigidum non ingreditur naturæ opus, dicimus quòd illa propositio debet intelligi in mixtis, et hoc primario, et quò ad introductionem formæ, quia quò ad materiā ingreditur per se, ut declaratum est. soluitur & alia, cum enim dicebatur frigiditas est causa putredinis, ergo non est causa generationis, quia idem non est causa contrariorum: respondetur, quòd frigiditas quæ est putredinis causa, alia est secundum rationem à frigiditate quæ est causa generationis, frigiditas enim quæ est causa putredinis est exuberans, & incommensurata, frigiditas uerò quæ est causa generationis est moderata, & secundum proportionem naturæ, & substantiæ mixti, iam uerò non inconuenit, quòd idem diuersimodè sese habens sit causa contrariorum effectuum. ut habetur 2. de Gen. contex. 56. ubi Arist. inquit, quòd idem similiter sese ha

bens semper est natum facere idem, sed diuersimodè se habens contrariorũ causa esse potest. Sed licet quæ dicta sunt, uerissima sint, non desunt tamen difficultates quæ probare uidentur, quòd frigidum in generatione concurrat quò ad introductionem formæ, & prima huiusmodi est, si animal immergatur in aquam, & corrumpatur, generatur cadauer, quæritur à quo generatur, uel à calido, uel à frigido: non à calido, quia in aqua frigidissima non reperitur calor qui id efficere possit, igitur à frigido, ergo frigidum operatur etiam ad formã. præterea in putredine generantur uermes, hi uel à calido, uel à frigido generantur: non à calido, quoniam calidum in putredine corrumpitur, putredo enim est corruptio caloris proprii, igitur à frigido, igitur frigidũ concurrit etiã respectu formæ. soluimus hæc, & ne quauis in re circa aliorũ dicta solliciti esse uideamur, propriam sententiam afferemus. dicimus ergo quòd cum Animal immersum in aquam corrumpitur nihil generatur de nouo, sed forma mixti quæ erat ante aduentum animæ remanet post corruptionem ipsius, quia remanet in eo gradu calidum quo est sufficiens conseruare formam mixti: est.n. forma mixti contenta inferiore gradu caloris. sed si dicitur generari forma mixti post corruptionem formæ animalis, id est per accidens, & secundum denominationem, si quidem dum erat coniuncta anima erat ueluti potestate, & terminabatur ab anima, nec ipsum mixtum denominabat, sed intereunte anima non amplius terminatur, sed fit terminus materiæ, & mixtum ipsum denominat: sed quoniam id acquirit post corruptionem animalis quæ fit à frigido, ideò per accidens dicitur à frigido generari. quarè cùm dicebatur, post corruptionem animalis in aqua forma cadaueris quæ est forma mixti, uel generatur à calido, uel à frigido: dicendum, quòd per se nec à calido, nec à frigido, quia talis forma non generatur de nouo, sed ꝑ accidens dicitur à frigido generari, quatenus frigidum est causa corruptionis formæ animalis, ad cuius interitum formæ incipit esse terminus materiæ, & mixtũ denominare. Soluitur & alia, & cũ dicebatur, in putredine oriuntur uermes, hi aut à calido, aut à frigido generantur, dicimus, ꝙ generãtur à calido, ad instantiam, in putredine calidũ corrumpitur. respondetur, quòd in putredine calidum non corrumpitur simpliciter, sed corrumpitur pro ea mensura, & gradu quo erat sufficiens terminare, & seruare unionem humidi cum sicco: illud autem ꝙ relinquitur est causa generationis illorum animalium, licet enim illud calidum quod relinquitur non sit naturale mixto quod putrescit, nec amplius sufficiens sit ut terminet humidum cũ sicco illius mixti. est tamen naturale, & sufficiens, ut terminet & uniat portionem humidi & sicci, quæ ex putrescente corpore dissoluitur pro generatione illorum animalium, sententia hæc est Aristotelis cap. de putred. in fine, ubi hæc habet, & animalia fiunt ex his quæ putrescunt, propterea quòd segregata ca-

liditas naturalis facit constare segregata, itaque de Aristotelis sententia animalia illa quæ à putredine oriuntur à putrescentis mixti calido generantur, non autem à caliditate ambientis, ut temerè quidem arbitrati sunt. quod ex eo patere potest. quia ex eo ultimo signo intendit Philosophus, quòd corruptio caloris naturalis fiat à calore ambientis cum superius pluribus aliis signis id ostendisset: & inquit, in his quæ putrescunt animalia generantur, propterea quòd segregata, & dispersa caliditas facit cõstare humidum, quod etiam in putredine segregatum est, quòd si segregata caliditas id efficit, cum caliditas non sit disgregata, neque dispersa nisi à caliditate ambientis: igitur in putredine corruptio caloris naturalis fit à caliditate ambientis, quod si quis accipere uelit Olimpiodori sententiam, quòd Philosophi intentio sit probare quòd putredo fiat caloris inopia, adhuc habetur intentum. & tunc sensus erit, in his quæ putrescunt animalia generantur, propterea quòd disgregata caliditas facit constare humidũ, sed disgregata caliditas est diminuta, ergo putredo fit ex imbecilla, & diminuta caliditate: sed prima intentio mihi magis probatur, quia magis consentit cum aliis signis superius positis, ex quo illud etiam patet quòd non omnia animalia quæ ex putri materia oriuntur, generantur à calore cælesti diffuso in terra, & aqua, sed etiam à calore interno rei putrescentis, qui in putredine dissoluitur, ut inquit Aristoteles, quibus sic explicatis, iam finẽ facimus, ꝙ decursa & planissimè exposita iã uideantur omnia quæ ad hanc generationis definitionem attinere uidebantur.

Simplici generationi contrarium maximè commune putredo est.

ROPOSITIO est Aristotelis eodem quarto Meteo. cõtex. 3. quæ ob eam causam ea in parte adducta fuit, ut ex ea naturalis interitus, & putredinis naturam adinueniret, atque ostenderet: cum enim superius de generatione egisset, reliquum erat agere de naturali corruptione sibi opposita, quæ putredo est, sed quia putredinis ratio & natura non alia aptiore Methodo inueniri poterat, quàm ex hoc ꝙ simplici generationi opponitur putredo, ideò Philosophus iecit propositionem istã ueluti principium ad naturam putredinis explicandam, undè cũ probasset propositionẽ istã in ultima parte contex. putredinis rationem deduxit, dicens, ex his. n. facta erant, & terminatũ fuit humidũ sicco operantibus actiuis. fit autem corruptio cum id quod terminatur, dominatur calori terminanti propter ambiens, quasi dixerit, cum generatio fiat per terminationem humidi cũ sicco calore supra humidũ dominante, putredo ei opposita fit opposito modo nõ ãplius dominãte calore, sed e contra humido supra calorem dominãte

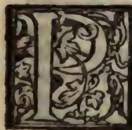
propter

propter ambiens,& proinde quæ putrescunt primò fiunt humida, deinde sicca,et arida:hāc aūt propositionē ea rōne probauit, quod est ultimū per quod mixtū dissoluitur:illud simplici generationi maximè cōiter opponitur, quia illud per quod aliquid dissoluitur, opponitur ei per quod fit,et oritur,sed hoc est generatio, igitur ultimū per quod mixtum dissoluitur generationi cōiter opponitur,sed putredo est finis,& ultimum per quod mixtū dissoluatur, quā minorem ponit his uerbis,Finis autem horū omnium putredo est. &c. igitur simplici generationi maximè communiter opponitur putredo, per simplicem eam intelligit, quæ superius definita fuit,ea uerò est generatio mixtorum perfectorum ut mixta sunt. Sed circa hoc nonnullæ occurrunt difficultates. prima est, qa non solum putredo communiter opponitur generationi, sed ēt combustio,quia sicut mixta per putredinem corrumpuntur,ita ēt per combustionē: adde,quòd illud quòd est commune putredini & combustioni est communissimum generationis contrarium,quia oēm modum corruptionis mixtorum continet,atque complectitur.Insuper putredo non opponitur generationi,sed mixtioni. nā putredo est dissolutio elementorum. dissolutio aūt elementorum opponitur unioni eorū,sed unio elementorum alteratorū est mixtio,ut legitur 1.de Gener. in fine,igitur putredo nō opponitur generationi sed mixtioni. postremo motus opponitur motui,non mutationi,putredo motus est quia putredo est corruptio caloris proprij. generatio aūt est mutatio,igitur putredo nō opponitur generationi. hæc sunt quæ Arist.sententiā perturbare uidentur.cæterū hæ dubitationes dilui,atque ꝑsolui possunt,et ad primā dicimus, ꝙ putredo maximè cōiter opponitur generationi mixtorum, quoniā putredo cōpetit mixto secundum naturā & inquantum mixtū est. qa mixtum habilitatē et inclinationē hēt, ut per putredinē corrumpatur. nam cum mixtum genitum sit ꝑ unionem,& mixtionē humidi cum sicco ex prædominio calidi supra humidum & siccum, aptum natum est corrumpi opposito modo per dissolutionem humidi & sicci ex defectu calidi: combustio uerò quia non cōpetit mixto ut mixtum est,quia mixtū inclinationem non hēt ut per combustionē corrumpatur,et ꝑ conuersionē eius in naturā alterius agentis,quia unumquodq; secundum naturā dissoluitur in ea ex quibus componitur,ea propter cōbustio non maximè cōiter opponitur generationi mixtorum. quia ergo quæ per combustionem corrūpuntur sunt apta nata ꝑ putredinē corrūpi,quæ uerò ꝑ putredinē intereunt,nō sunt apta nata corrumpi ꝑ cōbustionē,ea propter putredo dicitur esse contrarium maximè cōe generationi mixtorum,et non combustio: illud.n.cōius dicitur à quo non conuertitur consequentia,& hoc est quod inquit Philosophus in contextu,ubi probans putredinem maximè cōiter opponi generationi mixtorum,hæc hēt: Finis.n.horum oīum putredo est,nisi aliquid uiolētia corrumpatur:est.n.carnē,& ossa cōburere, &c. quasi dixerit,

putredo maximè communiter opponitur generationi mixtorum, quia competit mixto secundum naturam, & inquantum mixtum, combustio uerò non opponitur maximè communiter, quia non competit mixto secundum naturam, sed uiolenter, & præter naturam, nec profectò ab hoc diuino Philosopho melius dici potuit. Ad secundam autem dicimus, quòd id quod est commune putredini, & combustioni est contrarium communissimum quatenus continet id quod est commune contrarium generationi mixtorum, sed Aristoteles non accepit contrarium communissimum, ut imprudenter censuit ille Argenterius, qui non intelligens Arist. in hoc sicut in multis aliis eum redarguere ausus est. sed accepit contrarium communissimum pro eo quod competit mixto genito secundum naturam, & in quantum mixtum est . quia uerò hoc est putredo non autem id quod est commune putredini, & combustioni, quia combustio (ut inquit) est accidentalis mixto, propterea contrarium communissimũ generationi mixtorum statuit putredinem esse, non autem id quod putredini, & combustioni commune est. Ad tertiam, quæ non est ab aliis, quos ipse legerim, animaduersa, negatur assumptum: ad probationẽ sciendum, quòd sicut in generatione mixtorum tria reperiuntur, primo quidem unio omnium elementorum alteratorum, & crasis, & complexio in omnibus primis qualitatibus secundum primas earum operationes, & hæc est mixtio. Secundo reperitur complexio in passiuis qualitatibus tantum, utpotè cõgrua terminatio humidi cum sicco ex prædominio calidi terminantis: & hæc dicitur ab Arist. generatio, accipiendo generationem pro uia iuncta termino, quæ formaliter distinguitur à mixtione, quoniam mixtio significat unionem omnium elementorum, & complexionem oĩum qualitatum secundum primas earum operationes: generatio uerò significat unionem, & complexionem in passiuis qualitatibus tantum, quò ad secundas earũ operationes. Tertio est eductio formæ substantialis, quæ necessario supponit et complexionem omnium qualitatum: quò ad primas operationes, & complexionem passiuarum tantum quò ad secundas ita in naturali mixtorum interitu qui putredo est, hæc tria reperiuntur, est.n. dissolutio omnium elementorum, & hæc opponitur mixtioni, reperitur etiam dissolutio passiuarum, ut dissolutio humidi à sicco, & hæc dicitur putredo, et naturalis corruptio, accipiendo similiter corruptionem pro uia iũcta termino, quæ formaliter distinguitur à dissolutione omnium elementorũ: & talis dissolutio passiuarum opponitur formaliter generationi mixtorum, quia cum generatio sit unio humidi cum sicco, ità putredo quæ ei formaliter opponitur, est dissolutio passiuarum, tertio est corruptio formæ substantialis, quæ opponitur termino generationis, eductioni uidelicet formæ substantialis: quamobrem cum dicebat argumentum, putredo est dissolutio omnium elementorum, id est falsum, quia putredo non est formaliter dissolutio omnium

elementorum, sed formaliter est dissolutio passiuarum, & hæc formaliter opponitur generationi, non mixtioni, ut declaratum est. Ad ultimam dicendũ quòd putredo accipitur tribus modis, primo pro alteratione præcedẽte, quæ nil aliud est nisi dissolutio passiuarum propter defectum caloris. secundo pro termino, ut pro interitu formæ substantialis: tertio, pro aggregato ex utrisque totidemque modis accipitur generatio ei opposita, tunc dicendum est, quòd si accipiatur putredo primo modo opponitur generationi primo modo sumptæ, ut pro uia, & alteratione præcedente, & ita motus opponitur motui, quoniam utraque motus est & alteratio, si uerò secundo modo mutatio opponitur mutationi, quoniam utraque mutatio est, si uerò tertio modo aggregatum ex motu & ex mutatione opponitur similiter aggregato ex motu & ex mutatione, & ità referendo singula singulis putredo semper opponitur generationi. Aristoteles autem accepit putredinem tertio modo, & hæc opponitur generationi eodem modo acceptæ, ut extremum extremo: hinc patet ꝙ generatio & putredo penes tria sibi inuicem opponuntur, primò quidem penes terminum, quia generatio est ad esse formæ, putredo uerò ad non esse: secundo penes causas, quia generatio fit actiuis qualitatibus dominantibus supra passiuas, putredo uerò fit passiuis dominantibus supra actiuas, & hoc declarat Philosophus in hoc contex. tertio opponuntur, quia generatio est terminatio, & unio humidi cum sicco, putredo uerò est interminatio, & dissolutio humidi à sicco, quamobrem non solum penes causas generatio, & putredo opponuntur, ut temerè sentit Buccaf. sed etiam formaliter, sed quoniam Philosophus in contextu ponit propositionem hanc, omnis secundum naturam corruptio in putredinem uia est, ut senectus, & ariditas, quæ non omnibus ita conspicua est, propterea sequenti capite breuiter dilucidabitur.

Omnis secundum naturam corruptio in putredinem uia est, ut senectus, & ariditas.

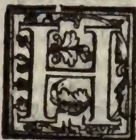
PLVRIMI ex expositoribus propositionem istam exponentes dixerunt, quòd per corruptionem naturalem quã dicit uiam esse in putredinẽ nõ intelligit Philosophus corruptionem quæ transitus est de esse ad non esse, quoniam hæc non præcedit putredinem, sed potius eam insequitur, sed intelligit diminutionem quandam, & (ut eorum uerbis utar) deteriorationem, quæ putredinem antecedit, sicut est senectus in animalibus, & ariditas in plantis. atque ita uolunt nullam formæ substantialis corruptionem ipsam putredinem anteire, sed putredinem immedia-

tè sequi ad diminutionem illam, & imbecillitatem, quæ communi uocabulo in animalibus senium appellatur, ad putredinem autem sequi corruptionem formæ substantialis mixtorum animatorum. sed istorum sententia ab Aristo. & à ueritate recedit, si quidem putredo non immediatè sequitur ad diminutionem illam animatorum, nec est finis putredo, & terminus in quem secundum naturam desinunt animantia, quia putredo terminatur in cineres, & terram, ut inquit Philosophus, animata uerò cùm desinunt post diminutionem illam non resoluuntur in cineres, & terram, quoniam post corruptionem animatorum relinquitur mixtum, ut in corruptione substantiali animaliũ relinquitur cadauer, & corpus mixtum. itaque putredo non insequitur diminutionem illam, nec est finis & terminus animatorum: præterea Philosophus declarans quid per corruptionem naturalem intelligat quæ uia est in putredinem, inquit, ut senectus in animalibus; & ariditas in plantis. sed ariditas in plantis est corruptio substantialis, ut patet ex ipsomet in libello de mor. & uita cap. 14. ubi cum diuisisset corruptionem animatorũ in naturalem, & uiolentam, sic inquit, Violenta quidem est quando principium extrinsecũ fuerit, secũdũ naturã uerò quando in ipso, sed non aduentitia aliqua passio, in plantis igitur ariditas, in animalibus autem hæc uocatur senectus: igitur per corruptionem naturalem intelligit corruptionem substantialem, quòd etiam confirmant uerba Arist. eodem lib. cap. 3. ubi diuisa morte in naturalem & uiolentam: naturalis mors, inquit, in animalibus senectus uocatur. Dicendum itaque est, quòd cum Philosophus inquit hoc in loco, quòd corruptio secundum naturam, ut senectus, & arditas in putredinem uia est, per corruptionem naturalem non intelligit diminutionem: & recessum à uigore, sed corruptionem substantialem: Sed aduertendum, quòd corruptio naturalis in duplici ordine est. alia enim animatorum est, alia uerò mixtorum, corruptio naturalis animatorum in animalibus dicitur mors naturalis, senectus, & impotentia respirandi: in stirpibus uerò ariditas. naturalis uerò mixtorum corruptio putredo dicitur, de qua Aristoteles quarto Meteo. agit. cum ergo inquit quòd naturalis corruptio in putredinem uia est, intelligit de naturali corruptione animatorum, quæ putredinem & naturalem mixtorum antecedit, si quidem animato corpore corrupto mixtum relinquitur, quod postea putrescit, & in pulueres dissoluitur, neque uerum est quòd omnis corruptio secundum naturam caloris proprii in humido sit putredo, sed quæ fit à calore externo. & ad quam sequitur incineratio, & dissolutio humidi à sicco. sed circa determinationem factam duæ occurrunt difficultates: prima est, quia si naturalis animatorũ corruptio putredinem antecedit, cum omnis mixtorum corruptio fiat propter corruptionem caloris, ut habet Philosophus libro de mort. & uita.

igitur in naturali animatorum corruptione calor corrumpitur, igitur putredo non erit corruptio caloris naturalis, quia iam corruptus fuit in naturali animatorum interitu. alia dubitatio est, quoniam si naturalis animatorũ corruptio putredinem antecedit, ergo prius ab Aristotel. de animatorum corruptione, quàm de putredine agendum erat. sed hæc persolui possũt & ad primam diceret B.D. quòd in naturali animatorum interitu, generatur mixtum de nouo, & consequenter calor naturalis, qui postea corrumpitur in corruptione illius mixti, & ità putredo est corruptio caloris naturalis qui de nouo genitus est, post corruptionem animati. sed hæc responsio falsa est, quia certum est, quòd ante generationem animati quod corrumpitur, genitum fuit mixtum, gr. ex. si Socrates generari debet, ante generationem Socratis prius genitum fuit mixtum, quia animatum supponit generationem mixti: tunc quæro aut illud mixtum quod præcedit generationẽ animati, aut remanet idem numero post corruptionem Socratis, aut corrumpitur ante corruptionem Socratis: si primo, igitur post corruptionem animati non generatur mixtum, neque calor de nouo: si secundo, cum corruptio naturalis illius mixti sit putredo, igitur putredo non erit finis, & terminus corruptionis naturalis animatorum, ut senectutis in animalibus, & ariditatis in plantis, ut inquit Philosophus: propterea melius dicamus nos, q̃ in naturali animatorum interitu corrumpitur quidem naturalis calor, sed non secundum totum. ità ut nihil remaneat caloris, sed corrumpitur secundum illam mensuram, & gradum qui necessarius erat pro conseruatione animæ in corpore: postulat enim anima, & unaqueque forma mixti determinatam caloris mensuram, qua ablata, & ipsa forma corrumpitur. remanet tamen calor in corrptione animatorum secundum illum gradum qui sufficiens est pro conseruatione mixti, si quidem forma mixti inferiore caloris gradu contenta est. & hic calor in putredine corrumpitur, in qua nec etiam calor secundũ totũ corrũpitur, sed ut naturalis, & proprius, & prout idoneus ad retinendum humidum cum sicco. remanet autem in ea mensura quæ sufficiens est pro generatione illorum animalium quæ in putredine oriuntur ut est aperta Arist. sententia cap. de putre. in fine, ubi sic inquit, & animalia fiunt in his quæ putrescunt, propterea quòd segregata caliditas naturalis existens facit constare segregata, ut potè humidum, & siccum quæ in putredine disiunguntur. Ad secundam autem dicimus, quòd licet naturalis animatorum interitus tempore putredinem antecedat, quia tamen putredo est passio mixti quod prius, & communius est animato: ideò prius agendum fuit de putredine, & de mixtorum interitu in quarto Mete. in quo agitur de passionibus mixti ut mixtum est, quàm de naturali animatorum interitu, de quo agitur in lib. de mor. & uit. & hæc satis. sed quoniam, ut uideo, ad

ſui quoque explicationem me uocat illa propoſitio, quæ ponitur in eodem loco, quæ huiuſmodi eſt. Putredo corruptio naturalis eſt, combuſtio uerò uiolenta, ideo ſequenti cap. dilucidabitur.

Putredo eſt corruptio ſecundum naturam, combuſtio uerò uiolenta.

ABETVR propoſitio iſta in eodem contex. ubi Philoſophus ſic inquit, Finis omnium eſt putredo ſi corrumpũtur ſecundum naturam, & non uiolenter: eſt. n. carnem, & oſſa cõburere &c. quæ propoſitio maximè dubia eſt. quia cum utraque unum habeat finem, quia utraque terminatur ad cineres, & terram, & utraque fiat à principio externo: cõbuſtio quidem à calore ignis, putredo uerò à calore ambientis. non uidetur quare cõbuſtio ſit uiolenta, & putredo ſecundum naturã. & eo magis ꝙ Philoſophus in lib. de mor. & uit. diſtinguens corruptionem in naturalem, & uiolentam, inquit, quòd naturalis eſt, quæ fit à principio interno, uiolenta uerò ab externo: cum autem putredo ab externo fiat principio, igitur uiolenta erit ſicut combuſtio. A plurimis propoſitio hæc expoſita fuit, hactenus tamen non rectè intellecta fuit. Albertus Mag. quarto Meteo. cap. 6. et Vgo ille Senenſis in primam quarti canonis in tractatu de febribus putridis conuenerunt in hoc quod putredo ſit naturalis, quia fit ab agente, & à calore interno, combuſtio uerò uiolenta quia fit ab agente & à calore externo. ſed diſcreparunt in hoc, quia uoluit Albertus ꝙ putredo fiat à naturali calore mixti adaucto & intenſo à calore ambientis, uoluit autem Vgo quòd putredo fiat à calore ambientis impreſſo in humidum mixti, quod eſt ſubiectum caloris naturalis: ſed ut ſtudioſis iuuenibus utriuſque ſententia conſpicua fiat, ſciendum, quòd putauit Albertus quòd in putredine calore ambientis qui eſt primum agens augeatur, & intendatur calor naturalis mixti, qui adauctus & intenſior factus, diſſoluat humidum, ipſumque euaporare faciat, ad cuius diſſolutionem & ipſe calor diſſoluatur. & ita fiat putredo, unde ſecundum ipſum licet putredo remotè fiat à principio externo ut à calore ambientis, proximè tantum à calore interno mixti adaucto humidum diſſoluente: combuſtio uerò, inquit, non ita ſe habet, quoniam in combuſtione calor naturalis mixti non uitiatur, neque intenditur à calore comburentis, ſed in ſui naturali diſpoſitione perſiſtit, & nihil agit, & cooperatur combuſtioni, immo reſiſtit, & reluctatur in quantum poteſt, unde totum combuſtionis principium extrinſecum eſt, nihil coagente calore naturali mixti, & proinde combuſtio eſt uiolenta,

ac præter naturã, quã alberti opinionẽ insecutus est conterraneus meus Sebastianus Paparella, quem honoris gratia nomino, in eo libello quem nuper edidit de calido naturali. cap. 14. tertij libri. ex altera parte putauit Vgo, quòd putredo fiat à calore ambientis impresso in humidum, quia ita impressas in humidum agat, ipsumque dissoluat, ad cuius dissolutionem, dissoluatur & calor naturalis mixti, quamobrem de utriusque sententia putredo fit à calore interno, & proinde est naturalis: Sed utriusque sententia falsa est, & ab Aristo. aliena, & primo Alberti opinio, si quidem putredo non fit per auctionem, & intensionem caloris naturalis à calore ambientis, ut patet ex ipsomet Arist. cap. de putredine, ubi cum statuisset, quòd putredo est corruptio caloris naturalis à calore ambientis, declarans modum quo calor naturalis corrumpatur à calore ambientis, sic inquit: exeunte enim calore proprio secum euaporat humidum] in quibus uerbis nemo est qui non uideat Aristotelem uelle quòd calor naturalis corrumpatur à calore ambientis per exitũ, & euaporationem, sed cum calor naturalis egreditur & euaporat, non augetur, sed diminuitur. igitur calor naturalis mixti à calore ambientis non augetur, ut ait Albertus, sed diminuitur. præterea ex eadem propositione, quæ maximi momenti est, patet etiam falsum esse in putredine humidum dissolui per actionem caloris adaucti, quoniam, inquit, humidum dissolui non per actionem caloris naturalis, sed per exitum & euaporationem ipsius caloris, præterea ridiculum est quod dicit Alb. quòd in combustione calor proprius mixti in sui naturali dispositione seruetur, & persistat: tunc enim sequeretur quòd in combustione calor non corrumperetur, quia calor non corrumpitur quandiu in sui naturali dispositione seruatur. Insuper non apparet ratio quare in putredine calor naturalis mixti augeatur à calore ambientis, & non augeatur à calore ignis, & propterea causa quam assignauit Albertus falsa est & præter omnem rationem adducta. falsa quinetiam est opinio Vgonis dicentis quòd putredo fiat à calore ambientis in humidum impresso, ipsumq; dissoluente siquidem calor ambientis non est proximum, & immediatum dissoluens, & corrumpens humidum, sed est immediatum dissoluens calorem naturalem mixti: putredo enim, inquit Aristoteles est corruptio caloris naturalis à calore ambientis, præterea inquit, quòd exeunte calore naturali dissoluitur humidum, itaque non dissoluitur humidum à calore ambientis impresso in ipsum humidum, neque per uerba Aristotelis talis humidi dissolutio habet causam positiuam, sed solùm causam priuatiuam, quæ est euaporatio caloris naturalis, quamobrem putredo non dicitur naturalis ex hoc quod fiat à calore ambientis impresso, atque intrinseco ipsi humido, præterea non potest uitare Vgo quin combustio sit naturalis, quia combustio fit à calore ignis comburentis. aut igitur fit à ca

lore ignis impresso in humidum mixti, aut à calore naturali mixti adaucto à calore comburentis, & quodcunque detur fiet à calore interno, & per consequens erit naturalis sicut putredo, ea propter dixere alij quòd putredo non dicitur naturalis ratione principij actiui, quoniã fit à principio externo, sed dicitur naturalis rõne materiæ, & rõne principij passiui, quoniã materia in putredine inclinationẽ hẽt ad aliã formã, sed et ista opinio falsa est, quoniã tunc etiam combustio esset naturalis sicuti putredo, quia in combustione etiam, et in qualibet mutatione materia confert uim, & inclinationem habet ad aliã formam, Vicomercatus, & quidam alij recentiores dixerunt, quòd putredo est naturalis, et combustio uiolenta, quia putredo fit paulatim à calore ambientis: combustio uerò fit celeriter, & quia Naturæ opus non est uelox, ideo dixerunt quod putredo est naturalis, & combustio uiolenta. Sed opinio ista, quia antiqua fuit. ante nos ab Alberto cap. 6. hac ratione reiecta fuit. modus rei consequitur rem, cuius est modus, ideò non potest esse causa rei. uelox & tardum sunt modi qui consequuntur naturale, & uiolentum, igitur uelox, & tardum non possunt esse causa mutationis naturalis, & uiolentæ. probatur minor, nam motus localis naturalis elementorum quandoque uelox, quandoque tardus est. similiter & uiolentus. quòd si fieri uelociter, uel tarde esset causa naturalitatis uel uiolentiæ in motu, tunc motus naturalis cum fieret celeriter, esset uiolentus & cum motus uiolentus fieret tarde, & paulatim esset naturalis, præterea si hæc opinio esset uera, sequeretur quòd combustio quandoque esset naturalis cum fieret tardè, & paulatim. Pomponatius & Bucaf. & ipsi suam afferentes opinionem dixerunt quòd putredo ab Aristotele dicitur naturalis, non quia fiat à principio interno, sed dicitur naturalis propter hoc, quoniam mixta suæ naturæ derelicta per putredinem corrumpuntur, sed isti clarissimi Philosophi dubio non satisfaciunt. quoniam cùm dicunt quòd mixta suæ naturæ derelicta per putredinem corrumpuntur, aut intelligunt quòd putrescant sine agente externo, aut ab agente externo: si primo Aristoteli aduersantur, qui uult putredinem fieri à calore ambientis: si secundò, afferenda est causa quare putredo est naturalis, & cõbustio uiolenta, cum utraque fiat ab agente externo.

Propositionis dilucidatio.

CVM itaque clarissimi tot Philosophi ueritatem huius propositionis minimè sint assecuti, sententiam nostram in medium afferamus, & in primis ad hoc dici posset, quòd putredo ab Arist. dicitur naturalis, quia putredo non fit absolutè à principio externo, sed partim à principio externo, & partim à principio interno: fit. n. putredo à caliditate

externa,

externa, & à frigiditate interna, ita quod causa adæquata putredinis constet ex causa interna, & externa: & propterea quia fit aliquo pacto à principio interno sit naturalis, combustio uerò quia absolutè fit à principio externo utpote à calore comburentis, sit uiolenta. Sed licet hunc in modum satis subtiliter dici posset, hæc tamen non fuit uera, & germana Aristotelis sententia, quia statuens putredinem naturalem esse & combustionem uiolentam non respexit ad hoc, ut una fieret à principio interno, altera uerò à principio externo, sed uoluit quòd putredo sit naturalis, quia competit mixto ut mixtum est, & secundum eius naturalem dispositionem, quia cum mixtum genitum sit per unionem, & mixtionem humidi cum sicco dominante calore, aptum natum est corrumpi per dissolutionem humidi à sicco, deficiente calore: unumquodque enim naturaliter dissoluitur in sua componentia: combustio uerò uiolenta est, et præter naturam, quia non fit secundũ habilitatem & inclinationem mixti; quia mixtum inclinationem non habet ut corrumpatur per conuersionem in naturam alterius agentis, sed aduertendum quòd licet putredo hac ratione naturalis sit; potest tamen dici uiolenta, & præter naturam, quatenus rei naturam destruit, & non fit secundum intentionem Naturæ. quæ rei corruptionem, & destructionem abhorret, nec inconueniens est, ut una mutatio uaria ratione dicatur naturalis & uiolenta. quibus sic explicatis illud minimè silentio prætereundum est. Aristotelem cum statuit mixta aut putredine naturaliter, aut combustione uiolenter corrumpi tetigisse omnes modos corruptionis mixtorum, contra illum Argenterium, qui cum aut Aristotelem non legerit, aut ipsum non intellexerit ipsum redarguere ausus est, quod non declarauerit quot modis mixta corrumpi possint: his enim duobus modis solum putredine scilicet, & combustione mixta corrumpi possunt, quos Aristoteles explicauit, dicens, Finis omnium mixtorum est putredo nisi aliquid uiolentia corrumpatur: est enim carnem & ossa comburere, & licet sint alij modi corruptionis præter naturam, quos Argenterius enumerat, ut gladio, suspendio, aut morbo in partibus similaribus & instrumentariis, conformatione, magnitudine, & numero hi, ecquis est obsecro qui hoc non uideat? non sunt modi corruptionis mixtorum ut mixta sunt: non enim cadauer corrumpitur gladio, uel suspendio, uel morbo, sed sunt modi corruptionis animalium de quibus cum non loquatur Aristoteles quarto Meteo. sed de mixtis ut mixta sunt, ideo modi illi corruptionis non fuerunt ab Aristotele enumerati. nunc uerò rationes in oppositum persoluamus, & ad primã nos dicimus, quòd licet putredo, & combustio in pulueres & terram terminentur, et ambæ ab externo principio fiant, putredo est naturalis quia cõpetit mixto ut mixtũ est, & fit secundum habilitatem ipsius: combustio uerò non ut dictũ.

est. *Ad secundam autem dicimus quòd Philosophus ibi loquitur de corruptione animatorum, asseritque quòd horum corruptio secundum naturam fit secundum naturalem calidi & humidi resolutionem absque aliqua uiolenta occurrente passione: sed, ut inquit, propter temporis longitudinem, & per fectionem, nam temporis longitudine arefactis in piscibus branchiis, in aliis uerò pulmone fit impotentia respirandi, ex qua tandē deficit calor cum humidò naturali, & hæc dicitur mors à senectute, & naturalis corruptio, quæ periodica est, & fatalis etiam 5. Phis. contex. 57. ab Aristotele nuncupatur. uiolenta uerò dicitur, quia non fit secundum naturalem calidi & humidi dissolutionem, sed ex aliqua occurrente passione ut in animalibus morbo, gladio, aut combustione, in stirpibus uerò extinctione, quæ quidem corruptio est accidentali animato, unde non dicitur corruptio uiolenta animati, quia absolutè fiat à principio externo, sed quia non fit secundum naturalem calidi, & humidi resolutionem, nec secundum habilitatem corporis animati, sed ab aliqua passione uim inferente: iam uerò putredo quæ mixtorum est, licet ab externo fiat principio, quia tamen fit secundum mixtì habilitatem & inclinationē proinde dicitur naturalis: combustio uerò quia non fit secundum mixti habilitatem proinde non est naturalis, sed præter naturam, & accidentalis mixto, & hæc satis.*

At qui putredo propriè dicitur in his quæ secundum partem corrumpuntur, cum à natura recedunt, quapropter cætera oĩa, uno excepto igne, putrescunt, nam terra, aqua, & aer, putrescunt, omnia enim hæc sunt materia igni.

VM superius statuisset Philosophus quòd simplici generationi putredo contrarium maximè cōmune est, atque finis naturalis interitus, putredinis uerò duo sint genera, & differentiæ, una quidem quæ est corruptio secundum partem, altera uerò secundum totum. in hac particula declarare intendit, quòd non omne putredinis genus simplici generationi aduersatur, & naturalis interitus finis est. sed ita tantum putredo quæ corruptio est secundum totum, illa uerò quæ corruptio est secundum partē & recessus à sua natura, neque simplici generationi opponitur, neque naturalis interitus finis est, dicit ergo, putredo propriè dicitur ĩ his etc. quasi dicere uoluerit superius dictum est, quòd simplici generationi opponitur putredo; atqui putredo propriè dicitur quæ secundum partem corrumpuntur, & à propria natura recedunt, sed hæc non opponitur simplici generationi: pu-

tredo autem inquit in tex.6.est corruptio caloris proprii & naturalis, hoc est, putredo autem quæ opponitur se simplici generationi, est corruptio caloris proprii & naturalis in unoquoque humido, & hic est uerus nexus, & Aristotelis institutum, ex quo loco nemo est qui non uideat quantum defecerit ille Argenterius, qui Aristotelem accusare ausus fuit, quod putredinis differentias non assignauit, cum tamen ex contex.5.& 6.satis euidenter appareat oculatissimum Aristotelem duo putredinis genera, uel differentias assignasse, unam quæ dicitur corruptio secundum partem, alteram uero secundum totum quæ proprie mixtorum perfectorum est: in hac autem dilucidanda particula tria à nobis peragenda sunt, primo quidem quid sit hæc putredo quæ dicitur corruptio secundum partem, & recessus à propria natura, & quomodo proprie dicatur putredo: secundo, quod hæc putredinis differentia, competit elementis excepto igne, & quomodo: tertio, ptopter quid noncompetit igni. quo ad primum fuit opinio illius Argenterii, quòd putredo quæ dicitur corruptio secundum partem, & recessus à propria natura nil aliud sit nisi segregatio, & dissolutio humidi à sicco: etenim cum generatio, inquit, fiat per unionem humidi cum sicco, putredo quæ ei opponitur fit per dissolutionē, & secretionem humidi a sicco: & quoniam humidum & siccum dicuntur esse materia compositorum, ea propter talis dissolutio humidi & sicci dicitur esse corruptio secundum partem, idest secundum materiam, diciturque recessus à propria natura, quia tunc natura, & materia separatur, ob quam separationem fit putredo, & corruptio, sed hæc profecto summa dementia est. quia secundum Aristote. in hoc contex. hæc putredinis differentia competit elementis, iam uerò putredo elementorum non fit per dissolutionem humidi à sicco, quoniam cum dissoluitur humidum à sicco fit puluis, & terra, modo cum putrescunt aer & aqua non remanet puluis, & terra ita que putredo hæc quæ dicitur corruptio secundum partem non fit per dissolutionem humidi à sicco, præterea tantum abest ut per dissolutionem humidi à sicco elementa putrescant, & recedant à sua natura, ut potius ad suam naturam maximè reuertantur, quod de terra ipsa facilè probatur, nam cum in terra ipsa dissoluitur, & disiungitur humidum à sicco remanet propria natura terræ, & cum miscetur terra cum aliena qualitate ut pote cum calido & humido, tunc degenerat, & à sua natura secedit, quia sua natura consistit in frigido & sicco, præterea decipitur uir iste, quia supponit hanc putredinis differentiā simplici generationi aduersari, quod tam falsum est, quam quod falsissimum, quia hæc putredo competit elementis, sed putredo quæ competit elemētis non opponitur generationi simplici inibi definitæ, quia sub ea definitione nō cōtinetur generatio elemētorū ut proprio cap. probatū fuit, ea propter q̄dā alii moderniores dixerunt quòd huiusmodi putredo nil aliud est nisi cor-

ruptio caloris naturalis in humido in parte rei:uerba.n.eorum sunt hæc,sed secundum partem dixit,quando pars quæpiam mixti aliqua ex causa corrumpitur,reliquis non statim corruptis partibus,& quod intantũ corrumpatur ea pars ut à natura discedat,quæ nil aliud est,quàm calidum ipsum natiuum in unoquoque humido,hæc isti.quæ sententia& Alexandri,& Olimpiodori extitisse uidetur,nam ea uerba exponens Olimpiod. quæ dicunt, [atqui putrescunt cum à propria natura recedunt]inquit,idest cum caliditas domestica,& familiaris seclusa fuerit à composito cæterum,& ista opinio ab Aristotele dissentit,quoniam huiusmodi putredo competit elementis,atqui putredo quæ competit elementis non est corruptio proprii & naturalis caloris, quia non in omnibus elementis reperitur proprius,& naturalis calor,ut in terra, & aqua:quarè huiusmodi putredo non dicitur recessus à propria natura, quia recedat à proprio,& naturali calore.prætereà ut dicebamus supra,elementa quæ hac putredinis differentia putrefiunt,tantum abest ut per recessum à calore putrefiant,& intereant,ut potius ad propriam naturam,& temperamentum accedant,ut patet de terra,& aqua,à quibus cum caliditas secluditur,ad puritatem,& temperiem suam accedunt.quinimmo cum aliena caliditate & humiditate commiscentur,tunc recedunt à propria natura, & consequenter putrefiunt.

Dilucidatio primi capitis.

N*OSTRA autem sententia ea est,quòd hæc putredinis differentia est corruptio secundum partem,declarans autem Philosophus quid per hoc intelligat,inquit,recessum à propria natura,ità ut idem sit corrumpi secundum partem,& recedere à propria natura,& hoc sit expositiuum illius,per recessum autem à propria natura non intelligitur dissolutio humidi à sicco,nec recessus proprii, & naturalis caloris,sed recessus à proprio temperamento quodcunque illud fuerit,siuè fuerit frigidum& siccum,ut terra,siuè frigidum & humidum,ut aquæ,siue calidum & humidum ut aeris: cum enim hæc à suo temperamento recedunt,secundum partem corrumpi dicuntur,nomine partis non intelligendo aut partem substantialem,aut quantitatiuam, sed(ut ità loquar) qualitatiuam,& tunc putrefieri dicuntur. talis autem putredo propriè ab Arist. dicitur,non quia uera,& propria putredo sit,ut temerè dicunt nonnulli,malè dictionem illam (propriè) intelligentes.quia uera& propria putredo mixtorum perfectorum passio est. & quæ contrarium est commune generationi mixtorum,quæ de hac putredinis differentia uerificari non possunt,sed accipitur (propriè) pro eo quod est peculiariter , undè nonnulli textus legunt,singulariter,ut sit sensus,atqui in his*

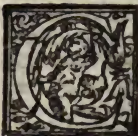
quæ corrumpuntur secundum partem, & recedunt à propria natura, & à proprio temperamento reperitur quidàm proprius, & peculiaris modus putredinis diuersus à modo putredinis eorum, quæ corrumpuntur secundum totum. qui quidem modus subintelligito neque generationi opponitur, neque est, passio mixti, ut mixtum de quo sermo habetur, nunc ad secundum & tertium caput accedamus.

Secundi, & tertii capitis dilucidatio.

COMPETIT *autem modus iste putredinis elementis, nam inquit quæ propter & cætera omnia elementa putrescunt excepto igne, quod sanè hunc in modum ab Arist. infertur, quæ secundum partem corrumpuntur, & à propria natura recedunt, talia putrescunt, sed elementa uno excepto igne secundum partem corrumpuntur, & à sua natura recedunt, quæ propter elementa omnia, igne excepto putrescunt. similiter & animalium humores ex quibus febres ortum habent hoc modo dicuntur putrescere, cum à propria natura, & temperamento recedunt. & quò magis atque magis à sua conditione, & temperamento declinant, eò magis putrescunt. ità ut quandoque ad suam temperiem & naturam uix reduci queant: unde in febribus pestilentibus ingens illa putredo nil aliud est nisi summus humorum recessus à proprio temperamento, qui interitus etiam dicitur secundum partem: huius autem putredinis ratio maximè diuersa est à ratione & modo illius putredinis, quæ mixtorum generationi opponitur, si quidem elementorum putredo fit per commixtionem alienæ caliditatis, & per commixtionem malorum uaporum: aer enim putrefit per commixtionem malorum uaporum. pariter, & aqua per commixtionem alienæ caliditatis, & humiditatis, & secretio, & dissolutio ab his est reditus eorum ad propriam naturam, atque temperiem, & hoc est quod Arist. inquit, in tex. aer enim, aqua, & terra putrescunt, quia sunt materia ignis, hoc est, quia commixtionem igneæ portionis, & alienæ caliditatis recipiunt, & patiuntur. putredo uerò quæ corruptio est secundum totum, & generationi mixtorum opponitur fit per dissolutionem humidi à sicco propter defectum caloris naturalis, sicuti generatio ei opposita fit p unionē, & mixtionē humidi cū sicco ex prædominio caloris. Ignis uerò, nūc ad tertiū deuenio, inter cætera elemēta nō putrescit, qa nec alienæ caliditatis, nec aliorū uaporū cōmixtionē admittit, & patitur, sed omnia dissipat, & cōsumit: nā sicut cætera elemēta ut īquit Philosophus, ideò putrescūt, quia sunt igneæ portionis materia, igitur per oppositum ignis non putrescit, quia non est materia aliorum, hoc est, quia aliorum commixtionem secum non admittit, & proindè à naturali constitutione, & tēperamento non rece-*

dit, sed dicitò, non solum ignis non putrescit inter elementa, sed etiam aer ex Aristotelis authoritate in lib. de lon. & bre. uita, ubi inquit, quòd ideò pinguia non putrescunt, quia aeris sunt, igitur non putrescit: respondetur quòd illa Aristotelis authoritas non dicit impossibilitatem, ità ut aer nullo modo putrescat, similiter & quæ pinguia sunt, sed dicit difficultatẽ, quia difficilius putrescit aer, quàm cætera duo elementa, ut terrã, & aqua: quia cum & ipse caloris particeps sit sicut & ignis, aliquo pacto resoluit alienos uapores, sed quoniam non ita potens est sicut ignis calor, non potest illos undequaque dissoluere, atque consumere, & proinde à putredine ut ignis omnino liberari, & uindicari non potest. iam ergo habes quid sit putredo quæ dicitur corruptio secundum partem, & quomodo propriè dicatur putredo, quòd competit elementis, igne excepto: & quomodo, & quare ignis nõ putrescit, quid autem sit putredo quæ generationi mixtorum opponitur, & quæ corruptio est secundum totum, his explicat uerbis.

Putredo autem est corruptio propriæ, & naturalis caliditatis in unoquoque humido ab aliena caliditate, hęc autem ambientis est.

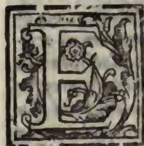

V M eã superius explicasset putredinis differentiam, quæ corruptio est secundum partẽ modo in hac contextus particula de ea agit putredine quæ naturalis interitus finis est, & quæ mixtorum generationi opponitur, de qua libro quarto Meteo. præcipua est intentio, dicitque, putredo autẽ est corruptio caloris &c. quasi dixerit, uisum est ꝙ putredo, quæ est corruptio secundum partem generationi minimè opponitur: putredo autem, quæ scilicet mixtorum generationi opponitur, est corruptio caloris proprii, & naturalis &c. cuius sanè putredinis definitio, & natura celebrata plurimum est, sed adeò perobscura, & concisis uerbis ab Arist. explicata ut Græci: & Com. eam potius subodorarint, q̃ exactè explicarint: alii autem posteriores Philosophi, & Medici ad hæc usque tempora licet de ea copiosè tractare uoluerint. adeò tamen confusè, & malè, ut errandi potius occasionem, & tenebras magis, q̃ lucẽ aliquã attulisse uideantur. ea propter decreuimus nos eandẽ causam agere, conabimurque (fauento Deo) ut eius natura aperiatur, & Aristotelis sententia conspicua reddatur, qua in re dilucidanda, quatuor à nobis peragenda sunt: primo quidem, qua uia huiusmodi definitio inuenta sit: secundo, definitio ipsa explicabitur, & dubitationes aduersus eam persoluentur: tertio, modus putredinis aperietur. postremo causæ à quibus dependet, considerabuntur, sed ut ad id redeamus ꝙ à prin

cipio propositum fuit; sciendũ, quòd hæc putredinis definitio duas habet principes partes, prima est, putredo est corruptio caloris proprij, & naturalis in unoquoque humido: secunda est, ab aliena caliditate quæ ambientis est, prima quidem pars inuenta est, atque deducta ex eo principio quòd ab Aristotele acceptũ fuit in contex. 3. illud autem est, simplici generationi opponitur putredo: iam uerò cum generatio mixtorum fiat ex prædominio caloris supra humidum, igitur putredo quæ ei opposita est, fit propter defectum caloris in humido, oppositæ enim mutationes oppositis modis fiunt: et sicut in generatione mixtorum & prædominio caloris fit terminatio, & humidi cum sicco, ita per oppositum in putredine propter defectũ caloris fit dissolutio humidi à sicco, & propterea quæ putrescunt primo fiunt humida, deinde sicca & arida, unde cum Philosophus in tex. 3. iecisset hoc principium, simplici generationi opponitur putredo, ex hoc inferebat naturam putredinis, dicens, fit autem corruptio, & putredo cum id quod terminatur, quod humidum est, dominatur, et superat. terminantem calorem propter ambiens, ex his enim facta erant, & terminatum fuit humidum sicco operantibus, & dominantibus actiuis: itaque ex hoc principio, atque ità per uiam à contrario inuenta, atque deducta fuit prima pars definitionis: secunda uerò pars inuenta, & deducta fuit per uiam signi, nam fieri à calore ambientis pluribus signis demonstratum fuit, quòrum primum fuit ex temporibus anni, quia per hiemem, frigidioraque tempora mixta minus putrescunt, quàm per æstatem, quia exiguus est per hiemem calor in continente aere, & aqua, quarè modicum, aut nihil pollet, æstate autem maior, & ex aliis sequentibus signis, & ex his hæc putredinis definitio deducta est. ex quo sequitur quòd definitio ista non est formalis, sed causalis, nam cum ex hoc principio deducta sit, [simplici generationi opponitur putredo] sicut uictoria, & dominium caloris supra humidum est definitio causalis, hoc est, generatio mixti fit propter dominium caloris, ita ista putredo est corruptio, caloris est definitio causalis, hoc est, putredo fit propter corruptionem, & defectũ caloris. cæterum animaduertant studiosi quod non est causalis eo modo quo dicunt quidam huius Academiæ Philosophi qui uolunt quòd sit causalis immediatè respectu termini, utpotè respectu interitus formæ substantialis mixti, si quidem non solum est causalis respectu termini, sed etiam respectu uiæ ad terminum: uia autem hæc est dissolutio humidi à sicco, quæ corruptionem substantiæ antecedit, & ad corruptionem & defectum proprij caloris immediatè sequitur. nam sicut in generatione cui opposita est putredo tria hæc per ordinem sese consequuntur dominium caloris supra humidum, & est dispositio agentis: ad dominium autem caloris sequitur terminatio. & unio humidi cum sicco, quæ est dispositio materiæ, ad hanc autem sequitur introductio formæ substantialis, ità in putredine, & naturali

mixtorum interitu generationi oppositio tria hæc reperiuntur, et seinuicem p ordinē consequuntur. primo quidem est corruptio, et defectus caloris proprii, & est opposita dispositio caloris agentis in generatione, ad defectum proprij caloris sequitur dissolutio passiuarum ut humidi à sicco, quæ est opposita dispositio materiæ, & passiuarum qualitatum in generatione: & proinde, notēt studiosi, quia hæc supponit corruptionem & caloris defectum. Aristoteles definiens putredinem non definiuit eam uel per dominium humidi, uel per dissolutionem humidi à sicco, sed per interitum caloris naturalis, ex quo sequitur dominium humidi aut dissolutio eius à sicco: ad hanc aūt sequitur corruptio substantiæ mixti, ita quòd sicut in generatione uictoria, & dominium caloris supra passiuas est definitio causalis non solum respectu termini. sed etiam respectu uiæ ad terminum, quæ uia, est terminatio passiuarum. ita in putredine corruptio caloris proprij non solum est causalis respectu termini, sed etiam respectu uiæ ad terminum, quia ad defectum caloris immediatè sequitur dissolutio passiuarum: & ex utraque definitione ut ex illa quæ est dispositio agentis, & defectus caloris, & ex illa quæ est dispositio passiuarum, & dissolutio humidi à sicco fit una totalis definitio causalis & propter quid respectu corruptionis substantiæ mixtæ, quæ est diffinitio dicens quid, & proinde sicuti generationis definitio tradita fuit ab Aristot. pro uia iuncta termino, pariter & putredinis definitio quæ ei opposita est. quibus sic explicatis, nunc secundum aggrediamur.

Putredinis definitio explicatur.

X quibus putredinis definitio deducatur, qualisuè sit, superiori capite declaratum fuit, nunc superest ut singulas definitionis particulas explicemus, quæ sanè opus habent, cū nō rectè hactenus fuerint explicatæ. et primo occurrit illa particula explicanda, putredo est corruptio caloris, quid per corruptionem caloris intelligatur: aut enim per corruptionem caloris intelligitur corruptio simpliciter, aut mutatio caloris ab esse naturali ad esse præter naturale. cui dubio respondentes, dicimus, quòd per corruptionem caloris non intelligitur corruptio simpliciter, nec ea mouemur ratione qua mouetur Bucaf. quia corruptio quæ ab esse ad non esse fit subito, hæc autem caloris corruptio non fit subito, sed in tempore, quia cum subiecto maioris stat oppositum prædicati: primæ enim qualitates elementorum in mutua eorum transmutatione simpliciter, & ab so'ute corrumpuntur, & tamen illarum qualitatum corruptio non fit subito, sed in tempore, sed mouemur ipsius Aristotelis testimonio sub finem

capitis

capitis de putredine, ubi ita scribit, In his quæ putrescunt animalia fiunt, propterea quòd segregata caliditas naturalis existens facit constare segregata. in quibus uerbis apertissimè indicat, quòd in putredine remaneat caliditas quæ congregat, & unit humidum quod dissoluitur cum sicco pro generatione illorum animalium, & licet sit præter naturalis respectu mixti quod putrefit, quia non potest amplius illud humidum terminare, & quasi manu tenere pro conseruatione mixti, est tamen naturalis, & potens respectu illius humidi quod dissoluitur, quod illorum animalium quæ oriuntur materia est. itaque corruptio caloris non est corruptio simpliciter: erit ergo mutatio caloris ab esse naturali, ad esse præter naturale, unde non male (meo iudicio) nonnulli textus ita legunt, Putredo est corruptio quædā caloris, hoc est non corruptio simpliciter caloris, sed mutatio ab esse naturali ad esse præter naturale. sed quoniam mutatio ista bif. fieri potest, uel quo ad intensionem, uel quo ad diminutionem, dubium est, an ista caloris mutatio sit quo ad intensionem, uel quo ad diminutionem. communis extat opinio quòd caloris corruptio sit mutatio ad maius, & quò ad intensionem, ut sit sensus, Putredo est corruptio caloris, hoc est intensio, & adaunctio caloris proprij. cuius ea sanè ratio esse potuit, quia corruptio hæc caloris, ut inquit Philosophus, fit à calore ambientis, sed calor non diminuitur à calore, sed potius intenditur, & augetur: quoniam simile non diminuitur à simili sed potius adaugetur: igitur corruptio caloris à calore ambientis non est diminutio, sed intensio, tametsi opinio ista communis sit, & quasi omnium, attamen falsa est, & ab Aristotele aliena, quod in primis ex eo probatur principio, ex quo pars ista deducta fuit. nam ut dictum fuit pars hæc ex eo principio deducta fuit, simplici generationi opponitur putredo, iam uerò generatio est uictoria, & dominium caloris humidum terminantis, igitur putredo generationi opposita est in potētia, & defectus caloris qui iam pridem humidum terminabat, quinimmò hoc apertissimè declarauit Aristo. in contex. 3. eodem innixus principio dicens. putredo fit humido dominante supra calorem propter ambiens. igitur corruptio caloris supponit dominium humidi, sed corruptio caloris quæ supponit dominium humidi non est intensio, & adauctio caloris supra humidum, sed diminutio, etenim si corruptio caloris ab ambiente calore esset intensio caloris proprij supra humidum, tunc putredo non fieret humido dominā te supra calorem, sed econtra, calore dominante, & supra humidū maximè adaucto, præterea id probatur ex uerbis Arist. qui ita scribit, exeunte. n. calore secum attrahit humidum naturale. quibus uerbis ostendit quòd corruptio caloris fiat per exitum, & euaporationem, atqui exitus, & euaporatio caloris proprii à centro ad circumferentiam, non est intensio, sed diminutio: igitur corruptio calo

ris proprij non est intensio caloris, sed diminutio: postremo probans Aristoteles putredinē, et corruptionē caloris proprij fieri à frigiditate interna, hoc utitur ratiocinio, putredo est corruptio caloris proprij, sed corruptio caloris est intensio frigidi, igitur putredo fit à frigido, uerba Aristotelis hæc sunt, in quibus stat discursus, quoniam indigentiam patitur calidi, indigens autem tali uirtute frigidum est. ambæ utique causæ erunt, & putredo communis passio est externæ caliditatis, & internæ frigiditatis, hæc Aristoteles. iam uerò si corruptio caloris proprij est intensio caloris, tunc illa propositio Aristotelis quæ dicit, corruptio caloris proprij est intensio frigidi, erit falsa, quia ad intensionem caloris sequitur remissio & diminutio frigidi, non autem intensio: & ità Aristotelis potius probaret oppositum, quàm propositum, quia si corruptio caloris à calore ambientis est intensio caloris, cum intensio caloris sit remissio frigidi, igitur internus calor mixti corrumperet frigidum, non autem frigidum corrumperet calidum, quod tamen Aristoteles probare instituit. Concludimus itaque contra communem opinionem quod corruptio caloris sit defectus, & diminutio, non autem intensio: sed quoniam hæc caloris corruptio fit, ut inqnit Philosophus, à caliditate externa, & à frigiditate interna, à calore autem externo non fiat nisi secundum quantitatem, quia cum fiat exeunte calore à centro ad circumferentiā per exitum, & egressum non corrumpatur secundum gradum: sed secundum quantitatem, ut si in mixto sit calor igneus quatuor unciarum si exeat unauncia, dicitur diminui secundum quantitatem. igitur huiusmodi corruptio & diminutio caloris à calore ambientis est secundum quantitatem: & quoniam fit etiam à frigiditate interna, calor autem à frigiditate secundum gradum corrumpatur, & diminuatur, igitur huiusmodi diminutio caloris est etiam secundum gradum: quare putredo est corruptio, hoc est diminutio, & defectus & secundum quantitatem, et secundum gradum. secundum quantitatem à calore ambientis, secundum gradum à frigiditate interna, quæ concurrit in genere causæ efficientis ut infra demonstrabimus: nec officit ratio in contrarium allata, nam cum diceba tur, calor à calore non diminuitur, sed augetur: respondetur, quòd calor per se augetur à calore, per accidens autem diminuitur per extractionem à centro ad circumferentiam, ut contingit per æstatem in animalibus, in quibus internus calor diminuitur à calore ambientis, quia extrahitur ab internis ad externas corporis partes, uel per cōsumptionem nutrimēti sicuti contingit in extinctione minoris flammæ à maiore flamma: dum enim maior candela accensa admouetur minori candelæ maior extinguit minorem, quia maior absumit ei pabulum, et nutrimentum quod præparatum est, ad cuius defectum deficit & calor: in putredine autem calor internus diminuitur ex accidenti à calore ambientis, quoniam ab eo extrahitur, & egreditur, quò sanè egredien-

te diminuitur, & intrinsecus imbecillior redditur, nomine autem caloris nō intelligitur substantia calida uaporosa ex sanguinis tenuiore parte genita, ut temerè censuit ille Buccaf. quia putredo est corruptio illius caloris qui in generatione humido dominatur, sed calor qui in generatione dominatur, humidumque terminat, est calor, qui est qualitas elementaris, quia generatio est opus actiuarum qualitatum quæ sunt causæ elementorum, ut inquit Philosophus in text. illo primo quarti Meteo. igitur putredo est corruptio caloris, qui qualitas est, non autem substantia illa calida ex tenui sanguinis parte genita.

Quid per proprium, naturalemque calorem. Philosophus intelligat.

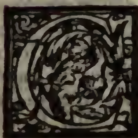

N horum uerborum expositione uarii sunt d cendi modi, sed ne minima quaque in re aliorum dicta perpendere uideamur, Conterranei mei Sebastiani Paparellæ expositionem solum in medium afferemus, qui tertio suo libro de calore præter naturali cap. 5. hæc uerba exponens, inquit, Aristotelem per calorem propriū intelligere propriam uniuscuiusque membri calidā cōplexionē in qualitatis prædicamento repositam, p naturalē uerò calorē formā substantialem mixti corporis uiuentis. sed cum supportatione expositio ista non est ad Aristotelē, quia ut nuper diximus aduersus Buccaf. in putredine calor ille naturalis corrumpitur, qui iam pridem in generatione humidum terminabat, sed ille qualitas est, igitur nomine caloris proprii, & naturalis qualitas intelligitur: prætereà esto quòd nomine caloris naturalis forma substantialis intelligeretur, non tamen accipi potest pro forma substantiali mixti uiuentis, ut inquit, quoniā putredo non est passio mixti uiuentis, sed mixti ut mixti ut mixtum est. non.n. uiuentia, sed quæ iam uita orbata fuerunt p putredinem intereunt. Nos itaque sententiam nostram afferamus, quæ ut conspicua fiat, illud ad memoriam reuocare oportet, quòd generatio est transmutatio passiuarum qualitatū à calore dominante. generant .n. calor, & frigus, dicebat Arist. cum dominantur, sed licet calor in generatione passiuis dominari debeat, non tamen sub æquali gradu in omnibus mixtis passiuis dominatur, sed sub alia, & alia proportione, & mensura: nam sub alia mensura dominatur in osse, & sub alia in carne, & ità de aliis, ut in auro, & argento: iam uerò quatenus calor dominatur passiuis qualitatibus, dicitur naturalis, ut est ipsiusmet Aristotelis sententia eo quarto Meteo. cap. de coctione in genere, ubi ità scribit: Humiditas enim est quæ terminatur

à naturali calore: quandiu autem in eo est ratio, & proportio supra humidum, naturalis est. ex quibus uerbis clarum est, quòd calor dicitur naturalis quatenus supra humidũ dominium habet, quòd à calore terminari debet: cum autem amplius humidum nec superat, nec terminare ualet, præter naturalis dicitur, quatenus uerò sub tali determinata mensura, & gradu dominatur passiuis in hoc, & illo mixto proprius dicitur huic, & illi mixto: in putredine uerò corrumpitur calor naturalis, & proprius: naturalis quidem, quia non amplius dominatur humido sicut in generatione, sed potius econtra humidum dominatur calori: proprius uerò quia non manet amplius sub ea mensura, quæ erit illi mixto proportionata. Sed dicitò, cur Aristote. in definitione putredinis præmittit proprium naturali, dicens, Putredo est corruptio caloris proprii, & naturalis, in definitione uerò coctionis præmittit naturalem proprio, dicens, Concoctio est perfectio à calore naturali, & proprio: scito, id maxima cum ratione, & non fortuito ab Aristotele factũ fuisse, quia in putredine prius corrumpitur calor, ut proprius: deinde ut naturalis, ideò præmisit proprium naturali. quòd autem in putredine prius corrumpatur ut proprius & commensuratus, ex eo patet, quia si sit mixtum aliquod, cuius calor proprius & proportionatus sit, ut quinque, si duo gradus, aut tres illius caloris corrumpantur, calor non est amplius illi proprius, & proportionatus, quia per casum erat, ut quinque, & cum corruptus fuerit secundum illos tres gradus non amplius dominatur passiuis, & tunc corruptus est, ut naturalis. & ità in putredine prius corrumpitur, ut proprius. deindè ut naturalis. ingeneratione autem & coctione opposito modo sese habet, quia prius est naturalis, deindè proprius, quia prius calor passiuis dominari debet, & postea fieri debet commensuratus, & proindè in definitione concoctionis proprio naturalis præmittitur: talis autẽ corruptio caloris proprii, & naturalis fit, inquit, in unoquoque humido siue sit aereum, siuè aqueum: nam sicut in generatione calor dominatur, & potens est ad terminandum unumquodque humidum, & aereum, & aqueũ, ità per oppositum in putredine fit diminutio, & impotentia caloris respectu uniuscuiusque humidi, ità ut amplius nec humidum aereum. nec aqueum terminare queat. Et quoniam declarandum erat à quo fiat hæc caloris naturalis corruptio, ideò subdit dicens, (ab aliena caliditate, hæc autem ambientis est.) qua in parte declarat primam putredinis efficientem causam, dico primam, quoniam ambientis caliditas non est totalis, & adæquata putredinis causa, quia ut inquit ipsemet, putredo est communis effectus externa caliditatis, & internæ frigiditatis, sed est præcipua, & origine prior, quã sit interna frigiditas: per hanc autem particulam distinguitur putredo à naturali animatorum interitu, quia putredo fit ab extrinseco, ut à calo

re ambientis. Adde, & per actionem internæ frigiditatis in calorem natu ralem, naturalis autem animatorum interitus, ut mors naturalis animaliū non fit ab extrinseco, neque fit per actionem contrariæ qualitatis in calorem naturalem, quicquid dixerit Auer. 3. Cæ. 31. sed solum fit per impotentiam refrigerandi calorem arefactis propter temporis longitudinem in piscibus branchiis & pulmone in aliis animalibus, in stirpibus uerò & plantis fit ariditas propter humidi resolutionem, ad cuius defectum dissoluitur, & marcescit calor, absque concursu agentis externi, aut actionis contrariæ qualitatis internæ, sicut contingit in putredine, sed quid per calorem ambientis intelligat considerandum est,

Quid per alienam caliditatem quae ambientis est, Philosophus intelligat.

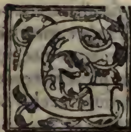

OMMVNITER Philosophi, & Medici arbitrati sunt per calorem ambientis non solum intelligere calorem aeris aut aquæ, sed calorem cuiuscumque rei ambientis corpus sicut sunt uapores, & fuligines, quæ à corporibus nostris eleuantur: quæ quidem cum non sint propriæ humoris quem ambiunt, sed tanquam res externæ, uim habent ambientis, atque externi calidi: sed hic est alius communis error, ad hæc usque tempora per manum traditus. quia Philosophus partem istam pluribus signis probans, quid per calorē ambientis intelligat seipsum exponit: & primo id probans ex temporibus anni, sic inquit, Mixta minus per hiemem quàm per æstatem putrescunt, quia per hiemem exiguus est calor in ambiente aere, & aqua: itaque per ambientis calorem solum intelligit calorem aeris, & aquæ, non autem fuligines, & calidos uapores in corpore clausos. quòd si per calorem non solum intelligeret calorem aeris, & aquæ, sed etiam fuligines, & calidos illos uapores, tunc Philosophus in assignando causam quarè mixta minus hieme, magis autem æstate putrescant, non assignasset causam communem & adæquatam, cùm præter calorem aeris, & aquæ concurrant etiam fuligines, & calidi uapores. quod utique confirmat secundum signum à concretis corporibus desumptum. in quo sic inquit, [& neque qđ congelatum, magis enim frigidum, quàm aer calidus, non igitur obtinet, mouens autem abtinet,] addit & tertium, dicens [neque feruens, aut calidum] minor enim quæ in aere caliditas, quàm quæ in re, & simili-

er in aliis signis, cum itaque Philosophus per calorem ambientis semper exponat calorem aeris, & aquæ, & ad isthæc duo putredinis causam referat, igitur per calorem ambientis solum intelligit calorem aeris, & aquæ, quæ ex accidenti calida est, non autem fuligines, & calidos illos uapores in corpore retentos, ut dicit communis opinio ad Aristotelis probationem non respiciens. præterea à fuliginibus, calidisque uaporibus non fit remissio, neque diminutio caloris naturalis neque secundum quantitatem, neque secundum gradum, sed potius intensio, & adauctio ut patet in febribus putridis, in quibus, ut inquit Galenus, igneus efficitur, & plus iusto augetur. sed corruptio caloris naturalis à calore ambientis, est diminutio, & mutatio ad minus: igitur hæc corruptio caloris naturalis à calore ambientis non fit à fuliginib., calidisque uaporibus, & per consequens sub caliditate ambientis neque fuligines, neque calidi uapores continentur. adde, quod corruptio caloris naturalis à fuliginib. eleuatis fit per prohibitam transpirationem, quia cum fuligines quæ in nostro sunt corpore perspiratum non hent: alterant calorem naturalem, & igneum reddunt, ut inde febres exoriantur, sed putredo ab Aristotele definita fit per exitum, & uaporationem caloris naturalis, ut supra dictum fuit, & infra magis patebit. igitur non fit à calidis illis uaporib., & per consequens, ut supra, sub aliena ambientis caliditate non continentur. illud bene uerum est, quod putredo illa quæ dicitur corruptio secundum partem, & recessus à propria natura quæ humorib. competit ex qua putridæ febres oriuntur, à calidis uaporib., & fuliginibus efficitur: sed hæc maximè diuersa est à putredine ab Aristo. definita, quia hæc est corruptio secundum totum, & opposita generationi mixtorum: illa uerò nequaquam. sed isti omnia confundunt. cæterum hac in parte ab Argenterio redarguitur Arist., quòd non declarauit naturam, & qualitatem huius alienæ caliditatis putrefacientis. Addimus nos quòd ex eo quoque redarguendus uidetur, quod non declarauit proportionem huius caloris putrefacientis sicut fecit in generatione, sed ab his Aristoteles facilè uindicari potest. & ad primam Argenterii nos dicimus, quòd utique declarauit qualitatem caloris putrefacientis, nam cum dixit, quæ putrescunt primo fiunt humida, deinde sicca, & arida, & quòd corruptio caloris naturalis fit per exitum & euaporationem, quis est tam mentis impos, qui non uideat Aristotelem uoluisse quòd caliditas putrefaciens sit caliditas humida, quæ aperit, & relaxat, & proinde reddit corpus aptum exhalationi caloris naturalis, & recessui eius ab humido: nec opus fuit ut declararet præter naturalem esse ut optat Argenterius, quia cum sit calorem naturalem corrumpens, & faciens recedere à suo naturali statu, quis dubitat quòd est præter naturam, & modum excedens. Soluitur & alia, quòd Aristoteles uirtute quadam huius alienæ caliditatis

proportionem declarauit, nam cùm sit corrumpens proportionem dominātis habere debet, non enim corrumpens est, nisi alteri dominetur uel dicito Aristotelem proportionem huius alienæ caliditatis declarasse in probatione illius particulæ, nam causam reddens quare minus per hiemem corpora putrescant, magis autem per æstatem, causa inquit, est, quia minor per hiemem calor est in ambiente, maior autem per æstatem, & similiter in aliis sequentibus signis, & hæc est putredinis definitio ab Arist. tradita, quæ tres causas continet, formam, cum dicit corruptio caloris, materiā in unoquoque humido, efficientem primam, ab aliena caliditate.

Quid putredo sit apud Galenum.

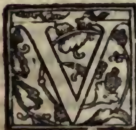
GALENVS 11. Methoo. cap. 8 hunc in modum putredinē definiuit, putredo est mutatio ad corruptelam totius substantiæ putrescentis ab externa caliditate: dixit corruptio totius substantiæ ad differentiam corruptionis secundum partem, et recessus à proprio temperamento quæ humoribus cōpetit, ex quibus putridæ exoriuntur: huiusmodi enim non est corruptio secundum totum cum ad propriam naturam redigi queant. dixit, [substantiæ putrescentis] ut censeo, ut ostenderet quòd putredo non est corruptio totius substantiæ ut uiuens est, sed mixti; quod est substātia putrescens, (ab aliena caliditate) ut ostenderet effectricem putredinis causam. Quæ sanè definitio, ab ea quæ ab Arist. tradita est, non distinguitur nisi pe res hoc, quia putredo à Galeno definita est putredo pro termino, quæ uerò ab Aristotele definita, est pro alteratione & pro uia iuncta termino, ex quibus fit una integra & perfecta putredinis comprehendens definitionem pro uia, & pro termino, & dicentē Quid, & propter Quid, quæ huiusmodi est, putredo est corruptio totius substantiæ putrescentis facta propter corruptionem caloris proprij, et naturalis in unoquoque humido ab aliena caliditate, hinc soluitur temeraria Argenterij in Aristotelem acusatio, quòd dixerit putredinem caloris corruptionem esse, cum tamen non caloris, sed substantiæ corruptio sit. soluitur inquam, quia Aristoteles non definiuit putredinem pro termino, ut fecit Galenus, sed pro uia iuncta termino, atque praua alteratione, & proinde dixit esse corruptionem caloris, quæ est definitio causalis, & propter quid respectu definitionis traditæ à Galeno: non enim adeò stupidus fuit Aristoteles quin nouerit, quòd putredo est substantiæ mixtæ corruptio, sed quia uidebat substantiæ corruptionem supponere, & dependere ex dissolutione passiuarum, hanc autem dependere ex caloris naturalis terminantis interitu, ea propter per caloris interitum defi-

nitionem totam, si putredinis definitio uera esset. sequeretur quòd putredo nō distingueretur à combustione aduersus Aristotelem ipsum. deducitur consequentia, quia combustio etiam est corruptio caloris proprij, & naturalis in unoquoq; humido ab aliena caliditate: igitur eadem erit combustionis, & putredinis definitio, sed quæ definitione conueniunt eadem sunt: igitur combustio & putredo unum & idem erunt; hæc sunt quæ putredinis euertere & demoliri uidentur. Cæterum isthæc quæ aduersus Aristotelem afferuntur nullo quidem negocio à nobis persolui possunt. & prima illa ratio Argenterij leui profectò homine digna est: non enim est idem calor qui corrumpit, & qui corrumpitur: qui enim corrumpit externus est, atque ambientis: qui uerò corrumpitur internus est. proprius, & naturalis. et quod nam absurdum est obsecro si ab externo internus, si ab immoderato moderatus corrumpatur? solum ergo concludit argumentum quòd cum putredo sit à calore ambientis non est eiusdem corruptio, sed alterius, utpotè interni, & naturalis. Ad secundam autem dicimus, quòd putrefieri, & corrumpi utique passionem significant. & cum dicebatur calorem esse qualitatem actiuam, & non passiuam. respondetur, quòd ista propositio non est ità ad uiuum resecanda, ut intelligatur, quod caliditas ità agat ut nullo modo patiatur, quia caliditas in frididitatem agens in agendo repatitur, & aliquando à frigiditate corrumpitur: si enim esset, scribit Aristoteles primò de Generatio. 55. caliditas abiuncta à materia, ageret, & nihil pateretur, sed cum materiæ concreta sit, quæ radix est, & causa passionis, ut in eodem loco scribit, dicens, materia secundum quòd materia passiuum est, patitur, & corrumpitur, sed propositio illa ità ab Aristotele intelligitur, quòd caliditas unà cum frigiditate agens est, & non patiens. quò ad secundarias operationes, utpotè quo ad terminare, & copulare, nam hæ terminant, & non terminantur, sicut contrà siccitas, & humiditas patientes sunt & non agentes: quia terminantur, & non terminant: & hæc est germana Aristotelis sententia circa propositionem illam, quam non intellexit Argenterius, nec Remigius Aristotelem defendens. tertia autem dubitatio tanti momenti fuit ut Zimara in eam uenerit dementiam, ut dixerit, mixta adæquatum principium actiuum suæ naturalis corruptionis intrinsecus habere, seclusa quauis actione agentis exterioris, non animaduertens Aristotelis uerba dicentis, putredinem & naturalem mixtorum interitum fieri ab aliena caliditate, quæ ambientis est. nobis autem nullum facessit negocium, & licet aliàs soluta fuerit, soluitur breuiter & nunc. & cum dicebatur, si putredo fieret ab aliena caliditate, igitur mixtum positum in uacuo non corrumperetur, sed esset æternum. conceditur argumentum: ad falsitatem autem consequentis, respondetur, quòd aliqua propositio potest

esse uera per se, quæ falsa est per accidens ex aliqua hypotesi, nam propositiō ista, corruptibile non potest esse æternum est uera per se, potest tamen reddi falsa per accidens ex hac data hypotesi, nam admisso uacuo in rerum natura mixtum erit æternum: aliqua enim conditionalis potest esse uera, cuius antecedens, & consequens sunt impossibilia: impossibile enim est uacuum esse, fieri nequit corruptibile æternum esse, de Arist. sn̄ia, illa tamen data hypotesi corruptibile æternū erit, quia ex impossibili sequitur quodlibet. Ad quartā aūt dicimus, quòd mixtum constat ex contrariis, & pugnantibus qualitatibus, minimè tamen corrumpi potest per actionem contrariæ qualitatis ut internæ frigiditatis in internam caliditatem absq; præcedente ambientis caliditate: et ratio est ista, quia interna frigiditas propriā et naturalē mixti caliditatē corrumpere minimè potest nisi ei dominetur: sed interna frigiditas internæ mixti caliditati dominari minimè potest, nisi ab ambientis caliditate prius fuerit diminuta, qua ita diminuta, interna frigiditas adaugetur, & supra caliditatem oppositionem acquirit. atque ita eam corrumpit, quam obrem mixta per actionem internæ frigiditatis in internam caliditatem corrumpi minimè possunt, absquæ præuia ambientis caliditate. quòd sanè declarauit Aristoteles his uerbis, dicens, quoniam indigentiam patitur calidi, indigens autem tali uirtute frigidum est. ambæ erunt putredinis causæ externa caliditas, & interna frigiditas, quorum uerborum is sensus est. quoniam putredo est indigentia, & inopia calidi, inopia uerò calidi est intensio frigiditatis, igitur putredo fit ab interna frigiditate: ecce quòd interna frigiditas supponit inopiam, & indigentiam caloris naturalis factam à calore ambientis. & consequenter non potest esse causa corruptionis naturalis mixti absque ambientis caliditate. Ad argumentum autem de nucibus & castaneis quicquid alii comminiscantur. nos ità respondemus, quòd licet in his internæ partes putrefactæ sint, externæ uerò integræ, & illæsæ, illa tamen putredo facta est ab externa caliditate. & pro intelligentia aduertendum, quòd nucum, & castanearum, & id genus consimilium, extimæ partes non sunt uniformes in raritate, & densitate, sed quædam sunt rariores, quædam uerò densiores, & compactæ magis, tunc dicimus quòd caliditas ambientis extimas partes calefacit, & calefaciendo partem rariorem reserat, atque aperit, qua ita reserata calorem internum euocat, & extrahit, ad cuius extractionem secum quoque extrahitur, & egreditur humidum, quo exeunte intrinsecus remanet puluis per recessum humidi à sicco, & proinde in his fructibus, quæ putrescunt, nos orificium quoddam spectamus, per quod naturalis calor unà cum humido euaporat. cæteræ corticis extimæ partes quia sunt compactæ magis, nec rarefactioni, & dissolutioni ità perhabiles integræ manent et illæsæ, quæ postea temporis interuallo putrescunt, et in pul

neres reuertuntur. Vltima similiter dubitatio parum nos perturbat, licet semper difficilis uisa fuerit. & cum dicebatur, si putredinis definitio esset uera, tunc putredo non distingueretur à combustione. negatur consequentia, ad probationem, eadem putredinis & combustionis definitio est, id est falsum, quin immo inter se maximè discriminantur. primò quidem quia putredo fit deficiente, & diminuto calore interno à calore ambientis: combustio uerò fit adaucto & intenso à calore ignis. secundo putredo non fit per conuersionem in naturam agentis exterioris: combustio uerò fit per conuersionem in naturam ignis comburentis. tertio, putredo fit à calido humido, combustio uerò fit à calido sicco: tandem putredo fit non solum à caliditate externa, sed etiam à frigiditate interna: combustio uerò nequaquam, sed solum à caliditate externa: iam ergo uides quàm maxima sit inter utranque differentia, quibus omnibus difficultatibus sic solutis, accusationibusque reiectis, nunc modum putredinis explicemus, quòd fuit aliud in ordine propositum.

De modo putredinis.

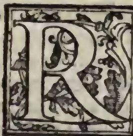

T quē proposuimus ordinem teneamus, explicata putredinis definitione, dubiisque solutis, nunc superest ut putredinis modum explicemus, qua in re non conuenit apud omnes. Albertus Mag. & plurimi alii qui postea ipsum secuti sunt, huius extitere sententiæ, quòd putredo fiat per intensionem caloris naturalis supra humidum, qui adauctus, & intensior factus à calore ambientis, agit in humidum, ipsumque dissoluit, ad cuius dissolutionem, quod caloris naturalis pabulum & alimentum est, calor & ipse dissoluitur, quo dissoluto & consumpto fit putredo, & naturalis mixtorum corruptio, ita ut secundum istos in putredine isti motus concurrant, & talis sit ordo. primo quidem externus calor qui mixtum corpus ambit suam uim exercens calefacit, & calefaciendo rarefacit, & relaxat, qua relaxatione partium facta intus penetrat, & penetrando internum calorem adauget & intendit, quo intenso & ultra modum adaucto agit in humidum, ipsumque absumit, ita ut nihil supersit alimenti idonei & præparati ad calorē nutriēdū, quo absūpto deficit naturalis calor & euanescit & inde sequitur mixti corruptio. Addidere autē Buccaf. & Argēterius ꝙ intensio caloris naturalis fit etiam p concentrationē & prohibitā transpirationem caloris naturalis ratione externæ frigiditatis, qua mixtū ambiēs calorē naturalē intrinsecus fugat, atque propellit & mixti corporis meatus dēsās, & obstruēs caloris naturalis & fuliginosorū uaporum pro

hibet perſpiratum, ex quo fit ut calor naturalis alteretur, & plus iuſto augeatur, quo ita adaucto in humidum agit. Sed horum ſententia eſt Ariſtoteli omnino contraria, & primo fiet communis incurſio aduerſus oẽs, mox ſeorſum aduerſus Buccaf. & Argenterium. primò quidem iſtorum omnium opinio falſa eſt, quo ad id quòd putredo fiat calore naturali adaucto, ut ſupra humidũ dominante. quinimmo putredo fit oppoſito modo nempè humido ſupra calorem naturalẽ dominante, ut patet ex contex. illo. 4. in quo Philoſophus hæc habet, Fit autem putredo quæ generationi appoſita eſt, cum id quod terminatur quod humidum eſt, dominatur ſupra calorem terminantẽ propter ambiens. quod etiam luce clarius oſtendunt, uerba illa in contex. 6. ubi ſic inquit: exeunte enim calore proprio ſecum attrahit humidũ naturale, ad quem locum nos ſæpè recurrimus, quoniam is eſt qui horum dementiam oſtendit, & patefacit. cum itaque corruptio caloris naturalis à calore ambientis fiat per exitum & egreſſum illius. cum autem egreditur calor naturalis non augeatur, ſed diminuatur: igitur putredo non fit per intenſionẽ, ſed diminutionẽ caloris à calore ambientis. ex quibus Ariſtotelis uerbis illud quoque apertè falſum eſſe oſtenditur humidum diſſolui per actionem caloris naturalis adaucti: pariterque calorem naturalem diſsolui, atque diminui ad diſſolutionem humidi. ſiquidem Philoſophus inquit humidum diſſolui non per actionem caloris naturalis, ſed per exitum, & euaporationem ipſius caloris, ita ut talis humidi diſſolutio non habeat cauſam poſitiuam, ſed priuatiuam ſolum, quæ eſt receſſus caloris naturalis ab humido, ex eiſdem etiam uerbis quis eſt tam mentis impos qui non uideat Ariſtotelem non uelle calorem diſſolui ad diſſolutionem humidi, ſed potius contra humidum diſſolui ad diſſolutionem caloris naturalis, atque caloris naturalis diſſolutionem non ſupponere diminutionem, ſed potius humidi dominium: Buccaf. autem & Argenterius ab Ariſt. omnino diſſentiunt. quia cum putredo, & corruptio naturalis corruptio fiat, ut dictum eſt, exeunte calore: igitur non fit ꝑ concentrationẽ, & prohibitam tranſpirationem caloris: pugnant .n. iſta putredinem fieri per concentrationem caloris naturalis. & fieri per exitum, & euaporationem caloris, ut dicit Ariſt. ex quo ſequitur non fieri à frigiditate externa, quia hæc impedit & arcet euaporationem & exitum caloris. cum condenſet, & obſtruat: in cuius confirmationem accedit Ariſtotelis authoritas in contex. 6. ubi ſic inquit, putredo eſt communis effectus externæ caliditatis, & internæ frigiditatis, quæ ſequitur inopiam & indigentiam caloris naturalis. ſed iſti putredinis differentias confundunt, ut illam quæ eſt corruptio ſecundum partem cum illa quæ mixtorum generationi opponitur, & quæ naturalis interitus finis eſt: illa .n. fieri poteſt per prohibitam tranſpirationem ab externa frigiditate ut con-

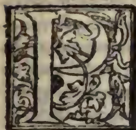
tingit in febribus putridis,hæc uerò per exitum & euaporationem caloris naturalis. Ex altera parte dixerunt alii putredinem fieri per actionem caloris ambientis in humidum : ille .n. in humidum agens ipsum attenuat, & rarefacit,quo attenuato egreditur,& euaporat.ad cuius euaporationem secum quoque euaporat,& dissoluitur naturalis calor,ad cuius dissolutionem sequitur corruptio mixti. Cæterum & ista opinio falsa est. siquidem calor ambientis non est proximum & immediatum dissoluens, & corrumpens humidum,sed est immediatum dissoluens calorem naturalem : putredo.n., inquit,est corruptio caloris naturalis à calore ambientis.præterea humidum non dissoluitur neque euaporat per actionem caloris ambientis, sed per exitum, & recessum caloris naturalis. In eo pariter errore uersantur isti,quòd calor naturalis dissoluatur, & deficiat ad defectum humidi, qua in re studiosos iuuenes commonefacimus,ut posthac communem hunc errorem aufugiant , quem etiam his temporibus publicè edoceri animaduertimus non sine maxima admiratione,quòd uidelicet in putredine calor naturalis deficiat ad defectum humidi . cuius communis erroris causa ea fuit,quia arbitrati sunt calorem naturalem bif.tantum diminui atque dissolui posse. uno modo à contrario:alio modo ob defectum humidi,& alimenti: quam sententiam approbauit etiam ille Remigius in apologia Aristotelis aduersus Argenterium,quod tamẽ ab Aristotele apertissimè dissentit,quia calor naturalis non solum diminuitur à contrario,& ob defectum humidi, sed etiam à calore ambientis per exitum & euaporationem ipsius,ut in putredine,sicut patet ex uerbis Aristotelis superius citatis . Nec officit si quis in contrarium Aristotelis authoritatem adducat in libro de resp.morte & uita,ubi inquit calorem bif.deficere,& corrumpi posse.uno modo à cõtrario,alio modo ob humidi defectum,quia Aristoteles intelligit in corruptione animatorum,de qua ibi sermonem habet : in hac enim illis duobus tantum modis calor naturalis deficit,& corrumpitur. uel dicas alio modo,quòd intelligit de corruptione,& diminutione caloris naturalis secundum gradum,sed secũdum gradum & quantitatem si solum illis duobus modis deficit,& diminuitur, sed per exitum etiam & euaporationem ut in putredine,& naturali mixtorum interitu contingit.

De modo putredinis opinio propria.

EIECTIS aliorum opinionibus, nunc uerum, & Aristoteli consentaneum putredinis modum explicemus, dicimusque putredinem hunc in modum effici: primo .n. ambientis calor calefaciendo corpus mixtum aperit, & relaxat: relaxatione facta internus egreditur, & foras trabitur, atque ita diminuitur: calore autem egrediente secum quoque trabit, & allicit humidum naturale: cum autem per exitum calor naturalis diminuitur interna frigiditas incipit augeri & supra calorem dominari, qua dominante in calorem naturalem agit, ipsumque usque adeò remittit, quòd non potest amplius retinere humidum cum sicco, unde humidum quasi sui iuris factum diffluit, & à sicco disiungitur. ad hanc autem humidi secretionem, passiuarumque dissolutionem sequitur corruptio mixti, & solum manet puluis, & terra, & hic est uerus putredinis modus, his uerbis ab Aristotele assignatus [exeunte enim calore proprio secum trahit humidum naturale] undè in putredine multæ mutationes concurrunt, uidelicet calefactio, raritas, & relaxatio partium, egressus, & diminutio caloris naturalis, actio internæ frigiditatis in calorem naturalem, euaporatio humidi, atque ità dissolutio passiuarum tandem interitus ipsius substantiæ: & licet ad putredinem multæ mutationes concurrant, attamen una tantum mutatio est, quia ultimus terminus ad quem terminatur, unus tantum est, à quo mutatio specificatur: hinc patet quàm temerè, & impudenter ille Argenterius Aristotelem accusarit, quòd putredinis modum non explicarit, cum tamen id præstitisse tam clarum sit, quàm quod clarissimum, saltem dicet in hoc accusandus erit, quòd non omnem putredinis modum explicarit, quia datur alius modus putredinis, qui fit per prohibitam transpirationem, quem ipse non declarauit. concedimus ultrò non omnem putredinis modum explicasse, quia cum non omnes putredinis differentias perpendat, suoque subiiciat negocio, sed eam dumtaxat, quæ mixtorum generationi opponitur, quæ ad Philosophum attinet, illius naturam, modum & causas explicauit: illa uerò putredinis differentia, quæ per prohibitam transpirationem efficitur, ex qua febres putridæ exoriuntur. quæ humorum corruptio dicitur secundum partem, & recessus à propria natura, non attinet ad Philosophum, sed ad Medicum, & proinde illius putredinis modum, & causas ad medicum demandauit, & hæc de putredinis modo dicta sint, nunc eius causas perpendamus.

Putredo est communis passio externæ caliditatis, & internæ frigiditatis.

ORRO his uerbis duas putredinis effectrices causas Aristotelem statuere externam caliditatem unam, internam frigiditatem alteram hactenus, in confesso fuit, neque in re hac immorãdum esset, nisi doctissimi quidam uiri de nouo insurrexissent, qui contrariũ affirmare ausi sunt, dixeruntque internam frigiditatem putredinem non ut effectricem causam ingredi, sed ut subiectum, eo fundamento persuasi, quia effectrix causa non est posterior re cuius est causa, interna frigiditas est putredine posterior: igitur putredinis causa effectrix esse non potest. probatur minor ex uia & methodo qua usus est Aristoteles ad probandum internam frigiditatem putredinis causam esse, quæ huiusmodi est. Putredo est defectus, & corruptio caloris naturalis, sed ad defectum caloris sequitur interna frigiditas, igitur putredo est passio, & effectus internæ frigiditatis. quarè interna frigiditas caloris defectum, & putredinem consequitur, igitur effectrix putredinis causa esse nequit. alioquin effectrix causa suo esset posterior effectu. Sed horũm opinio falsa est, quia cum Philosophus in contex. 1. quarti Meteo. illam hypotesim accepisset, quòd primarum qualitatum duæ sunt agentes ut caliditas, et frigiditas: duæ uerò patientes ut siccitas & humiditas, in contex. 2. de operibus agentium qualitatum agere proposuit, isthac autem opera dinumerans, inquit, ut simplex generatio, & naturalis corruptio ei opposita, tunc ità arguitur, Aristoteles proposuit agere de generatione simplici, & de putredine ei opposita ut sunt effectus & opera caliditatis, et frigiditatis, ut sunt qualitates actiuæ, igitur caliditas & frigiditas in simplici generatione & putredine concurrunt ut actiuæ, igitur interna frigiditas in putredine cõcurrit, ut qualitas agens, non autem ut passiua est, atque ut materia: & profectò asserere quod interna frigiditas in putredine concurrit ut materia, est dicere, quòd frigiditas sit qualitas passiua, non autem actiua, quod est conuellere Aristotelis sententiam: præterea putredo non solum esset communis affectio externæ caliditatis, & internæ frigiditatis, sed etiam internæ siccitatis, aduersus Aristotelem, qui illarum duarum qualitatum tantum putredinem communem affectionem esse asseruit. probatur consequentia, quia non solum interna frigiditas concurrit ut subiectum, sed etiam siccitas, & magis quia qualitas passiua est. & in his operibus ut materia, & subiectum concurrit, ut testatur in contex. 2. eiusdem quarti, quòd si internam frigiditatem solum, ut subiectum assignasset, tunc maximè culpandus esset, quia siccitatem reli-

quiſſet, quæ ita in putredine derelinquitur, ſicut interna frigiditas. ea propter dicendum eſt, quod externa caliditas, & interna frigiditas cum actiuæ ſint qualitates in putredine concurrunt in genere cauſæ efficientis, non autem una, ut agens, & altera ut patiens: & materia, ut dicunt quomodo autem interna frigiditas id efficiat ex ſuperioribus patere poteſt, Ad rationem aūt cū dicebatur, interna frigiditas ſequitur putredinem, & corruptionē caloris naturalis. reſpondetur, quòd interna frigiditas non ſequitur omnimodam corruptionē, & diminutionem caloris, ſed inchoatam, & incompletam factam à calore ambientis: ipſa uerò putredinem complet, & diminutionē caloris uſque ad eum gradum deducit, quo humidum cum ſicco amplius terminare non poteſt. ratio autem ſupponit internam frigiditatem ſequi completam putredinē, & diminutionem caloris naturalis, quòd falſum eſt.

An externa caliditas, & interna frigiditas eodem modo effectrices cauſæ ſint.

VNC illud conſiderandum eſt an externa caliditas, et interna frigiditas eodem modo effectrices cauſæ ſint, cui dubio moderniores quidam reſpondentes, dicunt, quòd non eodem modo effectrices cauſæ ſunt, ſed externa caliditas eſt cauſa per ſe, interna uerò frigiditas eſt cauſa per accidens: ſed iſta opinio quò ad utrumque falſa eſt, et à ueritate aliena: quo ad primum quidem, quia ſimile non corrumpitur, neque diſſoluitur per ſe à ſimili, ſed per accidens, ut eſt Ariſtotelis ſententia in libro de reſp. calor naturalis eſt ſimilis calori ambientis, igitur ab eo non corrumpitur, neque diſſoluitur per ſe, ſed per accidens. quò ad ſecundum uerò quia contrariū per ſe agit in contrarium, & non per accidens. ergo illud per ſe corrumpit, non autem per accidens. interna frigiditas eſt contraria calori naturali, ergo in illum per ſe agit, & per conſequens illum per ſe corrumpit, & non per accidens: neſcio enim apud quem authorem legerint doctisſimi iſti uiri, quòd ſimile per ſe corrumpit ſimile, & contrariū per accidens agit, & corrumpit contrarium. ſed fortaſsè dicent ipſi, quòd rationes iſtæ ſupponunt quòd corruptio caloris naturalis ſit defectus, & diminutio ipſius quod minimè uerum eſt, quia eſt intenſio, & adauctio caloris: iam uerò intenſio caloris per ſe fit à ſimili, & per accidens à contrario. ſed iſta quoque ſententia falſa eſt, ut patet ex ſuperius dictis, quibus probatum eſt, quòd corruptio caloris non eſt intenſio, ſed defectus, atque caloris remisſio: prætereà dato etiam quòd corruptio caloris ſit intenſio caloris, ſaluari non poteſt, quomodo fiat ab interna frigiditate per accidens. nam licèt ab externa frigiditate calorem in-

trinsecus propellente caloris intensio per accidens fieri queat, ab interna tamen frigiditate nequaquam, quia interna frigiditas non intrò, sed potius extra calorem naturalem propellit, & propterea potius ipsum diminuit, quàm intendat.

Dilucidatio.

DICAMUS ergo nos, quòd externa caliditas, & interna frigiditas putredinis effectrices causæ sunt, diuersa quidem ratione, & modo, ac dixerint ipsi: externa enim caliditas est causa putredinis, & defectus caloris per accidens, prout ipsum egredi, & euaporare facit: interna uerò frigiditas per se, prout in ipsum agit, & secundum gradum corrumpit. præterea externa caliditas est causa origine prior, & præcipua magis: interna uerò frigiditas est causa secundaria, & posterior, quia supponit diminutionem, & defectum caloris naturalis à calore ambientis, ut scribit Philosophus his uerbis, Putredo est corruptio, & indigentia caloris, ad indigentiam autem caloris sequitur intensio frigiditatis: ergo putredo est effectus frigiditatis, ecce quod uult internam frigiditatem supponere defectum caloris naturalis ab externa caliditate, ex quo patet in maximo errore uersari illos, qui asserunt primum efficiens, esse qualitatum contrarietatem: externam autem ambientis caliditatem secundariam, & quasi actioni contrariæ qualitatis suffragantem causam esse, cum tamen ex Aristo. uerbis res econtra sese habeat. Neque inconueniens aut absurdum est, ut idem effectus à contrariis causis proueniat secundum diuersam rationem & modum. sed quispiam quæret hoc in loco, cur putredo non fit à frigiditate externa sicut à frigiditate interna, cum externa ita sit contraria calori naturali, ipsumq; remittere queat, sicut & interna. respondetur, quòd causa ea est, quia putredo fit per egressum, & euaporationem caloris naturalis unà cum humido: iam uerò externa frigiditas tantum abest ut faciat ad euaporationem caloris naturalis, & humidi, ut potius calorem naturalem intro compellat. & ad unionem partium faciat, & proinde putredinem potius impediat, quàm efficiat, & propterea dicebat Philosophus mixta temporibus, locisque frigidioribus minus putrescere propter ambientis frigiditatem quæ corpora densat, & ità caloris naturalis euaporationem prohibet, & arcet. interna uerò frigiditas calorem potius extra propellit, illud bene uerum est, quòd humorum putredo ex qua putridæ febres oriuntur, quæ fit per intensionem caloris naturalis ab externa frigiditate fieri potest. sed de hac non loquitur Aristoteles

& hæc de putredine dicta sint, in qua pertractanda adeò solers, & diligens fuit Aristoteles, licet concisis uerbis eam explicarit, ut nihil quidem præterierit quod ad eius naturam, modum, & causas attineret, quicquid aduersus eum ignari quidam affirmare ausi sint.

Dilucidatio rationum Aristotelis primo de partibus animalium capite primo: & primo de qua Anima sit dubitatio ibi ab Aristotele mota.

ECREVERAT Aristoteles post rudem illam, & confusam animalium doctrinam, quæ in libris de historia tradita fuit, perfectè ac distinctè ipsorum naturam, ac substantiam cōtemplari: uerum quia ipsorum substantia ex duabus partibus nimirum ex materia & forma constituitur, de duabus hisce naturis se uerba facturum necessariū diiudicauit, & magis de forma, cum ad rei notitia magis facere uideatur, & naturali Philosopho sit magis cōueniens, cū ipsa naturæ nomine dignior q̃ ipsa materia habeatur. quoniam uerò animalium forma anima est, cum recedente à corpore anima, animal esse desinat, neque membrum ullum nisi ratione suæ figuræ idem relinquatur, ea propter de anima disputare proposuit: cum autem naturali ob perfectam animalium doctrinam animæ cognitionē necessariam esse ostendisset, dubitauit Arist. utrum ad naturalem Philosophum pertineat de omni anima disputare, aut de quadam, quæ sanè dubitatio prius quàm Aristotelis rationes perpendamus à nobis diligenter consideranda est. An scilicet hæc dubitatio ab Arist. mota sit de anima ipsorum animalium tantum, hoc est, an ad naturalē attineat differere de omni animalium anima, aut de quadam: aut dubitatio sit de anima simpliciter, & in uniuersum ex hoc enim manifestum fiet quid nomine intellectus, qui pro subiecto in rationib. istis accipitur, intelligere debeamus. arbitrati sunt qui Alexandri doctrinā insequuntur Aristotelis dubitationem non esse de aīa animalium tantū, quoniā de hac non dubitauit an in uniuersum à naturali considerari debeat, sed dubitationem esse de anima simpliciter, an scilicet quemadmodum naturalis eā animam contemplatur quæ animalium est. ità etiam de animabus illis separatis disputare queat, ac proinde uolunt intellectum quem paulo post Philosophus à naturali consideratione seiungit, nō capi pro intellectu humano, sed pro substantiis separatis, uel ut posteriores dicunt pro intellectu in cōmuni ad intellectum humanum, & ad substātias separatas. quorum sententia ab Arist. omnino dissentit, quod ex eo probatur.

na Philosophus dubitationē mouens, sic inquit, Sed quæret quispiam animaduertens ad id quod modo dixi, utrum naturalis intersit de omni anima disputare, aut de quadam: mouet igitur Arist. dubitationem propter id quod proximè, dixit, proximè autem dixerat, ac posuerat istam disiunctiuam, anima aut omnis, aut quædam nempè qua tale animal est à naturali considerari debet: iam uerò hæc disiunctiua est de anima animalium tantum, non de anima simpliciter. igitur proposita ab Arist. dubitatio est de anima animalium tantum, non de anima simpliciter. etenim cum Philosophus ex declaratis collegisset conclusionem istam, si hæc ità se habent naturæ studiosi sanè interest de anima differere, & scire aut omni, aut si non de omni. tamen de ea ipsa qua tale animal est, quærere inquit quispiam posset hanc disiunctiuam animaduertens utrum naturalis de omni anima agere debeat, aut de quadam: itaque dubitatio ista orta est ex illa disiunctiua superius posita, cum autem illa duntaxat sit de anima animalium, igitur & proposita quæstio de hac duntaxat anima erit, quòd autem illa disiunctiua sit de anima animalium tantum, ex Aristotelis processu facilè ostendi potest. proposuerat, ut dixi, Aristoteles exactè naturam ac substantiam animalium contemplari, sed quoniā duæ sunt principales partes ex quibus animalium substantia constituitur, materia scilicet, & forma, iccirco materiæ & formæ notitiam naturali necessariam esse diiudicauit. cum autem animalium forma anima sit, ideò conclusit, animam quæ animalium forma est, à naturali Philosopho cognoscēdam esse, aut omnem, aut aliquam nempè qua tale animal est. ità quòd Aristotelis discursus est iste, forma animalium pro ipsorum notitia à naturali Philosopho cognoscenda est. Anima est forma animalium, igitur anima aut omnis aut quædam qua tale animal est, à naturali cognoscenda est. iam uerò anima quæ accipitur in conclusione ea est, quæ accipitur in minori propositione: anima uerò quæ in minori propositione accipitur, est forma animalium: igitur eadem est, quæ in ipsa conclusione desumitur, igitur ista disiunctiua quæ in conclusione profertur, anima aut omnis, aut quædam à naturali consideranda est, de anima animalium tantum est, & non de anima simpliciter, ut dicunt isti. quod sanè confirmatur ex his quæ inferius subiunxit, nolens enim probare quòd anima animalium à naturali cognosci debeat, & magis quàm materia, tali utitur discursu. Philosophus naturalis debet naturam cognoscere, & magis, quod est magis natura. sed anima, inquit, animalium aut omnis aut quædam est natura, & magis quàm materia, ergo anima animalium aut omnis, aut quædam à naturali cognoscenda est, & magis quàm materia: sequitur postea dicens sed quispiam quæret, id quod modo dixi animaduertens nimirum hanc disiunctiuam, uerum omnis anima, aut aliqua à naturali considerari debeat. refert igitur dubitationem ad id quòd

immediatè dixit,atqui immediatè posuit illam rationem cuius propositiones sunt de anima animalium tantum,igitur dubitatio mota est de anima ipsorum animalium tantum,quòd si dubitatio esset de anima simpliciter, ut dicunt, tunc dubitatio non referreretur ad id quod immediatè dictum fuit,ut uult Arist.quamobrem concludimus quòd proposita dubitatio non est de anima simpliciter,sed de anima ipsorum animalium,qua dubitatione sic explicata,nunc Aristotelis rationes consideremus.

(Perpenditur prima ratio Aristotelis.)

OT A dubitatione probauit Aristoteles naturalem Philosophum non omnem animam contemplari,ut intellectum, & prima ratio huiusmodi est: si naturalis ageret de intellectu,præter naturalem scientiam nulla relinqueretur Philosophia.probatur consequentia,quoniam si naturalis consideraret intellectum,consideraret omnia intelligibilia.deducitur,quia relatiuorum,& omnium inter se coniunctorum eadem est scientia,intellectus & intelligibilia sunt relatiua,igitur intellectus & intelligibilium eadem est scientia,quarè si naturalis consideraret intellectum considerarет omnia intelligibilia,ergo nihil remaneret quod ab aliis scientiis consideraretur . ergo præter naturalem scientiam nulla relinqueretur Philosophia,id est absurdum,ergo & illud ex quo sequitur,at sequitur ex hoc quòd dicitur naturalem Philosophum intellectum considerare,ergo id minimè dicendum est. quam sanè rationem considerantes nonnulli,ut Antonius Mirandulanus 18. libro suæ monomachiæ , & quidam alij, dixerunt rationē hanc non esse necessariam,nec ab Arist. ut necessariam adductam esse, sed ut probabilem , & apparentem ad hominum ingenia exercenda,quod plerumque Aristoteles facere solitus est,et quod hoc uerum sit,ostendit Mirandul.& primo sic,Si Aristotelis ratio esset necessaria,sequeretur intellectum à nulla scientia considerari,quòd falsum esse nemo est qui dubitet.probatur consequentia,quia si aliqua scientia quæcunque illa sit,ut Metaphisica consideraret intellectum,igitur consideraret omnia intelligibilia,igitur præter ipsam,aut aliam,si ponatur aliam ipsum considerare,nulla relinqueretur Philosophia , hoc est falsum: ergo falsum erit asserere ipsum ab aliqua scientia considerari, igitur à nulla considerabitur,at cum id absurdum sit,ergo & id ex quo sequitur, at sequitur ex hoc quòd Aristotelis ratio ponitur necessaria,ergo dicendum est nullo modo necessariam esse.Secundò, quòd ratio non sit concludens, & necessaria ex eo ostendit, quia cum Philosophus inquit, si naturalis consideraret intellectum,ergo & omnia intelligibilia cū sint re

latiua,solũ cõcludit,quòd naturalis consideraret oĩa ut intelligibilia sunt, & quatenus referuntur ad intellectum,non tamen concludit,quòd naturalis cõsideraret omnia intelligibilia simpliciter,& omnibus modis. cum itaque infertur. ergo præter naturalem nulla relinqueretur Philosophia,negatur consequentia, quia remanebunt res aliis modis considerandæ,& consequenter aliæ scientiæ,quæ non considerabunt res ipsas ut intelligibiles sunt,sed quò ad propriam earum naturam. unde ratio non concludit propositum, & propterea non est dicendum Aristotelem ea ut necessaria usum fuisse. Qua Mirandulani ratione persuasi quidam recentiores dixerunt rationem hanc non inniti illo principio, relatiua pertinent ad eandem scientiam,quoniam tunc ratio nullum haberet momentum,quia nil aliud concluderet,nisi quod naturalis consideraret omnia intelligibilia,ut referuntur ad intellectum,non tamẽ simpliciter,& omnibus modis,& propterea non sequeretur præter naturalẽ nullam remanere Philosophiam,quam instantiam plurimi faciunt.Sed Mirandulanus,& qui cum eo rationem hanc non ut necessariam & demonstratiuam adductam fuisse,affirmant,in maximo errore uersantur,quod ita probatur. nam cum Philosophus posuisset conclusionem illam disiunctiuam dicens,anima aut omnis,aut quædam à naturali consideranda est. huius occasione mouit illã dubitationem,ut determinaret illam disiunctiuam,& ostenderet secundum quam partem ueritatem haberet,quod ex illis uerbis Aristotelis manifestum est,quæ sunt,sed quispiam animaduertens ad id quod modo dixi,quæret,quæ nam pars istius propositionis est uera utrum omnis,aut quædam à naturali consideranda est: est enim ista conclusio ad aliquam partem determinanda. persoluens autem dubitationem Philosophus determinauit:quòd non omnis anima à naturali consideranda est.quòd hac ratione, & sequentibus demonstrauit,quòd si Philosophus dubitationem illam secundum ueritatem non persoluit,nec rationes ut necessarias,sed solum ut probabiles, & apparentes adduxit.igitur propositæ dubitationi non satisfecisset, nec secundum quam partem illa disiunctiua ueritatem habeat determinasset,quod tamen apprimè necessarium erat.& eo magis quòd propter hanc causam dubitationẽ illam proposuit,& rationes illas ob hanc quoque adduxit.Accedit quod id apud Aris.cõpertum est,quod quotiescũq; ex intẽtione,et in proprio loco aliquã dubitationẽ proponit,eã secundũ ueritatẽ determinat,& ad conclusionẽ probandã rõnes,ut necessarias,& concludẽtes adducit,ut cuiuis qui ẽt in Aris.mediocriter uersatus sit,satis apertũ est.etenĩ cũ 3.& 4. de Phis. auditu de infinito,de loco,tempore,& uacuo dubitationes proponit,an sit,et quid ipsorum unumquodque sit.illas secundum ueritatem determinat,et rationes ut necessarias,& demonstratiuas adducit,similiter cũ 8.Phis.de motus æternitate dubitationem proponit,& primo Cæli de unitate mundi, &

omnibus aliis in locis idipsum facit. cum ergo Aristoteles hoc in loco ex intentione, & in proprio loco: erat enim hic proprius locus hanc difficultatem examinandi, cũ hic à naturali de anima agendũ esse proposuisset, hanc dubitationem proponat, & ipsam satis diffuse examinet. igitur dicendum est Aristotelem dubitationem hanc secundum ueritatem determinare, et rationes ut necessarias, & demonstratiuas adducere, quòd si Aristote. hoc in loco id non facit, dicant obsecro, ubi hanc dubitationem persoluit? ubi illam disiunctiuam determinat? ubi rationes ut necessarias, & demonstratiuas adducit? quòd si dixerint id sexto primæ Philosophiæ contex. 2. ab Arist. determinari. porrò eandem conclusionem eodem modo determinat, & eadem ratione, qua primo de partibus postremo utitur loco, eandem confirmat: sexto enim primæ Philosophiæ sic inquit Manifestum est quòd naturalis Philosophi non interest de omni anima disputare, sed de quadam: ratio autem, inquit, ea est, quoniam naturalis Philosophus non considerat ea quæ se habent ut concauum, sed ea quæ se habent ut simum: differunt autem hæc, quoniam simum quidem una acceptum est cum materia, concauum uerò absque materia, discursus consistit in hoc. naturalis non considerat id quod se habet ut concauum, hoc autem est, quod absque materia est. igitur naturalis non considerat intellectum qui omnino est abstractus à materia, eadem præcisè utitur ratione primo de partibus postremo loco, dicens, ad hæc, rem nullã abstractam à materia considerat naturalis, igitur nec intellectum quòd si sexto Met. eam conclusionem secundum ueritatem determinat, & ratione illa utitur ut necessaria, ut re uera utitur: cum inibi inter scientias ipsas differentiam ponat. ergo & primo de part. eandem conclusionem secundum ueritatem determinat, & ratione utitur ut demonstratiua, quòd si ea ut necessaria, & demonstratiua usus est: igitur & aliis prioribus, cum de omnibus idem sit iudicium. ex iis ergo concludimus rationem hanc ut necessariam ab Aristo. adductam fore, non autem ut probabilem, ut isti ad pauca respicientes, enunciant.

Quomodo ratio necessaria sit, dilucidatur.

AETERVM ut intelligatur quomodo ratio hæc necessaria sit, est aduertendum, quòd intellectus bif. considerari potest. uno modo ut intellectus est. secũdo modo ut anima: differunt autem hæc, si quidem intellectus primo modo est nis absoluta, et non respicit corpus. at secundo modo respectum includit, & habitudinem a corpus. tunc dicimus, quòd intellectus ut intellectus est, & quiditatiuè non consideratur à Phil.-

ſopho naturali; & id probat hæc Ariſtotelis ratio, quoniam ſi intellectus hoc modo à naturali conſideraretur, nulla præter naturalem relinqueretur philoſophia, ratio eſt, quia relatiua ad eandem pertinent ſcientiam: ſi igitur naturalis conſideraret intellectum, ergo & omnia intelligibilia: ſed quoniam relatiuorum in eadem ſcientia idē eſt conſiderandi modus, quinimmo nō ſolū relatiuorū, ſed oīum quæ in eadē ſcientia conſiderantur. ea propter ſi naturalis conſideraret intellectum ut intellectus eſt, & quiditatiuè, cū intellectus ut ſic abſtrahat à materia & ſecundum eſſe & ſecūdū rationē: ergo conſideraret oīa intelligibilia eodem modo, nimirum ut abſtracta ſunt à materia & ſecundum eſſe, & ſecundam rationem. & ſi naturalis res hoc modo conſideraret, igitur res ipſas conſideraret ut ſunt abſtractæ à materia ſecundum rationem tantum, quia ſi de quo minus uidetur, & eſt, ergo & de quo magis. & cum naturalis proprio conſiderandi modo omnia conſideret ut in materia ſunt, igitur Philoſophus naturalis conſideraret omnia ſecundum omnem conſiderandi modum: tribus .n. modis ſcibilia conſiderari poſſunt, uel ut ſunt in materia uel ut ſunt abſtracta à materia, & hoc dup. uel ut ſunt abſtracta à materia, ſecundum eſſe, & ſecundum rationem. uel ut ſunt abſtracta ſecundum rationem tantum. iuxtà quos tres modos Ariſtoteles ſexto Metaſ. contex. 2. tres ſtatuit ſcientias naturalem, mathematicam, & diuinam, undè ſi naturalis omnia conſideraret iis tribus modis conſideraret ipſa omnibus modis; igitur præter naturalem nulla relinqueretur philoſophia, quia nullus remaneret conſiderandi modus, quo res ſcientificè conſiderari poſſent, & in hoc Ariſtotelis ratio conſiſtit, & in hunc ſenſum neceſſaria eſt, atq; demonſtratiua, quam ii Ariſtotelis dicta intimus non conſiderantes, minimè intellexerunt, uerum tamen intellectus ut Anima, atq; ut iunctus corpori à naturali conſideratur, quoniam ut ſic ſub naturalis philoſophi conſiderandi modo comprehenditur, cuius eſt rem ut in materia contemplari. ſed hæc non eſt propria, & quiditatiua eius conſideratio, quemadmodum ſubſtantiæ ſeparatæ ut animæ ſunt, atq; propriis ingatæ orbibus a naturali conſiderantur, ſed hæc non eſt propria, & quiditatiua earum conſideratio, nec in hunc ſenſum Ariſtoteles intellectum à naturali conſideratione ſeiungit. nec id probat Ariſtotelis ratio, ſed duntaxat quòd intellectus quiditatiuè à naturali conſiderari minimè poſſit, propter illud quod ſequitur inconueniens, ſed hic dubitatio eſt, quoniam Ariſtotelis ratio probare quoq; uidetur, quòd intellectus ut iunctus corpori non conſideretur à naturali, ſi quidem intellectus ut corpori iunctus omnium intelligibilium eſt. hoc enim principium tertio libro de anima contex. 4. accepit Ariſtoteles ad declarandam naturam intellectus poſſibilis, dicens. Intellectus omnia intelligit, certum eſt autem q ibi ſumitur intellectus ut corpori iunctus. igitur ſi naturalis cōſideraret intelle-

ctum ut corpori coniunctus est, consideraret etiam omnia intelligibilia, ergo præter naturalem nulla relinqueretur Philosophia, ergo siue hoc, siue illo modo sumatur intellectus p hanc ratione à naturali consideratione reiicitur. pulchra quidem dubitatio est, non tamen nostram demollitur sententiā: concedimus enim quòd intellectus ut corpori coniunctus omnium intelligibilium est. cum tamen dicitur, si naturalis consideraret intellectum ut corpori iunctus est, ergo consideraret omnia intelligibilia: uerum est, ut iuncta sunt materiæ, quia relatiua, ut diximus, eodem considerandi modo in eadem scientia considerantur: qua enim ratione consideratur intellectus, eadem quoque ratione considerantur intelligibilia: si ergo consideratur intellectus ut est iunctus materiæ, pariter & intelligibilia considerabuntur ut sunt iuncta materiæ, unde non sequitur præter naturalem nullam remanere Philosophiam, quia remanebunt intellectus, & intelligibilia consideranda ut à materia abstracta sunt. & ita remanebunt aliæ scientiæ, quæ illa sub hac ratione contempletur, qua propter Aristotelis ratio non ualet de intellectu ut iungitur corpori, nec adhoc probandum ab ipso allata est. sed ualet de intellectu ut intellectus est, atq; ut abstrahit à materia, sicut superius declaratum est. sed priusquam rationes in contrarium persoluamus, nonnulla uerba quæ in hac ratione ponuntur, à nobis consideranda sunt: & primo quid per intelligibilia accipiat Arist. cum inquit, intellectus rerum intelligibilium est, arbitrantur nonnulli Aristotelem per intelligibilia accipere substantias illas separatas, quod ea ratione ostendunt: per intelligibile illud accipit Aristoteles quod est contradistinctum à sensibili, sed sensibile non capitur pro particulari, quoniam scientia circa particularia non uersatur. ergo capitur pro uniuersali ex sensibilibus collecto. intelligibile autem quod ab hoc contradistinguitur est genus substantiarum separatarum: igitur nomine intelligibilium genus substantiarum separatarum intelligitur. Sed boni isti uiri hac in re ab Arist. apertè dissentiunt, quod ostendo, & in primis considero illationem Aristotelis: uolens enim probare Aristoteles quomodo ualeat consequentia illa, si naturalis ageret de intellectu, ergo præter naturalem nulla relinqueretur Philosophia, ualet inquit, quia intellectus est rerum intelligibilium. ergo naturalis omnia intelligibilia, & rerum omnium notiones una tenebit, uerba sunt hæc. intellectus enim siue mens rerum intelligibilium est, itaque naturalis rerum omnium notiones unà tenebit, &c. iam uerò sicut intelligibile accipitur in consequente, ita accipitur in antecedente, sed in consequente accipitur pro intelligibili in uniuersali, quia inquit: ergo rerum omnium notiones una tenebit, igitur eodem modo accipitur in antecedente, quòd si in antecedente sumatur pro substantiis separatis, cum in consequente accipiatur pro notionibus.

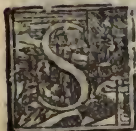
om-

omnium rerum, erit æquiuocatio in terminis . præterea utor eodem medio quo utuntur ipsi, per intelligibile accipitur illud quod est contradistinctum à sensibili, uideamus quid per sensibile intelligatur; porrò per sensibile non intelligitur particulare cum non cadat sub scientiam, nec intelligitur uniuersale , & commune ad omnia sensibilia, quod ipsis uidetur. quod probatur ex uerbis Aristotelis dicentis relatiuorum , & omnium inter se coniunctorũ eadem est scientia, sicut sensus & sensibilis: quibus uerbis apertissimè ostendit per sensibile illud intelligere, quod sub eandem scientiam cadit cum sensu: hoc autem nòn est commune ad omnia sensibilia, quoniam scientia quæ considerat aliquem sensum, non considerat quodlibet sensibile , sed sensibile illius sensus: scientia enim quæ considerat uisum, non considerat quodlibet sensibile ut sonũ et, odorem, sed sensibile quod est correlatiuum ipsius ut potè colorem, igitur per sensibile intelligitur quod est determinati generis sensibile: ergo per intelligibile quod contradistinguitur à sensibili accipitur uniuersale, & commune, & generis indeterminati ad omnia intelligibilia, hoc autem non est genus substantiarum separatarum , igitur nomine intelligibilium genus substantiarum abstractarum non accipitur, sed quid commune ad omnia intelligibilia. sed grauius, meo iudicio, aberrant illi, qui cum hoc quòd ꝑ intelligibilia exponunt substantias abstractas, per intellectum etiam exponunt quid commune omnibus abstractis, & ita faciunt quòd in hac propositione , intellectus rerum intelligibilium est, pro eodem supponant subiectum & prædicatum . nam si intellectus supponit pro quodam communi ad omnia abstracta & similiter intelligibilia : ergo pro eodem supponent subiectum , & prædicatum illius propositionis , quod minimè dici potest , cum subiectum & prædicatum in illa propositione important relationem , quæ est inter extrema diuersa , sicut & relatio quæ est inter sensum & sensibile. Ad fundamentum autem ipsorum dicimus, quòd per intelligibile accipitur illud quod est contradistinctum à sensibili , sed sicut per sensibile accipitur illud quod est determinati generis sensibile , ita per intelligibile quod est generis indeterminati , & commune ad omnia intelligibilia . quibus sic explicatis , nunc rationes illorum persoluamus, qui rationem hanc probabilem esse affirmarunt. nec officit prima, nam cum dicebatur , sequeretur quòd intellectus à nulla scientia consideraretur. negatur consequentia , consideratur enim sub ea ratione à Metàphisica , ad probationem dicimus , quòd ratio ab Aristotele adducta ualet de naturali , non autem de Metaphisica , & ratio est ; quia scientia naturalis est scientia specialis , quæ considerat entia in particulari nempe ut in materia sunt . iam uerò si naturalis consideraret intellectum quiditatiuè , & ut abstractus est à materia

secundum esse, & secundum rationem consideraret omnia intelligibilia eo modo quo superius declaratũ fuit. & si consideraret omnia ut sunt abstracta à materia secundum esse, & secundum rationem; consideraret quoque entia ut sunt abstracta à materia secundum rationem tantum. quia si de quo minus uidetur, & est, & de quo magis: & si considerat extrema ut pote entia ut sunt in materia, & ut sunt abstracta secundum esse, & secundum rationem, consideraret etiam media nimirum ut abstracta sunt secundum rationẽ, tantum: quare naturalis consideraret oĩa secundum omnem considerandi modum, unde præter naturalem nulla relinqueretur scientia. non ualet autem ratio de Metaphisica, quoniam hæc est scientia uniuersalis quæ considerat entia sub ratione communi, & transcendenti ut legitur. 4. & 6. Meth. utrobique contex. primo, & consequenter ut abstracta sunt à materia secundum esse, & secundum rationem, ut 6. Met. habetur 2. etenim ratio entis, substantiæ actus, & id genus materiam non concernit, unde si Metaphisica considerat intellectum quiditatiuè, & ut abstractus est. igitur considerabit intelligibilia eodem modo ut sunt abstracta. Nec propterea sequitur, quòd aliæ tollantur scientiæ, quia remanent alii considerandi modi res sub ratione propria, & ut in materia sunt, & est naturalis & ex ablatione à materia, & est Mathe. itaq; ratio non concludit de Metaphisica, sed de naturali. seù solutio ista patitur instantiam: quia si Metaphisica considerabit intellectum quiditatiuè saltem rueret Mathematica. deducitur, quia si consideraret intellectum quiditatiuè, & ut abstractus est à materia secundum esse, & rationem, igitur consideraret omnia intelligibilia eodem modo, ergo cõsideraret etiam ut sunt abstractæ secundum rationem tantum: hæc enim erat ratio ad probandum præter naturalem non remanere Mathematicam: respõdetur, negando consequentiam, quia ut dixi Metaphisica est scientia uniuersalis quæ sub ratione communi, & transcendenti res ipsas contemplatur, & ideò licet consideret entia ut sunt abstracta à materia secundum esse, & secundum rationem, non tamen considerat res ut sunt abstractæ secundum rationem tantum, ut entia Mathematica, quia hæc est consideratio propria, & particularis, quæ non est Metaphisici: ualet autem de naturali, quia naturalis est scientia specialis quæ considerat entia sub ratione propria, & particulari: & ideo si consideraret entia ut abstracta sunt secundum esse, & rationem: consideraret etiam entia ut abstracta secundum rationem tantum, & propterea Mathematica scientia tolleretur. diuersa est itaque utriusque ratio, cum autem dicunt secundo loco, quòd etiam si ratio ut demonstratiua ab Aristo. adducta esset. non tamen concludit, quoniam cum dicitur, si naturalis consideraret intellectum, ergo & omnia intelligibilia, solum concludit, quòd consideraret illa ut intelligibilia

sunt, & ut referuntur ad intellectum, non tamen simpliciter, & omnibus modis, & propterea non sequi, præter naturalem nullam remanere scientiam. non intelligunt isti summam uim Aristotelicæ rationis, quia ratio non solum concludit, quòd naturalis consideraret intelligibilia, ut dicunt ipsi, sed simpliciter, & omnibus modis: quia si naturalis consideraret intellectum quiditatiuè, & ut abstractus est à materia, tunc consideraret intelligibilia non solum ut referuntur ad intellectum, sed etiam quiditatiuè, & ut abstracta sunt à materia: nam sicut naturalis non solum consideraret intellectum & ratione qua refertur ad intelligibilia, sed quiditatiuè, & ut abstractus est à materia, eodem modo consideraret ipsa intelligibilia, & non solum ut referuntur ad intellectum, & cum ipse naturalis omnia consideret, ut in materia, igitur omnia consideraret secundum omnem considerandi modum, igitur non remaneret alius modus quo scibilia considerari possent, atque ita nulla alia præter naturalem relinqueretur scientia, & in hoc Aristotelis ratio consistit, quòd si animaduertissent clarissimi quidam Alexandri sectatores, non affirmassent Aristotelis rationem non inniti hoc principio, relatiua ad eandem pertinent scientiam, cum etiam cæco manifestissimum sit, & hæc de prima ratione.

Perpenditur secunda Aristotelis ratio.

ECVNDA ratio, qua Aristoteles ad eandem utitur conclusionem huiusmodi est. Naturalis considerat naturam intellectus non est natura, ergo intellectus non consideratur à naturali, & per consequens non omnis Anima: quam secundam rationem parum accuratè considerantes Mirandulanus libro 19. suæ Monomachiæ, & Buccaf. sub initium primi libri de Anima, dixerunt non solum probabilem esse, quinimmo falsis propositionibus inniti, si quidem propositio illa ab Arist. accepta, intellectus non est principium motus, falsa est, cum tertio libro de Anima 48. statuerit intellectum esse principium motus. similiter illa propositio, intellectus non est natura, falsa est. nam cum de eiusdem sententia intellectus sit principium motus, igitur erit natura, etenim natura est principium motus in eo in quo est. pariter substantiæ separatæ, inquit Mirandulanus, naturæ sunt, igitur & intellectus noster. quare ratio ista non solum probabilis est, quinimmo falsis innititur propositionibus: hæc profectò summa hominum dementia est, nam ut superius diximus, quotiescunque Aristoteles ex intentione, & in proprio

loco aliquam dubitationem mouet, illam secundum ueritatem persoluit, & ad conclusionem probandam sophisticis rationibus non utitur, nec propositionibus falsis: cum ergo primo de part. ex intentione, & in proprio loco illam dubitationem moueat, ergo illam secundum ueritatem determinat, & ad conclusionem probandam non utitur propositionibus sophisticis, & falsis. sunt & illæ rationes superius adductæ, ad quas lectorem reiicimus. Nec eorum rationes aliquod habent momentum, & ad primas dicimus, quòd cum Philosophus inquit 3. lib. de Anima 48. intellectum esse principium motus, per intellectum non intelligit intellectum proprie, sed per intellectum accipit phantasiam, quæ etiam eodem 3. de Anima 20. ab ipso intellectus passiuus nuncupatur. et quòd hoc uerum sit ostendunt uerba illius contex. 48. quæ ita se habent, uidentur hæc duo mouentia, aut appetitus, aut intellectus, si quis phantasiam uocauerit intellectum. quibus uerbis apertè ostenditur per intellectum accipere phantasiam, quam statuit esse principium commune motus. quia in aliis animalibus in quibus reperitur motus non reperitur intellectus, sed phantasia: intellectus uerò, nec principium commune motus est, nec proximum in homine in quo reperitur, & hoc modo intelligit Aristotel. primo de part. cum inquit, Intellectus non est principium motus, sed quid aliud, quia in aliis animalibus reperitur motus in quibus non est intellectus, quare tantum abest ut in dictis Aristo. repugnantia sit, ut eadem potius utrobique dicantur. nam primo de part. inquit, intellectus non est principium motus, sed quid aliud, quod sanè 3. de Anima 48. phantasiam esse affirmauit, & rationem assignãs inquit, quia in aliis aĩalibus reperitur motus, in quibus nõ reperitur intellectus sed phantasia, quam eandem rationem assignat primo de part. hinc ergo cognoscant studiosi an hæc sit contradictio, aut potius dictorum suorum confirmatio, ex qua probatione Aristotelis qua utitur ad probandum intellectum non esse principium motus, nemo est qui non intelligat Aristotelem per principium non intelligere principium proximum motus, ut nonnulli ex iunioribus arbitrantur, sed intelligere principium commune, & adæquatum motus, ut sensus sit, intellectus non est principium motus commune, & adæquatum motus. quod ostenditur per rationem quam ipse assignat: intellectus enim inquit non est principium motus, quia non est principium motus in aliis animalibus. cuius uerba lubenter subiiciam, ut rem hanc intelligant omnes, uerba sunt hæc intellectus non est principium motus, sed quid aliud, quia motum uel in cæteris animalibus esse nouimus, intellectum uero in nullis. hæc Arist. quare cum Philosophus probet intellectum non esse principium motus, quia non est principium motus in aliis animalibus, in quibus reperitur motus: ergo per principium motus intelligit principium com-

mune ipsius motus. quod sanè dicit esse quid aliud, nimirum phantasiam, ut ipsemet declarauit 3. de Anima 48. quam probationem si animaduertissent recentiores isti, per principium non exposuissent principium proximum motus licet uerum sit, quòd intellectus non est principium proximum motus in homine in quo reperitur. sed ad hoc non tendit Aristotelis probatio. Nec officit secunda, nam cum dicunt intellectus est principium motus, ergo natura. illud assumptum falsum est, intellectus enim neque est principium commune motus, neque proximum in homine, & proinde non sequitur quòd sit natura: præterea esto quòd esset principium proximum motus in homine in quo est, non tamen sequitur quòd sit natura, si quidem non quodlibet principium motus est natura, sed quod dependenter, & inseparabiliter est in materia, ut ipsemet Aristotel. declarauit secundo Phisi. 12. ubi declarans de qua forma dicatur natura, ita scriptum reliquit, Alio modo dicitur natura forma & species inseparabilis à materia existens, principium igitur motus quòd à materia inseparabile est, dicitur natura, & hoc modo naturæ definitio intelligenda est: quid enim melius est quàm Aristotelem per Aristotel. interpretari: similiter intelligentiæ quamuis sint principia proxima motus, non propterea sunt naturæ, quia separatæ sunt; & à materia independentes, unde peccat ratio per fallaciam consequentis, cum dicitur est principium per se motus. ergo natura, sed ualet, est principium per se motus à materia dependens, ergo natura, ideo Aristoteles, sibi ipsi maximè constans cum se dixisse recordaretur secundo Physico. quòd natura dicitur de forma, quæ est terminus generationis & à materia inseparabilis, primo de part. dixit, non omnis Anima est natura, sed aliqua, utpòte à materia dependens. intellectus uerò & quæuis forma abstracta à materia non est natura. illud bene uerum est, quòd ut inquit Auer. secundo Cæli 3. formæ abstractæ dicuntur naturæ secundum quandam analogiam, quia sicuti formæ materiales quæ ueræ sunt naturæ, sunt principia motus in his, in quibus sunt. ita formæ abstractæ in proprio subiecto suam operationem producunt, & quatenus ita operantur, assimilantur naturæ, attamen reuera nec naturæ, neque animæ sunt, sed supra animæ, & naturæ gradum, ut testatur Auerro. duodecima in Algaz. disp. sol. primi dubij, & Alexand. primo de Anima cap. 9. ubi ait. enimuerò formæ abstractæ secundum quandam analogiam animæ dicendæ sunt, nunc autem illud à nobis considerandum est, quid nomine intellectus accipiat Aristoteles, cum inquit intellectus non est natura. quia an Alexandri sectatores uoluerunt Aristotelem nomine intellectus non

intelligere intellectum humanum sed diuinas illas mentes, ac substātias separatas, quas à naturali consideratione seiungit, easque negat esse naturas, sed isti grauiter hallucinati sunt, quia de eo intellectu est solutio, de quo est dubitatio: non enim dubitatio potest esse de uno, & solutio de alio, sed dubitatio mota fuit de anima animalium tantum, & de intellectu humano, ut superius probatum fuit, ergo & solutio est de intellectu humano, & non de substantiis separatis. præterea considero dictū illud Arist. in eo loco, quod est, Intellectus non est principiū motus, quia non est principiū motus in aliis animalibus, tūc ego quæro, aut sub hoc termino intellectus continetur intellectus humanus, aut non: si primo, igitur nomine intellectus non solum accipiuntur intelligentiæ, sed ēt intellectus humanus. si secundo, id est falsum, quia sicuti substantiæ separatæ nō sunt principia motus localis in omnibus animalibus, pariter nec intellectus humanus. quamobrem istorum expositio penitus reiicienda est, sed causa erroris fuit quia uidebant ex hoc loco aduersus ipsorum sententiam apertissimè colligi humani intellectus æternitatem. cum Aristoteles eū neget esse naturam, uelitque liberam esse formam, atque à materia separatam, sed uideant obsecro quod per secundam rationem contra ipsos adductam coguntur in eum scopulum nauim impingere, quem euitare conati sunt. idcirco posteriores dixerunt nomine intellectus Aristotelem non accipere substantias separatas tantum, nec intellectum humanum tantum, sed aggregatum ex intellectu humano: & substantiis separatis: sed licet ij ad Aristotel. magis accedere uideantur, tamen & horum sententia ab Aristotele aliena est, quia cum dubitatio mota ab Aristotele fuerit de anima animalium tantum, & de intellectu humano, ut supra probatum est: igitur & solutio solum est de intellectu humano: concludimus ergo, quòd uoce intellectus Aristoteles intelligit intellectum humanum, quem à naturali consideratione seiungit sub ea scilicet ratione, qua diximus: bene uerum est quòd corrolariè rationes istæ probant etiam de substantiis separatis, sed ad hoc principaliter non tendunt rationes istæ, sed ad intellectum humanum de quo ex intentione mota dubitatio fuit. ex qua secunda ratione uelim uos colligere aduersus Simplicium, & eius sectatores, quòd natura sub se etiam animam cōprehendit, si quidem Philosophus inquit, non omnis anima est natura, sed aliqua una, aut plures, quare uult quandam animam non esse naturam, ut intellectum, uult autem quasdam sub naturæ ambitu contineri ut uegetalem, & sentientem, atque ob id à naturali Philosopho considerari, sed ad hoc fortassè dicent Aristotelem eo in loco esse in parte argumentatiua, atque ita rem non determinare pro ueritate: sed uideant obsecro Aristotelem eandem confirmare sententiam 2. Phis. contex. primo, ubi uenaturus naturæ definitionem ex differentia inter artefacta, & naturalia, inquit, artefacta non ha-

bent in seipsis principium motus.naturalia uerò in seipsis habent principiũ motus,& status,illa quidem secundum locum,hæc uerò secundum augumentum, quædam uerò secundum alterationem, hinc colligit naturæ definitionem,dicens,igitur natura est principium motus localis,& augumenti, &c. Sed principium motus augumenti est anima,igitur natura ibi definita continet animam quod etiam confirmat in contex.13. eiusdem libri:declarans autẽ de qua forma,& de qua anima dicatur natura,de ea forma inquit, & de ea aĩa quæ à materia inseparabilis est,& terminus generationis,& cum eadem præcisè sententia ponatur primo de part.cap.primo,ergo si secũdo Phis. illud secundum ueritatem determinauit.idipsum fecisse primo de par. dicendum est.& hæc de secunda ratione.

Tertia Aristotelis ratio dilucidatur.

OSTREMO Arist. ad eandem conclusionem hac utitur ratione,dicens:ad hæc, rem nullam à materia abstractã considerat naturalis,cum natura,rei alicuius gratia omnia faciat,rebus autem abstractis abiunctum est id quod sub hoc uerbo cuius gratia intelligimus,quæ ratio dup.exponi potest.& primo sic Nulla forma abstracta à materia à naturali considerari potest, intellectus est huiusmodi,ergo intellectus à naturali considerari minimè potest, & per consequens non omnis anima maior illa propositio ab Arist.ità probatur,naturalis eam formã considerat quæ agit propter finẽ,qa cõsiderat naturã quæ quidem propter finẽ oĩa facit,forma abstracta à materia non agit propter finem : igitur forma abstracta non consideratur à naturali,sed si hoc modo intelligatur ratio,propositiones ità exponi debeat,naturalis considerat formam, quæ agit propter finem,qui per motum acquiritur,quia naturalis quiditatiuè considerat naturam,quæ agit propter finem qui p actionẽ,& motum acquiritur.forma abstracta non agit propter hunc finem,qui per motum acquiritur,ità illa minor intelligenda est,quia censendum non est Aristotelem à forma abstracta ademisse finem simpliciter,cum 12.primæ Philosophiæ Deum opt.substantiarũ separatarũ supremum finem esse,propter quem agunt,determinauerit, sed à formis abstractis illum finem negauit,qui est terminus motus.Potest, & alio modo ratio ista intelligi,ut sit per locũ à maiori negatiuè in hunc modũ. scientia naturalis nullam rẽ abstractam à materia secundum definitionẽ cõtẽplatur.ut sunt entia Mathematica,ergo multo minus formam abstractam à materia secundum esse,& secundum rationem considerare potest, cum autem intellectus sit huiusmodi,ergo intellectus à naturali considerari non po

teſt, probatur illud aſſumptum, quia naturalis conſiderat ea in quibus reperitur finis, ſi quidem naturalis conſiderat naturam quæ propter finem agit, reb. autem abſtractis, ut Mathematicis non ineſt finis, ergo huiuſmodi abſtracta non conſiderantur à naturali, quod autem talium abſtractorum non ſit finis, declarauit Ariſtoteles tertio Met. 3. ubi ait, finis autem, & id cuius gratia cætera fiunt, actionis cuiuſdam finis eſt. actiones uerò omnes cum motu, quarè fieri nequit ut in immobilibus hoc principium ſit, aut ullũ perſe bonum, qua propter in Mathematicis nihil per hanc oſtenditur cauſam: quod etiam eodem primo de part. declarare uidetur, ubi hæc habet, rem autem hanc eſſe illius gratia ubique aſſerere ſolemus, quotieſcunque finem intelligimus, in quem terminatur motus. quibus uerbis oſtendit ſe à rebus abſtractis, ut Mathematicis illum finem ademiſſe, qui finis eſt actionis, & qui per motum acquiritur, qualis in rebus naturalibus adinuenitur. cum ergo naturalis ea quiditatiuè conſideret in quibus reperitur finis, qui per motum acquiritur, in rebus autem ex abſtractione à materia non reperiatur hic finis, ergo quæ in abſtractione conſiſtunt, ut Mathematica non conſiderantur à naturali, ergo multo minus intellectus qui à concretione materiæ, & ſecundum eſſe, & ſecundum rationem ſciunctus eſt, hæc ſecunda expoſitio mihi magis probatur, tum quia uerbis Ariſtotelis conuenientior, eſt qui inquit: amplius autẽ, nullũ eorũ quæ ex abſtractione ſunt naturalis ſciẽtia cõtẽplari poteſt. illa autẽ dictio ex abſtractione, Mathematicis attribuitur, ut apud eundẽ Ariſt. legitur pri. de Anima 17. ubi habet, ipſarum autem non ſeparabilium quidem, inquantum autem non talis corporis paſsiones, ſed ex abſtractione, Mathematicus, quòd etiam habetur tertio de Anima 11. & 35. ubi inquit. quæ uerò ex abſtractione dicuntur, per hæc Mathematica intelligens. tum quia ſexto Met. 2. eadem præciſè ratione uti uidetur, inquit enim, Naturalis non conſiderat id quod ſe habet ut concauum, hoc autem abſtractum eſt. certum eſt autem quòd concauum abſtractum eſt à materia ſecundum rationem tantum, & ex hoc infert ꝙ naturalis non debet omnem animam contemplari ut intellectũ, quaſi utatur loco à maiori negatiuè, ſi naturalis conſiderare non poteſt id quod ſe habet ut concauum, quod eſt abſtractum à materia ſecundum rationem tantum, ergo multo minus conſiderare poterit intellectum qui & ſecundum eſſe, & ſecundum rationem à materia ſolutus eſt. iis itaq; de cauſis ſecundam expoſitionem quæ non ità animaduerſa eſt ueriorem cenſeo, & magis ad Ariſt. quam ſi cognouiſſet Mirandulanus de neceſsitate huius rationis minimè dubitaſſet, & hæc circa Ariſtotelis rationes dicta ſint ſatis.

Actus

Actus duplex est, primus ut scientia, secundus ut considerare.

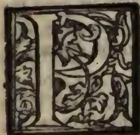
ISTINCTIO hæc de duplici actu ab Arist. 2. lib. de Anima contex. 2. & 5. qui cum non satis uerbis quid uterque foret, explicarit, nō paruam eius interpretū animis ambiguitatem reliquit, fuit ferè omnium expositorū consensus, quòd actus primus substantia sit, actus aūt secundus functio, & operatio, quæ ab ipsa substātia proficiscitur, quæ opinio ad hæc usque tēpora percrebuit. Sed quamuis grauissimorum uirorum hæc extiterit opinio, attamen falsa est, & ab Aristot. aliena, quod ita probatur, indagaturus Aristoteles communem animæ definitionē substantiam in materiam, formam, & ex utrisque compositum diuisit, cum aūt materiam potentiam esse, formam autem actum declarauerit, mox actum subdiuisit in primum & secundum. iam uerò ille actus diuiditur qui substantia est, quoniam is diuiditur, qui est membrum condiuidens substantiā, sed substantia in substantiam & accidens minimè distribuitur, cum membra diuidentia participare debeant naturam diuisi: ergo uterque actus & primus & secundus substantia est, & consequenter actus secundus non est operatio et accidens ut cōiter aiunt, cæterum moderniores quidā ut communem tueantur errorem huic rationi ita respondent, quòd actus qui ab Arist. diuiditur non est actus substantialis, sed est actus in communi ad substantiam & accidens, siquidem formam substantialem describens inquit, quòd actus est, qui latior, & fusior est quàm sit forma substantialis, unde actum qui formæ substantialis genus est in primum & secundum diuisit, & hic in substantiam & accidens bene partiri potest. sed quòd isti hallucinentur, & quæ ab Aristotele dicuntur parum intelligant ex contex. 5. ita probatur, cum in tex. quarto Philosophus probasset, quòd anima non est corpus, quoniam corpus non est in subiecto, Anima uerò in subiecto est, in principio cōtextus quinti Animæ colligens definitionem, inquit, Anima substantia est, substantia autem actus, actus autem qui huiusmodi corporis est, hic autem duplex est, primus & secundus, perpendo hæc Aristotelis uerba, cum inquit. Anima substantia est substantia autem actus, hic autem duplex, ergo diuiditur ille actus qui substantia est. quoniam inquit, substantia actus, hic autem qui substantia est diuiditur in primum, & secundum, actus itaque substantialis, non autem qui communis est hoc in loco diuiditur: perpendo insuper uerba sequentia, cum dicit, Actus autem est corporis organici, hic autem duplex est. unde

ille actus diuiditur, qui est actus corporis organici, sed hic nō est actus in cō muni ad substantiam et accidens, sed actus substantialis: ergo hic et non qui communis est, ut aiunt, ab Aristo. diuiditur. cum itaque actus substantialis diuidatur in primum & secundum, ergo & primus & secundus substantia est: accedit quòd si actus secundus operatio est, & accidens, tunc diuisio actus facta ab Arist. in primum, & secundum minimè necessaria fuit. probatur consequentia, quia diuisio actus in primum & secundum non ob aliam causam necessaria erat, & ab Arist. facta fuit, nisi ut determinaretur, quòd anima est actus primus, & non secundus: iam uerò si actus secundus operatio est, tunc cognito et habito in prima diuisione quòd anima est substātia, cognitū fuit quod anima non est accidens, & per consequens operatio, et ita ꝙ est actus primus, & non secundus. & proinde diuisio actus in primum et secundum superuacanea fuisset: melius ergo cum Auer. dicendū qui solus hac in re Aristotelis sententiā est assequutus, quòd & actus primus, et actus secundus est forma substantialis à seipsa duntaxat ratione distincta: dicitur enim actus primus quatenus non operatur, et propterea Aristoteles ipsum describens assimilauit somno qui est habere et non operari, ut cum quis sciētiā habet & non operatur. Secundus autem dicitur, ut operatur, propterea Aristoteles ipsum uigiliis assimilauit, et contemplari, ut cum quis scientiā habet, et contemplatur, quare actus primus est forma non operans, actus autē secundus est forma operans: et hæc est uera & germana Aristotelis sententia, ex quo sequitur quòd substantiæ illæ separatæ, cœlique motrices non sunt actus primus, quia nunquam à suo opere feriantur, aut quiescunt, & cōsequenter sub communi animæ definitione tradita in secundo libro, quæ est actus primus corporis potentia uitam habentis, minimè continentur, quicquid dixerit Achillinus & nonnulli recentiores, quod ex eo confirmari potest, quoniam ea anima definitur quæ est actus illius corporis habentis uitam, quod ponitur in diuisione corporū naturaliū in tex. 3. ubi Philosophus posita diuisione in contex. 2. entis, pariter et substantiæ in materiā, formā, et compositū ex utrisque, in contex. 3. diuisionem ponit corporis naturalis in non habens uitā, & habens uitam, sed huiusmodi corpus uitam habens illud est, quod per seipsum nutritur, et augetur ut ab Arist. eodem loco describitur, tale uerò est corruptibile, & cui ad uitā cibi præsidio opus est. igitur definitur anima corporis uiuentis corruptibilis. et quoniā ut inquit in tex. 6. idem est uitam habens, et organicū: igitur definitur anima, quæ est actus corporis corruptibilis organici, quāuis neq; cæleste corpus, corpus organicū dici possit, quia ut ex eodē contex. 6. colligitur corpus organicū illud est, ꝙ diuersas habet partes destinatas ad exercendas diuersas animæ functiones, et opera: unde ex hoc fructrices et plantas corpora organica esse ostē

dit,quia differentes atque diuersas habent partes ad diuersa obeunda munera destinatas,ut folium gratia fructiferi,hoc autem gratia fructus, radices uerò ori persimiles ad alliciendum nutrimentum à terra,quo etiam modo corpus organicum definiuit Alex. Aphrod.primo de Anima cap.4.neque diuersitas partium secundum rarum & densum in cælesti corpore existens corpus organicum facit,ut censuit Achill.alioquin & simplicia corpora cū secundum rarum & densum diuersas habent partes, corpora organica dici deberent: solum itaque sub ea animæ definitione,ut etiam Græci omnes tenuere interpretes,generabilium & corruptibilium aīa continetur,quæ est actus primus, & quandoque à suo opere conquiescit.cæterū hoc in loco dubitatio sese offert,quia si anima est actus primus corporis organici, actus autem primus est forma non operans:igitur anima uegetalis cū sēp operetur,nec unquàm à suo munere conquiescat,sub definitione animæ non continebitur, ꝙ Arist. aduersatur in tex.7.ubi sic inquit ,si autem aliquod commune in omni anima dicere oportet,erit utique actus primus corporis naturalis organici.quam dubitationem animaduertens Auerroes in Com.5. ita respondet, quòd aīa uegetalis non semꝑ operatur,nec semper nutrit,ut in his animalibus contingit,quæ hiberno tempore in latebris degunt,quæ qdē cum extrinsecus nutrimentum non assumant,non uidentur nutriri,idcircò cum & ipsa uegetalis quandoque à propria operatione uacet,sicut & aliæ aīæ partes,propterea actus primus est, & sub definitione animæ continetur. uerū solutionem hanc falsam esse percipiens cum ex Aristo.primo de Gener.41. animal nutriatur quousque uiuit,licet non sēp augeatur , & quies animæ nutrientis a sua operatione est mors.ea propter secundam tradidit responsionem quæ huiusmodi est,ꝙ actus in definitione animæ non dicitur uniuocè,sed æquiuocè: respectu enim sensitiuæ,& intellectiuæ dicitur actus primus, respectu autem uegetalis dicitur actus secundus, unde actus primus indefinite accipitur respectu quarundam uidelicet animæ partium , sed ista quoque responsio falsa est, quoniam Philosophus in text.7.inquit, quòd si aliquod in omni anima dicere oportet, erit utique actus primus corporis Phisici organici,uult itaque quòd actus primus omni animæ cōmunis sit,& proindè actus in definitione animæ non accipitur æquiuocè, uel ut est communis actui pri. & secundo,ut inquit Auer.sed contractus ad actū primū qui cōpetit oībus animæ partibus,ut inquit Aristoteles.secus itaque dubitatio persoluenda est,uerum ut solutio planior fiat,sciendum, quòd uegetalis anima tres habet operationes , nutrire, augere, & sibi simile procreare , ad quas non eodem modo sese habet:nam respectu nutritionis semper operatur , sed respectu aliarum non semper; non enim semper auget , nec semper generat, sed ad certum , statutumque tempus.tunc dicē

dū ꝙ licet respectu nutritionis actus secundus sit, respectu tamen aliarū ut generationis, & incrementi est actus primus cum isthæc non semper exerceat opera, & id satis est ad hoc, ut sub animæ definitione contineatur, cum etiam actus primus de uegetali anima uerificetur: quòd si quispiam instet ab his animalibus argumento desumpto quæ hiberno tempore in latebris degunt, & ex morbo illo qui atrophia, hoc est nutritionis priuatio dicitur, uegetalem animam a nutritione quandoque feriari, ac proinde respectu nutritionis etiam actum primum esse. respondemus, & primum quidem sic dirimitur, quòd huiusmodi animalia quæ per hiemem in latebris degunt, licet nutrimentum extrinsecum non assumant, nutriuntur tamen nutrimento interno, quod quidem æstiuo tempore uoracius acceperūt, quòd præ caloris imbecillitate digerere non potuerunt, undè in ipsis colluuies quædam indigesti humoris colligitur, in cuius coctionem dum in latebris iacent, innatus calor potissimum incumbit, & concoquit, id autem pro eo tempore satis esse uidetur, quoniam naturalis calor eorum qui etiā ingruente frigore imbecillior redditur, non nisi longiore tempore illud conficere, & in corporis substantiam commutare potest & hunc in modum Aristotelis dictum secundo de Anima 14, intelligi uolo, cum inquit, quòd animalia tandiu nutriuntur, quandiu nutrimentum habent, uidelicet tam intrinsecum, quàm extrinsecum. Secundum quin etiam de atrophia facilē explicatum habet: nutritio .n. bif. capi potest uno modo pro integra & perfecta alimenti conuersione in substantiam eius quod nutritur: alio modo pro qualibet alimenti mutatione, & conuersione, tunc dicimus quòd si nutritio primo modo accipiatur, animantia non semp̄ nutriuntur ut in atrophia contingit, & in extremo, si uerò secundo modo, nutritio ab initio uitæ ad postremam usque diē animantia prosequitur, & in atrophia perdurat, & de hac intelligitur illa Aristotelis propositio, animal quousq; uiuit, nutritur. Sed quoniā de nutritione, & nutrimēto mentio facta ē, nec satis cōspicuum sit, quando nutrimentum actu nutrimentum est, aut actu nutrit, uel quando dissimile est, uel quando iam simile factum est: ideò res ista sequēti cap. dilucidabitur.

Quando nutrimentum actu tutrit, & actu nutrimentum est.

VLCHRA quidem, & non leuis dubitatio est, an nutrimentum sit actu nutrimentum cum dissimile est, uel cum tam simile factum est, & in uiuentis substantiam, commutatum: non enim actu nutrimentum dici potest cum dissimile est. quia tunc contrarium est ei quod alitur, & proinde mutatione opus habet, nec actu nutrimẽtum dici potest cum simile factum est, quoniam tunc uiuentis pars effectum est: pars autẽ nutrimentum dici non potest, nec propterea actu nutrimentum dici potest cum conuertitur & mutatur, quia cum conuertitur, & mutatur adhuc dissimile est & contrarium, alioquin non mutaretur: in mutato autem esse, iam simile est, & pars, & ita ut prius. quid ergo dicendum? Dubitatio ista (mea sententia) ita persoluenda est, quòd nutrimentum dicitur actu nutrimentum cum simile factum est, & in uiuentis substantiam commutatum, si quidem tunc actu nutrimentum est, cum actu reparat quod effluxum, & deperditum est: ea enim ratione à natura uiuentibus nutrimentum elargitum est, ut reparet, & instauret quod effluit, & continuè deperditur: iam uerò tunc nutrimentum actu reparat, quod effluxum est, eique actu æquiualet, cum simile factum est, & in substantiam conuersum: igitur nutrimentum actu nutrimentum est & actu nutrit, cum iam simile factum est: cum uerò dissimile est, atque conuertitur, tũc potentia est, ut partem effluxam instauret, in eiusque locum reponatur, & proindè æquiuocè & potentia nutrimentum est. quam ueritatem ante nos cognouit Hippo. in principio libri de alimento, cui subscripsit Galenus primo de facult. naturali. cap. 11. qui concordes dicunt, quòd datur actu nutrimentum, & potentia nutrimentum, & hoc, dupliciter, uel potentia remota, uel proxima: actu nutrimentum est, inquiunt, cum conuersum est, & simile factum, potentia proxima & quasi ueluti nutrimentum est, dicitur esse illud, quod appositum, & agglutinatum est, atque exigua mutatione eget, ut simile fiat: potentia uerò remota nutrimentum dicitur esse illud quod multa eget mutatione sicut est sanguis in uenis, & chilus in uentre: hæc Hippoc. & Galenus, ex quibus nemo est, qui non uideat celebratissimos hosce uiros uoluisse actu nutrimentum fore cum simile factum est, & in eius quod alitur substantiam commutatum: antequam autem conuersum sit, propriè nutrimentum non esse, sed æquiuoce, & potentiam nutrimentum.

Ad instantiam autem in contrarium dicendum, quòd nutrimentum conuer sum ad duo comparari potest,& ad partem praexistentem cui apponitur, & ad partem effluxam,& deperditam in cuius locum reponitur : si primo modo consideretur,ut sic dicitur pars quia carnis,& membri cui apponitur pars efficitur. si uerò secundo modo,nutrimentum dicitur, quia finis, & id cuius gratia comparatum est nutrimentum est, ut .instauret quod indies ex uiuentibus effluit, & dissoluitur pro conseruanda uita, quam sanè partem deperditam quatenus instaurat ,corpus uiuens nutrire dicitur.

Quare necesse est,quoniam omnia intelligit immixtum esse,ut dixit Anaxagoras,ut imperet, hoc autem est ut cognoscat.Intus enim existens prohibet alienum.

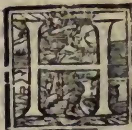
EGITVR context.iste tertio libro de Anima,& est in ordine quartus, quē hunc in modū introducit Auer. cū.n.inquit Arist.in tex.3.duo accepisset de intellectu, unum ꝙ est de genere,uirtutum passiuarum, alterum ꝙ non transmutatur, quia neque est corpus, neque uirtus in corpore. in hoc contextu quarto eius propositum est demonstrare utrunque.sed hæc Auerrois sententia ex toto falsa est, & ab Aristo.alien1:primo .n. falsum est Aristotelē in tex.3. accepisse intellectū non esse corpus, neq; uirtutem in corpore,si quidem in tex.3. nullam inter sensum & intellectum differentiam posuit,sed duntaxat inter utrunque conuenientiam assignauit,quod ex eo patet,quia cum in tex.2.ex similitudine inter sentire,& intelligere collegisset quòd intelligere est pati perfectiuè ab intelligibili,ex hoc sub initium contextus tertii deduxit intellectum impassibilem esse,quod etiam ipsi sensui commune est. nam cum intellectū impassibilem esse deducatur ex eo quod intelligere est pati perfectiuè ab intelligibili,hoc autem ex eo quod sentire(cui simile est intelligere) est pati perfectiuè à sensibili.igitur intellectum impassibilem esse deducitur tanquam ex principio ex eo quòd sensus impassibilis est corruptiuè ab obiecto sensibili,quare hoc dicitur impassibilem esse commune utrique est. sensui,& intellectui:ex quo patet illos Aristotelem minimè intelligere,qui ex hac propositione intellectus immortalitatem colligere uoluerunt . cum tamen per impassibilem non intelligat absolute & undequaque impassibilem . sed non pati corruptiuè ab obiecto , quòd etiam ipsi sensui commune est. unde cum Philosophus in tex.3.assignasset hoc utrique commune,ne quis putaret in impassibilitate undequaque persimi-

lis esse,in tex.7.impassibilitatis diuersitatem declarauit, dicens,quòd aut̃ non sit similis impassibilitas sensus & intellectus manifestum est ex sensoriis,& sensu: sensus.n. non est impassibilis secundum totam latitudinem sui obiecti,quoniam ab excellenti sensibili,corruptiuè patitur: intellectus uerò secundum totam obiecti latitudinem impassibilis est,quoniam ab excellenti intelligibili non corrumpitur, sed perficitur magis. ex quo loco quis est qui non uideat Aristotelem in tex.3.per impassibilem esse quid commune intellіgat sensui & intellectui , cum postea impassibilitatis differentia ab ipso in tex. 7. declaretur , quod etiam satis apertè confirmant ultima uerba contextus tertij, in quibus summatim colligens communionem & conuenientiam inter utrunque sic inquit, Et similiter sicut se habet sensus ad sensibilia, ita intellectus ad intelligibilia,unde malè Auerro. cum Alberto Mag. exposuit illam particulatim, (sed non hoc) idest non corpus,neque in corpore uirtus,sicuti sensus. cum immediatè Aristoteles summatim colligat conuenientiam eorum quæ superius dixerat inter sensum & intellectum , sed oportet intelligere illud (non hoc) idest non est actu aliqua species,sed potentia,ut rectè exposuere Them.Ioan. Gramma.& ex latinis B. D. Secundo falsum est in tex.4. demonstrare intellectum esse de genere uirtutum passiuarum,cum satis conspicuum sit,quòd ex illo principio (intellectus omnia intelligt] non deducat nisi quòd intellectus immixtus sit, ipsum autem esse de genere uirtutum passiuarum,in tex.3.demõstratum fuit, nam ex eo quod intelligere est pati perfectiuè concludebat intellectum esse impassibilem corruptiuè,& ex eodem inferebat esse susceptiuum specierum, & consequenter de genere uirtutum passiuarum,nam cum intelligere si pati perfectiuè ab intelligibili , ab hoc autem minimè perfici possit nisi aliquo modo recipiat,ideo sequitur quòd receptiuus sit,et quoniam id quod aliquid recipit debet carere illo,habere tamen potentiam ad illud, ideo tertio concludebat esse potentia,et non actu id quod recepturum est.Postremo falsum est in tex.4.demonstrare intellectum non esse corpus,neque uirtutem in corpore,ita ut per immixtum intelligat abstractum,& non corpori mixtũ quoniam in tex. 6. probans ipsum non esse corpori mixtum adiecit illam dictionem (corpori) sic dicens, unde rationabile est ipsum non esse corpori mixtum,quod si in tex.4.intelligeret immixtum à corpore, adiecisset illam dictionem,corpori,cum ea esset prima conclusio.cum autem in tex.4.dicat immixtum tantum,in 6.autem addat corpus,igitur in tex.4.non intelligit, neque probat esse immixtum corpori,præterea si in tex.4. probaret intellectũ non esse uirtutem in corpore sed abstractam,tunc in tex.5.non potuisset illud corrolarium inferre quòd potentia omnia sit , & nullam actu speciem habeat,quia diceret Plato,aut quiuis alius,quòd cum antecedenti stat oppo

tellectus esset forma materialis, non sequeretur id quod dicit Auerro. quòd propriam formam haberet, quæ alienas impediret: qua in re bonus dormitauit Auerro. dicimus ergo nos per immixtum Aristotelem intelligere non esse mixtum cum formis intelligibilibus. probat autem consequentiam primo Anaxagoræ authoritate, quippè qui posuit intellectum immixtum ab omnibus, ut imperaret: hoc autem est, ut cognosceret, quæ uerba bifa. exponi possunt. primo quidem ut sensus sit. Anaxagoras posuit intellectum in mixtum, ut imperaret, id est, ut omnia cognosceret: secundo ità exponi possunt, quòd sicut Anaxagoras posuit intellectum immixtum ab omnibus formis, ut omnibus formis imperaret, ita oportet hunc intellectum, de quo sermo est, esse immixtum ab omnibus, ut omnia cognoscere ualeat. sed prima expositio mihi magis placet, probat secundo consequentiam ratione, & ratio est à destructione consequentis ad destructionem antecedentis hoc modo, Si intellectus alicui intelligibilium mixtus esset, non omnia intelligeret, quia intus existens prohibet alienum, sicut enim contingit in sensibus, quòd si oculus suffusus fuerit colore croceo à bilioso humore, color ille intus existens impedimento est, quo minus alios colores spectare queat, quinimmo quæcunque uidet, ut crocea sibi uisibilia sunt ità si intellectus cum aliqua intelligibili forma mixtus esset, omnia recipere minimè posset, quia forma illa inexistens prohiberet, ne aliena reciperet, & hoc uoluit Philosophus cum dixit: Intus enim existens prohibet alienum] ut igitur omnia recipere & intelligere queat, purum, simplicem, ab omnique intelligibili forma liberum esse operæ precium est, & hæc est sententia, germanaque expositio præsentis contextus, ex quo facile colligitur Aristoteli minimè consentaneam esse Simplicij opinionem, dicentis, in intellectu rationes illas ideales intellectui coæternas adinueniri, nam data Simplicii opinione Aristotelis ratio statim conuellitur. nam cum dicit, intellectus omnia intelligit, igitur ab omnibus intelligibilibus formis immixtus, & denudatus est. negatur consequentia, ad probationem, quia si esset cum aliqua specie commixtus, non omnia intelligeret, quia illud intus inexistens aliena prohiberet, id totum negabitur, dixerimque quod intellectus cũ formis & speciebus permixtus est, omniaque intelligere ualet, nec intus inexistens prohibet ne aliena cognoscat, quia Simplicius ideas, et rerum species ponit, quæ intellectui minimè impedimento sunt, ne aliena, cognoscat, & intelligat si igitur Arist. ratio saluari debet, dicendũ est Arist. rationes illas & ideas ab intellectu penitus reiecisse, uoluisseq; formis intelligibilibus, & speciebus simpliciter impmixtũ esse, sed posteaquã in hunc locũ incidimus, non erit ab re in confirmationẽ

huius in medium afferre locum illum Aristotelis secundo. Post.lib.prope finē, ubi Philosophus dubitationem mouēs quomodo demonstrationis principia cognoscantur, quærit utrum in intellectu de nouo generentur rationes et habitus, quibus principia cognoscuntur cum prius non essent, aut in intellectu sint rationes & habitus, qui tamen latitent. cui sanè dubio satisfaciens destruit secundum membrum dicens: ualde absurdum esse asserere in intellectu rationes adinueniri & habitus, illos autem latere: ideo concludit quòd rationes, & habitus illi de nouo generantur in intellectu, cum prius non essent. quomodo autem huiusmodi habitus consequamur declarans, inquit, id fieri medio sensu, si quidem ex sensu fit memoria, ex memoria uerò sæpe de eadem refacta oritur experimentum, ex procedente autem experimento ac sæpe confirmato, uniuersale colligitur quod scientiæ demonstratiuæ principium est. iam uerò si Aristoteles eius fuisset opinionis quam sibi imponit Simplicius, tunc in soluendo difficultatem non debuisset reiicere, & destruere illud secundum membrum, quinimmo debebat illud recipere, & maximè comprobare: cum autem ut ualde absurdum reiiciat, comprobetque primum membrum quod rationes & habitus in intellectu de nouo generantur cum prius non essent, itaque noluit Aristoteles has rationes in intellectu adinueniri, alioquin dubitationem præposterè soluisset, negasset .n. quod erat affirmandum, & affirmasset quod erat negandum, unde studiosos monitos esse uelimus ut Simplicium super tertium de Anima librum cautè legant. sed quoniam hæc Aristotelis ratio in tex. 4. duabus ut inquit Auer. innittitur propositionibus, quarum altera est, quòd Intellectus omnia intelligit, reliqua uerò quod recipiens debet esse denudatum à natura recepti, proinde in sequenti & una & altera dilucidabitur.

Intellectus omnia intelligit.

AEC est propositio ex qua in tex. quarto deduxit Aristoteles intellectum immixtum esse, in cuius explicatione duo consideranda sunt, primo quidem quid per omnia, intelligat Aristoteles, cum inquit Intellectus omnia intelligit: secundo de eius ueritate considerandum est: quò ad primum Auerroes inquit Aristotelem per omnia, intelligere formas materiales tantum, ut sensus sit, Intellectus intelligit omnes formas materiales, qua Auerrois sententia ab Aristotele dissentit. quoniam cum Philosophus in tex. 4. ex hac propositione pro-

basset intellectum immixtum esse, in tex. 5. colligit naturam intellectus possibilis sic dicens, Quare nulla alia est ipsius natura nisi potentia, & nihil est actu eorum quæ sunt antequam intelligat, iam uero sicut illa dictio (Omnia) accipitur in consequente, ita accipitur in antecedente, sed in consequente accipitur uniuersaliter, & non pro formis materialibus tātum, quia dicit, (eorum quæ sunt) quasi dicat omnium entium: non enim poterat Aristoteles uniuersalioribus uti uerbis, igitur & in antecedente illa dictio (Omnia) accipitur uniuersaliter pro omnibus entibus, & non pro formis materialibus tantum: præterea si illa dictio (Omnia) pro formis materialibus tantum acciperetur, tunc Philosophus ex hac propositione deducere minimè potuisset, id, quod arbitratur Auerroes, uidelicet Intellectum abstractum esse, ostendo, quia non ualet, Intellectus intelligit omnes formas materiales, igitur abstractus est. quia cum antecedente stat oppositum consequentis, nam cogitatiua de ipsius sententia omnes materiales formas recipit, & cognoscit, & tamen non est abstracta, ita licet intellectus omnes formas materiales cognoscat, non sequitur ipsum esse uirtutem abstractam, quod tamen uult Auerro. ex ea propositione deduci, quod si quis pre Auerro. dicat Aristotelem non deducere intellectum abstractum esse ex illa propositione simpliciter, quia uidelicet omnes formas materiales recipit, & cognoscit, sed ex recipiendi & cognoscendi modo, quia uidelicet omnes formas materiales uniuersaliter recipit, & cognoscit, & tunc propositio ita erit intelligenda, Intellectus omnes formas materiales uniuersaliter intelligit, ex qua postea bene deduci potest intellectum abstractum esse, neque cū antecedente stat oppositum consequentis, quia nulla uirtus materialis cognoscit uniuersaliter, sed singulariter. Sed ista responsio textui minimè conformis est, quia Aristoteles accipit propositionem istam simpliciter absque recipiendi & cognoscendi modo, dicens, Intellectus omnia intelligit, igitur ex cognitione omnium, & non ex cognoscendi modo nempè uniuersaliter infert, & deducit illud consequens, quòd si consequens deduceretur in uirtute modi recipiendi, & cognoscendi, tunc Aristoteles cum modum hunc subticuerit, illud prætermisisset, in quo consistit tota uis medii termini, & id protulisset ex quo conclusio minimè deduci potest. quod an sit rationi consentaneum dicat demonstrator, quare dicimus nos, quod in hac propositione illa dictio, Omnia, non supponit pro formis materialibus tantum, ut inquit Auerro. sed pro omnibus intelligibilibus siue materialia sint, siue à materia separata, & hæc de primo. Quo autem spectat ad secundum uidetur propositio hæc de ueritate suspecta, quia intellectus humanus omnes plantarum species minimè cognoscit, neque omnes anima

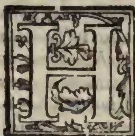
lium species, neque omnes ultimas differentias rerum accedit quinetiam Arist. authoritas 2. Met. primo, ubi inquit, quòd sicut se habet oculus nicti coracis lumen solis, ita intellectus humanus ad ea, quæ sunt manifestissima in natura: igitur intellectus humanus ea quæ sunt manifestissima in natura utpote substantias illas separatas intelligere minimè potest. sicut neque oculus nicticoracis lumen solis intueri potest.

Dilucidatio

VT huius propositionis ueritas habeatur: aduertendum, quòd propositio ista bif. intelligi potest: uno modo secundum actum, alio modo secũdum aptitudinem: & primo modo adhuc dup. uno modo respectu unius indiuidui, alio modo respectu totius speciei: tunc ponimus has tres conclusiones. prima est, si accipiatur propositio secundum actum respectu unius indiuidui, Intellectus non omnia intelligit: non .n. datur homo aliquis, qui actu omnia intelligat: secunda uerò ea est, si accipiatur propositio secundum actum respectu totius speciei, fieri potest ut intellectus omnia intelligat, & ista uidetur esse Auerrois sententia primo de Gener. commẽ. 19. ubi inquit ꝙ nihil est occultum in natura, & quod est ignotum est non ens. Tertia, enunciatio huiusmodi est, si loquamur secundum aptitudinem propositio uerissima est, quoniam intellectus est aptus natus omnia intelligere, & posito phantasmate in phantasia intellectus omnia actu intelligere potest, ꝙ si actu non omnia intelligat & præsertim materialia id prouenit ex accidẽti, quia caret phantasmate, cuius beneficio indiget Intellectus, & in hoc sensu intelligitur hæc Aristotelis propositio, cum inquit, Intellectus omnia intelligit, quibus ita constitutis, facile modo soluuntur in contrarium obiecta: & cum dicebatur primo, intellectus non intelligit omnes species plãtarũ, & animalium: respondemus, quòd licet intellectus respectu unius indiuidui actu non cognoscat omnes plantarum species, & animalium, tamen secundum uniuersitatem indiuiduorum fortè omnes actu cognoscit, uel respectu unius indiuidui est aptus natus ut omnes cognoscat, & similiter de ultimis differentiis dicendum. ad illam autem Arist. authoritatem secundo Met. primo, respondet Auerroes in eo loco dicens, quòd illa authoritas non dicit impossibilitatem, sed difficultatem: sed animaduerte ꝙ si Auerroes intelligat quòd non dicit impossibilitatem respectu cuiuscunque cognitionis, bene dicit: si uerò intelligit, quòd non dicit impossibilitatẽ, sed difficultatem quò ad cognitionem (ut aiunt(quiditatiuam, & proprium earum conceptum decipitur Auerro. nec ullo pacto tenendus, quia intellectus quiditatiuè, & secundum proprium conceptum non intelligit substan-

tias separatas, sed solum secundum quædam communia attributa, in quæ ex earum effectib. manuducitur intellectus, quòd sanè accommodatissimo nicticoracis exemplo Aristoteles declarauit, nam sicut oculus nicticoracis subobscurè, & imperfectè lumen solis intueri potest, ita intellectus humanus substantias illas separatas subobscura, & tenui quadam cognitione contemplari potest: quòd autem oculus nicticoracis aliquo pacto lumen solis intueri ualeat est aperta Aristotelis sententia 9. de hist. anim. cap. primo, ubi hæc habet. Cornix cum noctua dissentit: Cornix enim meridie noctuæ subripit oua, cum nòn clare meridie uideat noctua, hæc uerò contra oua cornicis noctu exedit, estque altera interdiu, altera noctu potentior, hæc Aristotel. in quibus uerbis apertè fatetur, noctuam interdiu uidere, sed non clarè, atque ita nicticoracis exemplo egregiè Aristotel. adumbratam & imperfectam quam de substantiis separatis cognitionem habet, declarare uidetur: qua in re si mihi liceat pro libertate Philosophiæ loqui, uerior est, & ad Aristotelem magis Diui Thomæ sententia, q̃ Auerrois, dicentis intellectum intelligere substantias separatas quiditatiuè, & per essentiam cum uidelicet intellectus adeptus est. & sibi intellectus agens iungitur ut forma quorum alterum perpulchrè ab Auerro. effictum est, alterum uerò nunquã ab Aristotele concessum, quia tertio de Anima 30. 32. & 39. inquit, q; ad intellectum phantasmata se habent sicut sensibilia ad sensum: iam uerò sensibilia, ad sensum ita se habent quòd sensus nunquam sine sensibilibus sentire potest: unde concludit dicens, quapropter nunquàm sine Phantasmate intellectus intelligere potest, sed in 32. inquit, Intellectus igitur in phãtasmatib. formas, & species intelligit, nec unquã in toto tertio illo de Anima attribuit intellectui aliũ intelligendi modũ, q̃ cũ phantasmate, sed licet intellectus non intelligat substantias separatas quiditatiuè, intelligit tamen quantum sibi conceditur, & hæc satis: nunc ad aliam propositionem pedem conferamus, quæ huiusmodi est, Om-

Omne recipiens debet esse denudatum à natura recepti.

AEC est altera propositio, qua (ut inquit Auer.) innititur Aristot. demonstratio in text. 4. quam tametsi Zimara in theorematib. suis dilucidare conatus sit, id tamen minimè præstitisse facilè intelligent illi, qui ipsum ea in parte perlegerint: conabimur autem nos (fauente Deo) eam dilucidare, & ad mentem Aristotelis explanare. sed fortè dicito, hæc non uidetur fuisse Aristotelis propositio, quoniam Aristoteles eam non posuit in tex. Dicimus uerum esse eam Aristotelem in tex. non posuisse, quia argumentum Aristotelis fuit unum enthimema quod tenet in uirtute huius propositionis, & dato quòd ea expresse usus minimè fuerit, eam tamen intellexit, reducendo enthimema ad syllogismum hoc modo, omne recipiens debet esse denudatum à natura recepti, intellectus recipit, & intelligit omnia: ergo debet esse denudatus ab omnibus. ex eo autem probatur illa maior, quia si recipiens omnia non esset ab omnibus denudatum, non posset omnia recipere, quia intus existens prohiberet aliena. itaque propositio ista non solum fuit Auerrois in eo loco, sed etiam Aristotelis, quicquid dixerint Latinorum nonnulli; in qua sanè propositione dilucidanda tria à nobis perpendenda sunt: primo quidem in quo sensu hæc propositio ab Auer. & ab aliis accepta fuerit, & an conuenienter ad Aristotelem: secundo ueritas propositionis ueritas aperienda est, tertio, an demonstratio Auerrois quæ hac innititur propositione intellectus immortalitatem concludat. quo ad primum, propositio ista ab Auerro. in hoc sensu accepta fuit, quod recipiens sit denudatum à natura recepti secundum speciem, ità quòd habens aliquam naturam realiter non possit recipere eandem naturam secundum speciem intentionaliter, quia tunc idem esset mouens, & motum, recipiens & receptum, quod impossibile est, unde secundum ipsum natura aliqua existens in recipiente realiter impedit receptionem eiusdē naturæ secundum speciem intentionaliter, ut potè albedo realiter oculo inexistens impediret receptionem eiusdem albedinis secundum speciem intentionaliter, & hæc est Auerrois sententia. sed hac in re grauiter peccat, primo quidem ab Ari. dissentit, quoniā non accipitur propositio ab Arist. in eo sensu, quo ab Aue. accepta fuit: erat sc̄do quoniā in eo sensu quo ab ipso accepta est. falsissima est, & à ueritate aliena. quod ab Arist. dissentiat tà probatur, nam Arist. utitur propositione in hoc sensu quòd si id quod iest aliqua recepturū habet aliquā naturā non potest aliena recipere, qa intus, inquit, existens prohibet aliena, unde ut possit omnia recipere ad quæ potentia est ab omnibus denudatum esse debet, quamobrem non inquit

Aristoteles quòd recipiens habens aliquam naturam realiter non possit eandem secundum speciem intentionaliter, et quòd inexistentia alicuius naturæ impediat receptionem eiusdem formæ secundum speciem, ut inquit Auer. sed quòd inexistentia alicuius naturæ impedit receptionē aliorum: intus, inquit, existens prohibet aliena. in alio itaque sensu propositionem accepit Auer. quàm ab Arist. accepta fuerit. quòd aūt falsa sit propositio in eo sēsu quo ab ipso accipitur, probatur tā in receptione reali, quàm in receptione spiritali. in receptione quidem reali quoniam aqua habens caliditatem remissam, ut duo potest recipere caliditatem intensam, ut quatuor quæ est eiusdem speciei cum caliditate remissa ut duo: igitur habens aliquam naturā realem potest recipere eandem & naturam secundum speciem realiter: in receptione verò spiritali, quoniam oculus suffusus colore croceo uidet colorem croceum alterius icterici: hoc enim conspicuum est, quoniam si duo accipiantur icterici unus uidet colorem croceum alterius, igitur habens aliquam naturam realiter eandem secundum speciem recipere potest intentionaliter. confirmatur, quia si accipiatur cristallum affectum aliquo colore reali ut colore uiridi, illud recipit colorem eiusdem speciei alteri inexistentem subiecto & per illud cristallum color ille demandatur ad oculum, et si accipiatur cristallum nullo colore affectum, certum est quod per ipsum uidemus alterum cristallum, eiusdem speciei: igitur si aliquod habet aliquam naturā realiter potest recipere eandē secundum speciem intentionaliter, alioquin cristallum haudquaquam per alterum eiusdem speciei uideri posset, quod sensui refragatur: amplius, habens aliquam formam intentionaliter recipere potest eandem formam secūdum speciē intentionaliter, quia si species Albedinis sit in hac parte medij, & ad eandem partem afferatur alia albedo eiusdem speciei, albedo illa speciem producet in eadem parte medii, igitur eadem pars medij habēs albedinē intentionaliter recipit eandem albedinem secundum speciem intentionaliter. quare propositio in eo sensu quo ab Auer. accepta est, ab Arist. & à ueritate aliena est. nec proindè sequitur id, ad quod deducebat Auerroes, quòd idem esset recipiens, & receptum, quia natura inexistens nec est recipiens, nec ratio recipiēdi, sed id in quo natura illa adinuenitur, & propterea aliud est recipiens & receptū & mouēs et motū. Gandauensis super 3. de Anima quæst. 4. propositionē istam perpendens pro dilucidatione ipsius hanc distinctionē, ponit, quòd aliquid dicitur esse ab alio denudatum duobus modis, uno modo secundū existentiā, sicut dicimus quòd Socrates est separatus à Platone, & uniuersaliter quæcunque ità se habent, quorum unum non est coniunctum secundum existentiam cum alio: secundo modo dicitur aliquid denudatum secundum essentiam, quando unum in sui essentia non includit aliud quāuis sint coniuncta secundum esse, sicut dicimus quòd materia denudata est à

forma secundum essentiam, & dolium à uino, quia neque materia in sui essentia includit formam, neque dolium uinum, quamuis coniuncta sint secundum esse: tunc inquit, quòd ista propositio ità intelligenda est, quòd recipiẽs debet esse denudatum à natura recepti secundum essentiam, ità ut recipiens non sit essentialiter idem cum natura recepti, sed non debet esse denudatum secundũ existentiam, quod ex eo probat, quoniam oculus recipit colores, & tamen oculus non est denudatus à colore secundum esse, quod probatur ex Arist. in libro de sensu, & sensibili, ubi inquit, quòd omnia corpora colore participant: cum ergo oculus corpus sit, igitur colore participat, sed licet oculus non sit à calore secundum existentiam denudatus, est tamen secundum essentiam denudatus, quia oculus non est eiusdem speciei cum colore quem habet. potest etiam addi ratio de tactu: sensus. n. tactus tangibiles recipit qualitates, & tamen non est denudatus à tangibilibus qualitatibus secundum existentiam, quia sensus tactus consistit in quadam mediocritate, & symetria primarum qualitatum, ut legitur apud Arist. 3. de Anima contex. 66. Sed hæc Gandauensis resolutio neque de Aristotelis, neque de Auerrois sententia est, quod non sit de Aristotelis sententia ex eo probatur, quia tunc Aristoteles ex demonstratione habita in tex. 4 solum concluderet quòd intellectus denudatus est ab omnibus intelligibilibus secundum essentiam, non aũt secundum existentiam: deducitur, nam discursus Aristotelis huiusmodi est. recipiens debet esse denudatum à natura recepti, intellectus recipit omnia intelligibilia, ergo debet esse denudatus ab omnibus intelligibilibus iam uerò si illa propositio maior ab Arist. in eo sensu accipitur, quòd recipiens debeat esse denudatum à natura recepti secundum essentiam, nõ autem secundum existentiam: igitur solum concludit quòd intellectus debet esse denudatus ab omnibus intelligibilibus secuundum quiditatem, & essentiam, non autem secundum existentiam. sed id falsum est, quia tunc ex hac conclusione demonstrata non potuisset inferre in tex. 5. quòd intellectus nullam aliam naturam habet nisi quòd est potentia omnia, & nihil est actu eorum quæ sunt, antequam intelligat, quoniam non ualet: intellectus est denudatus ab omnibus intelligibilibus essentialiter, ergo est potentia omnia, & nihil est actu intelligibiliũ antequam intelligat, quia stat quòd sit denudatus, uel diuersus essentialiter ab ipsis intelligibilibus, & quod actu habeat ipsa intelligibilia, sicut dicit ipse de uisu qui essentialiter ab omni colore denudatus est, actu tamen colorẽ habet: si ergo illud corrolarium inferri debet in tex. 5 dicere oportet quòd illa conclusio demonstrata in tex. 4. intelligitur non solum secundum essentiã, sed ẽt secundum existentiam. & cum illa conclusio deducatur in uirtute illius propositionis: quòd omne recipiens denudatũ esse debet à natura recepti, igitur propositio ista non solum intelligenda est secundum essentiam, sed ẽt secundum

cundum

cundum existentiam, præterea perpendo propositionem illam qua probationis loco utitur Arist. in tex. 4. quæ huiusmodi est: Intus enim existens prohibet aliena: ista enim propositio non solum ueritatem habet de eo quod cõiunctum est secundum essentiam, sed ẽt de eo quod coniunctum est secundum existentiam: flauus etenim color oculo inexistens icterici non est coniunctus essentialiter cum oculo, sed solum secundum existentiam, & tamen prohibet ne alienos possit spectare colores: similiter amaritudo existens in lingua secundum existentiam solum coniuncta est, & tamen prohibet ne alienos sapores persentire queat: accedunt in confirmationem Aristoteli 2. de Anima 71. ubi ita inquit, est autem coloris susceptiuum quod sine colore est, soni autem absonum, sine colore autem diaphanũ, et proinde oẽs recipit colores certum est autem quod diaphanum non solum à coloribus denudatũ est secundũ essentiã, sed ẽt secundũ existentiã. igitur recipiens non solũ secundum essentiam sed etiam secundum existentiam à natura recepti denudatum esse debet. ea propter posteriores ut Gaetanus, et plerique alii eandem propositionem exponentes dixerunt, quòd propositio ista ita intelligenda est, ꝙ recipiens denudatum esse debet à natura recepti tanquam à ratione recipiendi, ita quòd conueniunt isti cum Gandauense quod recipiens non debeat esse denudatum à natura recepti secundum existentiam, sed uolunt quod natura illa inexistens non sit tanquam ratio recipiendi. sed neque horum expositio est de Aristotelis sententia, quoniam tunc ex demonstratione contextus quarti non demonstrasset quod intellectus ab omnibus intelligibilibus secundum existentiam denudatus sit, sed solum tanquam a ratione recipiendi, deducitur ut supra, quia cum non deducat conclusionem nisi in uirtute huius propositionis, quòd omne recipiens denudatum esse debet à natura recepti, si ista propositio non intelligitur quo ad existentiam, sed quo ad rationem recipiendi: igitur solum concludet intellectum ab omnibus intelligibilibus denudatum esse, non quo ad existentiam; sed tanquam à ratione recipiendi, & ita nón potuisset inferre in tex. 5. ex hoc intellectum esse potentiã omnia, & nihil esse actu eorum quæ sunt antequam intelligat. quis autem si uerus, & germanus propositionis intellectus sequenti capite explicabitur.

Dilucidatio.

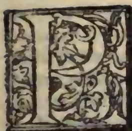
V*T huiusce propositionis ueritas aperiatur, illud primo animaduertendum, quòd recipiens in triplici reperitur: aliud enim est recipiens realiter, & naturaliter, ut materia prima, ut elementa: aliud uero est recipiens spiritaliter, & hoc duplex est: aliud enim*

est recipiens spiritaliter tantum ut intellectus, uisus, & auditus in genere sensuum, licet postea differant inte. se, quia intellectus recipit uniuersaliter, uisus autem & auditus particulariter: aliud uerò est recipiens spiritaliter intercedente tamen transmutatione reali ut sensus tactus, qui quidem recipit spiritaliter, quia sensus est, recipit tamen mediante transmutatione reali, quòd ex eo patere potest, quia unde est quòd æqualiter calida non sentimus, non ne species caliditatis in manu recipi potest? ratio nulla alia est, quia ibi transmutatio realis fieri minimè potest, quia caliditas illa, quæ percipi debet similis est in gradu caliditati existenti in manu, & propterea non sentitur, neque intentionalis caliditas producitur: secundo sciendum quòd recipiens tam realiter, quàm spiritaliter, uel est receptiuum omnium formarũ sicut materia prima, & intellectus, uel alicuius determinati generis, ut elementa, & sensus. tunc dicendum est, quòd propositio ista est uniuersaliter uera tam in receptione reali, quàm spiritali: & ità intelligenda est, quòd recipiens denudatum esse debet à natura eorum quæ recipere debet & secundũ essentiam, & secundum existentiã: et primo declaratur de receptione reali, nam si recipiens realiter fuerit receptiuum omnium formarum sicut est materia prima denudari, ac omnibus formis carere debet, nam si aliquam formam propriam possideret, alias recipere minimè posset, quoniam illa quam secum iunctam teneret, tolleret habilitatem, & potentiã ad alias formas, qua ablata uis quoque recipiendi statim tolleretur: ratio .n. recipientis potentiam supponit, & tamdiu recipientis ratio seruatur, quàm diu potentia, & habilitas seruatur: si ergo materia oẽs formas recipere debet, in ea ad oẽs formas potentia seruari debet. hæc autem si seruari debet, nullum actũ nullamque formam sibi determinare debet, sed ab omni forma libera, et uacua esse debet: unde Philosophus primo Phisic. 54. declarans qui nam ex antiquioribus melius dixerunt in statuendo subiectum, inquit, quod melius dixerunt illi, qui posuerunt corpus illud intermedium, quàm qui unum ex elementis: & rationem assignans quia subiectum quòd est receptiuum contrariorum ab omni contrarietate denudatum esse debet, cum autem corpus illud intermedium à contrarietate magis denudatum esse uideatur quàm elementa, quia hæc contrarietatibus complexa sunt, propterea illud magis habet rationem subiecti, quàm aliquod elementorum: post hoc inquit, est aer qui minus sibi differentias sensibiles determinare uidetur, consequenter aũt aqua: si uerò recipiens realiter omnium formarum receptiuum minimè fuerit, sed aliquarum sicut sunt elementa, quæ non sunt receptiua omnium formarum, sed solum formarum mixtorum, huiusmodi recipiens non debet esse simpliciter denudatum ab omnibus formis, sed solum ab his quarum recepturum est, & ad quas naturaliter ordinatur, & proinde quia ele

menta sunt receptiua solum formarum mixtorum, ab his duntaxat denudata sunt, & ipsum quod dicitur de recipiente realiter uerum est etiam de recipiente spiritaliter, nam si recipiens spiritaliter omnium fuerit receptiuum sicut est intellectus, illud ab oīb. denudatum esse debet, quia si aliquid eorū quæ recipere debet, sibi determinaret, oīa recipere minimè posset, q2 illud inexistens prohiberet receptionem aliorum, & hoc modo probatur ab Arist. in tex. 4. intellectum ab oīb. denudatū fore, quia si alicui intelligibilium cōmixtus esset, non oīa reciperet, quia intus existens prohiberet aliena: si uerò recipiens spiritaliter non fuerit omnium receptiuū, sed alicuius generis determinati, illud ab omni ea natura denudatum esse debet, quam recipere debet, ut uisus quia receptiuus est solum coloris, ab omni colore denudatus esse debet: similiter sensus tactus quia solum excessus recipit primarum qualitatum, ideò solum ab his excesssib. denudatus est. itaque recipiens spiritaliter nullam naturam secum admittere debet eorum, quæ recipere debet, quoniam natura illa inexistens aliorum receptionem prohiberet, quæ propositio non solum intelligenda est de recipiente subiectiuè, ut inquit bonus ille Zimara in quæst. de specieb. intelligibilib. sed etiam de recipiente obiectiuè, sicut est intellectus noster, nec sua probatio alicuius est momenti: nam cū dicit, intellectus noster recipit se ipsum obiectiuè, & tamen non est denudatus a seipso. respondetur, quòd propositio intelligitur respectu illius recepti, quòd per se recipitur à potentia receptiua: iam uerò intellectus non recipit se obiectiuè per se, sed per accidens, ut inquit Alex. & cum eo Auerro. tertio de Anima Commē. 8. sed hoc in loco unum animaduertendum est, quoniam res non est ita superficietenus intelligenda, quia cum dicitur quòd si recipiens spiritaliter aliquam naturam eorum quæ recipere debet, secum admitteret, natura illa inexistens aliorum receptionem impediret, non intelligitur de receptione simpliciter, sed de receptione perfecta, & completa: hoc autem est receptio indicatiua: amaritudo .n. inexistens linguæ non impedit receptionē simpliciter aliorum saporum, sed iudicium, quia lingua amaritudine infecta non potest probè iudicare, & alios sapores persentire sicuti sunt, sed omnes iudicat ut amaros: propterea quòd natura illa inexistens adeò limitat, & afficit potentiam illam, ut quicquid recipitur in ea recipiatur per modum illius naturæ. Amplius animaduerte, quòd cum dicitur, quòd natura inexistens impedit receptionem completam, & iudiciariam, hoc intelligitur respectu aliorum, non respectu eiusdem naturæ secundum speciem, gratia exempli, amaritudo inexistens linguæ impedit receptionem iudicatiuam aliorū saporum, quoniā si offeratur dulce, non persentitur ut dulce, sed amaritudo illa nō impedit receptionē perfectam & iudicium eiusdem a-

maritudinis secundum speciem si gustui offeratur, quoniam ut dicebatur supra habens aliquam naturam realiter potest recipere eandẽ secundũ speciem intentionaliter. concludentes ergo uniuersam hanc resolutionem tribus propositionibus perstringimus: prima est, omne recipiens siuè realiter, siuè spiritaliter & secundum essentiã, & secũdũ existentiã denudatum esse debet ab omni ea natura quam recepturum est, & ad quam per se ordinatur: altera est hæc, natura realiter, uel intentionaliter existens in recipiente spiritaliter nõ impedit receptionem eiusdem naturæ secundum speciẽ: tertia est, natura in recipiente realiter existens impedit receptionem simpliciter aliorum, in recipiente autem spiritaliter non impedit receptionem spiritalem simpliciter aliorum sed receptionem completam, & iudicatiuam & in hoc sensu propositio ista ab Aristo. accepta fuit, quib. sic constitutis nunc Gandauensis rationes persoluamus, & ad primam cum dicebatur uisus recipit omnes colores, & tamen non est ab omni colore denudatus, negatur secunda pars propositionis ad probationem respondetur, quòd color bif. accipi potest, uno modo latè pro qualitate uisibili ut etiam lucem comprehendit: alio modo propriè magis pro ut est qualitas resultans ex mixtione lucidi cum opaco, tunc dicimus quòd quãdo Philosophus inquit, quòd omnia corpora colore participant, qui locus causa fuit erroris Gandauensis, accippit colorem primo modò, & hoc modo organum uisus, quòd humor christallinus esse dicitur, coloratum dici potest, sed non est coloratum colore propriè dicto, sed potius lucidum est. Ad illam autem de tactu ita respondetur, quòd sensus tactus qui in mediocritate consistit, & tẽperie primarum qualitatum non recipit hanc temperiem, & ideò non est ab hac temperie denudatus, sed recipit excessus qualitatum, ideò ab his excessibus denudatus esse debet, & est. nam ut dicebatur superius, si recipiens fuerit omnium receptiuum ab omnibus simpliciter denudatum esse debet: si uerò aliquorum, ab his denudatum esse debet, quorum naturaliter receptiuum est: cum igitur sensus tactus non recipit qualitates temperatas, sed solum excessus primarum qualitatum, ideò sensus tactus non debet esse denudatus a tota latitudine primarum qualitatum, sed solum ab excessibus earum, & hæc circa propositionem istam dicta sint, nunc illud quod tertio loco à nobis propositum fuit, exequamur.

An demonstratio Auerrois in Com.4.concludat intellectus immortalitatem.

VTAVIT Auer. demonstrationẽ illam quæ hac innititur propositione intellectus ĩmortalitatẽ cõcludere, demonstratio uerò eiusmodi est, recipiens denudatum esse debet à natura recepti, intellectus recipit omnes formas materiales, ergo denudatus ẽ ab oĩbus formis materialibus, ergo nõ est forma materialis, hācue Arist. demonstrationem fuisse affirmare non dubitauit, sed parcat mihi Auerroes primo ista non fuit Arist. demonstratio, ut ex superius declaratis satis cõspicuum est: secundo non concludit intellectus immortalitatem, ut arbitratur, quòd ostendo perpendens limitationem illius maioris ab eo traditam in eo loco: limitās .n. Auer. propositionem illam, inquit, quòd illa maior propositio ità intelligenda est, quòd recipiens debet esse denudatum à natura recepti secundum speciem, non autem à natura sui generis, iam uerò iuxta hāc propositionis limitationem concluditur solum intellectum esse alterius speciei à formis materialibus quas recipit, non autem alterius generis, quòd clarissimè patebit si in manum accipiamus demonstrationem cũ limitatione maioris, quæ huiusmodi est, recipiens debet esse denudatum à natura recepti secundum speciem, non autem secundum naturam generis: intellectus recipit omnes formas materiales, ergo intellectus est denudatus à formis materialibus secundum speciem, non autẽ secundum naturam generis: ratio itaque solum concludit quòd intellectus est denudatus à formis materialibus secundum naturam speciei, non autem secundum naturam generis: igitur intellectus erit in eodem genere materialitatis cum reliquis formis materialibus, quòd si demonstratio concluderet intellectũ denudatum esse à formis materialibus secundum naturam generis utpotè natura materialis, tunc denudatum esse à natura recepti alio modo acciperetur in maiore, & alio modo in conclusione: nam in maiore; ut glosat ipsemet Auerro. accipitur denudatum esse à natura recepti secundum speciem, non autem à natura generis: in conclusione uerò accipitur esse denudatum à natura recepti secundum genus, quia concludit intellectum non esse naturæ materialis, & ità denudatum à formis materialibus secundum naturam generis, non autem à natura speciei tantum: secundo si hæc demonstratio intellectus immortalitatem concluderet, ex eadem cogitatiuam immortalem, & immaterialem esse concludi posset hoc pacto, cogitatiua recipit oẽs formas materiales, ergo est denudata ab omnibus formis materialibus, ergo non est materialis. antecedens probatur ex ipsomet Auerro. secundo de Anima 63. ubi inquit. quòd cogi-

tatiua cognoscit intentiones indiuiduales hominis, & equi, & uniuersaliter oīum decē prædicamentorum, quare si demonstratio concludit intellectus immortalitatē, concludet etiam immortalitatem cogitatiuæ, ꝙ ab Arist. & à ueritate alienum est, cæterum nonnulli qui Auer. doctrinam insequuntur ipsum tueri conantur, dicentes, quòd demonstratio Auerrois non concludit immortalitatem intellectus ex receptione formarum materialium simpliciter, sed ex modo recipiendi, quia uidelicet recipit uniuersaliter, & tunc bene sequitur, intellectus recipit omnes formas materiales uniuersaliter: ergo intellectus est immaterialis: iam uerò licet cogitatiua recipiat omnes formas materiales, non recipit eas uniuersaliter, sed singulariter, & proinde non sequitur ipsam immaterialem esse, sed isti ita respondentes Auer. demonstrationem euariant, quia illud non fuit medium ab Auerro. assumptum, quia si Auer. ex modo recipiendi uniuersaliter concluderet intellectum immortalem esse, tunc discursus Auerrois esset huiusmodi, Intellectus recipit omnes formas materiales uniuersaliter, ergo est immaterialis & immortalis. sed cum ista consequentia non teneat nisi in uirtute illius propositionis, omne recipiens uniuersaliter est immateriale, igitur demonstratio Auerrois inniteretur his duabus propositionibus, quarum altera esset, omne recipiens uniuersaliter est immateriale, altera uerò Intellectus recipit omnes formas materiales uniuersaliter, sed hoc apertè est contra sententiam ipsius Auerrois dicentis, quòd hæc demonstratio innititur, his duab. propositionib., altera quòd omne recipiens debet esse denudatum à natura recepti, reliqua uerò quòd intellectus recipit omnes formas materiales: & ex his concludit intellectum immaterialem esse. quare non ex modo recipiendi uniuersaliter, ut dicunt isti, sed ex receptione simpliciter omnium formarum materialium Auer. Intellectus immortalitatē concludit, adde ꝙ si ex recipiendi modo Auerro. intellectus immortalitatem deduceret, tunc illud dereliquisset in cuius uirtute concluditur immortalitas, quod minimè dicendum est, probatur consequentia, quia Auer. profert illam propositionem simpliciter absque recipiendi modo, dicens. Intellectus intelligit, & recipit omnes formas materiales in qua non ponitur recipiendi modus, qui tamen poni debuisset, si in uirtute illius demōstratio cōcludit. postremo aduersus demonstrationem Auerrois, si demōstratio illa cōcluderet Intellectum nō esse materialē, similiter ex eodem medio concludi posset intellectū non esse immaterialē, ita ratiocinando, Recipiens debet esse denudatū à natura recepti, intellectus recipit & intelligit oēs formas immateriales, ergo intellectus est denudatus ab oībus formis immaterialibus, ergo non est immaterialis, & cum per demonstrationem suam non sit materialis, igitur intellectus nec erit materialis, nec immaterialis. nec ualet responsio Buccaf.

quòd illa maior propositio ita intelligitur, quòd recipiens debet esse denudatum à natura recepti secũdum speciem, potest tamen esse eiusdem generis: cum ergo intellectus intelligat formas immateriales concluditur solum q͂ sit denudatus à formis immaterialibus secundum speciem, ita ut non sit eiusdem speciei cum formis immaterialibus: potest tamen esse eiusdem generis utpote eiusdem naturæ immaterialis. ista inquam responsio nulla est, quoniam statim corruit demonstratio Auerrois, quia à pari dicam quòd intellectus recipit omnes formas materiales, & quòd solum est denudatus à formis materialibus secundum speciem, ita ut non sit eiusdem speciei cum formis materialibus quas recipit, est tamen eiusdem generis, utpote naturæ materialis, quare alterum duorum necessario fateri oportet, aut quòd demonstratio Auerrois solum concludat intellectum solum esse denudatum a formis materialibus secundum speciem, non autem secundum naturam generis, & ita non concludet propositum suum, aut si concludit quòd non solum sit denudatus à formis materialibus secundum naturam speciei, sed etiam secundum naturam generis, & materialitatis, per eandem rationem concludetur intellectum à formis immaterialibus denudatum esse non solum secundum naturam speciei, sed etiam secundum naturam generis, & immaterialitatis, & ita neque erit materialis, neque immaterialis, ut nuper conclusum fuit. Zimara Auerroi maximè addictus, alio modo respondere conatus est theoremate 84. dicens quòd intellectus à formis materialibus denudatus esse debet non solum secundum naturam speciei, sed etiam secundum naturam generis & materialitatis, quia immaterialitas cognitionem impedit, à formis autem immaterialibus secundum naturam speciei solum denudatus esse debet, non autem secundum naturam generis, et immaterialitatis, quia immaterialitas cognitionem non impedit. Sed ista responsio nulla est, quia demonstratio Auerrois non concludit intellectum à formis materialibus & secundum speciem, & secundum genus denudatum esse ex hoc medio, quia materialitas impedit cognitionem, sed ex hoc quia recipiens debet esse denudatum à natura recepti: iam uerò hoc medium non solum concludit de materialibus, sed etiam de immaterialibus, & proinde si ex hoc medio concludit intellectum denudatum esse à gradu naturæ materialis, ex eodem medio concludet denudatum esse à gradu naturæ immaterialis, quare uideo neque Auerroem, neque sectatores ipsius ex hoc nodo sese explicare posse, quod si quis est ex his maximis nostri temporis Philosophis qui Auerroẽ tueri uelit, ipsum libenter audiam, Demonstratio itaque quam tantum magnifacit Auer. ad concludendam intellectus immortalitatem nullum habet momentum. Illud quidem uerum est, quòd ex illo principio posito in tex. 4. quod est intellectus omnia intelligit, ex quo deduxit intellectum nulli in-

qelligibilium commixtum esse deducitur etiã in tex.6. non esse corpori mixtum, cum inquit, unde rationabile est ipsum non esse corpori mixtum, quod tuidemi quomodo deducatur inferius explicabitur.

Vnde rationabile est ipsum non esse corpori mixtum, esset enim qualis calidus, aut frigidus, & organum haberet, nunc autem nullum est.

ONCLVSIO ista quæ ad humanæ mentis immortalitatem attinet ab Aristo. scribitur tertio libro de Anima con tex.6. quem introducens Auerroes inquit, quòd cum Philosophus in tex. 4. primam rationem adduxisset ad probandum intellectum non esse corpori mixtum, in tex.6. secundum rationem adducit ad eandem conclusionem probandam, quæ quidem Auer. sententia licet in hoc uera sit, quòd Aristotelis institutum est probare intellectum non esse corpori mixtum, hallucinatur tamen cum inquit Arist. in tex.4. demonstrare intellectum non esse corpori mixtum, & in tex.6. secundam rationem afferre ad idem probandum, quia ut aliàs à nobis ostẽsum fuit Aristoteles in tex.4. non demonstrauit intellectum non esse corpori mixtum, sed non esse permixtum speciebus, & formis intelligibilibus, neque illud uerum est in tex. 6. secundam rationem afferre ad probandum intellectum non esse corpori mixtum, quoniam Philosophus inquit, [Vnde rationabile est] illa autem dictio, unde, est dictio illatiua quæ ostendit conclusionem istam ex superioribus deduci, non autem noua ratione probari, ea propter dicendum est quòd cum Philosophus in tex.4 probasset intellectum nulli prorsus intelligibili mixtum esse, in tex.6 ex habitis in tex.4. deducit intellectum non esse corpori mixtum, unde aliud est immixtionis genus quod probauit in tex.4. & aliud quod probauit in tex 6. in tex. enim 4 probauit genus immixtionis respectu obiecti, in tex.6 uero respectu corporis. Cæterum cum ex superioribus conclusio ista deducatur, ex quibusnam deducatur considerandum est, dixere nonnulli conclusionem istam deduci ex ea conclusione, quæ demonstrata fuit in tex.4. quia uidelicet intellectus formis intelligibilibus permixtus non est: deducunt autem hunc in modum, quia cum intellectus formis intelligibilibus permixtus non sit, rationi consentaneum est, neque corpori permixtum esse, quia cum corpus intelligibile quoddam sit, si intellectus esset corpori mixtus, igitur alicui intelligibili mixtus esset atque ita non esset ab omnibus intelligibilibus denudatus, cuius oppositũ demonstratum fuit in tex.4. cum igitur formis intelligibilibus immixtus sit, corpori quoque immixtum esse oportet, sed istorum sententia falsa est, quia

ex hoc quòd intellectus formis intelligibilibus immixtus est, ipsū corpori, ut subiecto immixtum esse inferri minimè pōt, licèt inferri possit non esse mixtū corpori ut obiecto: si. n. oīb. intelligibilibus īmixtus est, corpori quoque ut quoddā obiectū intelligibile est, immixtū esse necesse est, non tamen ex hoc inferri pōt esse corpori immixtū ut subiecto, ꝙ Arist. intendit in tex. 6. si quidem cum antecedenti stat oppositum consequentis: cogitatiua .n. nulli speciei sensibili, neque corpori ut obiecto permixta est, sed ab oīb. specieb. sensibilib. denudata est, & tamen corpori ut subiecto ꝑmixta est, quamobrē ex immixtione intellectus, à rebus intelligibilib. intellectum non esse corpori mixtum ut subiecto deduci minimè potest: non ergo propositio ista ex ea conclusione deducitur, ut dicunt: melius itaque dicēdū est, propositionē istā deduci ex illo principio accepto in tex. 4. quod erat, Intellectus oīa intelligit, ex quo etiā deductū fuit, ipsū oībus intelligibilibus immixtum esse, in hunc modum, Intellectus omnia intelligit, ergo omnibus intelligibilibus immixtus est, quia intus èxistens prohibet aliena, undè quia intelligit omnia, rationabile est ipsum non esse corpori mixtum ut subiecto: deducitur autē conclusio ista ex illo principio in hunc modū, qa ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis: si .n. esset corpori mixtus, nō omnia intelligeret. probatur, quia si esset corpori mixtus, tunc esset qualis, calidus, aut frigidus, & organum haberet: si uerò qualitatib. esset affectus, organumue haberet, ab excellenti intelligibili læderetur. probatur ex differentia assignata ab Arist. in tex. 7. inter sensum, & intellectui: sensus. n. qa qualis est, & organum habet, laeditur ab excellenti sensibili: intellectus uerò cum non lædatur ab excellenti intelligibili organū non habet, ꝙ si qualis esset, & organum haberet sicut sensus læderetur ab excellenti intelligibili, sicut sensus laeditur ab excellēti sensibili, si uerò laederetur ab excellenti intelligibili, non intelligeret oīa intelligibilia, sicut sensus, quia laeditur ab excellenti sensibili non percipit oīa sensibilia, ergo de primo ad ultimum si intellectus esset corpori mixtus, non oīa intelligeret, atqui sancitum fuit in tex. 4. omnia intelligere, ergo à nullo laeditur intelligibili, ergo non est qualis, nec organum habet, ergo non est corpori mixtus, & hunc in modum ex illo principio propositio ista deducitur sed postea quam explicauimus unde, & quomodo propositio deducatur, consideremus praedicatū huius propositionis qd ꝑ esse īmixtū corpori intelligat Arist. Scotus sup quarta sententiarum sectione, Tōp. & q Alex. tuentur partes. dixerunt Ari. ꝑ esse īmixtū corpori, non intelligere non esse eductum de potentia materiae, sed non esse organo alligatum, ut sensus sit, intellectus non est corpori mixtus, idest organo corporeo non alligatus. Sed ista expositio est ab Aristotele penitus aliena, quia Philosophus se-

cundo de Gener.animal.cap.3.ea hoc qnòd mens non utitur organo corporeo infert ipsã extrinsecus accedere,&non educi de potentia materiæ: inquit .n., sola mens extrinsecus accedit, quia eius actio non cõmunicat cum organo corporali,sicut per oppositum cæteræ animæ partes ut uegetalis,&sensitiua dicuntur intrinsecus innasci,educique de potentia materiæ, quoniam organo utuntur corporeo,ut inter ambulandum pedib. ꝙ si ex hoc medio termino quia mens(pro quocunque accipiatur mens,nunc.n. id non curo) non utitur organo corporeo infertur ipsam non educi de potentia materiæ,sed extrinsecus accedere: igitur cũ 3.de Anima contex.6. ex illo antecedenti qa intellectus organo non utitur,infert non esse corpori mixtum,intelligi debet non esse eductum de potentia materiæ: utrobiq; .n.eadẽ rõ est, confirmatur,qa nunc agitur de summa nostrarum rerum,uidelicet de animi nostri immortalitate ex probatione qua utitur Philosophus eodem contex.6.inquit.n.,Si intellectus esset corpori mixtus, tunc esset qualis calidus,aut frigidus,sed non est qualis, calidus,aut frigidus,ergo non est corpori mixtus.scito primum quòd forma dicitur qualis calida, aut frigida quæ qualitatibus afficitur,& quæ temperamentum qualitatũ insequitur:tunc sic arguitur,Intellectus p Ari.nõ est qualis, ergo non est eductus de potentia materiæ probatur,qa ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis:nã si esset eductus de potentia materiæ esset qualis,calidus,aut frigidus,quia certũ est ꝙ oĩs forma materialis eductaq; de potentia materiæ qualitatibus corporeis afficitur, & temperamentum qualitatum insequitur:cum ergo intellectus non sit qualis,ergo non est eductus de potentia materiæ,ergo per esse corpori immixtum intelligit non esse deductũ de gremio materiæ si sic, igitur intellectus est æternus& immortalis.Sed illuc fortasse sese recipient Alexandri sectatores,ut dicant,ꝙ licet Arist. per immixtum esse intelligat non eductum ex materia, hoc tamen prædicatum non enunciatur de Anima intellectiua,sed de intellectu possibili,qui facultas est& potentia animae intellectiuae de secunda specie qualitatis:de hac .n. dicitur immixtam esse corpori,&non eductã de materia,sed hoc summa dementia est:primò quidem,quia intellectus possibilis non est potentia de secunda specie qualitatis, quoniam hæc nil aliud est nisi agilitas seu facilitas ad agendum &patiendum, sicut impotentia nil aliud est nisi difficultas ad agendum &patiendum,ut declarauit Philosophus in libro cathegoriarum cap. proprio. iam uerò intellectus possibilis non dicitur facilitas ad intelligendum,sed principium dicitur intelligendi ab Aristo.ergo non est potentia&qualitas de secunda specie,sed est ipsamet aĩa intellectiua ut potentia intelligibilia,praeterea si illud praedicatum enunciaretur non de aĩa intellectiua,sed de potentia&qualitate ip

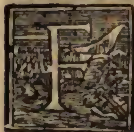
ßius,tunc Philosophus non satisfecisset propositæ intentioni,in primo de Anima contex.3.ubi proponens quod sibi considerandum esset,inquit,inquirimus enim substantiam,& naturam animæ,& eius proprietates. & similiter secundo libro contex.33.inquit,oportet autem dicere quid unumquodque ipsorum sit,ut quid uegetatiuum,quid sensitiuum,& quid intellectiuũ: iam uerò si Aristoteles hoc prædicatum non de substantia animæ intellectiuæ,sed de eius potentia,& facultate demonstraret: igitur neque substantiã animæ considerasset, neque substantiæ proprietates explicasset, ut proposuit,quamobrem immixtum non de potentia, sed de substantia demonstrari dicendum est,neque eo confugere possunt,ut dicant id probari de intellectu agente,tum quia de eo probat immixtum esse quem definiuit in 5.tex.hic autem possibilis est,tum quia hactenus non probauit dari intellectum agentem,sed illum probat in 17.contex.quare intellectus noster non est corpori mixtus,nec eductus de potentia materiæ,igitur æternus est & immortalis: & his est unus locus,in quo tam clarè , quam quòd clarissimè Aristoteles animi nostri immortalitatem ostendit, quam etiam ueritatem confirmauit Aristoteles secundo de animal. gener.cap.3.ubi inquit,Restat igitur ut sola mens extrinsecus accedat, solaque diuina sit,nihil enim cum eius actioni communicat actio corporalis. nec me latet Alexandrum , eiusque sectatores,cum ad hunc locum perueniunt ex eo sese explicare non posse , Alexander locum illum exponit de intellectu agente,ita ut mens quæ est subiectum propositionis supponat pro intellectu agente, qui secundũ ipsum Deus est.Sed responsio ista non est digna summo illo Philosopho , qui Aristotelis dicta diligenter perpendere solitus est,nam conclusio illa est determinatio illius dubitationis quæ superius ab Arist.proposita fuit : hæc aũt fuit , an omnes aĩæ intrinsecus innascantur,uel omnes extrinsecus accedant,uel aliquæ intrinsecus,aliquæ uerò extrinsecus accedant,iam uero sub hac dubitatione nõ continentur intellectus agẽs,et Deus Opt.quia nemo est qui ambigat an Deus ex semine innascatur,uel non:ergo solutio non potest esse de intellectu agẽte ad quẽ creberrimè confugit Alex. præterea esto quòd mens accipiatur pro intellectu agente ratio quæ probat mentem non educi de potentia seminis,sed extrinsecus accedere,eadẽ probat de intellectu humano , probat Arist.hac rõne mentem extrinsecus accedere, Mens inter operandũ non utitur organo corporali sicut cæteræ animæ uires : ergo Mens extrinsecus accedit, & è uirtute seminis non innascitur: iam uerò anima intellectiua in operando non utitur organo corporali, ut declarauit Philosophus tertio de Anima contex.6.& 7.igitur anima intellectiua extrinsecus accedit, & ex semine non traducitur: & si ex eo medio termino concluditur intellectum agentem non educi ex semine , concluditur etiam de anima in-

tellectiua, ea propter Simon Portius sectator Alexandri aliter locum illum exposuit dicēs, quòd non intelligitur de substantia animæ intellectiuæ, sed de actu secundo, & de operatione ipsius, ita ut sensus sit, Mens quo ad actū secundum extrinsecus accedit, quia intelligere quòd est operatio intellectus dependet ab extrinseco ut ab intelligibili, & ab agente, sed responsio ista ab Aristotelis sententia longius abest, quia dubitatio ab Arist. proposita non fuit de operatione intellectus an educatur ex semine, uel non, sed de substā tia partiū animæ: igitur & solutio est de substantia animæ. cum ergo dicit, sola mens extrinsecus accedit, subiectum propositionis supponit pro substantia animæ intellectiuæ, non autem pro actu secundo, & operatione ipsius, præterea cum Aristoteles probet illam conclusionem ex hoc medio, quia eius operatio non communicat cum organo corporeo, si propositio illa intelligeretur quo ad actum secundum, igitur operatio sensitiuæ quia communicat cum organo corporeo non esset ab extrinseco, et ab obiecto sensibili, quod dici minimè potest. & si operatio sensus aequè ac operatio intellectus ab eiusdem pendet obiecto extrinseco, quo pacto effugiet Portius quinetiam sensus extrinsecus accedat, quod tamen negat Arist. in eo loco, ea propter nonnulli alij locum illum aliter interpretati sunt, dicentes utique sermonē esse de substantia animæ intellectiuæ, sed cum Philosophus inquit, quòd mens extrinsecus accedit, non intelligit quòd reuera extrinsecus accedat, quia intellectus una cum reliquis animæ uiribus è uirtute seminis mediantibus qualitatibus, ab agente particulari educitur, sed intelligit secundum apparentiam, quia comparando intellectum cum alendi, sentiendique anima, in eius ortu parum, aut nihil primarum qualitatum, materialisque causæ apparet, & proinde extrinsecus accedere uidetur, sed planè constat solutionem istam, fugam potius quandam esse, quàm philosophicam responsionem, quia quotiescunque sunt duæ propositiones de eodem prædicato quarum altera est negatiua, & altera affirmatiua, sicut prædicatum negatur in una, ita affirmatur in altera: sed ibi ab Aristotele duæ istæ propositiones accipiuntur de eodem prædicato, quarum una est negatiua, & altera affirmatiua: inquit enim uegetalis, sentiensque anima non extrinsecus in semina & conceptus accedunt. Mens extrinsecus accedit, ergo sicut illud prædicatum quod est extrinsecus accedere negatur de uegetali, & sentiente, ita affimatur de mente & intellectu. sed negatur de illis secundum ueritatem, ergo secundum ueritatem affirmatur de intellectu. postremò consi dero probationem illius conclusionis: probat enim Philosophus conclusionem hoc pacto, Mens sola extrinsecus accedit, quia eius operatio non communicat cum corpore, tum uerò forma illa cuius operatio non communicat cum organo corporali non est educta de materia, sicuti per opposi-

tum forma cuius operatio communicat cum organo corporeo educta est de materia : ex hoc enim medio probat Aristotel. alendi, sentiendique animam ex semine traduci, quia earum actio communicat cum organo corporali, atqui operatio intellectus nostri non communicat com organo corporali : hæc est Aristotelis ea in parte, quam item non probauit, sed accepit ut declaratam tertio de Anima contex. septimo: igitur intellectus secundum ueritatem non educitur de potentia materiæ, sed sola inter animæ partes, quæ nobis insunt extrinsecus accedit, solaque diuina habetur, quamobrem & unus & alter locus ex quibus Alexander, & qui cum sunt insequuti, se se explicare non potuerunt, nos apertissimè commonefaciunt ratam, firmamque Aristotelis extitisse sententiam, quod anima intellectiua abstracta sit à materia, atque ita æterna, & immortalis, quam ueritatem demonstrauit Aristoteles tum quia omnia cognoscit, tum quia eius operatio non communicat cum instrumentum corporeo, licet secundum contineatur in primo, quia ex eo quòd omnia cognoscit & intelligit, cognouit intellectum non uti instrumento corporeo, ex quo percepit ipsum non esse cum corpore mixtum, ex quo sequebatur interesse inter ipsum, & alias animæ partes, quæ erant cum corpore mixtæ, siquidem organo, & instrumento uterentur corporeo, & huiusmodi independentia operationis facit ad æternitatem sicut per oppositum dependentia tollit æternitatem sicut in uegetali, sentienteque anima: & licet intellectus dependeat à phantasmate, quia corpori coniunctus sine ope phantasmatum nunquam intelligere ualet, quicquid comminiscantur Simplicius & Auerroes, huiusmodi tamen dependentia non tollit intellectus æternitatem, sed solum separabilitatem à corpore uniuersaliter, licet ab hoc & ab illo corpore separetur, & hunc in modum intelligitur illa Aristotelis consequentia, Si intellectus non habet opus proprium, sed inter operandum indiget ope phantasiæ, igitur non est à corpore separabilis, non quidem quòd mortalis sit, sed quod à corpore simpliciter, & uniuersaliter separari non potest, licet ab hoc & ab illo corpore separetur, unde non possum non ualde Pomponatium admirari, qui tenuit intellectum in opere suo non dependere ab instrumento corporeo, dependere tamen a phantasmate, & proinde mortalem, & corruptibilem esse, cum tamen Aristoteles secundo illo de Animal. Generatione cap. tertio ex independentia operationis ab organo corporeo probauerit mentem extrinsecus accedere, & non traduci de potentia seminis, & per oppositum alentem sentientemque partes, quia in opere suo dependent ab organo corporeo è uirtute seminis traduci: si itaque intellectus humanus non utitur organo corporeo, non uideo quomodo affirmare queat mortalem esse, licet à phantasmate dependeat. Cæterum hoc

in loco una dubitatio persoluenda est, nam superius dictum est Aristotelē in tex.6. demonstrasse intellectum immixtum esse, & abstractum à corpore ex hoc medio, quia omnia intelligit: si enim hoc uerum esset, sequeretur, quòd substantiæ abstractæ alia uia quàm uia motus demonstrari ualerent, quod falsum est: quia ut inquit Auerro. in ultimo Comment. primi Phisic. ad probandum substantias abstractas non est alia uia quam uia motus, nec unquā Philosophus alia uia usus est. respondetur, quòd intellectum abstractum esse probatur eo medio quo dictum est, cum autem dicitur, ergo substantiæ separatæ alio medio probari possunt quàm uia motus, conceditur, quia intellectus humanus non est principium motus, & dato quod sit principiū motus, non mouet motu æterno. ad Auerro. authoritatem dicimus, quòd illa propositio non intelligitur de quacunque substantia abstracta, sed solum intelligitur, & ueritatem habet de substantiis separatis, quæ cælestis corporis motrices sunt: hæ enim alia uia probari non possunt quam uia motus, qua uia ubique usus est Aristoteles: ex intellectione autē probari non possunt, quia conspicuum non est an intelligentes sint, sed hoc probatur ex eo, quia abstractæ sunt, quòd autem abstractæ sint ex motus æternitate probatur, & hæc dicta sint.

In omni intelligentia, quæ intelligit aliud reperitur aliquid simile materiæ, & aliquid simile formæ, & nulla libera est à potentia nisi prima forma, in qua essentia eius est quiditas eius, aliæ uerò diuersantur in essentia, & quiditate quo quo modo.

FVIT hæc Auerrois sententia tertio de Anima Com.5. in sol.3. quæstionis, quæ quoniā summè peripatetica est, & à paucis intellecta, eam dilucidare decreui, et quia duo potissimū continet dicta, alterum est, quòd in omni intelligentia citrà primā reperitur aliquid simile materiæ, et aliquid simile formæ: reliquum uerò quòd in prima intelligentia essentia eius est quiditas eius, in aliis uerò essentia à quiditate quoquomodo diuersa est: ideo & unum, & alterum explicabitur: et quo ad primū Zimara in Theoremate 40. & omnes ferè qui hunc locum interpretati sunt, dixerunt Auerroem per simile materiæ, & simile formæ nil aliud intelligere nisi compositionem ex priuatiuo & positiuo: nā cum intelligentiæ oēs recedant, ac dilabantur à perfectione primæ, quia nulla intelligentia præter primam continet totam perfectionis plenitudinem, quæ in latitudine

entis reperiri potest. licet unaqueque eam contineat perfectionem, quæ sibi conuenire potest, in illis defectus quidam perfectionis adinuenitur, qui priuatio, & potentia dicitur: & quoniam huiusmodi potentia nihil reale dicit in illis, quia in eis nihil est uerè possibile. propterea non significat ueram materiam, sed aliquid simile materiæ, & quoniam in eis est suamet essentia, quæ forma est realis & positiua, ideò in illis reperitur cōpositio ex priuatio, & positiuo, quorum alterum est simile materiæ, reliquum uerò simile formæ.

Dilucidatio.

SED *licet sententia ista in se uerissima sit, non tamen est ad mentem Auerrois in hoc loco, quia Auer. per simile materiæ non intelligit priuationem, & defectum illum perfectionis, & per simile formæ essentiam ipsius intelligentiæ, sed per simile materiæ intelligit naturam positiuam perfectibilem, & receptiuam perfectionis: per simile autem formæ obiectum ipsum intelligibile, & naturam perficientem, & quòd hoc uerum sit, probatur ex his quæ paulò superius in eodem commentario scribit, quæ huiusmodi sunt, Continuatio igitur intellectus cum homine impossibile est, ut sit nisi per continuationem alterius istarum duarum partium cum eo, scilicet partis, quæ est quasi materia, & partis quæ est quasi forma. & exponens quid per isthæc intelligat, inquit, pars quæ est quasi materia est intellectus, intentiones autem imaginatæ sunt quasi forma. igitur per simile materiæ intelligit substantiam realem, & obiecti intelligibilis receptiuam, quod etiā ex eodem confirmari potest in Com. 14 eiusdem libri, ubi tandem sententiam repetens sic inquit, Et fuit possibile ut intelligentiæ abstractæ perficerent se adinuicem, & si non ne quidē possibile esset ut illic intelligeretur recipiens, & receptibile perficiens & perfectibile, undè uidemus quòd illud ꝙ est liberatum ab hac natura est, primum intelligens, ex quib. locis Auerrois iam satis patet quòd Auer. per simile materiæ nil aliud intelligit nisi naturam perfectibilē, & substantiam intelligentē, & per simile formæ naturā perficientē, & obiectū intelligibile. & per consequens cōpositio nē ex positiuo, & positiuo, non quidem secundum esse reale, sed secundum esse intentionale: q. n. intelligens natura perfectibilis est, pfectibile autem simile materiæ est, & similiter q obiectum intelligibile habet rationem pficientis, perficiens autem simile formæ est: ideò substantia intelligens est similis materiæ, & obiectū intelligibile est simile formæ. & hoc pacto Deus opt. dicitur esse forma intelligentiarū quatenus ē obiectū intelligibile, & dicitur forma assistens, & similiter una intelligentia dicitur forma quatenus est obiectū intelligibile respectu alterius, & hoc est ꝙ uoluit Auer. 2. Cœ.*

Com. 3. cum dicit ex intelligentia & orbe fit unum, sed secundum dispositionem magis diminutam quã sit compositio, & unio ex abstracto, & abstracto: hac autem est compositio, & unio ex intellectu & intelligibili ut seipsum declarauit 12. Met. Com. 51. ubi inquit, & cum fuerit aliquod genus intelligentiarum, quod distinguitur in compositione ex intellectu & intelligibili, nobilius est illud quòd est minoris cõpositionis in illo genere &c. undè Auerrois dicta adinuicẽ ità cõferamus, in oĩ intelligẽtia citràprimã reperitur compositio ex simili materiæ, & simili formæ: hac aũt, ut inquit, in 14. est ex perficiente & perfectibili, ista uerò ex secundo Cæli 3. est ex abstracto & abstracto, talis uerò ex 12. Met. 51. est ex intellectu & intelligibili, ergo de primo ad ultimum, compositio, quæ reperitur in omni intelligentia citrà primam ex simili materiæ, & simili formae est ex intellectu & intelligibili, & hic est maximus, & supremus unionis gradus, quia in hoc recipiens fit quo quò modo receptibile, & intelligens intelligibile, & utrumque indiuisibile est, cum utrumque abstractum sit, ex quib. fit maximè indiuisibile, & per consequens maximè unum. à qua compositione libera & immunis est prima intelligentia, quia cum ab alieno obiecto intelligibili minimè perfectibilis sit in ea non reperitur potentia perfectibilis, & id quod est simile materiæ, sicut in aliis intelligentiis, sed in ea solum reperitur id quod est simile formae, & hoc est quod subdit Auerroes, & ideo sola prima intelligentia quia ab obiecto extrinseco minimè perficitur, libera & soluta est à potentia, idest ab hac natura perfectibili quae potentiae, & materiae persimilis est. hinc, infert Auerroes secundum dictum quod explicandum est.

In prima forma essentia eius est quiditas eius, in aliis uerò essentia à quiditate quo quo modo diuersa est.

OC secundum Auerrois dictum exponens Zimara Theoremate superius citato, inquit, quòd sicut in generabilib. & corruptibilib. essentia distinguitur à quiditate propter materiam, quae non attinet ad quiditatẽ, ita in omni intelligentia citrà primam quiditas distinguitur ab essentia per simile materiae, & defectum perfectionis. in prima uerò qa nec reperitur materia, nec simile materiae: & defectus aliquis pfectionis nõ differt essẽtia à quiditate sed est absolute quiditas, & purissimus actus: haec Zimara. sed parcat mihi bonus iste uir Auer. nõ intellexit, qa sicut Auer. p potẽtiã, & simile materiæ nõ intellexit priuationẽ, & defectũ pfectionis, sed naturã realẽ, ac positiuam: ità cũ inquit, q in omni intelligentia citrà primã essẽtia & quiditas distinguatur p potentiam

tiam

tiam, & simile materiæ, non intelligit, quòd distinguantur per priuationẽ perfectionis, & quòd in Deo Opt. idem sint quiditas & essentia, quia in ea non reperitur hic perfectionis defectus.

Dilucidatio.

AFFERAMVS *ergo nos ueram expositionem, & pro intelligentia aduertendum, quòd apud Auerroem quiditas & essentia distinguntur, nam quiditas solum forma est, essentia uerò habens formam: sciendum præterea quod intelligentiæ bif. considerari possunt, uno modo secundum se, & propriam naturam: alio modo ut dicunt compositionem, & aggregatum ex intellectu, & intelligibili: tunc dicendum est, quòd si primo modo considerentur non distinguitur essentia uel habens quiditatem à quiditate, quoniam sunt puri actus, ac simplices quiditates, nec in illis aliquid reperitur quod sit extra quiditatem quemadmodum nec in prima, ut habet Aristoteles tertio de Anima contex. 9. ubi sic inquit, In quibusdam uerò ut in substantiis separatis idem est caro, & carni esse, idest quiditas, & habens quiditatem, quem locum exponens Auer. inquit, causa propter quam hæ duæ intentiones non inueniuntur in omnibus entibus est, quòd quiditas & essentia in omnibus simplicibus sunt idem, uerbi gra. quòd esse carnis & caro idẽ sunt, quia intentio carnis in eis non est in materia ex qua oritur diuersitas inter quiditatem, & habens quiditatem, hæc Auer. Si uerò secundo modo considerentur, distinguitur essentia, & habens quiditatem in illis à quiditate. quoniam habens quiditatem est aggregatum ex natura intelligente, & obiecto intellecto, ut ex secunda intelligentia intelligente, & prima intellecta, quiditas uerò est obiectum intelligibile ut prima intelligentia, quæ cum sit similis formæ habet rationem quiditatis, iam uerò aggregatum illud quòd est habens quiditatem distinguitur ab obiecto intelligibili, & per consequens à quiditate, quia non totum illud aggregatum est obiectum intelligibile, utpote non est prima intelligentia intellecta, quoniam includit secundam intelligentiam intelligentem ut simile materiæ, quæ distinguitur à prima intellecta ut simili formæ, & quiditati, & sicut in generabilibus & corruptibilibus habens quiditatem distinguitur à quiditate, quoniam includit aliquid quod distinguitur à quiditate utpote materiã, quæ à quiditate diuersa est, ut inquit Philosophus eodẽ 3. de Anima contex. 9. ita in his aggregatum illud & habens quiditatem distinguitur à quiditate, ut ab obiecto intellecto: quoniam in se includit aliquid simile materiæ, ut substantiam intelligentem, quæ diuersa est ab obiecto intellecto, quod est simile quiditati: dixit autem Auerroes [quoquomodo] quia cum talis compositio non sit realis, sed secundum rationem, & esse spiritale, ita diuersitas solum est secundum rationem: prima uerò intelligentia quoniam non perficitur*

ab obiecto extrinseco, ideo non reperitur aliquid quod sit simile formæ, aut quiditas quæ à sua essentia diuersa sit, sed quoniam à seipsa beatur, ac perficitur, ideò suamet essentia est sua quiditas, & propterea simpliciter, & omnibus modis in prima intelligentia essentia eius est quiditas eius, cæteræ uero intelligentiæ quoniam perficiuntur à prima dum intelligitur tanquam ab extrinseca quiditate, propterea in illis essentia dicitur esse quo quo modo diuersa à quiditate. & hæc est uera, & germana Auerrois sententia, & Aristoteli maximè consentanea, an uerò in illis realis aliqua compositio reperiatur dubium est.

An in substantiis à materia separatis realis aliqua compositio reperiatur.

BEATVS Doctor in prima parte summæ, q. 3. art. 4. & in secundo contra Gentes, de Aristotel. sententia tenuit, quòd in omni intelligentia citrà primam reperitur compositio ex esse, & essentia, quæ in eis realiter distinguntur: & quoniam essentia se habet ut potentia, esse uerò se habet ut actus, & complementum: ideò tenuit, quòd in omni intelligentia à prima sit compositio realis ex potentia & actu, & ex positiuo & positiuo. ex altera parte Scotus 2. sent. libro dist. 3. q. 7 uoluit in omni intelligentia à prima reperiri compositionem realem ex quiditate, & differentia indiuiduali super addita contrahente quiditatem ad esse indiuiduum & singulare, non tanquam ex re & re, sed ut ex realitate & realitate, ut alibi à nobis declaratum fuit, sed utraque sententia falsa est, & ab Aristotele aliena, quia si in diuinis illis mentibus realis compositio reperiretur, sequeretur, quòd in eis non esset idẽ quiditas, & habens quiditatem aduersus Aristotelem tertio de Anima contex. 9. ubi inquit, quòd in quibusdam idem est caro, & carni esse: hoc est quiditas, & habens quiditatem, per ly Quædam intelligens substantias separatas, ut extat communis interpretum sententia, quòd ex eo ẽt patere potest, quoniam accipit ly Quædam prout sunt contradistincta à Naturalibus, & Mathematicis, in quibus inquit, quòd aliud est quiditas, & aliud habẽs quiditatem, prout ẽt probat in contex. 11. sed hæc sunt substantiæ separatæ, itaque per ea in quibus idem inquit, esse quiditatem, & habens quiditatem, intelligit substantias separatas. consequentia conspicua est, quoniã si in illis reperiretur cõpositio ex esse, & essentia quiditate, & differentia indiuiduali super addita quiditati, igitur in illis reperitur aliquid quod est extra quiditatem, & per consequens non est idem quiditas cum habente quiditatem, si

cut enim in materialib. quiditas distinguitur ab habente quiditatem, quoniam hoc includit aliquid praeter quiditatem, ita si in illis aliquid praeter quiditatem reperiretur, non erit idem quiditas cum habente quiditatem: quod cum falsum sit, falsum etiam erit ex quo sequitur, uidelicet in illis reperiri compositionem ex esse, & essentia, uel ex essentia & differentia indiuiduali, quae ab essentia distinguatur. quòd etiã confirmatur ex Arist. 12. Met. contex. 30. ubi probauit, quòd substantia abstracta sit actus purus: cum autem substantia abstracta, quæ est subiectum illius propositionis, accipiatur pro substantia abstracta in genere, ut à nobis probatum fuit in disp. de principio indiuiduationis substantiarum separatarum, quaeritur, cum probat quod sit actus purus, aut intelligit quòd sit actus purus simpliciter, & libera ab omni compositione reali, & esse & essentiae, & essentiae & differentiæ indiuidualis, aut intelligit, quòd sit actus purus, hoc est libera à compositione materiae & formae: si primum, ergo quaelibet intelligentia libera est à qualibet compositione reali: si secundum dicatur, cum ibi sermo sit de substantias abstracta in genere ut etiam Deus optimus comprehenditur: ergo nulla substantia separata erit libera à compositione esse & essentiae, & realitatis, & realitatis, & ità neque Deus opt. ab hac compositione immunis erit, cuius oppositum tenent ipsi, atque tenendum est. quarè alterum duorum dicendum erit, aut ꝙ omnis intelligentia ab omni compositione reali sit libera, atque soluta, aut ꝙ in Deo optimo sit aliqua cõpositio realis, quòd cum minimè dici possit, primum necessariò dicendũ erit.

Dilucidatio.

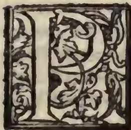
QVAMOBREM de Aristotelis sententia statuendum est, quòd in substantiis separatis nulla realis compositio reperitur, sed sunt puri actus, simplicesque quiditates. caeterum Zimara licet hac in re nobiscum quoque sentiat, uoluit tamen, ut legitur Theoremate illo 40. q̃d in aĩa intellectiua quae abstracta est à materia, sit compositio realis ex intellectu possibili, & intellectu agente, tanquam ex duab. partib. essentialibus realiter distinctis, animam intellectiuam constituentib., motus Aristotelis authoritate tertio de Anima contex. 17. ubi statuit in aĩa intellectiua has duas differentias adinueniri intellectum possibilem, & intellectũ agentem: cuius etiam sententiae fuerunt Gandauensis tertio de Anima, & Antonius Mirandulanus in libro de Monomachia libro 11. sect. 19. Sed horũ opinio ab Aristotele dissentit, quia ut supra dictum fuit, Aristo. probauit ꝙ substantia abstracta sit actus purus, & libera ab omni compositione reali: iam uerò sub substantia abstracta, quae est membrum eiuidẽs

substantiam contradistinctum à substantia sensibili caduca, & æterna, ut habetur in contex. 29. continetur etiã Aĩa intellectiua, quamobrem anima intellectiua erit libera ab omni compositione reali, nec sibi quicquam fauet contex. ille 17. tertii de Aĩa, quia Arist. non appellauit intellectũ possibilem, & agentem partes aĩæ intellectiuæ, cum alioquin nomen partis sibi maximè familiare esset, sed appellauit differentias, quarum altera se habet ut materia, & altera ut agens: præterea neque ex illa demonstratione Aristotelis concludi potest intellectum possibilem, & agentem esse partes constituentes animam intellectiuam, quoniam Aristo. ità ratiocinatur, sicut in omni natura datur unum ut materia propria unicuique generi, & alterum ut agens quod se habet ut ars ad materiã, ità & in aĩa intellectiua necesse est has duas differentias reperiri, quarum altera se habeat ut materia, & altera ut agẽs: uult ergo Philosophus ꝙ intellectus agẽs se habeat in aĩa intellectiua sicut se habet agens in naturalibus, & artefactis, iam uerò agens in naturalib. non est pars quæ cum materia constituat rẽ naturalem, neque ars quæ cum materia constituat rem artificialẽ, igitur neque intellectus agens in aĩa intellectiua habet rationem partis formalis cũ alio essentiam animæ constituentis, quare non uideo quomodo uir iste ex hoc contex. colligere uelit intellectum agentem cum possibili habere rationem partis essentialis constituentis animã intellectiuã, cũ potius ex eo oppositum colligatur. de Aristotelis itaque sententia dicendum est, ꝙ in aĩa intellectiua non reperitur aliqua cõpositio realis, sicut neque in aliis substãtiis, separatis, & licet in aĩa intellectiua reperiantur intellectus possibilis, & agens, hi non sunt partes aĩæ intellectiuæ, sed sunt modi, gradus, uel differentiæ aĩæ intellectiuæ: hæc.n. ut caret intelligibilibus, & potentia est ad illa dicitur possibilis, & se habet ut materia: cum uero singula facta est, habet alium modum, uel alium gradu perfectiorem, & dicitur in actu primo, uel in habitu: habet & alium gradum perfectiorem, ut agens, nam inquantum abstrahit naturam à conditionibus particularib., ꝙ mea quidem sententia nil aliud est nisi quatenus intelligit naturam illam non intelligendo conditiones particulares, dicitur abstrahens, & agens: nam quemadmodum & in Geometra carere, & priuatum esse habitu Geometriæ, habere actu habitum Geometriæ, & illum non contemplari, tandem illum contemplari sunt gradus & modi ipsius Geometræ, ità carere intelligibilib. ꝙ correspondet Geometræ non habenti Geometriam, esse singula factam & actu præditam intelligibilibus, quòd correspondet Geometræ habenti Geometriam, & non contemplanti, esse agens, quod correspondet Geometræ contemplanti, sunt modi, gradus, & differentiæ animæ intellectiuæ, quæ non faciunt aliud, sed alteratum, de quib. differentiis agere proposuit Aristote-

les in contex.primo tertii de Aïa cum dixit,considerandum est, quam differentiam habeat,non quidem à sensitiua,ut communis extat opinio,sed in se,& hanc differentiam exequitur in processu:declarat.n.q alia differentia est ut potentia,& alia ut agens,alia ut speculatiua,alia uerò ut practica: quæ quidem differentiæ,& gradus non reperiuntur in aliis substantiis separatis,quia in illis non reperitur ille intelligendi modus qui per abstractionem fit à fantasmatibus sicut in anima intellectiua,& hoc pacto anima intellectiua dicitur esse natura Angelica , & cæteris substantiis separatis,non quidem per compositionem realem,ut sentiunt isti,sed quia hos gradus & modos includit qui in illis non reperiuntur.Vndè inter substantias separatas talis erit ordo: in primis .n. est Deus optim.qui cum omnium perfectionum sit plenitudo caret compositione ex priuatiuo,& positiuo: & quoniam non est perfectibilis ab alieno obiecto,propterea caret compositione ex perficiente,& perfectibili,& ex intelligente & intelligibili:cæteræ uerò supra animam intellectiuam quoniam cadunt,à perfectione primæ,compositionem includunt ex priuatiuo,& positiuo,& quoniam perficiuntnr à prima ut ab obiecto intelligibili, ideò compositionem includunt ex perficiente & perfectibili,uel ex intellectu,& intelligibili:quoniam uerò non intelligunt per abstractionem,& per speciẽ ut humana mens,ideò in illis non necesse fuit has differentias,hosuè modos adinueniri,& siquãdoque inuenies Auerroem dicentem in substantiis separatis reperiri intellectũ possibilem & agentem,id non intelligas propriè,& ex parte intellectus,quoniã intellectus substãtiarũ separatarũ non indiget ratione agentis & abstrahentis cũ non intelligat p abstractionẽ,sed p intellectũ possibilem intelligit substantiam intelligentem,quæ quatenus intelligit aliud, & perficitur ab obiecto intellecto,dicitur intellectus possibilis,& similis materiæ. per intellectum autem agentem intelligit obiectum intelligibile,nam prima intelligentia prout est obiectum intelligibile respectu aliarum intelligentiarum dicitur intellectus agens respectu ipsarum:quatenus.n.ab aliis intelligitur pficit illas,atque illuminat:oĩs.n.cognitio illuminatio quædam est,& sub hac ratione dicitur intellectus agens ab Auerro.& similis formæ ut supra declaratum,sed non reperitur intellectus agens propriè & ex parte intelligentis : aĩa uerò intellectiua quoniam dilabitur à perfectione primæ,& aliarum,propterea compositionem includit ex priuatiuo & positiuo: quoniam uerò perficitur & à superioribus & inferioribus intelligibilibus , ideo includit et secundum gradum compositionis ex perficiente et perfectibili,uel ex intellectu & intelligibili,quoniam uerò p abstractionẽ,et speciẽ intelligit,ideò includit alium compositionis gradũ,ut ex modo & modo,& ex quibusdam differentiis ut ex natura possibilis, & agentis,

secundum quas differentias, et modos Animam intellectiuam considerauit Aristoteles in tertio libro de Anima: & hoc modo Anima intellectiua dicitur compositior quàm cæteræ substantiæ separatæ: & hæc fuit Aristotelis sententia, pariter & Commentatoris si eius principia consideremus, quorum cum illud unum fuerit, Omne compositum est nouum, ideo illud sequenti cap. perpendemus.

Omne compositum est nouum, & possibile.

ROPOSITIO ista fuit Auerrois 12. Met. 39. & tertia in Algazelem disp. sol. 19. dubii. quæ licet ab aliis animaduersa sit, non tamen rectè intellecta fuit. Gandauensis tertio de Anima quæst. 28. Zim. Theor. 39. & recentiores nonnulli propositionem istam exponentes, dixerunt, quod omne compositum ex principiis transmutabilibus ut ex materia quæ est potentia contradictionis, & forma transmutabili est nouum, & possibile: quòd uerò compositum non est ex principiis transmutabilib. ut cælum, & aīa intellectiua non sunt noua neque possibilia secundū substantiam. sed expositio ista falsa est, & ab Auerro. aliena, quia Auer. tertia illa disp. limitans propositionem illam Algazelis. quæ erat quòd omne causatum est possibile, & nouum; inquit, quòd ista propositio non uerificatur nisi in causato composito: impossibile est. n., inquit, inuenire quid compositum æternū, sed quodlibet est possibile, & nouum: Auerroes accipit cōpositum non ut contradistinguitur ab alio cōposito non ex principiis transmutabilib., sed prout distinguitur à causato simplici: Algazel. n. quē secutus est Auicennas existimauit quod omne causatum quòd sufficienter diuiditur per simplex & compositum, esset sui natura possibile & corruptibile, & aliunde nancisceretur æternitatē. Auerro. autem perstrinxit propositionem istam, dicens, sed id quod posuit quod omne causatum est possibile non uerificatur nisi in causato composito, quod nequit esse aeternum: accipit itaque Auer. causatum compositum ut cōtradistinguitur à causato simplici, & de hoc illud possibile, nouumque uult uerificari quod secundum Algazelem uerificabatur de omni causato, hoc autem est possibile & nouum secundum substantiam, igitur uult quòd omne causatum compositum quod non est simplex sit possibile & nouum secundum substantiam. malè itaque ab ipsis perstringitur propositio ad compositum ex principiis transmutabilib., præterea si eorum expositio uera esset, tunc ratio Auer. 12. Met. 39. nihil concluderet contra Saracenos: ibi. n. inuehitur Auer. contra Saracenos ex secta Mohanzelae, ut ex ipsomet colligitur tertia disp. sol. 18. du-

bij, qui primã intelligentiam ex tribus substantiis nempè ex substantia Amoris sapientiæ, & uitæ compositam asseruerunt, siquidem hæc accidentia esse & dispositiones superadditas suæ essentiæ minimè uoluerunt, & ita argumentatur. Omne compositum est nouum. prima intelligentia est composita, ergo noua, nouitate inquam substantiæ, ut ostendunt uerba sequentia, quæ huiusmodi sunt, nisi dicant aliqua componi per se: & si per se componantur tunc extraherentur de potentia ad actum, per se. quibus uerbis ostendit cõpositum extrahi de potentia ad actum, & ita secundum substantiam nouũ esse. iam uerò si illa maior propositio intelligatur de composito ex actu & potentia contradictionis, & ex principiis transmutabilibus, cum ueteres illi huiusmodi compositionẽ in Deo minimè ponant, sed maximè diuersam, non sequitur quòd in Deo sit aliqua nouitas, ita quòd cum dicitur, omne compositum est nouum, uerũ est ex principiis transmutabilibus: modo dicent Saraceni prima intelligẽtia non est cõposita ex principiis trãsmutabilibus, et propterea non sequitur quòd sit noua, instantiam istam animaduertit Zimara, et in hunc modum respondet, dicens, quòd ueteres illi potentiã contradictionis in Deo ponebant atque materiam primam, si quidem substantiam numeratam esse asserebant, sed numeratio in substantia non fit nisi per materiam ut primo de sub. orbis. & prima disp. fol. 7. dubij, quare cum substantiã numeratam ponerent quæ à materia cum quantitate proficiscitur, igitur in Deo materiã primam, & consequenter contradictionis potentiam posuerunt, sed uir iste cum illud asserit quòd ueteres illi in Deo materiam & contradictionis potentiam posuerunt, maximè fallitur, nam licet substantiam numeratam in plures substantias posuerint, non tamen posuerunt substantiam numeratã in plures substantias sub eadem specie numero differentes, quoniam tunc procul dubio materiam posuissent, cum hæc multitudinis numeralis causa sit: sed hi posuerunt substantiam numeratam in plures substantias forma, & ratione distinctas. quod ex eo probatur, quoniam Saraceni in Deo substantiam Amoris, Sapientiæ, & Vitæ posuerunt, sed hæ tres substantiæ non numero, sed ratione, & forma distinguntur. alia [illegible] est quiditas Amoris, alia sapientiæ, & alia uitæ, igitur substantiam plurificatam posuerunt non in plura numero, ut dicit Zim. sed in plura forma, & ratione distincta, cuius multitudinis causa non est materia: postremo, si propositi theorematis expositio quam isti tradunt, esset uera, tunc Auerroes à prima intelligentia non omnem compositionem remouisset, ut intendit, sed solum cõpositionem ex actu & potentia contradictionis, quod probatur ex Auerrois discursu, ex quo ista infertur conclusio, quòd prima intelligentia sit noua, quæ cum falsa sit, igitur aliqua præmissarum, non maior, ergo minor falsa erit, quòd scilicet prima intelligentia sit composita, sed prædicatum hu-

ius propositionis pro composito accipitur ex actu & potentia contradictionis, quoniam sicut accipitur in maiore, ita in minore, sed secundum ipsos in maiore accipitur pro cõposito ex actu & potentia contradictionis, ergo & in minore, quæ cum falsa sit igitur duntaxat probatur primam intelligentiã non esse compositam ex principiis transmutabilibus, et ex potentia cõtradictionis, sed non esse ab omni compositione liberã & immunem, quod tamen ibi Auer. probare maximè intendit. horum itaque expositio falsa est: Sed alij fortasse aliter propositionem istam exponere possent, dicentes, quòd compositum in duplici differentia est. unum quidẽ ab alio, alterum uerò à se, quã distinctionem probare uisus est Algazel nona disp. dubio primo, tunc dicẽt, quòd propositio uera est, de composito primo modo, non autem secundo modo, quoniam tale potest esse antiquum, & æternum: quam responsionem tãgit Auerroes 12. illo Met. 39. in his uerbis, Omne compositum est nouum, nisi dicant aliqua componi per se, quasi dixerit, quòd isti ita respondere potuissent, quòd dantur composita ex se, & talia non sunt noua, sed æterna: iam uerò prima intelligentia cum sit composita à se non ab alio, propterea non sequitur quòd sit noua, Sed responsionem istam in eodem loco redarguit Auer. dicens: si enim aliqua componerentur per se, tunc per se educerentur de potentia ad actum, & sine motore transmutarentur. ex quibus uerbis duæ rationes colligi possunt. una, qua ostenditur non dari compositum à se: altera, qua probatur omne compositum siue ab alio siue à se nouum esse. prima ratio ita elicitur, si aliqua per se componerentur, tunc per se educerentur de potentia ad actum, et transmutarentur sine motore per se. consequẽs est absurdum, ergo & id ex quo sequitur, quòd est aliqua per se componi, falsitas consequentis ita ostenditur, nam motus non potest esse sine motore, nec aliquid educi potest ex se de potentia ad actum, siquidem hæc est ratio ipsius agentis ut habetur ex Arist. 8. Met. 15. & ex Auer. 12. Met. 44. ratio autem ab eo cuius est ratio separari non potest. consequens itaque inconueniens est, & consequenter illud antecedens quòd detur aliquod compositum ex se, quod etiam declarauit Auer. nona disp. in Algaz. sol. primi dubij, ubi aduersus Algazelem inquit, non esse par iudicium entis, & compositi: datur enim ens à seipso, sed non datur compositum ex se sine agente. falsa est igitur distinctio de composito ab alio, & à se. Secunda ratio ita colligitur, si aliqua componerentur per se, ergo per se educerentur de potentia ad actum, & transmutarentur: igitur quodlibet compositum siue ab alio, siue ex se per transmutationem de potentia ad actum deducitur, ergo possibile, & nouum, licet ergo daretur compositum ex se, illud adhuc esset nouum secundum Auer. & non antiquum.

Dilucidatio.

CVM itaque nulla quæ hactenus tradita est expositio, uerum propositionis sensum attigerit, agè nos nostram sententiam afferamus, & germanum Theorematis sensum explicemus: hic autem ut planior & apertior fiat, sciendum quòd compositum pluribus modis accipitur, uno modo, ut est compositum ex pluribus substantiis realiter: alio modo spiritaliter, ut ex pficiente & perfectibili sicut superius declaratũ fuit: alio modo ex pfectione & perfectionis carentia: atque ex modo & modo. cæterum compositum primo modo sumptum adhuc duplex est, aliud.n.est per se unum, ut ex forma dante esse, & aliquo recipiente esse concretũ: alterum uerò compositum est ex diuersis substantiis non tanquã ex forma dante esse, & subiecto recipiente, sed tanquã ex mouẽte, et mobili, ueluti sunt corpora cœlestia quæ ex duabus naturis composita sunt sub ratione mouentis, & mobilis, ut proprio cap. à nobis demonstratum fuit. his modo sic constitutis dicimus, quòd ista propositio, Omne compositum est nouum secundum substantiã et possibile, intelligitur de omni composito ex diuersis substantiis, quod est per se unũ uel ex forma dante esse, & ipsum esse recipiente compositum, propter primã conditionẽ compositum spiritaliter ex perficiente & perfectibili, & compositum ex perfectione & pfectionis carentia, atque ex modo & modo excluduntur, nam in diuinis illis mẽtibus compositio reperitur spiritalis ex perficiente et perfectibili, et ex perfectione et perfectionis carentia, non tamen earũ substantia noua est, atque possibilis: similiter in anima intellectiua reperitur spiritalis compositio ex pficiente & perfectibili, atque ex modo et modo, ut ex natura possibilis, et natura agentis, non tamen eius substãtia noua est, atque possibilis, licèt secundum illos modos noua atque possibilis dici possit: propter secundam conditionẽ corpus cœleste excluditur quod licet ex diuersis substantiis realiter ut ex intelligentia & orbe compositum sit, non tamen est per se unum, nec ex iis compositum, ut ex subiecto & forma dante sibi esse. Quòd autem hic uerus sit et germanus propositionis sensus ex eodẽ Auerroe 12. Met. 39. ità ostenditur, eo sanè loco Auerroes aduersus Saracenos argumentatur, qui primam intelligentiam ex tribus substantiis amoris, sapientiæ, & uitæ compositam esse asseruerunt, hæ autem tres substantiæ secundum ipsos erant realiter distinctæ, cum hoc tamen uoluerunt esse unã secundum substantiam: sed quoniam, ut inquit Auerroes, substantia ex pluribus composita non potest esse una nisi per unam formam additam

composito,idcirco eam prima intelligentia sit ex diuersis rebus composita, non poterit esse p se una nisi per unam formam superadditam,& quoniam ab eodem est esse,& unum esse,ea propter cum prima intelligentia sit una per unam formã,igitur per eandem formam habebit esse,& tunc Commentator aduersus istam compositionem hoc erigit fundamentum,Omne compositum est nouum,prima intelligentia est composita eo modo quo dictum est, ergo erit noua.iam uerò de eo composito uult Auerroes nouum esse affirmari,quod in minori de prima intelligentia prædicatur,nisi illud temerè affirmare uolueris,quòd diuerso modo compositum in utraque propositione accipiatur: at compositum quòd affirmatur de prima intelligentia illud est,quod ex diuersis substantiis constat,& ex forma dante esse,ut superius ostensum est. ergo & de hoc composito nouum esse uerificatur: statuimus itaque quòd omne compositum ex diuersis substantiis per se unum nouum est,atque possibile:uia aũt atque firmissima ratio ad id ostendendum cur huiusmodi compositum nouum sit,non est ratio tradita à Modernis,sed ista,quia omne cõpositũ ex pluribus substantiis quarum altera dat esse,& altera recipit esse, necessario est per se un m,quoniam ab eodem est esse & unum esse,sed unũ per se minimè fieri potest,nisi quia unum est actus, & reliquum potentia ad esse,ut habetur 8.Met.cont.15.sed omnis potentia in substantia,& ad esse,est potentia contradictionis, ut legitur apud Auer.sub initium secundi cap.de Sub.orbis,cuius uerba sunt hæc.In cælesti corpore non reperitur potentia omnino scilicet in substantia,quoniam omnis potentia in substantia est contradictionis,quod ab Aristotele accepit 9. Met. 17. ubi æterna non habere potentiam,hac ratione ostendit,Si æterna haberent potentiã ad esse,ergo haberent potentiam contradictionis. quoniam oĩs potentia simpliciter,uel in substantia contradictionis est.igitur omne compositũ ex pluribus substantiis,ut ex forma dante esse,& ex aliquo recipiente esse,est potẽtia contradictionis:igitur possibile est,atque nouum,& hoc est firmissimũ huius theorematis fundamentũ,in quo Auerroes cum Aristotele maximè consentit.Hinc colligere potes quare cæleste corpus cum ex diuersis substantiis compositum sit,non est nouũ,sed antiquum:ratio ea est,quoniam non est compositum ex subiecto & forma informante,nã si huiusmodi esset, in eo esset potentia ad formam,& ad esse,& ita esset in eo potentia contradictionis,& forma constituta in essè per subiectum,& proinde esset necessario nouum,atque possibile,sed compositũ est ex duabus naturis,ut ex mouente & mobili,in quo non est nisi potentia ad ubi,sed fortasse quispiã circa hoc ambigere posset, nã superius dictum fuit,quòd Auerroes exponens illam Algazelis propositionẽ,quòd omne causatum est possibile,dixit,quòd ista propositio non uerificatur nisi in causato cõposito,unde Auer. accepit

compositum ut contradistinguitur à simplici: igitur omne compositum & distinctum à simplici erit nouum, & ita corpus cæleste nouum erit. cuius oppositum nuper determinatum fuit: aut igitur ibi Auer. non accepit cōpositum ut contradistinguitur à simpli, aut si accepit, absolutè omne cōpositum nouum erit. Dicimus ad hoc quòd ibi Auer. accepit omne causatum compositum ut distinguitur à causato simplici, & quod huiusmodi est, simpliciter nouum est. iam uerò corpus cæleste corpus quamuis compositum sit, non tamen est causatum compositum, quoniam ex intelligentia & orbe non constituitur secundum esse formale, sed solum resultat unum quòd à seipso mouetur, quare sicut ibi accepit omne compositum causatum, ita propositio uerificatur de omni composito causato contradistincto à causato simplici, & hæc satis.

Necesse est & in anima has differentias inesse, et est intellectus hic quidem omnia fieri, ille uerò omnia facere.

VIT hæc Aristot. conclusio .3 lib. de Anima contex. 17. in qua intellectus agentis necessitatem determinauit, nam cū superius superque satis à contex. 1. usque ad octauū egisset de intellectu possibili, & à cont. 8. usq; ad 17 egisset de intellectu in habitu, in 17 agere cæpit de intellectu agente, de quo hæc tria declarat, necessitatem, opus, & naturam, quorum primum spectat ad quaesitum si est, secundum ad quaesitum quia tertium uerò ad quaesitum qd est, & quoniam quæsitum est reliqua omnia antecedit, ideo in 17. contex. ab eo exorsus est, atque in natura intellectuali intellectum agentem necessarium esse demonstrauit: id autem ex similitudine à rebus naturalibus desumpta hunc in modum probauit. Sicut in omni re naturali datur unum quod est materia accōmodata unicuique generi, & alterum quod est agens quod omnia facit ad quæ materia est in potentia, ita in anima necesse est has differentias inesse, quarum altera est ut materia, reliqua uerò ut agens: propositio uerò quam sumit Aristoteles inductione ostendi potest, nam in genere animalium materia est nempè semen ex quo uirtus actiua in semine existens animalis formam ad actum deducit, in genere quoque saporum materia est, uidelicet humidum, similiter & agens, hoc autem calor est & in aliis rebus non solum naturalibus, sed etiam arte factis. necessitatem autem huius discursus declarans Auerroes, inquit, quia Anima intellectiua est de consideratione naturali, ideo sicut in aliis rebus naturalibus istæ duæ differentiæ reperiuntur, ita & in anima intellectiua, sed hæc ratio Auerrois nulla est, quia quòd aliquid, sit de consideratione na

turali non arguit ut has habeat differentias, materiam scilicet, & agens, quoniam materia naturalis est considerationis, non tamen priorem materiam habet, nisi fortè dicere uoluerit Auerro. quòd aīa intellectiua quatenus est, considerationis naturalis se habet sicut res naturalis, & ideo sicut in rebus naturalibus hæ duæ differentiæ reperiuntur, ita & in aīa intellectiua. Dicimus autem nos, quòd Arist. discursus ex eo necessitatem habet, quia aīa intellectiua in sui generatione spiritali procedit ab esse incompleto ad esse completum, sicut & res naturales in earum generatione reali procedunt ab esse incompleto ad esse completum: & ideo sicut in rebus naturalib. datur materia, & agens, quod res naturales deducit ad esse completum, ita & in aīa intellectiua necesse est has differentias adinueniri, quarum altera est ut materia, reliqua uerò ut agens, quòd animam intellectiuam deducit ab esse incompleto ad esse completum, unde ratio poterit hūc in modum cathegoricè efformari, quod reperitur in omni re naturali quæ procedit ab esse incompleto ad esse completum. oportet etiam aliquo pacto in aīa reperiri, sed istæ differentiæ reperiuntur in omni re naturali ita se habente, ergo & in anima. Cæterum illud animaduertere oportet, quod ex hoc Aristotelis discursu habetur solum quòd in aīa intellectiua reperitur agens, an uerò huiusmodi agens sit intellectus, an uerò obiectum quemadmodum est in anima, sentiente in qua obiectum est agens quod eam ad perfectionem deducit. ex discursu Aristotelis non habetur, ea propter ne quis suspicaretur quòd hoc agens in anima intellectiua sit obiectum, sicut in anima sentiente, circa initium contextus 18. declarat ꝙ illud agens est intellectus. dicens [& est intellectus hic quidem omnia fieri, hic uerò omnia facere,] quasi dixerit necesse est inanima has differentias adinueniri, & utraque differentia est intellectus: illa quidem quæ se habet ut materia, est intellectus qui est omnia fieri, cuius natura fuerat superius explicata: illa uerò quæ se habet ut agens, non est obiectum uel phantasma, sed intellectus qui est omnia facere. Sed dicito, quomodo ualet hoc, in anima intellectiua requiritur agens, & hoc est intellectus, nam dicam ego quod est obiectum, ea propter id ab Arist. probandum erat. respondetur, ꝙ eius probatio ex superius declaratis habetur, nam ut inquit Philosophus in cont. 10. illius tertii, intellectus cognoscit carni esse, id autem est quiditas, & uniuersale, cum autem uniuersale ab obiecto minime fieri possit, quoniam obiectum, cum materiale sit, non potest agere ultra proprium gradum, nec producere aliquod ab appendiciis, & conditionib. materiæ simpliciter abstractum tametsi producere possit speciem sensibilem spiritalem; quoniam illa adhuc in latitudine sensibilium, & materialium continetur, cum materiæ conditionibus coniuncta sit, sed speciem omnino abstractam à materiæ con

ditionibus producere minimè potest, igitur uniuersale fiet ab aliqua natura abstracta, sed ex contex. 15. eiusdem tertii, omnis Virtus per essentiã abstracta à materia est intellectus, igitur uniuersale fiet ab intellectu, igitur agens quod requiritur in Anima intellectiua non est obiectum materiale, sed intellectus, & proinde ex his quæ superius statuerat Arist. inferre potuit, hoc agens quòd in anima uidelicet intellectiua requiritur, est intellectus. Zimara ex hac Arist. conclusione colligit intellectum possibilem, & agentem esse partes substantiales animam intellectiuam componentes, quoniam inquit esse animæ differentias, tantum abest ut id sit uerum, ut sit potius oppositum, colligatur, ut patet ex ipso Aristotelis discursu: inquit enim, ꝙ sicut in omni re naturali datur materia, & datur agens quod sanè in agendo talem rationem subit, qualem ars ad materiam conditionem habet, ita & in anima intellectiua dari debet unum ꝙ se habet ut materia, & alterum ut agens: uult ergo Philosophus quod intellectus agens ita se habeat ad animam intellectiuam, sicut se habet agens in rebus naturalib. & ars ad artificialia. iam uerò in reb. naturalibus agens non est pars interna quæ una cum materia rem naturalem constituat, neque ars pars est rei artificialis, ergo neque intellectus agens respectu animæ intellectiuæ subit rationem partis, sed solum rationem agentis & architecti, sicut & ars respectu artificialium: neque enim ad hoc tendit Aristotelis similitudo ut quemadmodum in naturali composito duo sunt materia & forma, ita & in anima existant, sed illud probat quod quemadmodum in naturali composito generando agente opus est, quod formam deducat ad actum, ita & in anima intellectus agens requiritur, quippe qui quod potentia est ad actum deducat, quamobrem ex conclusione minimè colligitur, ut putauit uir ille, intellectum possibilem, & agentem esse partes substantiales animæ intellectiuæ: sed hi sunt gradus, & differentiæ quæ in anima intellectiua solum alteratum faciunt, ob id differentiæ, & non partes ab Arist. dictæ sunt, & licet in reb. naturalibus materia, & agens re ipsa distinguantur, non tamen ob id sequitur quod in aĩa intellectiua id quod se habet ut materia, & ut agens realiter distinguatur, si quidem Arist. similitudo non est constituta in hoc quod quemadmodum in naturalibus rebus materia & agens realiter distinguntur, ita & in anima intellectiua, sed solum in hoc constituta est, quòd sicut in illis, hæc duo reperiuntur, ita & in anima, tametsi in illis realiter distinguantur, in hac uerò secundum rationem tantum, & hæc quo ad si est, & necessitatem intellectus agentis dicta sint. Sed quoniam dificultas est, propter quid necessarium sit dari intellectum agentem, ideo rem hanc breuiter consideremus.

Propter quid necessarium est dari intellectum agentem.

ANDAVENSIS tertio libro de Anima quaest.23. asseruit intellectum agentem ob eam causam necessarium esse, ut sit principium actiuum intellectionis in intellectum possibilem: censuit.n. uir iste quòd intellectus agēs, & intellectus possibilis sint duae substantiae realiter distinctae, animam intellectiuam constituentes, quae ita se habent, quòd intellectus possibilis solum intellectionem recipit: intellectus autem agens in possibilem intellectionem producit, & ob hanc causam ipsū dari necesse est, quam sententiam hac ratione ostendit. Nam principium actiuum intellectionis aut est species intelligibilis, aut intellectus possibilis, aut intellectus agens non species intelligibilis, quoniam tunc esset perfectior intellectu, neque intellectus possibilis, quia cum ipse, ut oēs concedūt, intellectionē recipiat, principiū actiuū intellectionis esse non potest: idē.n. principium receptiuum & actiuum actionis esse non potest, quia potentia actiua est principium transmutandi aliud, non se, ut legitur 5. Met. cap. de potentia, & nono Met. ergo erit intellectus agens, quare necessitas intellectus agentis est ut in intellectū possibilē intellectionē producat. sed uir iste bis peccat, primo quidē q̄tū ad id ꝙ assumit, ꝙ intellectus possibilis, & intellectus agens sint duae substantiae constituentes animā intellectiua realiter distinctae, sicut alio loco à nobis demonstratū fuit, ad quem lectorem reiicimus: peccat secundo in conclusione, quia si intellectus agens ea de causa necessarius est, ut in intellectū possibilem intellectionē producat, tūc intelligere non esset actio immanens, contra Philosophum 9. Met. 16. probatur cōsequentia, quoniam ut ait Philosophus loco citato, actio immanēs est, quae non transit in aliud, sed manet in agente, & in hoc distinguitur ab actione transeunte: iam uerò si intelligere proficiscitur ab intellectu agēte, & recipitur in intellectu possibili, igitur erit transiens, non autē immanēs, sed huic rationi respondet Gandauensis, dicens, actionem immanentem esse bis. intelligi posse, uno modo quòd remaneat in agente à quo proficiscitur tanq̄ in suo ꝑ se subiecto: alio modo, quòd remaneat in subiecto coniuncto, ipsi agenti secundum esse, tunc inquit, quòd actio immanens non dicitur qa remaneat in agente à quo dependet tanq̄ in subiecto, quia hoc impossibile est, sed dicitur immanens quia recipitur in subiecto coniuncto ipsi agenti secundū esse, sicuti ꝑ oppositum dicitur actio transiens quando subiectum in quo recipitur distinctū est ab agente secundum esse, sicut cū ignis aquā calefacit. licèt ergo intellectio recipiatur in intellectu possibili distincto ab

intellectu agente, quia tamen intellectus agens iunctus est intellectui possibili secundũ esse, ut forma suo subiecto aliquo modo, proindè intellectio non dicitur actio transiens, sed immanens. Sed ista responsio falsa est, quia si ad operationẽ immanentem sufficit ꝙ principium actiuum, & passiuum sint cõiuncta secundum esse, tunc operationes animæ uegetalis ut nutrire, et augere essent operationes immanentes, quòd nullus affirmabit. probatur consequentia, quia corpus uiuẽs in quo hæc celebrantur opera, et anima uegetalis sunt unita secundum esse, uegetalis. n. anima uiuentis corporis forma, et actus est. Secus itaque dicendum est, quòd præcisa necessitatis causa intellectus agentis est ex parte obiecti, ut transferat ipsum de ordine in ordinem, nam cum obiectum, i. è Phantasma materiale sit, atque ita sub opposita conditione potentiæ intelligentis quæ abstracta est, ab intellectu intelligi nequit, nisi fiat intellectui proportionatum, abstractum scilicet, & immateriale: cum aũt id fieri minimè possit nisi à uirtute abstracta, & à natura intelligente, ea propter necessarium est dari intellectum agentem qui faciat phantasma abstractum immateriale, quod sanè declarauit Arist. 3. de Anima 18. nã cum ostẽdisset necessarium esse intellectum agentem, quasi explicans propter quid ipsum ponere opus sit, inquit, quòd oportet omnia facere sicut lumen: quodam modo. n. lumen facit potentia colores actu colores, certum est. n. quòd Philosophus comparat intellectum agentem ad intelligibile, sicut lumen ad colores, quòd, sicut lumen facit potentia colores actu colores, ità intellectus agẽs facit potentia intelligibile actu intellectum: hoc autem obiectum est, quarè causa necessitatis intellectus agentis est ex parte obiecti, quod ẽt declarauit Auer. in eodem Com. 18. ubi sic inquit, modus qui coegit ponere intellectũ agentem est, quia cum proportio intentionum imaginatarum ad intellectum, sit sicut proportio sensibilium ad sensum, oportet esse aliquod agens quod deducat intelligibilia in potentia ad actum, sicut lux facit colores actu: & in fine sic inquit, si uniuersalia haberent esse extra animam sicuti posuit Plato, non opus esset intellectu agente, ergo præcisa causa quarè requiritur intellectus agens est ut faciat uniuersale in obiecto, quod si requireretur propter aliud ut faceret intellectionem in intellectum possibilem, ut dicit ille Auerroista, nulla esset Auerrois consequentia, quia ẽt si darentur uniuersalia extra animam, adhuc necessarium esset dari intellectum agentem ut intellectionem produceret in intellectum possibilem, tota itaque ratio necessitatis intellectus agentis est ex parte obiecti ut faciat ipsum de potentia intelligibili actu intellectum, & hic terminatur actio intellectus agentis: non. n. intellectus agens agit in intellectum possibilem in eum causando conceptum uniuersalem, aut speciem intelligibilem, ut dicunt D. Tho. & Scotus, si quidem Philosophus contex. illo 18. ad hoc ponit intellectum agentem, ut faciat

ligibilia, actu intellecta, an accipiatur pro formis materialibus tantum: cui dubio resolutè dicendum, quòd illa dictio, omnia, uniuersaliter accipitur tam pro formis abstractis, quàm materialibus, quod licet inauditum quoddam esse uideatur, uerissimum tamen est, & ex ipsomet Arist. probatur: nam cum Philosophus ostendisset in anima intellectiua duas illas differentias adinueniri, declarassetque quòd utraque est intellectus, inquit, quòd intellectus possibilis est omnia fieri, agens uerò omnia facere, ita ut illa dictio, omnia, uniformiter accipiatur et ex parte possibilis, & ex parte agentis. iam uerò ex parte possibilis accipitur uniuersaliter, quia possibilis fit omnia siuè abstracta, siuè materialia: igitur & ex parte agentis uniuersaliter accipitur. confirmatur, nam agens & patiens cum sint relatiua adæquatè sese respiciunt. Sed intellectus possibilis, & agens se habent ut patiens, & agens. igitur adæquatè sese respiciunt, ergo ad ea omnia sese extendit intellectus agens, ad quæ sese extendit possibilis, atqui possibilis sese extendit ad abstracta & materialia, ut declarauimus super contex. 4. eiusdem tertii: ergo & intellectus agens sese extendit ad formas materiales & abstractas. cum itaque dicit intellectus agens, omnia facit, illa dictio, omnia, uniuersaliter supponit. Sed aduersus hoc non leuis sese offert dubitatio, nam intellectus agens facit potentia intelligibilia actu intellecta: iam uerò substantiæ separatæ non sunt potentia intelligibiles, sed actu intellectæ. suaque natura à materiæ conditionibus abstractæ: igitur non indigent opera intellectus agentis, ut fiant actu intellectæ, & à materiæ conditionibus abstractæ. Animaduertito, quòd substantiæ separatæ bif. considerari possunt, uno modo secundum se, propriamque naturam: alio modo ut intellectui nostro offeruntur. si primo modo considerentur sunt actu intellectæ, & à materiæ conditionibus absolutæ: si uerò secundo modo, quoniam intellectui nostro non offeruntur ut sunt, sed accidentibus adumbratæ, perinde ac materiales formæ, ut sic sunt potentia intelligibiles (potentia enim intelligibile nil aliud est nisi forma materiæ conditionibus, & accidentibus inuoluta, forma uerò actu intellecta, forma est ab accidentibus & materiæ conditionibus absoluta) ea propter indigent opera intellectus agentis, ut ab illis accidentibus abstrahantur, atque ita fiant actu intellectæ. si enim offererentur intellectui nostro ut sunt, non inuoluta accidentibus, profectò ad earum intellectionem nullum exigeretur opus intellectus agentis. unde diligenter animaduertat studiosus, quòd non ualet ista consequentia, dantur obiecta immaterialia, ergo non opus est intellectu agente: sed ualet sic, dantur obiecta immaterialia, & per se offerri possunt intellectui accidentibus non inuoluta:

ergo non requiritur agens,& in hoc sensu intelligenda est illa Auerrois cõsequentia in Comment. 18. *cum inquit,si darentur uniuersalia extra animam,non esset opus intellectu agente: non.n.consequentia ista absolutè intelligi debet,ut communiter exponitur,quia ẽt si darentur uniuersalia extra animam quæ essent accidentibus adumbrata , opus esset agente intellectu qui ea ab illis accidentibus abstraheret,sed intelligitur sic, quòd si darentur uniuersalia extra animam,& intellectui nostro accidentibus non inuoluta offerri possent,non esset opus intellectu agente,& in hoc sensu uerissima est: nunc eius operandi modum perpendamus,quo scilicet pacto intellectus agens facit potentia intelligibilia actu intellecta,formamque à materiæ conditionibus abstrabit,& absoluit.*

De modo operandi intellectus agentis.

IXERE nonnulli intellectum agentem à materiæ conditionibus formam abstrahere , quia uim quandam imprimit in phantasma per quam à materiæ conditionibus abstrahitur , fitque de potentia intelligibili actu intellectum , quæ sententia falsa est : quoniam ut inquit Philosophus in context. 18. *intellectus agens se habet ad phantasmata , sicuti lumen ad colores: iam uerò cum lumen colores ponit in esse conspicuo & apparenti nihil imprimit in colores , igitur neque intellectus agens aliquid imprimit in phantasmata : accedit, quòd si aliquid imprimit in phantasmata,uel hoc erit aliquid materiale, uel aliquid immateriale: si materiale, hoc eleuare non poterit phantasma ad gradum immaterialem: si immateriale, ergo in phantasia, in qua ipsum residet phantasma, abstractum,& immateriale reciperetur, quod dici minimè potest. ea propter dixerunt alij quòd intellectus agens cum phantasma deducit de potentia ad actum,nihil imprimit in phantasma, nec agit actione positiua, sed solum actione priuatiua quatenus remouet conditiones materiales,quæ intellectionem ipsam impediunt. quibus remotis remanet quiditas abstracta,& actu intellecta. Sed isti primum dubitationi non satisfaciunt: nam cum intellectus agens materiales remouet conditiones, quæritur quomodo id efficiat : de hoc enim tota quæstio est , quod tamen ipsi non explicant. aberrant secundo cum dicunt intellectum agentem non agere actione positiua,sed priuatiua tantum,si quidem actio priuatiua actionem positiuam præsupponit. tandem fuerunt alii,ut Thom. Gaeta.& Ioan. Bacc. senten. primo quæstio. secunda prolegi,qui dixerunt,quòd intellectus agens est uere agens & nihil agit in*

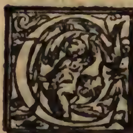
phantasmata, sed sola assistentia, & ipsius præsentia transfert phantasmata de potentia ad actum, sicut & lumen nihil agit in colores, sed sola ipsius præsentia eos deducit de potentia ad actum, ut cum antea non immutarēt uisum, actu uisum immutent. Sed neque istorum sententia uera est, quia ꝙ aliquid sit uerè agens, & nihil agat animo consequi minimè potest: agens.n. ab actione denominatur, quòd si non agit, non uideo quomodo uerè agens dici queat; & dicere est agens, & non agit, perinde est ac si dicatur agens non est agens, praeterea nihil potest extrahere aliquid de potentia ad actum nisi mediante actione: sed intellectus agens extrahit phantasma de potentia ad actum: igitur extrahit mediante actione. neque ratio à lumine desumpta aliquod habet momentum, nam licet lumen nihil agat in colores, agit tamen in mediū actione positiua ipsum illuminando, ex quo tenebræ remouentur, quibus remotis, colores qui actus sunt diaphani illuminati, uisum immutant. sed cum hactenus aliorum sententiæ reiectæ sint, nunc quæ nostra sit sententia in medium afferamus. dicimus autem quòd intellectus agens agit, & actione positiua contra secundam, & tertiam opinionem, non quidem aliquid imprimendo in phantasma & actione transeunte, ut dicit prima opinio, sed actione immanente: nam cum phantasia quæ pedissequa & ministra est intellectus ei obtulerit phantasma, quòd materiale est, tunc intellectus quiditatem, & formam in phantasmate conditionib. materialib. inuolutam, intelligit non intelligendo indiuiduantes, & materiales conditiones, & hoc pacto dicitur à materiæ conditionib. formam abstrahere: si quidem abstrahere, loquendo de abstractione rationis, nil aliud est nisi intelligere unum, non intelligendo alterum: nam quemadmodum sensus uisus si ei offeratur lac in quo dulcedo, & albedo coniuncta sunt, separat albedinem à dulcedine, quia percipit albedinem quæ sui iuris est, non percipiendo dulcedinem, & econtra gustus in eodem lacte separat dulcedinem ab albedinē, quia percipit dulcedinem non percipiendo albedinem: ita intellectus cum sibi offertur à phantasia forma materialibus conditionib. coniuncta, à materiæ conditionib. formā abstrahit, quia quiditatem, & formam intelligit, non intelligendo materiæ conditiones, quæ sui iuris minimè sunt. & quoniam intelligere est actio immanens. & positiua, ea propter dicitur quòd intellectus agens abstrahit formam à materiæ conditionibus actione immanenti, & positiua: & licet intelligere ab Aristot. quandoque dicatur esse pati, ut tertio de Anima secundo, id non intelligitur formaliter, quia intelligere formaliter est in capite iudicii, & actionis, ut testatum reliquit ipsemet Aristot. nono. Met. 16. sed intelligere dicitur pati concomitanter, quoniam cum intellectus intelligit, ab intelligibili patitur, & perficitur, & secundum hanc actionem immanen-

tem dicitur facere de potentia intelligibili actu intellectum, illuminare phantasma, & transferre formam de ordine materialium ad ordinem immaterialium: etenim forma cum materialibus conditionib. coniuncta est, dicitur potentia intelligibilis, & in tenebris delitescens, quoniam materiales conditiones perinde ac tenebrae sunt, quæ intelligibilitati obsistunt: cum uerò intelligitur illis non intellectis dicitur actu intellecta. dicitur etiam illuminari, ac in esse quodam cõspicuo reponi, undè species illuminata, aut phãtasma illustratum nil aliud est nisi forma sinè tenebris, hoc est sinè materiæ conditionibus intellecta, & hanc de modo operandi intellectus agentis ueram, & germanam arbitror Aristotelis extitisse sententiam, ex quo sequitur non opus esse tot in Socrate intelligente intellectus multiplicari, totque in intellectione asserere negocia, ut sicuti communiter uolunt interpretes, qui asserunt quòd intellectus agens abstrahit speciem intelligibilem à phantasmate, postea illam reponit in intellectu possibili tanquam in subiecto, qui cum speciem receperit, eaque insignitus fuerit, postea intelligit, fabulæ, & figmenta omnia, unus duntaxat est in Socrate intellectus, qui plures habet gradus quos in context. 17. Aristoteles differentias nuncupauit, quippè cum rudis omnino est, & ab omnib. denudatus possibilis nuncupatur: cum uerò phantasmata habuerit reseruata in phantasia, tunc gradũ perfectiorem adipiscitur, & dicitur intellectus in habitu, qui non est in potentia sicuti prius, quia prius potentia erat ad actum primum, sed est in potentia ad operari, & est persimilis habenti scientiam, & non contemplãti: cum uerò intellectus iacentem formam in phantasmate intelligit, non intelligendo materiales conditiones tunc dicitur intellectus agens, & istæ sunt differentiæ quas de intellectu tractare proposuit Aristot. in context. primo tertii de Anima, quas etiam prosequutus fuit in eodem libro, hinc Zimaræ detegitur error, qui Theoremate 99. abstractionem in duas species diuisit, quarum una est transferre res de ordine in ordinem, & facere de potentia intelligibilibus actu intellecta. & ista est operatio intellectus agentis, quæ sine cognitione efficitur: sed ista actio fit ab eo per modũ naturæ, quia abstrahit, & non cognoscit se abstrahere, sicut ignis comburit, & nescit se comburere: alia uerò abstractionis species est intellectio unius altero non intellecto, & huiusmodi abstractio est operatio intellectus possibilis, cum tamen omnis abstractio, quæ rationis est, nil aliud sit nisi apprehensio unius ex his quæ coniuncta sunt secundum esse, reliquo non apprehenso, omnisque abstractio fiat ab intellectu agente siuè sit abstractio uniuersalis à particulari, quæ omnibus scientiis communis est: siuè sit abstractio formæ à materia sicut est abstractio Mathematica, dicere quinetiam, quòd uirtus cognoscitiua sicut est intelle-

ctus agens agat, & non cognoscat se agere, riduculum est, & homine dignum, qui ex seipso omnia confingit. & si actio intellectus agentis neque comprehensio est, neque cum cognitione, & comprehensione efficitur, ut inquit, declarare debuit quid sit, & quomodo fiat: sed quæres ad quam intellectus operationem reducitur hæc intellectus agentis operatio, dicendũ, quòd ad primam intellectus operationem reducitur, quæ est indiuisibilium intellectio, in qua non reperitur falsum, sicut in secunda operatione quæ in compositione consistit: & de hac abstractione loquutus fuit Aristotel. secundo Phisicorum 13. ubi loquens de Mathematica abstractione in qua abstrahitur linea à sensibili materia, in qua est, sic inquit, Et sic abstrahentium non est mendacium, ex qua determinatione nostra plurima colliguntur, & quidem pulchra: primo quidem illud Gregorii dissoluitur argumentum, quo probare nitebatur singulare esse primo cognitum ab intellectu, si quidem intellectus agens abstrahit uniuersale à singulari: igitur primo cognoscit singulare à quo abstrahit, secus abstractio fieret ab ignoto, à quo argumento nesciens sese explicare Zimara in quæstione de primo cognito ad illam confugiens fabellam, inquit, quòd intellectus agens cum abstrahit neque cognoscit singulare à quo abstrahit, neque uniuersale quod abstrahitur, sed illud demandat intellectui poscibili cognoscendum. sed ex iam dictis argumentum dissoluitur, quòd intellectus agens abstrahit uniuersale à singulari, non tamen cognoscit singulare à quo abstrahit, & cum infert ergo abstractio fit ab ignoto, tantum abest ut hoc sit falsum, ut potius sit maximè uerum, & Aristoteli consentaneum, quia cum abstrahere nil aliud sit, quàm intelligere unum non intelligendo alterum: igitur cum intellectus agens abstrahit uniuersale à singulari, intelligit uniuersale, non intelligendo singulare, licet hoc cognoscatur à phantasia in qua phantasma singulare adinuenitur, qua etiam in re Gregorius naturam operationis intellectus agentis ignorasse uidetur: Colligitur secundo, quòd uniuersale non præcedit, sed consequitur actum intelligendi, contra communem sententiam, quia cum uniuersale per abstractionem fiat, abstrahere autem sit intelligere unum, alio non intellecto, igitur uniuersale fit per intelligere, ergo uniuersale sequitur intelligere sicut affectus causam suam insequitur, & quamuis obiectum realiter actum intelligendi præire debeat: tamen quò ad rationem formalem, quæ est uniuersalitas in obiecto, sequitur actum intelligendi, & hoc pacto potentia intelligens facere potest obiectum suũ, quia intellectus est qui facit uniuersale in rebus. Colligitur tertio, quòd terminus actionis intellectus agentis nil aliud est nisi forma actu comprehensa, & intellecta, quia intellectus agentis operatio sit abstrahere formã à materiæ conditionib.: abstrahere autẽ sit intelligere formã conditionib.

illis non intellectis, igitur terminus actionis intellectus agentis est forma actu intellecta. Colligitur tandem quòd non datur uniuersale, seu species impressa, & subiectiuæ existens in intellectu, remanens post actum intelligendi, sed solum expressa, & obiectiuè existens in intellectu, cessans, cessante actu intelligendi, quia cum uniuersale non habeat esse nisi quia abstrahitur, ipsum uerò abstrahitur, quia intelligitur, igitur uniuersale habet esse quatenus intelligitur; & quoniam intelligere non diutius perdurat, sed quasi celeriter transit, ideo uniuersale dicitur habere esse uelox in intellectu, desicitque cessante actu intelligendi: quam ueritatem tandem uidit Auer. 3. de Anima com. 39. ubi sic inquit ad uerbum, necesse est ut formæ sint existẽtes in intellectu secundum uelocitatem, & rem uelocis transmutationis nõ fixam, & quòd ille eodem formæ sint existentes in rebus sensibilibus extra animam sicut habitus in habente habitum, & res fixa in materia. unde frustra quærit Zimara in quæst. de speciebus intelligibilibus ubi uniuersale habet esse subiectiuè, quia nullibi habet esse subiectiuè, sed tantum obiectiuè sicut cognitum in cognoscente, sed hoc totum prouenit propter ignorantiam, operationis, modique operandi intellectus agentis, iam uerò ad quæsitum quid est, pedem conferamus.

Et hic intellectus impassibilis, separabilis, & immixtus est, substantia actu.

VM hactenus operationẽ, operandiq; modũ explicauerimus, nunc supest ut quæsitũ qd est, eiusq; naturã consideremus. q̃ qdẽ in cont. 19. hac definitione Arist. explicat, dicens, Intellectus agẽs est impassibilis, separabilis, & immixtus, substantia actu: q̃ sanè exponens Simplicius inquit, qđ definitio ista datur de supremo & substantiali aĩæ intellectu, qui est in se manens, nec amplius ad extra progreditur: hic.n. ab Arist. separatus dicitur non solum à corpore & à corporea uita, sed à uita discursiua: consistit.n. secundũ ipsũ tunc apud se, nihil extrà se quærens, & propterea etiã inquit, passionis expers dicitur, qđ à nullo extrinsecus accepto pficiatur, sed à seipso pficitur, aut iam pfectus existit, Quæ Simplicii sententia falsa est, quia intellectus ut in se manens nõ consideratur in tertio libro de Anima, quoniam tunc tertius liber de ani. esset mixtus ex diuersis considerandi modis, ut pote ex modo considerandi naturali, & Metaphisico deducitur consequentia, quoniam intellectus ut in se manens abstrahit à materia secundum esse, & secundum rationem, cum etiam ipse authore Simplicio tunc nullam ad corpus & ad corporeã

uitam habitudinem habeat. Sed hic eſt modus conſiderandi Metaphiſicus, ex 6. Met. 2. igitur intellectus ut in ſe manens conſideratur modo conſiderandi Metaphiſico. & cum in eodem libro conſideretur intellectus ut progreſſus eſt, & habitudinem habet ad corpus, hic autem eſt modus conſiderãdi naturalis, ut legitur eodem 6. Met. 2. & ſecundo Phiſi. 18. igitur intellectus conſiderabitur modo conſiderandi naturali. ergo tertius liber de Anima neque erit naturalis, neque Metaphiſicus, ſed confuſus, & mixtus ex habitu naturali, & Metaphiſico, quamobrem dicendum eſt, quòd definitio iſta datur de intellectu adhuc progreſſo, & adhuc ad materialia habitudinem habente, ſecundum quam rationem conſideratur in toto 3. lib. de Anima. datur uerò definitio iſta intellectus agentis per quædam prædicata communia, quibus conuenit cum posſibili, tanquam per genus, & quædam propria tanquam per differentiam, communia ſunt iſthæc, intellectus agens eſt impasſibilis, ſeparabilis, & immixtus, quæ etiam conueniunt posſibili ut patet ex contex. 2. & 6. eiuſdem tertii. probat autem hæc prædicata conuenire intellectui agenti hac ratione. agens ſemper eſt honorabilius patiente, ſed agens intellectus eſt agens, & intellectus posſibilis, eſt patiens. ergo ſi iſta prædicata quæ nobilitatem ſignificant, conueniant intellectui posſibili qui ignobilior eſt, multo magis conuenient intellectui agenti, quia quod conuenit ignobiliori, quod perfectionem ſignificet, multo magis conueniet nobiliori. ex quo loco apertisſimè colligitur contra Alex. et ſectatores ipſius, quòd intellectus posſibilis eſt uniformiter immixtus, & ſeparabilis à corpore ſicut & intellectus agens. quia cum ratio Ariſt. in hoc ſit conſtituta, intellectus posſibilis qui eſt ignobilior agente ſit immixtus, & ſeparabilis, ergo & intellectus agens qui nobilior eſt, aut in antecedente intelligit intellectum posſibilem eſſe immixtum & ſeparabilem ſecundum rationem & eſſe: aut ſecundum rationem tantum, uel quòd non ſit organo alligatus: ſi primum habetur intentum: ſi ſecundum, igitur ex illo antecedenti probauit ſolum intellectum agẽtem eſſe ſeparatum ſecundum rationem, aut organo non alligatum, quoniam termini uniformiter accipiuntur in antecedente & conſequente: ſi ergo concludi debet intellectum agentem eſſe immixtum & à corpore ſeparatum, ita ut eductus non ſit de potentia, materiæ, ut uolunt, cum hoc deducatur ex illo antecedente, quia posſibilis immixtus & ſeparabilis eſt. igitur dicendum eſt intellectum posſibilem eſſe à corpore ſeparabilem, & de materiæ gremio non eductum. cum autem Philoſophus declaraſſet prædicata communia quæ loco generis ſe tenent, explicat prædicatum proprium intellectus agentis, per quod agens diſtinguitur à posſibili. hoc autem eſt, cum dicit, [Subſtantia actu] quam partem exponens Aphrodiſ. Alexander primo ſuæ paraphra. de Anima libro cap. de intellectu agente, inquit, quòd intelle-

ctus agens dicitur substantia actu,ideſt actus purus,nam cum ex prima par te definitionis intellectus agens ſit impasſibilis et ſeparabilis citra materiã & potentiam eſt.igitur eſt actus purus. hinc deducit Alexand. intellectũ agentem primam cauſam eſſe,nam ſi actus purus eſt,talem profectò primã cauſam eſſe ab Ariſt.commoſtratum eſt. ſed hæc Alexandri expoſitio falſa eſt,quoniam cum idem ſit definiendi & conſiderandi modus, ſi intellectus agens definitur ut actus purus,ergo conſideratur ut actus purus,& cum p Alexan. intellectus agens ſit Deus, igitur Deus in tertio libro de Anima conſideraretur ut actus purus,quod falſum eſt,cum id fiat in 12.Met.accedit quòd illud idem ſequeretur quod contra Simp. ſuperius deductum eſt, nam ſi intellectus agens definitur & conſideratur ut actus purus, cum talis ſit modus conſiderandi Metaphiſici,quoniam ut ſic abſtrahit à materia ſecundum eſſe,& ſecundum rationem,& cum in eodem tertio libro conſideretur intellectus humanus ut potentia eſt,et in ordine ad corpus qui eſt modus conſiderandi naturalis,igitur intellectus humanus conſiderabitur modo conſiderandi naturali, quare tertius de anima mixtus erit ex diuerſis modis conſiderandi,quare neque unus liber erit, quinimmo nec una ſciẽtia, quoniam ablata unitate modi conſiderandi,ſcientiæ unitas aufertur,ut legitur 6.Met.2.& 2.Phiſi.18.Secus itaque mea ſententia particula illa exponi debet,quòd intellectus agens eſt de ſubſtantia actu,hoc eſt ſubſtantia omnia faciens,quæ ſanè expoſitio biſ. comprobari poteſt,primo quidem per terminum quo in præſentia uſus eſt Ariſt.actum exprimendo: neq; .n. entelechia ſed energia quod operationem ſignificat , non actum primum poſitum eſt:ſecundo probatur quia Philoſophus per hanc particulã diſtinguit intellectum agentem ab intellectu posſibili,qui potentia eſt,ſicut ergo intellectus posſibilis dicitur potentia,ita intellectus agens dicitur actu:iam uerò intellectus posſibilis dicitur potentia non quidem ad eſſe,quia actu eſt, ſed quia poteſt omnia fieri,ergo intellectus agens dicitur actu,quia poteſt omnia facere,et hoc pacto diſtinguitur intellectus agẽs à posſibili,quia ille eſt actu, hic uerò potentia,ideſt ille poteſt omnia facere,hic uerò omnia fieri.& hæc eſt germana huius partis expoſitio,unde non habet amplius Alexander ꝙ ex hac particula colligat intellectum agentem eſſe Deum, ſicut ex falſa illa expoſitionem collegit. ex qua ueritate illud ẽt habetur,quòd definitio intellectus agentis non eſt Metaphiſica, ut cenſuit Clarisſimus præceptor meus Marcus Antonius genua uerborum ſuperficie deceptus,ſed eſt naturalis, cum detur per operationem reſpicientem phantaſmata,et materialia omnis .n.definitio quæ aliquo pacto materia reſpicit,naturalis eſt,& hæc de neceſſitate,& cauſa neceſſitatis,de operatione,& operandi modo,atque de natura intellectus agentis dicta ſint.

Quod.

Quod autem non secundum quantitatem indiuisibile est, sed forma, intelligit indiuisibili tempore, & indiuisibili animæ: secundum accidens autem non ut illa indiuisibilia sunt, ut quod intelligit, & tempus in quo, sed ut indiuisibilia: inest enim iis aliquid indiuisibile.

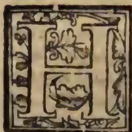
EXTVS est tertio libro de Anima in ordine 24. qui quoniã admodũ perobscurus est, nec ita bene in elle-ctus ipsum dilucidare decreui, ex græcis Simplicius arbitratur Aristotelis propositum esse in praesenti parte agere de obiecto intellectus in se manentis, quod est in diuisibile secundum formam: hoc autem secundum ipsum sunt simplices illæ quiditates, & rationes ideales, quæ ab intellectu perfecto, & apud se consistente intelliguntur. Cuius intentionis causa ea est, quoniam cum in textu 23. declarasset quomodo indiuisibile secundum quãtum intelligatur, quod ab intellectu progresso percipitur, ne quis putaret ab eodem intelligi, quod est indiuisibile secundũ formã, hac in parte declarare instituit, ꝙ indiuisibile secundũ formã ab intellectu perfectò, & in se manente intelligatur, & ex hoc appareat differentia inter obiectum intellectus progressi, & intellectus in se manentis: hæc sunt qua à Simplicio habentur, & à Simplicianis tanquam diuina diiudicantur, sed hæc Simplicii sentẽtia falsa est: pri. qdẽ, quoniã in tertio libro de Anima non agitur de intellectu in se manente, ut superius probatum: secundo, quia de obiecto illius intellectus Aristoteles agere intendit, qui in tempore intelligit, sed intellectus in se manens non intelligit in tempore, quia hoc conuenit intellectui progresso, & ut à phantasia dependet, ipso etiam authore Simplicio: ergo hoc in loco non agit de obiecto intellectus in se manentis. propositio maior ex præsenti textu probatur, in quo Philosophus inquit, quòd intellectus intelligit indiuisibile secundum formam indiuisibili tempore: non me latet Simplicium dicturum, quòd per tempus indiuisibile, non intelligitur tempus, sed instans, sed hoc ab Aristotelis sententia alienũ est, ut in expositione illius particulæ demonstrabitur. Melius itaque cum Them. Io. Gram. & Auer. dicendum, quòd cum Arist. in tex.

23. *ipsum indiuisibile quod ad primam attinet operationem intellectus, diuisisset in id quod est actu tantum, & in id quod est actu, & potestate indiuisibile : illud autem quod actu tantum indiuisibile duplex sit , & secundum quantum , & secundum formam , declarassetque quomodo indiuisibile secundum quantitatem ab intellectu intelligatur : modo in præsenti parte propositum est declarare quomodo id quod est secundum formam indiuisibile intelligatur. per hoc non formam abstractam, sed formam materialem intelligens , quia ut diximus, Aristoteles agit de indiuisibili actu , diuisibili autem potestate, iam uerò forma abstracta actu & potestate indiuisibilis est , non igitur hoc in loco de ea sermo est, sed de forma materiali tantum . sunt in contex. tres exponendæ particulæ, quomodo indiuisibile secundum formam intelligatur , declarat in prima, tacitæ dubitationi satisfacit in secunda, rationem affert in tertia: inquit in prima, (Quod non est secundum quantitatem, sed secundum formam indiuisibile hoc est unum, & indiuisum secundum formam: sicut .n. id quod est unum & indiuisum secundum quantum, dicitur indiuisibile secundum quantitatem. ita id quod est unum secundum formam, & speciem, indiuisibile secundum formam dicitur, ut homo, & equus: hoc igitur quod indiuisibile forma est, intelligit indiuisibili tempore. quam partem exponentes Ioan. Gramma. & Simplicius , & cum eis Auerro. per indiuisibile tempus, instans interpretantur , unde Ioan. Gramma. Aristotelem redarguit, qui momentum, & instans tempus appellarit: sed grauissimi isti interpretes particulam hanc temerè exposuerunt, quod ex contex. 23. facilè ostenditur, ubi Philosophus rationem, reddens quare longitudo indiuisibilis intelligatur tempore indiuisibili, ratio inquit est, quoniam tempus indiuisibile est, & diuisibile ut longitudo, tunc ita ratiocinamur : instans non est sicuti longitudo, quoniam instans est simpliciter indiuisibile: longitudo uerò quamuis sit actu indiuisibilis, est tamen potentia diuisibilis , sed tempus indiuisibile est sicuti longitudo: ergo tempus indiuisibile non est instans. præterea id etiam ostenditur ex præsenti contex. in quo Philosophus rationem reddens illius quod dixerat in secunda parte quòd longitudo, & tempus sunt indiuisibilia per accidens, inquit, quòd ideo hæc per accidens indiuisibilia sunt, quoniam in eis aliquid reperitur per quod indiuisibilia sunt. Iam uerò si per tempus indiuisibile instans intelligatur, cum tempus indiuisibile sit per accidens: ergo instans per accidens indiuisibile erit , quod dici nequit . postremò probatur ex quinto primæ Philosophiæ cap. de uno, ubi Philosophus habet, quòd continuum illud est cuius motus est unus , motus autem unus est , qui fit tempore indi-*

uisibili : iam uerò si per tempus indiuisibile instans intelligitur, motus igitur fiet in instanti, quòd falsum esse cuiuis manifestum est, quæ quidem loca si Ioan. Gramma. accuratè magis animaduertisset, aduersus Aristotelem non ita temerè insurrexisset, neque dicendum est ut inquit Suessa. quòd tempus indiuisibile pro paruo tempore accipiatur, quoniam eo modo dicitur secundum Arist. in 23. contex. tempus indiuisibile, quo & magnitudo indiuisibilis dicitur: iam uerò magnitudo non dicitur indiuisibilis quia parua, sed quia non est actu in partes diuisa licet magna sit, igitur & tempus indiuisibile dicitur quia non est actu in partes diuisum, tametsi magnum sit, itaque per tempus indiuisibile tempus unum, & continuum intelligi debet, quemadmodum magnitudo indiuisibilis dicitur, quia continua est, neque in partes diuisa : cum ergo dicitur, quòd indiuisibile secundum formam intelligitur tempore indiuisibili, exponi debet tempore continuo, et non interpollato, (& indiuisibili etiam Animæ) quam partem exponentes Ioan. Grammat. Simp. & B. D. per indiuisibile animæ indiuisibilem animæ partem, quæ intellectus est, interpretantur, uerum non eodem modo, Simplicius enim per indiuisibilem animæ partem intellectum in se manentem, qui à seipso indiuisus est, nec amplius ad extrà declinans, quem ideo indiuisibilem animæ partem dixit ab Aristot. appellari, quia in hoc Platonem insecutus fuit, qui Animam duabus partibus constare uoluit, altera quæ circa corpora compartita est, reliqua uerò impartibili secundum quam ideis, de quibus uult hoc in loco sermonem haberi, coheret atque unitur: at Io. Gram. & B. D. per indiuisibilem animæ partem absolutè intellectum exponunt qui indiuisibilis dicitur. Sed nec una, nec altera expositio uera est, non quidem prima quoniam hoc in loco non est sermo de intellectu in se manente, neque de ideis, quoniam in hoc contex. agitur de indiuisibili actu potestate autem diuisibili: ideæ uerò cum formæ abstractæ sint & actu, & potestate indiuisibiles sunt. Nec secunda, licet uerior sit, quàm prima, quoniam in 22. conte. Philosophus declarauit quòd uirtus percipiens indiuisibilia, & hæc in unum componens est intellectus, unde non opportuit hoc in loco declarare, quòd intelligens indiuisibile secundum formam est intellectus. propterea melius cum The. & Auer. dicendum, quòd per indiuisiuibile animæ indiuisibilem intellectionem Arist. intelligat: sicut .n. quod indiuisibile est, tempore intelligitur indiuisibili & continuo, pariter intellectione indiuisibili, & continua, unde ista secundum Aristotel. sese consequuntur. obiectum quod intelligitur, tempus in quo, & intellectio: si enim obiectum indiuisum est, intellectio, & tempus pariter indiuisa sunt, si uero obiectum in partes diuidatur, similiter tempus & intellectio diuiduntur, ut in 23. con-

tex. Aristo. apertissimè declarauit, & quemadmodum ista tria magnitudo, tempus, & motus sese consequuntur in motu reali, ita ex Aristotelis sententia in motu spiritali tria hæc obiectum, tempus, & intellectio sese consequuntur, ex quo illud elicito quòd intellectus coniunctus corpori & phantasiæ in tempore intelligit, quod ipsa quoque comprobat euidentia rei: cum enim non datur temporis interuallum quod iudicium postulare uidetur, Intellectus nec intelligere nec rectè quippiam iudicare potest. hæc de prima parte.

Secundum accideus autem non quò illa diuisibilia sunt, &c.

AEC est secunda contextus particula, quæ ardua, & p difficilis est, quam exponentes Ioan. Gramma. Auerro. & Latini concordes referunt ad intellectionem formæ materialis de qua sermo fuit in prima parte, discrepant tamen inter se in expositione uerborum, Ioan. Grãma. ita exponit, quòd forma materialis quæ ut dictum fuit in prima parte intelligitur tempore indiuisibili, non qua diuisibilis est, sed qua indiuisibilis est secundum accidens intelligitur tempore indiuisibili: uult enim Ioan. Gramma. quòd forma materialis sit diuisibilis per se, indiuisibilis autem per accidens. & tunc iuxta hanc sententiam textus ita exponi debet. (Secundum accidens autem non quò diuisibilia, sed quo indiuisibilia) hoc est, formæ materiales licet diuisibiles sint, tamen non quo diuisibiles sunt, sed quo indiuisibiles sunt secundum accidens intelliguntur tempore indiuisibili: uerum Moderni ex quibus unum est Franciscus Vicomer. Ioannis Gramma. sententiam illico oppugnant, dicentes falsum esse quòd forma substantialis sit diuisibilis per se, indiuisibilis autem per accidens, cum res opposito modo sese habeat: siquidem per accidens diuisibilis est ratione materiæ quantæ, à qua rebus diuisibilitas ut quinto Met. habetur contex. 18. sed sic Ioannis Grammat. sententiam non intellexerunt: non enim tam mentis impos fuit ut diceret, quòd forma materialis sit per se diuisibilis extensiuè, sed uoluit quòd sit per se diuisibilis, & multiplicabilis in plures particulares formas: est autem indiuisibilis hoc est una, & indiuisa per accidens nempè beneficio intellectus ipsam à particularibus formis abstrahentis, nam forma qua in particulares formas dispersa, atque diuisa est, cum ab intelle-

ctu à particularibus formis abstrahitur, fit una, & indiuisa, & ita cum per intellectum fiat una, dicitur per accidens indiuisa: cum ergo intelligitur ab intellectu, non intelligitur ut diuisa est in plura, sed ut indiuisa, quoniam uero huiusmodi est per intellectum, idcirco intelligi dicitur, ut indiuisibilis secundum accidens tempore iudiuisibili, & hæc est germana Ioannis Grammatici expositio, & non ea quam moderni existimarunt. Sed licet docta, & subtilis sit Ioannis Grammatici expositio, mihi tamen non satisfacit. primo quidem quoniam falsum est quòd in hac secunda parte sermo sit de indiuisibili secundum formam, nam de eo dicitur diuisibile & indiuisibile in secunda parte, de quo probatio est in tertia parte, quoniam subiectum pro eodem supponit in conclusione, & in probatione: sed in tertia parte indiuisibile per accidens non probatur de forma, sed de tempore, & longitudine: ergo de his intelligitur in secunda parte, & non de forma. ut autem minoris ueritas appareat, uerba Philosophi subiiciam, quæ huiusmodi sunt: [inest enim his aliquod indiuisibile quod facit tempus unum, & longitudinem unam, & hoc similiter est in omni continuo, tempore, & longitudine & ,Animaduerte, obsecro, ista uerba: inest enim inquit iis, de quibus dictum est in secunda parte, quòd sunt indiuisibilia secundum accidens. quid? aliquod, inquit, per quod sunt indiuisibilia, & quæ sunt ista, quæ per accidens sunt indiuisibilia? tempus, inquit, & longitudo, quare in secunda parte de tempore, & longitudine, & consequenter de indiuisibili secundum quantitatem, & non de forma intelligitur, cum dicit, secundum accidens autem indiuisibilia sunt. præterea id quoque falsum est, quod forma per accidens indiuisibilis est, utpote per intellectum, quoniam forma per se est indiuisa, & una, nec intellectus facit ipsam indiuisam, nisi pro quanto intelligit ipsam, ut est una, & non diuisa, non intellectis particularibus. sed hoc est intelligere formam, ut est sui natura talis, sicut dum intelligitur diuisa in plures per accidens, ut talis intelligitur. Commentator & ipse hanc secundam partem exponens de forma quæ intelligitur, & insuper de instanti, in quo intelligitur, rei difficultatem considerans quomodo forma, & instans secundum accidens indiuisibilia sint, cum potius per se indiuisibilia sint, per accidens autem diuisibilia, inquit, quòd sermo transpositus est, & illa particula secundum accidens, non debet ad indiuisibilia applicari, sed ad diuisibilia, ut litera ita legatur, forma, & instans secundum accidens diuisibilia sunt, per se autem indiuisibilia, sed neque Commentatoris expositio stare potest, quoniam si illa particula secundum accidens ad diuisibilia, non autem ad indiuisibilia applicari deberet, tunc Philosophus in tertia

parte contextus probaret oppositum illius quòd ponit in secunda parte, nam secundum Com. in secunda parte inquit, quòd sunt diuisibilia secundum accidens, per se autem indiuisibilia, tamen in tertia parte probat Philosophus, quòd sunt indiuisibilia per accidens: inquit enim, inest enim iis aliquid quod facit longitudinem, & tempus unum, atque ita indiuisibile, sed causa erroris fuit, quia cum sermonem esse existimaret in secunda parte de forma imaginari non potuit quomodo secundum accidens indiuisibilis dici posset. uel quia eã quas nos habemus negationem in textu suo non legit, aut legere non uoluit, ut suo proposito textum accommodaret. Melius itaque cum Simplicio dicendum, qui secundam hãc partem egregiè interpretatus est, quòd Philosophus in hac secunda parte non loquitur de indiuisibili secundum formã, de quo loquutus fuit in prima parte, sed de indiuisibili secundum quantitatẽ, de quo loquutus in superiori contex. cuius quidẽ fidem faciunt ea uerba in secunda parte, quæ huiusmodi sunt, (secundum accidens autem non quò illa diuisibilia sunt &c.) inquit, [illa] hæc aũt dictio referri non potest ad id quod proximè dictum est in prima parte de indiuisibili secundum formam, quia non dixisset illa sunt, referri ergo debent ad ea de quibus loquutus fuit in superiore contex. quæ indiuisibilia sunt secundum quantitem. reuertitur aũt Philosophus ad illa ut satisfaciat tacitæ dubitationi, nam potuisset quispiam dubitare, dicens. si id quod est indiuisibile secundum formam intelligitur intellectione indiuisibili, & tempore indiuisibili, cum longitudo, & tempus sint per se diuisibilia, quo nam pacto intelliguntur intellectione indiuisibili, & tempore indiuisibili? cui occurrenti dubitationi Philosophus respondet inquiens, secundum accidens autem, non quò diuisibilia sunt, quod intelligit, & tempus & in quo, sed ut indiuisibilia, quasi dicat licet longitudo, et tempus diuisibilia sint, tamen non quò diuisibilia sunt, sed ut indiuisibilia sũt secundum accidens, indiuisibili tempore intelliguntur: diuisibile.n. si indiuisibili tempore intelligitur, hoc non est qua diuisibile, sed qua indiuisibile, & hoc est quod inquit in secunda parte sequitur postea.

Inest enim his indiuisibile quoddam, quod facit tempus unum, & longitudinem, &c.

ROBAT in hac tertia parte, quòd tempus, et quælibet magnitudo indiuisibilia sunt secundum accidens, quoniam in his reperitur aliquod per se indiuiduũ quod hæc indiuisibilia facit, nam in tempore reperitur instans, et in magnitudine punctus quibus hæc unum, et continuũ efficiuntur, et hoc similiter est in omni continuo, tempore, et

magnitudine: undè forma, & quæ quanta continua sunt opposito modo sese habent, forma. n. per se indiuisa est, & una, quanta uerò continua indiuisa sunt & unum ex accidenti ratione termini communis, ad quem eius partes copulantur: magnitudo enim indiuisa est & una, quia eius partes ad unum communem terminum copulatum, similiter & tempus, & hæc est explicatio præsentis textus, in quo hæc tria habentur, quòd indiuisibile secundum formam tempore uno, & indiuiso, & indiuisa intellectione intelligitur: alterum, quòd indiuisibile secundum quantitatem ut magnitudo non ut diuisibilis, sed ut indiuisibilis, & una indiuiduo tempore percipitur: tertium, quòd tempus, & magnitudo secundum accidens indiuisa & unum sunt, ratione communis termini ad quem eorum partes copulantur.

Actus est qui separat, & qui distinguit.

OCVS est Aristotelis 7. Met. 49. à plurimis malè intellectus, arbitrati sunt. n. propositionem intelligi tam de distinctione numerali, quàm specifica, si quidem uoluerunt indiuidua eiusdem speciei per substantialem formam distingui, & hinc deduxerunt indiuidua per formam quò ad esse singulare, & indiuiduum constitui. sed horum sententia quò ad distinctionem numeralem ab Arist. recedit, quòd ex ipsomet Arist. probatur, & in primis ex 7. Met. 28. ubi ponit conclusionem cum ratione dicens, Socrates & Callias propter materiam distinguntur, quoniam forma non diuiditur. perpendo rationem hanc ab Arist. quòd ideò Socrates & Callias propter materiam differunt, quoniam forma non diuiditur: aut enim intelligit quòd forma non diuiditur in plura, & diuersa secundum speciem, ut multi exponunt, aut quòd non diuiditur in plura & diuersa numero: primum quidem dici non potest, quoniam ex hoc quòd forma specifica in plura & diuersa secundũ speciem non potest, haud inferri potest, quòd Socrates & Callias propter materiã distinguntur, q̃a dicã, ꝙ licet forma. indiuidua sit in plures secundum speciẽ est tamen diuidua in plura & diuersa numero, & proindè Socr. & Callias non sunt diuersi propter materiam, sed propter formã, quæ in plura numero diuidua est: ergo intelligi debet secundo modo, ꝙ scilicet ex se indiuidua sit in plura numero, & tunc aut intelligitur secundũ aptitudinẽ, aut secundũ actum, non primo, quoniã forma materialis ex se cõmunicabilis est ut unà cũ Aristo. testatum reliquit Auer. primo Cœ. 92. intelligitur ergo secundo modo uidelicet quòd forma specifica secundum actum ex se in plura numero indiuidua est, & non diuiditur nisi per materiæ diuersitatem, undè postea ex hoc infertur, igitur Socrates & Callias nõ

distinguntur numero propter formam, sed propter materiam: nam si essent differentes propter formam, necessariò formæ essent diuersæ, atque diuisæ, sed non sunt actu diuisæ, neque diuersæ nisi propter materiam. igitur indiuidua eiusdem speciei nõ sunt diuersa propter formã est propter materiã, & hic est uerus huius rationis sensus, quẽ præ cæteris assecutus fuit Aphr. Alexander primo de Anima cap. de intellectu in habitu; ubi hæc scribit ad uerbum, Quippè singularium hominum differentia à materia proficisci tur, & reddens rationem inquit: formæ enim per quas sunt homines nullam inter se differentiam habere cernuntur, sed uult dicere per materiã habẽt: uult ergo Alexand. ꝙ diuersitas numeralis compositorum, & formarum ad materiam reducatur. prætereà eundem quoque Aristotelem adduco decimo Met. 25. ubi inquit, quòd ideò aliqua differunt specie, quia eorum differentia sumitur à forma: aliqua uerò non differunt specie, sed numero, quia eorum differentia sumitur à materia, & ex hoc subindè declarauit, quòd masculus, & fœmina non distinguntur specie, sed numero, quoniam eorum differentia sumitur à materia. eandem quoque sententiam habet Arist. primo Cœl. 94. ubi apertissimè inquit, quòd formæ sunt plures, & numero diuersæ, quia materiæ sunt diuersæ, & ablata materierum diuersitate, tolleretur diuersitas numeralis formarum, & compositorum, & tandem ubicumque Philosophus loquitur de diuersitate numerali siuè formarũ, siuè compositorum, semper assignat materiam pro causa, & nunquam formam, nec profectò assignare potuit, & ratio ea est, si Aristotelis fundamentum attingere uelimus, quia cum differentia ex diuisione causetur, diuisio uerò alia sit essentialis secundum quòd una foma diuiditur contra formã, ut albedo contra nigredinem, & talis diuisio facit differentiam essentialẽ, & quiditatiuam: alia uerò sit diuisio numeralis, quæ quidem diuisio ex hoc est, quia ipsa quiditas diuiditur, & numeratur infra se, non contra aliam quiditatem, cum autem quiditas ipsa de se sit una, & indiuisa, oportet quòd si numeratur, ipsa numeretur per aliquod additum formæ, & quiditati, & ità diuisio, & differentia numeralis necessariò est per aliquod additum quiditati, hoc autem materia est: igitur differentia numeralis a materia proficiscitur.

Dilucidatio.

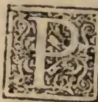
RAESENS itaque propositio intelligitur solum de distinctione specifica: huius. n. radix & causa actus est, & forma substantialis: sed animaduerte, quòd intelligitur in compositis, & differentibus: hæc enim, ut inquit Philosophus 10. Met. 12. per aliud distin

guntur

guntur, in his autem quæ sunt primo diuersa, ut sunt simplicia propositio minimè intelligitur, quoniam simplicia seipsis, & non per aliud actum essentialiter distinguntur, sicut sunt materia, & forma, & similiter duæ formæ specie distinctæ, Sed ut res ista fiat undequaque conspicua, animaduertant studiosi, quod quidem à paucis explicatum est, actus, & forma substantialis est radix & origo distinctionis specificæ compositorum: hæc enim per formas specie distinguntur, & propriè differentia nuncupantur: formæ uerò secundum speciem diuersæ seipsis, & ab intrinseco distinctæ sunt, & potius dicuntur primo diuersæ, quàm differentes: materiæ enim diuersas secundum speciem formas habentes, non sunt causa diuersitatis specificæ ipsarum formarum, sed signum, ut benè dixit Auer. octauo Phisi. 46. Materia uerò signata est prima, & principalis causa diuersitatis numeralis, dico quidem signata, quoniam materia præcisè, & secundum se sumpta non est causa distinctionis, sed ut signata est utpote quantitate, cæterisque dispositionibus affecta: per hanc enim composita, pariter & formæ numero distinguntur. Materiæ uerò signatæ seipsis distinguntur. & potius primo diuersæ quàm differentes dici debent. unde quia distinctio specifica à forma proficiscitur, distinctio uerò numeralis à materia signata, illa formalis, hæc uerò materialis distinctio nuncupatur, & hunc in modum hæ duæ naturæ sibi hæreditatem diuiserunt. Sed circa dicta pulchra occurrit dubitatio, quia falsum esse uidetur quòd materia sit causa diuersitatis numeralis in forma, quia sicut materia est propter formam, & non forma propter materiam, ut inquit Aristotel. secundo Phisico. 91. ita diuersitas materiæ uidetur esse propter diuersitatem formæ, non autem diuersitas formæ propter diuersitatem materiæ, quod etiam dicere uisus est Auer. 2. de Anima 60. ubi inquit, quòd melius est existimare diuersitatem formæ causam esse diuersitatis materiæ, quàm econtra: Zimara quoniam nesciuit sese ab hoc laqueo explicare, ob id uoluit distinctionem numeralem præcipuè magis conuenire composito per formam, quàm per materiam: ergo uerò instantiam ita persoluendam existimo, quòd sicuti materia est propter formam, tanquam propter finem, ita diuersitas materiæ est propter diuersitatem formæ tanquam propter finem: forma enim cum sit id cuius gratia, & finis ad quem ordinatur materia imponit necessitatem materiæ, ut secundum exigentiam formæ disponatur, conditionemque recipiat, cum autem forma sit apta nata plurificari, operæprecium fuit materiam ipsam plurificari, et in diuersas partes diuidi, ex cuius diuersitate aptitudo formæ ad multitudinem & diuersitatem numeralem ad actum deducitur, unde forma dicitur esse causa diuersitatis numeralis materiæ in genere causæ finalis: materia uerò signa-

tu prout est in partes diuisa est tanquam ratio formalis diuersitatis numeralis in forma, sicut à simili forma dicitur esse causa extensionis materiæ, non quia ipsi materiæ extensionem tribuat, quia hoc materia inest beneficio quantitatis, sed in genere causæ finalis: quia enim forma materialis est apta nata extendi, operæ precium fuit materiam ipsam extendi, qua itá per quãtitatem extensa, formam substantialem eductam ex ea ad actum extensionis deducit: & hæc est uera argumenti solutio, & si hoc pacto intellexit Auer. bene dixit, si minus ab Aristotele dissentit.

An secluso quolibet accidente substantia materialis sit singularis, & indiuidua.

VTAVIT Zimara dari indiuiduum signatum substantiæ, secluso quolibet accidente, in hoc ut opinor ab Auer. deceptus secundo de anima Commen.63. ubi declarans diuersum apprehendẽdi modum singularis substantiæ ab imaginatiua, & cogitatiua, inquit, quòd imaginatiua singularem substantiam apprehendit coniunctàm cum sensibilibus communibus, & propriis: cogitatiua uerò eandem singularem substantiam cognoscit ut separata & spoliata est à sensibilibus communibus, & propriis, quod etiam repetiuit tertio de Anima 6. dicens, declaratum est enim illic, quòd uirtus cogitatiua non est nisi uirtus quæ distinguit intentionem rei sensibilis à suo idolo imaginato, quibus locis patet Auerroem uoluisse, quòd substantia sit singularis & indiuidua secluso quolibet accidente cum cogitatiua adhuc singularem substantiam cognoscat semotis sensibilibus communibus et propriis: nam si uoluisset substantiam non esse singularem nisi ut coniuncta est cum accidentibus, tunc species substantiæ non repræsentaret indiuiduũ nisi coniuncta cum speciebus accidentium, & itá periret operatio cogitatiuæ ab ipso assignata: quod fortè uidens Zimara nec illud magis considerans propter Auerrois maiestatem illud recepit atque probauit, sed opinio ista falsa est, nam accipio indiuiduum signatum substantiæ compositum ex materia & forma secluso quolibet accidente, et quæro aut hæc forma occupat totam materiam, aut partem materiæ: non primum, quoniam nullum aliud esset indiuiduum sub eadem specie, ut deducitur ex primo Cæli context. 93. & 94. si secundum, cum materia non habeat, nec intelligi queat habere diuisionem in partes nisi per quantitatem, ut habetur quinto Met. contex. 18. et ex Auerro. primo cap. de substan. orb. ubi inquit, si materia non haberet quantitatem non esset in partes diuisa, & proindè eodem tempore diuersas formas habere non posset. igitur indiuiduum signatum necessario includit quantitatem

& accidens: itaque est repugnantia dicere indiuiduum signatum, & ab accidentibus separatum. prætereà multitudo aut est rerum differentium secundum formam, aut secundum quantitatem, ut inquit Auerro. primo Phisicorũ 6. et habetur etiã ex Aristo. tertio Met. 11. iam uerò diuersitas & multitudo indiuiduorum hoc modo consideratorum aut est multitudo rerum differentium secundum formam, aut secundum quantitatem: porrò alterum duorum fateri oportet, secus diuisio esset insufficiens: non potest esse multitudo rerum differentium secundum formam, quoniam hæc est multitudo specierum ut Arist. & Auerro. dicunt citatis locis, igitur erit multitudo rerum differentium secundum quantitatem, ergò uniuersaliter indiuidua signata includunt quantitatẽ, & accidentia. quod etiã confirmatur ex Ari. secundo Post. 20. ubi inquit, quòd sub eadem specie multæ sunt differentiæ, sed non secundum substantiam, neque per se, quem locum exponens lucidus interpres Themistius, sic inquit, Primum id non necesse est, oẽs differentias sciri, propterea quòd ab accidentibus infinitæ trahi possunt, quib. res sub eadem specie comprehensæ inuicem discernuntur: igitur omnia indiuidua signata sub eadem specie contenta, accidentia secum tenent: alioquin per se & secundum substantiam sub eadem specie distinguerentur. quem ueritatem cognouerunt græci interpretes, & in primis Aphrodiseus Alex. primo lib. suæ Paraphr. de Anima cap. de intellectu in habitu, ubi hæc habet, porrò abdicatis materiæ appendiciis & accidentibus non amplius singularem, sed communem hominẽ intuemur, similiter Porphirius in libro. Prædicab. cap. de specie, nec non Simp. & Ammo. in libro prædicam. concludendum itaque est, quòd indiuidua tã diu indiuidua sunt, quàm diu accidẽtib. coniuncta sunt, seclusis autem accidentibus nõ amplius indiuidua sũt, sed uniuersalia, undè illa Auerrois sententia minimè probanda est, quòd cogitatiua singularem substantiam cognoscat semotis sensibilibus communibus, & propriis, quoniam semotis sensibilibus materiæque conditionibus non amplius natura illa remanet singularis, sed uniuersalis quæ non amplius iudicio subiicitur cogitatiuæ, sed intellectus cuius proprium est separare intentionẽ ab idolo imaginato, quòd falsò ab Auer. cogitatiuæ ascribitur. Sed cogitatiua duntaxat substantiam cognoscit, quæ cũ accidẽtib. & materiæ conditionib. coniuncta est: neque illud uerũ est, ꝙ cogitatiua distinguatur à phantasia, quoniã in secũdo de Anima, à cont. 150. usque ad 160. ubi disiungit intellectum à sensu, deindè phãtasiã ab intellectu: tertio autem ostendit qua ratione diuersa sint phantasia à sensu nullam differẽtiam ponat inter phantasiam & cogitatiuam, cum tamen eo loco earum animæ potentiarum, quæ similiores inter se esse uidentur, diligenter uarietatem ac discrimen inquirat. Adde quòd si cogitatiua distinguitur

à phantasia mediaque est inter phantasiam & intellectum, tunc Aristoteles absoluto sermone de phantasia ad cogitatiuam transire debebat, eiusque naturam declarare quod tamen non facit, sed habita doctrina de phantasia, statim de intell... disputationem aggreditur, non itaque secundum Philosophum cogitatiua à phantasia re ipsa disiungitur, diuersumque habet opus, ut putauit Auerro. & hæc satis.

DE PRINCIPIO INDIVIDVATIONIS TVM SVBSTANTIARVM MATERIALIVM CVM SVBSTANTIARVM SEPARATARVM DISPVTATIO.

Ad R. D. D. Iacobum Diedum Q. Francisci filium Patritium Venetum.

NTER ardua quæsita, quæ in Aristotelis Philosophia examinari solent, illud mihi semper difficile uisum fuit, quod est de natura indiuiduatione, & licèt præteritis sæculis doctissimi uiri omne studium, & diligentiam adhibuerint, ut huius difficultatis ueritatem ostenderent, Aristotelisque sententiam explanarent, ij tamen quod nitebantur nondum satis præstare potuerunt, ea propter decreuimus nos difficultatem istam examinare, qua in re pro uiribus euitemur, ut huius difficultatis ueritas habeatur, & Arist. sententia apertissima reddatur, & si hac in re dilucidanda longiore opus fuerit oratione, ignoscendum nobis erit, quandoquidem eorum, quæ tractantur difficultas, & rerum copia eam & aliquando ex necessitate adducere uidentur: proponitur ergo dubitatio de principio indiuiduationis tum substantiarum materialium, cum separatarũ. per quid scilicet utriusque ordinis substantia indiuidua sit, & una numero: sed quoniam substantia per aliquid indiuidua, & una numero bifariam dici potest, uno modo formaliter, alio modo (ut ità loquar) fundamentaliter, non quæritur modo per quid substantia sit una numero, & indiuidua formaliter, quoniam ut Boetius ait in libro de unitate & uno, unumquodque est unum unitate formaliter, & in diuisione indiuiduum, sicut diuisione ipsa est ab alio formaliter diuisum: sed quæritur quo fundamentaliter sit indiuidua, & una numero, utpotè quid sit principium

proximum quo ipsi substantiæ siuè concreta sit ex materia,& forma,siuè ab iuncta sit à materia conueniat indiuiduatio,& unitas numeralis,diuidetur uniuersa hæc disputatio in duas præcipuas partes,sicuti duo sunt quæ à nobis examinanda proponuntur,de substantiarum materialium indiuiduationis causa agetur in prima, de causa uerò indiuiduationis substantiarum separatarum tractabitur in secunda.

De indiuiduatione substantiæ materialis opinio prima. Cap.2.

VO ad primam partem attinet,non conuenit apud Aristotelis interpretes: arbitrati sunt nonnulli,quòd substantia materialis sit una numero,& indiuidua non per aliquam causam positiuam ,sed solum per duplicem negationem: nam cum unum numero,& indiuiduum nòn dicat nisi negationem diuisionis à se,&negationem identitatis cum alio,siquidem Socrates ideo est unus numero& indiuiduus, quia in plures homines diuidi nequit,& est non idem,uel diuersus à Platone,& quocunque alio indiuiduo ,ea propter inquirenda non est alia causa positiua ab hac duplici negatione,sed hac duntaxat,substantia est indiuidua,& numero una confirmatur sic,si substantia esset indiuidua per aliquam causam positiuam, uel illud esset materia,uel forma,uel aliquod accidens.materia esse non potest, quia cum indiuiduum dicat esse indiuisum à se, & diuisum à quolibet alio,materia non est causa distinctionis,&diuersitatis,quoniã in fundamento naturæ nulla est distinctio ut legitur 1.Met.contex.17.igitur materia causa esse non potest ut substantia sit indiuidua:præterea quæritur de ipsa per quid est hæc,& indiuidua aut seipsa,aut ab alio,non ex seipsa,quoniam est natura communis,& indeterminata:non ab alio, quia tunc quæram de illo alio& ita in infinitum, neque causa indiuiduationis potest esse forma,quoniam quod est causa communicabilitatis,& uniuersalitatis non potest esse ratio indiuiduationis, quia idem non potest esse ratio & per se causa oppositorum,sed forma est causa uniuersalitatis , ut legitur primo Cæ.contex.92.ergo &c.neque aliquod accidens esse potest siuè sit absolutum,siuè respectiuum, quoniam substantia accidens antecedit septimo Met.contex 4 igitur indiuiduum substantiæ indiuiduum accidentis antecedit:igitur substantia per ipsum accidens indiuidua esse non potest. cum itaque substantia neque per materiam,neque per formam ,neque per aliquod accidens indiuidua sit, igitur indiuidua non est per aliquam causam positiuam. remanet ergo ut huiusmodi sit per duplicem negationem, scilicet p negationẽ diuersitatis à se,&per negationem identitatis cũ alio.

Refellitur opinio. cap. 3.

ED isti uehementer aberrant: primo enim non declarant id de quo dubitatio est. nam licet indiuiduum formaliter significet negationem diuersitatis à se, & negationem identitatis cum alio, dubitatio tamen est, quid sit illud, per quod duplex hæc negatio substantiæ competit, & per quid eidem repugnat oppositum istarum duarum negationum, ut diuisio in plura et identitas cum alio indiuiduo, quod tamen isti minimè declarant. Secundo Aristoteli contradicunt, siquidem Philosophus 5. Met. contex. 12. describens unum numero, inquit, unum numero est cuius materia est una, & primo Cæ. contex. 93. causam assignans, propter quam mundus est tantum numero unus: ea, inquit, est, quoniam ex tota constat materia, quam rem exemplo declarans in 94. dicit, ut si ex omnibus carnibus, & ossibus una tantum fieret caro, & unum os, tunc esset unus homo numero tantum, et non plures. ex quibus locis conspicuum est, quòd cum Philosophus in describendo unum numero, & in assignanda causa propter quam mundus pariter & hic homo est numero unus, & indiuiduus, non assignet duplicem negationem, sed causam positiuam, igitur duplex negatio non est prima ratio per quam est indiuidua, sed hac duplici negatione prior est causa positiua, per quam substantia huiusmodi est, & ipsi substantiæ duplex negatio inest: præterea hic homo distinguitur ab homine, ergo hic homo aliquid addit supra hominem, per quod ab eo distinguitur. probatur antecedens, quia generari, & operari per se competit primæ substantiæ, et non secundæ, ut huic homini, & non homini, ut habetur ex Arist. primo Met. in prohœmio, & secundo Phis. 37. quem locum exponens Simplicius, inquit, coniunxit Aristo. actu operantes causas singulares, quoniam uniuersalia non agunt, neque patiuntur, neque generantur, sed singularia: igitur hic homo distinguitur ab homine, ergo aliquod addit supra hominem per quod sibi competit generari, et nõ homini, sed profectò non potest esse negatio, quoniam per negationem non cõpetit huic homini, nec alteri per se generari, nec aliquod positiuum: igitur hic homo per solam negationem non distinguitur ab homine, & per consequens indiuiduum supra naturam specificam non solum addit duplicem illam negationem, sed rationem aliquam positiuam, quod etiam ipsemet testatur Arist. primo Cæ. contex. 92. ubi declarans quomodo circulus, & hic circulus distinguantur, inquit circulus forma est, hic autem circulus forma est cum materia, igitur hic circulus, & quoduis aliud indiuiduum supra naturam specificam non solum negationem addit, sed rationem aliquam & cau-

sam positiuam per qnam huiusmodi est, sed quid multis opus? unum specie dicit negationem diuisionis in plures species, & negationem identitatis cum alia specie, & tamen non est unum per duplicem negationem, sed per causam positiuam, utpote per differentiam quæ contrahens genus in speciem constituit speciem, ipsamque ab alia specie distinguit, & separat. igitur nec unũ numero, & indiuiduum erit per duplicem negationem, sed per aliquam causam positiuam, & tunc ad primum ipsorum dicimus, quòd licet indiuiduum formaliter dicat duplicem negationem, non tamen est indiuiduum principaliter per hanc, sed per causam positiuam, per quam ẽt duplex hæc negatio ipsi substantiæ inest. Ad aliud cum dicebatur, si substantia est indiuidua per aliquod positiuum uel illud est materia, uel forma, uel accidens, dicimus esse materiam signatam, certisque dispositionibus affectam, ad instantiam, indiuiduũ dicit esse indiuisum à se, & diuisum à quolibet alio, materia uerò non est distinctionis causa. respondetur id esse uerum de materia secundum se, & præcisè considerata, non de materia signata: hæc enim est præcipua distinctionis numeralis causa. Cum autem quærebatur, per quid materia est una numero, & indiuidua: dicimus, quòd materia signata seipsa est indiuidua, sicut seipsa propria est, atque determinata, cæterum solutio hæc magis explicabitur in progressu, nunc autem intantum dictum sit.

Opinio Scoti. cap.4.

X altera parte Scotus secundo sent. libro dist. 3. q. 6. reiectis aliorum opinionibus in eam tandem iuit sententiã quòd substantia materialis sit una numero & indiuidua per hæccheitatem & differentiam indiuidualẽ quæ naturã communem contrahit ad esse singulare, & indiuiduũ: declarans aũt quid sit hæccheitas ista, inquit, quòd nec est materia, nec forma, neque compositum, sed ultima realitas formæ, materiæ & compositi: unde secundum ipsum tam materia, quàm forma & compositum propriam habent hæccheitatem, quæ sic se habet ad unumquodque istorum sicut actus ad potentiam contrahens ipsa ad unitatem numeralem, quam opinionem ita persuadet, Omnia differentia reducuntur ad aliqua primo diuersa, secus esset processus in infinitum in differentiis, indiuidua inter se differunt, ergo eorum differentia reduci debet ad aliqua primo diuersa, sed hæc non possunt esse forma in hoc, & in illo indiuiduo, quia idem non potest esse quo aliqua conueniunt formaliter, & differunt realiter, licet idẽ esse possit conueniens formaliter, & distinctum realiter: multum enim differt esse distinctum, & esse quo primo aliquid distinguitur: cum autem forma in hoc

& illo

& illo indiuiduo eiusdem speciei conueniant formaliter, igitur non possunt distingui realiter tanquam per rationem distinguendi, simili quoque ratione neque materia huius & illius possunt esse primo diuersa, neque accidentia: igitur haec primo diuersa quibus differunt indiuidua inter se, & natura in hoc & illo indiuiduo, erunt haeccheitates, & quoniam idem est principium distinguendi primo & constituendi rem: igitur cum haeccheitas sit prima ratio distinguendi unum indiuiduum, ab alio, eadem erit prima ratio essendi, & constituendi indiuiduum, nec aliae rationes ad opinionem hanc probandam afferuntur ab eo, quoniam ex reprobatione aliarum opinionum iam satis probatam esse arbitratur.

Refellitur opinio Scoti. Cap. 5:

EQVE opinio ista Aristoteli consentanea est, quod ex quinto illo Met. satis patet, ubi philosophus inquit, unũ numero esse cuius materia est una, pariter ex septimo lib. 35. ubi ità scribit, singulare uerò ex ultima materia est. necnon ex iis quae scripta reliquit primo Cœ. 93. & 94. igitur unũ numero, & indiuiduũ est per materiã, & nõ p differentiã indiuiduale͂, uel p haeccheitate͂, uidit Scotus istas authoritates & in quaest. 6. ita respõdet, ꝙ cũ materia & forma relatiua sint, ut legit secũdo Phisic. 26. quot modis dicitur forma: totide͂q; dicitur materia & quoniã forma duplex est, altera quide͂ totius quae est tota quiditas rei ãplectens materiam & formam, quae totam rei complent quiditatem: reliqua uerò est forma partis, quae est altera pars compositi. ità duplex est materia, altera quidem partis, quae est subiectum ex quo aliquid fit, & est altera pars compositi, & ista opponitur formae partis, reliqua uerò est materia totius, quae opponitur formae totius. & quoniam forma totius est quiditas rei, ita materia totius quae illi opponitur est extra quiditatem rei, & sicut illud, quod est rei quiditas dicitur forma, ità illud ꝙ est extra quiditatem rei dicitur materia: cum autem differentia indiuidualis sit extra quiditatem rei, quoniã homo absque differentia indiuiduali intelligi potest, ea propter differentia indiuidualis materia nuncupatur: tunc inquit, quòd cum Philosophus describit unum numero per materiam, & aliis citatis locis unitatis numeralis causam materiam assignat, non intelligit de materia partis, quae est altera pars compositi, sed de materia totius, quae est haeccheitas ipsa contrahens naturam communem ad esse singulare, & indiuiduum. Sed haec responsio falsa est, & ut interim omittam non dari formam illam totius, de qua aliàs dicam, probo primum apud Aristo. non dari hanc materiam totius, mox citatis locis de hac Philosophum nõ

intelligere, sed de materia partis, quòd autem de Aristo. sententia materia hæc totius non detur, ita ostendo: hæc materia totius cum sit contrahens naturā cōmunē, se habet ut actus, nam ut inquit ipse, materia totius ita se habet ad speciem, sicut differentia specifica ad ipsum genus: & sicut differentia specifica se habet ut actus, quoniā contrahit & determinat, genus uerò se habet ut potentia, quoniam est quid contrahibile, ita differentia indiuidualis, & materia totius, quoniam contrahit speciem se habet ut actus: species uerò quoniam contrahibilis est, se habet ut potentia, sed materia quæ actus sit, nunq̄ ab Arist. definita fuit, nec de ea ullum prorsus habitū fuit uerbū siuè naturalē, siuè primam Philosophiā pcurras, sed solum de materia quæ potentia est. igitur apud Ari. non datur nisi materia quæ potentia est. quæ qdē est materia partis: materiam uerò totius q̄ Scotus effinxit, ne qdē Ari. somniauit, ꝙ autē Philosophus citatis locis intelligat de materia partis, & primum eo 5. Met. ita probatur, unum numero est, cuius materia est una, diuersa numero, quorum materiæ sunt diuersæ. tunc ita argumentor, illa materia est causa unius numero, cuius diuersitas est causa diuersitatis numero, sed hæc est materia ex qua, & materia partis. ergo causa unius numero est eadem materia partis. probatur minor ex 7. Met. contex. 28. ubi Philosophus inquit, generans generat diuersa propter materiam, & Socrates & Callias propter materiam diuersa sunt, & per hāc intelligit materiā ex qua, ut eius uerba apertissimè ostēdūt, quæ huiusmodi sunt, oīs uerò iā talis species in ijs carnib., & ossib., & Callias & Socrates propter materiam diuersa sunt. certum est autem, quòd caro & ossa sunt materia ex qua, & materia partis igitur per materiam intelligit materiam partis. confirmo, Arist. considerans institutum in eo contextu. porrò Arist. in eo loco Platonem redarguit formas illas separatas ponentem pro generatione substantiarum, illasque ad hoc opus minimè necessarias fore ita ostendit. nam si propter hoc necessariæ forent, hoc maximè esset propter generationem hominis, & equi, qui maximè substantiæ sunt, at propter generationē istorum minimè necessariæ sunt, quoniam generans sufficiens causa est ut materiam disponat, & ex ea forma educat. certum est autem quòd generans formam educit de materia partis, igitur per materiam intelligit materiam partis, sicut etiam exponit Auer. quòd etiam de eadem prorsus intelligat eodem 7. contex. 35. cum dicit ex ultima materia singulare est. quæ uerba Scotus sibi fauere existimauit, ita ostendo: nam sicut inquit ex aīa & corpore in cōi fit homo in cōi, ita ex hac anima, & hoc corpore quod ultimam materiam appellat, fit hic homo, & singulare. per ultimam itaque materiam corpus intelligit: corpus autem est materia: quæ est altera pars compositi, igitur &c. eodem quoque accipitur primo Cæ. 93. &

94. *cum enim Philosophus dixisset in 93. quòd ideo mundus est tantum numero unus, quoniam ex tota constat materia, rem, hanc in 94. satis conspicuo declarans exemplo, sic inquit, ut si ex omnibus carnibus, & ossibus una tantum fieret caro & unum os, una tantum esset numero forma, & unus tantum numero homo, & non plures: quoniam una tantum esset eius materia, & non plures, itaque per materiam Philosophus intelligit carnes, & ossa, hæc autem sunt materia partis, igitur eo in loco accipitur materia pro materia partis. hinc uideat subtilis Scotus an in omnibus istis locis quos citauimus, in quibus dicitur, quòd unum numero est per materiam ly, materia accipiatur pro materia partis, an pro materia totius. ex quo sequitur falsum quinetiam esse aliud dictum Scoti, quòd substantia composita, forma substantialis, pariter & materia proprias & distinctas habeant hæccheitates, quibus singulares sint & indiuiduæ, nam cum substantia composita, ut nuper dictum est, sit una numero, pariter & forma substantialis, quia materia est una: igitur in eodem composito non sunt plures & diuersæ rationes indiuiduandi formam, & compositum, sed una tantum, & hæc est materia partis, ut dicit Aristo. plures aliæ aduersus Scoti opinionem rationes afferri possent, sed quoniam ille ab aliis adducuntur, eas lubenter silentio præterire uolui: non. n. propositum meum est hac in re aliorum dicta compilare, sed quæ ab aliis aut parum, aut nihil animaduersa sunt, diligenter considerare. unde circa illud tibi præcipuè incumbendum erit, quòd cum Philosophus inquit unum numero esse ex materia, ipsum intelligere de materia partis. quibus ita fixis, & constitutis, nunc ratio Scoti discutienda est. Suessa. in suo dilucidatio lib. 5. ita respondet, ꝙ licet indiuidua in quo ordinatione prædicamentali sint ultimo differentia, non tamen sunt ultimo differentia secundum rationem differentiæ, & diuersitatis, & propterea indiuidua non distinguntur per aliqua primo diuersa, ita quòd secundum ipsum maior illa propositio quæ erat, omnia differentia ad aliqua primo diuersa reduci debent, de iis intelligi debet quæ sunt ultimatè differentia secundum rationem differentiæ & diuersitatis. sed huius uiri solutio nulla est: nam cum indiuidua eiusdem speciei per aliqua distinguantur, aut illa sunt primo diuersa, aut non. si primo, habetur propositum, et quæritur quæ sint illa, si non sunt primum diuersa, ergo per alia distinguntur. probatur consequentia, quoniam hoc discrimine seiunguntur primo diuersa, & differentia, quòd illa seipsis, & non alio distinguntur: hæc uerò per aliud, ut inquit Philosophus 10. Met. contex. 12. & tunc quæritur de illis aut sunt primo diuersa, aut non: si primum, igitur ut prius, si secundum, illa adhuc per alia distinguntur, aut itaque erit processus in infinitum, quod dici nequit, aut affirmare oportet, quòd differentia indiui-*

uiduorum necessario reducitur ad aliqua primo diuersa, & propter Zimara tota planè, ut aiunt, diametro dissidens à Suessano cōcedit conclusionem rationis Scoti, indiuidua scilicet eiusdem speciei distingui per aliqua primo diuersa: cum autem addit Scotus, sed hæc primo diuersa nec sunt formæ, neque materiæ, hoc negat, quoniam primò diuersa, quibus indiuidua sub eadem specie distinguntur sunt formæ substantiales ipsorum: ad has.n. secundum ipsum indiuiduorum reducitur differentia. Sed ista quoque solutio procul dubio abest à ueritate, nam primo diuersa seipsis, et non alio distinguntur, formæ uerò substantiales sub eadem specie comprehensæ non distinguntur seipsis. igitur non sunt primo diuersæ. minor probatur ex primo Cæ. 94. ubi Philosophus inquit, quòd forma est una, quia eius materia est una. & formæ sunt plures, atque diuersæ, quia materiæ sunt diuersæ, quinimmo ubicunque Aristo. loquitur de diuersitate numerali, nunquam inuenio ad formam substantialem illam reducere, sed uideo semper illam siuè formarum sit, siuè compositorum ad materiam ipsam referre, ut patet ex omnibus iis locis, quos antea animaduerti, cum itaque numeralis formarum diuersitas aliundè pendeat, non igitur seipsis distinguntur, & per consequens non sunt primo diuersæ, præterea ab his quæ sunt primo diuersa unus conceptus specificus abstrahi minimè potest, sed à formis eiusdem speciei unus conceptus specificus abstrahi potest, à formis enim particularibus equi abstrahitur equinitas, & sic de aliis, igitur formæ eiusdem speciei non sunt primo diuersæ. illud bene uerum est quòd formæ specie distinctæ seipsis distinguntur, & sunt primo diuersæ ut forma hominis, & forma equi, ad quas ut radicem specifica differentia reducitur, sed quòd formæ substantiales eiusdem speciei sint primò diuersæ & seipsis distinctæ, & quòd ad has indiuiduorum eiusdem speciei numeralis differentia reducatur: hoc tam falsum est, quàm quod falsissimum. Sed postea quam clarissimi ex hoc laqueo Scoti sese explicare non potuerunt, id soluero tentemus & nos: dicimus ergo quòd indiuidua eiusdem speciei procul dubio per aliqua primo diuersa distinguntur, cum autem inquit hæc primo diuersa neque sunt materiæ, neque formæ. dicimus quòd sunt materiæ signatæ, certisque dispositionibus affectæ, quæ res ut magis conspicua fiat, distinctio illa ad memoriam reuocanda est, quòd materia in hoc & illo indiuiduo bif. considerari possunt, uno modo secundum se, alio modo ut signatæ, & propriis quibusdam dispositionibus affectæ: si primo modo considerentur non sunt primo diuersæ sed sunt unius, & eiusdem rationis, & sub hac ratione, ab eis non sumitur differentia indiuiduorum: si uerò secundo modo considerentur ut sic sunt primo diuersæ, & seipsis distinctæ, & sub hac ratione ab Arist. indiuidua eiusdem speciei differre dicuntur. unūquodque enim indiuiduum talem habet materiam signatam, & tali accidentiū

complexione dispositam, quòd aliud indiuiduum in ea communicare non potest. & hunc in modum nodus iste mea quidem sententia dissolui debet.

Auerrois opinio perpenditur. Cap. 6.

VERROES in hac difficultate mihi maximè uarius, atque ambiguus esse uidetur. nam 5. Met. 12. iuxta textum Aristo. inquit, quòd unum numero est cuius materia est una. & primo Cœli com. 95. inquit, quòd ratio desumpta à materia ad probandum numeralem mundi unitatem dicit causam, & propter quid: & lib. de somno & uigilia scribit, quòd formæ per materiam indiuiduantur, quibus in locis uelle uidetur materiam esse indiuiduationis principium. huius tamen oppositum scribit 2. de Anima 9. ubi quoque rationem ponit, dicens indiuiduum est indiuiduum per formam, non per materiam: ratio inquit est, quoniam indiuiduum est indiuiduum ut in actu, sed est in actu per formam, non per materiam. ergo est indiuiduum per formam, non per materiam. quòd est inficias ire, quod alibi affirmauerat. Zimara Auerrois doctrinæ maximè addictus, pugnantia hæc loca hunc in modum componere nixus est. quòd indiuiduum dicitur tale per formam, et per materiam, sed primo & principaliter per formam, secundario uerò per materiam: cum ergo Auer. inquit, quòd indiuiduum est per formam id principaliter intelligendum est, cum uerò per materiam secundario, & ita nulla est, inquit, in Auer. repugnantia. Sed Zimara non uindicat Auerroem à contradictione, & parcat mihi, parum acurratè obseruauit rationem illam 2. de Anima 9. nam Auer. ita ratiocinatur. indiuiduum est indiuiduum ut in actu, sed est in actu per formam, non per materiam, ergo est indiuiduum per formam, et non per materiam, iam uerò de ipsius Auer. sententia indiuiduum est actu solum per formam, & non per materiam, ergo indiuiduum est solum per formam: quòd uerò indiuiduum secundum Auerr. solum actu sit per formam, et non per materiam ex ipsomet probatur eodem 2. de Anima com. 8. ubi conclusionem illam probat his uerbis. materia enim secundum quòd materia in rebus naturalibus non hēt esse in actu, sed potentia: & esse in actu non est nisi formæ, & hoc ualde manifestum est in formis rerum simplicium, quoniā cum fuerit forma ablata nihil remanet. discursus consistit in hoc, illud, quo posito ponitur res, & quo ablato, quouis alio remanente, res ipsa tollitur, et aufertur, est cā præcisa, & adæquata alicuius rei, sed posita forma statim res ponitur in actu, posita āt materia nullo modo res ponitur in actu, q explicat cum inquit, materia secundū quòd materia in rebus naturalibus non hēt esse nisi in potentia non in actu, quasi dicat, posita materia res solū est in potētia

non in actu, quod et declarauit 7. Met. 37. ablata uerò forma quamuis superstes remaneat materia, omnino tollitur res, quod explicat, cum inquit, quoniã cum fuerit forma ablata, nihil remanet. igitur forma est causa præcisa, & adæquata, ut indiuiduum sit in actu, & per consequens secundum ipsum sola forma est causa ut indiuiduum sit indiuiduum. igitur cum dicit Auerro. indiuiduum est indiuiduum per formam non per materiam, illa negatio non excludit materiam à principio per se indiuiduationis quò ad esse principale, ut inquit Zim. sed absolutè, cuius oppositũ alibi affirmauit, præterea dato quòd illud Auer. dictum secundo de Anima 9. ita intelligi debeat, quod indiuiduum est indiuiduum per formam non absolutè, sed principaliter adhuc Auerro. à contradictione uindicari non potest, quoniam alibi statuit ipse, quòd per materiam principaliter indiuiduum est indiuiduum: nam in libr. de somno & uigil. cum declarasset, quòd intelligentiæ non producunt formas secundum gradum particularem, cum illas non cognoscant sub ratione particulari: declarauit per quid formæ ipsæ indiuiduantur, & inquit, quòd formæ per materiam indiuiduantur: etenim cum in materia recipiantur signata, & particulari, recipiuntur signatè, & particulariter, ex quo loco nemo est, qui non intelligat Auerroem uoluisse materiam esse causam principalem indiuiduationis: nam si, ut inquit, materia est causa indiuiduationis formæ, & forma est causa indiuiduationis compositi: igitur materia est causa prima indiuiduationis compositi. extat præterea in confirmationem huius alius locus primo Cæ. 95. ubi inquit, quòd demonstratio ea in parte ab Aristo. sumpta ex materia ad probandum mundum esse unum numero, est demonstratio propter quid: igitur secundum Auerro. demonstratio qua probatur de substantia materiali unum numero per materiam, est demonstratio propter quid, sed demonstratio propter quid est per causam principalem, & non secundariam, quarè secundum Auerro. indiuiduum est indiuiduum per materiam principaliter, & cum secundum mirabilem Zimaræ expositionem secundo de Anima 9. dixerit, quòd est per formam principaliter: igitur Auerro. à seipso dissentit, ex qua ratione ea quoque diluitur responsio, quæ afferri posset, quod cum inquit Auer. 2. de Anima 9 indiuiduum esse indiuiduum per formã, intelligit per se: cum uerò alibi dicit, quod per materiam intelligit per accidens, si quidem demonstratio propter quid non est per causam per accidens, sed per ipsum ratio sumpta à materia ad probandum unum numero est demonstratio propter quid, igitur ratio sumpta non est per causam per accidens, atque ità dici minimè potest Auerro. uoluisse unum numero esse per materiam per accidens. sed fortè quispiam pro salute Auerrois adhuc dicere posset, quòd indiuiduum bif. considerari potest, uno modo pro natura subiecta indiuisio-

ni alio modo pro ipsa indiuisione:iam uerò cum dicit secundo de Anima, dicit Auerro.quòd indiuiduum est per formam,non per materiam,accipit indiuiduum primo modo, quoniam substantia quæ est indiuisioni subiecta, est per formam,non per materiam,ut supra dictum est:cum uerò alibi dicit,quòd est per materiam,intelligit quò ad indiuisionem ipsam.sed nec ista responsio satisfacit ,quoniam ut eius uerba apertissimè ostendunt,Auerro.accipit indiuiduum secundo modo,quia ità concludit:ergo indiuiduũ est indiuiduum per formam,igitur accipit indiuiduum , ut indiuiduum est, & quo ad ipsam indiuisionem.secundo &fortius,si Auerro.acciperet indiuiduum quò ad substantiam subiectam indiuisioni,tunc idem esset medium, &quæsitum.deducitur consequentia,quoniam ità ratiocinatur,indiuiduum est indiuiduum quatenus est in actu , sed est in actu per formam,ergo est indiuiduum per formam:accipit enim pro medio esse in actu,quòd si accipiat esse indiuiduum pro esse substantia in actu,perindè erit ac si dixerit, indiuiduum est indiuiduum quatenus est in actu , idest substantia in actu, quatenus in actu,&propterea idem esset medium,&quæsitum, quamobrẽ (meo quidem iudicio) Auerro.à contradictione liberari non potest, &si quis est ex modernis qui ipsum tueri queat, ipsum libenter audiam. cum ergo Auerro.hunc in modum perplexus sit,& nihil certi , aut firmi hac in re ex eo haberi,ideò ipsum relinquamus,&ad alios pedẽ conferamus.

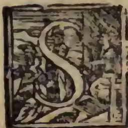
Opinio,plusquam Commentatoris,& Acchillini. Cap.7.

LVSQVAM Cõment. in secundũm artis paruæ librum Galeni,& Acchilinus primo de elementis lib. cap. 26. concordes dixerunt , quòd sola forma est per se indiuiduationis principium: materia uerò non est indiuiduationis principium nisi per accidens,quatenus est subiectũ formæ,quæ per se indiuiduationis causa est. quàm sententiã,& ratione,& authoritate probare conati sunt. &primo plusq̃ Comment.ità probauit una materia communis est omnibus formis,&omnibus generabilibus,&corruptibilibus,una autem forma est, unius tantũ materiæ,igitur principium per se indiuiduationis est forma, & non materia.probatur antecedens quò ad utramque partem,nam una,&eadem materia subiecta est pluribus quinimmò infinitis formis , & si non simul, saltem successiuè,at una forma neque simul neque successiuè pluribus materiebus communicari potest.deducitur consequentia, nam indiuiduum dẹ

eit esse indiuisum , & incommunicabile,igitur quòd à se magis indiuisum est:& incommunicabile indiuiduationis per se principium statui debet, sed hoc est forma,&non materia ut probatum est:igitur forma &non materia per se causa indiuiduationis erit. secundo sic deducitur, nihil potest alterum constituere sub ratione opposita suæ naturæ , materia communis est,& esse incommunicabile,&indiuiduum est ratio ei opposita:igitur materia non potest quippiam sub esse indiuiduo,& incommunicabili,hoc igitur præstabit forma,quæ propria& incommunicabilis est.præterea indiuiduum in quantum indiuiduum non diuiditur,cum de ratione indiuidui sit esse indiuisibile à se,sed hoc habet à forma,non à materia,cum potius secundum materiam diuidatur:igitur esse indiuiduum habet à forma , non autem à materia,hæc plusquam Comment.&quædam alia quæ breuitatis causa praetermitto,Acchillinus autem ità probauit , illud indiuiduationis per se principium statui debet,per quod unū indiuiduum ab alio distinguitur,quoniam idem est principium distinguendi à priori,& principium essendi,sed per formam unum indiuiduum distinguitur ab alio, non autem per materiam:igitur indiuiduationis per se principium est forma, & non materia.probatur minor ex Aristot.7.Met.49.ubi inquit , actus est qui separat,& qui distinguit,& ex Auerro. primo de Anima 53.ubi habet, membra cerui non differunt à membris Leonis nisi quia anima differt ab anima,praetereà id probat Acchillinus innumeris ferè Auerrois authoritatibus,ex quibus breuitatis causa illam tantum recensebo, quam cum ratione ponit Auerro.secundo de Anima 9. inquit enim indiuiduum est indiuiduum per formam,& non per materiam: ratio , quia indiuiduum est indiuiduum ut in actu,sed est in actu per formam,& non per materiam,ergo indiuiduum est indiuiduum per formam,& non per materiam, undè ex hac & aliis consimilibus, quas lector apud eum uidere poterit, concludit,quòd forma est per se causa indiuiduationis,non autem materia.

Horum opinio refellitur. Cap.. 8.

ED neque hi Aristotelis mentem sunt assecuti , quod ex eo ostenditur,quoniam Philosophus definiens unum numero ipsum definiuit per materiam,non per formam,& primo Cæl.93 & 94.causam assignans propter quā mundus est numero unus,pariter & hic homo materiam assignauit,certum est autem quòd res non definitur per causam per accidens , sed per causam propriam, & per se, & cum assignatur propter quid alicuius rei,non assignatur causa per accidens,sed per se,

cum

cum igitur unum numero ab Arist. per materiam definiatur, causaue unitatis numeralis mundi, pariter et hominis in materiam referatur, igitur materia unitatis numeralis non est causa per accidens. sed per se, & non solum per se, quinimmo causa magis præcipua quàm dicatur esse forma, grauiter profectò accusandus esset Arist. si materia esset causa per accidens unitatis numeralis, forma uero per se, ꝙ in definiendo unum numero, & in assignanda causa ipsius prætermisisset causam per se, & assignasset semper causam, per accidens utpote materiam. nec miretur aliquis si sæpè ad hæc confugimus loca, & sæpè confugiemus, quoniam præcipua sunt nostræ opinionis fundamenta. Cæterum ad definitionem illam unius numero traditam quinto Meth. 12. respondet Acchillinus, dicens, quòd illa definitio intelligitur de iis, quæ sunt unum numero per accidens, quæ cum sint formaliter distincta, ad unum esse minimè reduci possunt, nisi quia materia est una. sicut albedo & dulcedo quæ sunt formaliter distincta, non fiunt unum nisi quia materia est una, & dicuntur unum numero per accidens. quoniam sunt unum subiecto: & de hoc, inquit, intelligit Aristo. in eo loco, non de uno numero per se, de quo sermo habetur. Sed hæc responsio falsa est, nam cum Philosophus ab initio illius capitis differere proposuisset de uno, diuisissetq; unum in unum per se, & unum per accidens, cœpit declarare quid sit unum per accidens: quo declarato, unum per se declarare incœpit & illud diuisit in unum genere, unum specie, unum numero, & unum analogia, & singula membra definiuit: igitur Philosophus illud unum numero definiuit quod est membrum unius per se, & non per accidens, quare definiuit unum numero per se, & non per accidens. præterea postquam Philosophus definiuit unum numero inuicem comparauit unum numero. & unum specie, dicens, quòd unum specie non infert unum numero, sed unum numero infert unum specie: tunc sic loquitur Philosophus de uno numero quod infert unum specie, sed hoc est unum numero per se, non autem per accidens, nam albedo & dulcedo in lacte sunt unum numero per accidens, tamen hoc unum non infert unum specie, quoniam albedo & dulcedo specie distinctæ sunt: tandem ut locum loco conferamus, quid dicet Acchillinus ad illam Aristotelis authoritatem primo Cœli 94. ubi illud idem habet quod scribit quinto Met. 12. dicit enim ibi homo est unus numero, quia materia est una. certum est autem, quòd homo est unus numero per se, igitur & definitio unius numero tradita quinto Met. intelligitur de uno numero per se, ea propter Iuniores quidam nostræ ætatis Philosophi aliam responsionem imaginati sunt, dicentes, quòd utique Philosophus eo in loco definiuit unum numero per se, sed illud animaduertere oportet, quòd cum Philosophus definiuit unum numero per mate-

riam, non definiuit illud per materiam tanquam per causam, sed definiuit illud per materiam tanquam per aliquod proprium, & peculiare ipsius. Somniant isti, nam si Philosophus non definiuit unum numero per materiam tanquam per causam, sed tanquam per aliquod peculiare, & propriũ: igitur Philosophus perfectè non declarasset quid sit unum numero, sicut proposuit: deducitur consequentia, nam perfecta cognitio unius numero, sicut & uniuscuiusque rei habentis causas non habetur per propriũ & peculiare, sed per causam propriam à qua dependet, quinimmo cum semper ubicunque Philosophus declarat unum numero, ipsum explicet per materiam, si materia non dicit causam ipsius, sed tantum, proprium quoddam & peculiare. igitur Arist. solum assignauit proprium unius, & nunquã causam, quod tamen debuit, & magis. Secundo ostendo, quòd ista definitio, unum numero est, cuius materia est una, dicat causam, & non proprium, & considero Aristotelis dictum primo Cœli 93. & 94. ubi refert unitatem numeralem mundi & hominis in materiam, aut materia dicit causam, aut proprium, & peculiare: si primo habetur intentum: si secundo, quæro de causa profectò assignari non potest, nisi forma: sed contra, forma non est una numero nisi quia materia est una, ut exemplo simitatis declarat Aristote. in 94. igitur unitas numeralis compositi non pendet ex unitate formæ, nisi quia unitas numeralis formæ pendet ex unitate materiæ: ergo materia non dicit proprium, sed causam, quinimmo præcipuam unius numero. Quod considerans Auerro. in Comment. 95. dixit rationem illam Aristotelis desumptam à materia ad probandum mundum esse numero unum esse demonstrationem propter quid, certum est autem, quòd demonstratio propter quid non est per proprium, & aliquod peculiare, sed per causam propriam: postremo, diuersitas materiæ est causa diuersitatis numeralis: igitur unitas materiæ est causa unitatis numeralis: antecedens est Aristotelis septimo Met. 28. ubi inquit, Socrates & Callias diuersa sunt propter materiam, quòd etiam testatum reliquit primo Cœli 94. dicens, non existente diuersitate materiæ, imposibile est esse diuersitatem numeralem, aut formarum, aut compositorum. consequentia est Aristotelis loco nuper citato, ex quo discursu te illud colligere uolo Acchillinum & Simonem Portium ab Aristot. plurimum deuiasse, affirmantes, quòd differentia est inter esse principium unitatis numeralis, & esse principium diuersitatis numeralis: nam principium unitatis numeralis est forma, principium uerò diuersitatis numeralis indiuiduorum sub eadem specie est diuersitas materiæ, ità, ut secundum istos hoc pacto dicendum sit, illud est unum numero, cuius forma est una, & diuersa numero quorum materiæ sunt diuersæ, cum tamen Arist. iterum atque iterum

dicat, diuersa numero sunt quorum materiæ sunt diuersæ, & unum numero cuius materia est una, & proindè diuersitatem numeralem, pariter & unitatem non ad diuersa referat principia, sed ad unum ut potè ad materiam quæ secundum rationes diuersas oppositorum causa esse potest, ut unitatis, & diuersitatis numeralis quod dicere tantum timuit Simon Portius, & hæc de prima ratione quàm ità confirmatam esse opinor, ut in præsentia alias afferre minimè opus sit: illud tamen silentio præterire minimè uolo, q in eo quoque Acchilinus mihi maximè damnandus uidetur, quòd in re hac Auerrois authoritatibus potissimum innitatur, nam licet in omni philosophandi genere ad Arist. doctrinā tanq̄ ad saxum adhærere debeamus, non tamen decet nos eodem modo eius interpretibus astrictos teneri: adde quòd ex eo nihil firmi, nihiluè certi hac de re colligere potest, cum modo ad unam, modo ad alteram partem declinare uideatur, ut superius ostēsum fuit. quæ cum ità se habeant, nunc eorum rationes dissoluamus: & ad primam plusquam Commen. dicendum, quòd si materia secundum se consideretur, ut præscindit ab omnibus dispositionibus, ut sic communis est, & indifferens ad oēs formas recipiendas, & hoc pacto non est principium indiuiduationis ut probat argumentum: si uerò spectetur & ipsa ut certis dispositionibus affecta est, & exornata, ut sic propria est, & incommunicabilis tum respectu formæ, tum respectu sui ipsius: respectu quidem formæ, quoniam ut sic diuersis formis neque simul, neque successiuè communicari potest, sed unius tantum formæ propria est: respectu sui, quoniam ita se habēs in plures materiæ partes eiusdem rationis diuidi minimè potest, quoniam ex ijs proprietatib. consistit, quarum collectio in alia esse non pôtest, & propterea sub hac ratione conceptu communi concipi nequit, & hoc pacto unitatis numeralis, & indiuiduationis & formarum, & compositorū principium extat, nec officit secunda: nam cum dicitur, indiuiduum dicitur indiuiduum qa non diuiditur, respondeo quòd indiuiduum non dicitur indiuiduū, qa in partes diuidi non possit, quoniam hoc modo diuidi potest, cum sit quātum, & diuisionis capax: sed dicitur indiuiduum, quia inplura indiuidua eiusdem rationis diuidi nequit, ut hic homo dicitur indiuiduus, quia in plures homines diuidi minimè potest, & ex his constat proprietatibus quarum cōplexio in alio esse non potest, ut inquit Porphirius, & propterea non dicitur indiuiduum et unum simpliciter, sed unum numero, hoc est inplura indiuisibile sub eadem specie, & totum hoc à materia signata primo proficiscitur, non à forma, undè illud hoc in loco animaduertit, quòd species dicitur athoma, & indiuisibilis, quia in plura differentia secundum formam diuidi nequit, & propterea indiuisibilis secundum formam ab Aristo. tertio Meth: 11. appellatur, est autem diuisibilis in plura eiusdem rationis, ut

homo diuiditur in plures particulares homines, indiuiduum uerò utroque modo indiuisibile est: neque enim in plura differentia forma diuidi potest neque in plura eiusdem rationis, & propterea indiuiduum est magis unum quàm species, quoniam magis indiuisibile, non tamen simpliciter est, unum, quoniam quantum est, & in plures partes distrahi potest. Nunc ad Acchillinum me uerto, & ad primam rationem negatur minor: ad probationem cum dicebatur actus est qui separat, & distinguit, respondetur, quòd ista propositio, intelligitur de distinctione specifica, non numerali. ità quoque Auerro. authoritas intelligitur: & quis est, obsecro, ità ingenio rudis, qui hoc non uideat? inquit enim membra cerui differunt à membris Leonis, quia anima differt ab anima: certum est autem, quòd membra Cerui, & mēbra Leonis specie distinguntur, & talem distinctionem prouenire ex diuersitate specifica animarum Leonis & Cerui. ad alias Auerrois authoritates, reiiciuntur omnes illæ Auerrois authoritates, ad illam autem rationem qua utitur 2. de Anima 9. indiuiduum est indiuiduum ut in actu, dico quòd ista est falsa, nam licèt substantia composita indiuidua, & una numero actu sit, non tamen est primo indiuidua quatenus actu est, sed quatenus talem habet materiam signatam, talique accidentium complexione affectam, quòd in alio esse non potest.

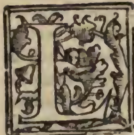
Zimaræ opinio. Cap. 9.

CCVRRIT tandem clarissimus Zimara, quippè qui in proprio quæsito eandam causam egit, sed priusquam suam hac de re sententiā ponat, nonnulla prius animaduertit, ex quibus illud unum est, quòd indiuiduum signatum de quo disputatio est, bif. considerari potest, uno quidem modo secundum esse prædicamentale, & Metaphisicum, ut abstrahit ab actuali existentia, & ab accidentibus: alio uerò modo secundum esse Phisicum, prout est in effectu coniunctum cum transmutatione & accidentibus, quòd cum sit aggregatum per accidens, nec dicat conceptū per se unum non reponitur in prædicamento, quo habito: pro dubitationis, resolutione tres ponit conclusiones, quarum prima huiusmodi est, si consideretur indiuiduum ut habet esse Metaphisicum, & prædicamentale principia intrinseca, & per se indiuiduationis sunt materia, & forma. quam cō clusionem ità probat, principia per se essentiæ rei, sunt per se principia indiuiduationis, & unitatis numeralis rei, si quidem ex quarto Met. 3. ens & unum idem sunt, & idem est homo, ens homo, & unus homo, & proinde animo consequi minimè potest, quòd aliqua sint principia entitatis rei, & non

ſint principia unitatis rei,ſed materia,& forma ſunt principia per ſe enti tatis compoſiti:igitur ſunt principia per ſe unitatis numeralis eiuſdem. Alia concluſio huiuſmodi eſt,licet materia & forma ſint per ſe principia indiuiduationis,comparando tamen adinuicem materiam & formam,forma eſt præcipua indiuiduationis cauſa,materia uerò ſecundaria,& minus præcipua quam concluſionem ità perſuadet,illud eſt prima indiuiduationis cauſa,à quo primo res habet hoc eſſe,& unum eſſe,atqui hoc eſſe, et unum eſſe res primo & principaliter habet à forma:igitur forma eſt prima et principalis indiuiduationis cauſa.maior patet, quoniam indiuiduum dicit hoc eſſe, & unum eſſe,minorem probat ex Ariſto. ſecundo de Anima ſecundo,ubi inquit,quòd forma eſt ſubſtantia per quam eſt hoc aliquid,pariter ex Auerro.eodem libro Comment.8.& 3.Phiſicorum 68. ubi habet, quòd omnis res eſt una per ſuam formam.utitur et alia ratione:quæ huiuſmodi eſt, quo primo & principaliter unum indiuiduum diſtinguitur ab alio,illud eſt prima indiuiduationis cauſa,quoniam idem eſt principium diſtinguendi primum, pariter et eſſendi,ſed per formam primo & principaliter unum indiuiduum ab alio diſtinguitur:igitur forma eſt principalis indiuiduationis cauſa.probatur minor,quoniam actus eſt qui ſeparat, & qui diſtinguit:probatur ẽt hoc pacto,ſicut ſe habentmateria et forma in cõmuni ad compoſitum in communi,ità materia,& forma in particulari ad compoſitum in particulari,ſed per formam in communi per prius diſtinguitur compoſitum in cõi,ergo à pari per formã in particulari per prius diſtinguitur cõpoſitũ in particulari,et conſequenter per formã ipsã ꝑ prius conſtituitur in eſſe indiuiduo,Tertia concluſio eſt hæc,principia indiuiduationis extrinſeca,neceſſario tamen requiſita ſunt ipſum agens, quantitas, et breuiter omnia alia accidentia,quæ concurrunt ad eſſe indiuidui, quæ concluſio ita probatur, quæcunque non ſunt de intrinſeca ratione indiuidui neque partes eſſentiales ipſius,ſinè quibus tamen indiuiduum non fieret in effectu, illa ſunt principia indiuiduationis extrinſeca,et ſicut conditiones neceſſariò requiſitæ, ſed agens, quantitas,cæteræque diſpoſitiones non ſunt de intrinſeca ratione indiuidui,neque partes eſſentiales ipſius, ergo &c. et in his conſiſtit tota Zimaræ ſententia de principio indiuiduationis.

Zimaræ opinio refellitur. Cap. 10.

ATISSIMVS hic mihi ſeſe offert campus redarguendi Zimaram, ſi quidem omnia eius dicta falſa ſunt, & &ab Ariſt. aliena, & primò quidem falſum eſt dictũ illud, cum inquit dari indiuiduum ſignatum ſubſtantiæ, ſecluſo quolibet accidente, ut ſuperque ſatis proprio capite demonſtratum fuit: ad quem locum Lectorem reiicimus, & conſequenter falſa eſt prima eius concluſio in eo ſenſu, quo ab ipſo prolata eſt, nimirum quòd materia, & forma ſint per ſe principia indiuiduationis, ſecluſa qualibet re alterius prædicamenti, & ſecluſis accidentibus, falſa quinetiam eſt ſecunda Zimaræ concluſio, cum inquit, quòd licet materia & forma ſint per ſe principia indiuiduationis, forma tamen eſt præcipua indiuiduationis cauſa, materia uerò ſecundaria, & minus præcipua. tantum abeſt ut concluſio iſta ſit de Ariſtotelis ſententia, ut potius ſecundum Ariſt. res oppoſito modo ſeſe habeat, uidelicet quòd materia eſt præcipua indiuiduationis cauſa. forma uerò ſecundaria. quod ita oſtendo, illud eſt magis intima, & magis præcipua cauſa alicuius rei, per quod res ipſa definitur, ſiquidem definitio, & quod quid eſt rei non datur per cauſam ſecundariam, & minus intimam rei, unum numero ab Ariſt. definitur per materiam, non per formam: igitur cauſa magis intima, & magis præcipua indiuiduationis eſt materia, & non forma. confirmatur, Demonſtratio propter qd non fit per cauſam ſecundariam, ſed per cauſam magis præcipuam. ſed ratio qua probatur de ſubſtantia unum numero per materiam ex ipſo Auer. eſt demonſtratio propter quid, igitur ratio qua probatur unum numero per materiam eſt per cauſam magis præcipuam, quare &c. Præterea forma eſt cauſa unitatis numeralis compoſiti ut eſt una numero, quoniam ut cõmunis non poteſt aliquid conſtituere ſub eſſe incommunicabili, & indiuiduo, quia nihil poteſt conſtituere aliquid in aliquo eſſe, quod repugnat rationi formali ipſius, ſed forma eſt una numero per materiam, ut alibi à nobis demonſtratum eſt, igitur unum numero eſt primò & principaliter per materiam, quamobrem cum unitas numeralis & compoſiti, & formæ ab Ariſtot. ſemper in materiam, referatur tanquam in cauſam, & propter quid. igitur materia eſt præcipua indiuiduationis cauſa, & non forma. quod ſi à me iterum confirmari deſideras, poſtremo hanc rationem adduco, Quo primo & principaliter indiuidua ſub eadem ſpecie diſtinguntur, eo primò, & principaliter conſtituuntur, atqui indiuidua eiuſdem ſpeciei principaliter per materiã diſtin

guntur, non autem per formam: igitur indiuidua principaliter sub esse tali per materiam constituuntur. maior ab ipso conceditur: probatur minor de qua nobis controuersia est. ex Aristo. in infinitis locis primo Cæ.94. septimo Met.28. & in decimo etiam lib. 25. ubi inquit, quòd ideo aliqua differunt specie, quia eorum differentia sumitur à forma, aliqua uerò non differunt specie sed numero, quia eorum differentia sumitur à materia, & ex hoc subinde declarat quòd masculus & fœmina non differunt specie, sed numero, quoniam eorum differentia sumitur à materia, & tandem ubicunque Philosophus loquitur de diuersitate numerali siuè compositorum, siuè formarum semper assignat materiam pro causa, nec unquam formam, ut patet iis qui in Aristotelis doctrina uersati sunt, itaque cum indiuidua eiusdem speciei per materiam principaliter distinguantur, non autem per formam igitur principaliter per materiam constituuntur, & non per formam, ut temerè inquit Zimara: Nec postrema eius enunciatio Aristoteleæ doctrinæ consentanea est. quinimmo si ad primas radices rem ipsam redigere uoluerimus, quantitas, cæteræque materiæ dispositiones sunt radix, & prima indiuiduationis origo, quod breuiter ita probatur. ablata quantitate, abdicatisque aliis materiæ appendiciis, quocunque alio remanēte, nō remanet amplius indiuiduum, & illis positis statim ponitur indiuiduū ut cumulatè suo loco demonstratum fuit, igitur quantitas, & alia accidentia materialia sunt prima ratio constitutiua, & quod quid est ipsius indiuidui ut indiuiduum, ita arguit Philosophus secundo de Anima octauo dicens. ablata forma dolabræ non manet amplius dolabra nisi æquiuocè, igitur forma dolabræ est ratio, & quod quid est ipsius, & in tex. nono ablato inquit uisu non amplius manet oculus nisi æquiuocè, igitur uisus est substantia secundum rationem ipsius oculi. quamobrem huiusmodi accidentia non sunt principia extrinseca indiuiduationis, & conditiones necessario requisitæ, sed prima ratio constitutiua, & de intrinseca ratione indiuidui, nec miretur quispiam si superius dictum est materiam esse primā indiuiduationis causam, quia illud dixi comparando materiam & formam adinuicem, præterea materiam accepi non præcisè, & secundum se, sed ut signata est & dispositionibus affecta. & hæc de huius uiri, & aliorum placitis dicta sint.

Dilucidatio. Cap. 11.

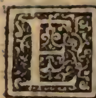
R*EIECTIS aliorum opinionibus, nunc tempus est eam in medium afferre sententiam, quam Aristotelis fuisse opinor, & quoniam in indiuiduo duo considerare ualemus & substantiam subiectam indiuiduationi, & ipsam indiuiduationem, ut Philosophiæ studiosis omnis tol-*

latur cõfusio, utrunque considerabimus, insuper quia indiuiduationis princi pia aut extrinseca aut intrinseca esse possunt et hæc, et illa nos explicabimus iis habitis, prima conclusio huiusmodi sit, si consideretur indiuiduum quò ad substantiã subiectã indiuiduationis principiũ essendi per se indiuidui, ipsumque constituens in esse, sola forma est: materia uerò quò ad esse concurrit per accidens, tãquam causa sine qua non, quæ conclusio probatur ex Arist. 2. Phisi. 11. ubi inquit, ꝙ sicut in artefactis antequam recipiat formã artificia lẽ nihil dicitur esse secundũ artẽ, ut nihil est lectuli antequã recipiat formã lectuli, ẽt si adsit materia, ita in naturalibus nihil est carnis, perpende illã di ctionẽ [Nihil] antequam recipiat formã carnis ẽt si adsit materia carnis. ex quibus uerbis satis conspicuũ est, ꝙ cum in naturalibus ẽt si præsto sit mate ria nihil est rei antequã recipiat formã, Philosophum uelle ꝙ in naturalibus totũ esse pendeat à forma, quod ẽt uoluit aphr. Alex. 1. lib. paraph. de Anima cap. 2. sub finem, cuius uerba sunt hæc. sanè igitur ueritatẽ inspicientibus in his rebus quæ ex materia constant et forma, id per quod esse cuique est, et speciẽ & formã esse liquidò constabit. idẽ uoluit Them. 2. de Anima super tex. 2. ubi inquit, hoc discrimine distinguntur materia, & forma, ꝙ à materia res habuerunt ut fierent, à forma uerò ut essent, quos secutus est Auer. 2. de Anima 8. materia uerò quò ad esse per se causalitatẽ non hẽt, sed quò ad hoc concurrit per accidens tanquã subiectum, & uehiculum formæ, à qua totum esse rei proficiscitur, sed ab ipsa materia res per se hẽt ut fiant, ut ex definitione ipsius 1. Phisi. ab Arist. tradita facilè ostẽditur, quæ huiusmodi est, ma teria est primũ subiectũ ex quo aliquid fit: definitio. n. eius causalitatẽ osten dit, eo tamen discrimine à priuatione seiungitur, quòd licet ex priuatione per se quoque naturalia fiant, attamen priuatio accedente forma corrumpitur: materia uerò eadẽ adueniẽte in cõposito manet. & ob id Philosophus 1. Phi sic. 65. dixit, ꝙ ex materia & forma res per se fiunt, & sunt, quoniã materia non solũ manet in fieri, sed ẽt manet cũ res iam facta est, & absoluta, sed quo niam ens & unũ idem sunt, ideo illud, quod est per se causa entitatis rei, illud quoque est per se causa unitatis rei: cũ aũt forma sit per se causa entitatis rei eadẽ est per se causa unitatis, quæ conuertitur cum ente. & sicut materia est causa sine qua nõ respectu entitatis rei, ita quoque est causa sine qua non respectu huiusmodi unitatis. Alia cõclusio, si indiuiduũ accipiatur quò ad indiuiduationẽ, & unitatẽ numeralẽ, principia indiuiduationis intrinseca sunt materia signata, & forma, sed materia est causa & præcipua causa, forma uerò est causa secundaria, & minus principalis. cuius conclusionis probatio iã satis habetur ex his, quæ superius allata fuere, quæ hoc in loco lubenter prætereo, ne eadẽ repetantur, solum aũt conclusio ut conspicua fiat, illustranda est, atque explicanda magis, quod nunc facere aggredior, Materia quæ formarum

marum receptaculum est et domicilium substantia est, quæ secundum seipsā considerata à quantitate, aliisque accidētibus relegata, neque priuationem, neque potentiam ad formam, neque diuisionem habet, sed duntaxat formarum carentiam & negationem secum iunctam tenet, ut benè Græci dicunt interpretes: cùm aūt ei primum iungitur quantitas extensionem, uel distantiam unius partis ab alia adipiscitur, et in plures diuiditur et multiplicatur partes. duo namque materiæ quantitas elargitur, & extensionem, et diuisionem in plures atque diuersas partes, nec proindè materia quantitate sic insignita propria effecta est, sed adhuc indifferens manet, atque cōis, sed cum agentis beneficio in ea propriæ dispositiones introducuntur certo quodam graduum numero, & interuallo, tunc propria efficitur materia, et in ea determinata oritur priuatio atque potentia, quæ res hoc illustrabitur exemplo, cum ab agente per calorem & siccitatem disposita fuerit materia sub ea quidem mensura, quæ igni conuenire uidetur, tunc in ea determinata oritur potentia ad formam ignis, adeoque propria & determinata efficitur materia, ut alias formas sub ea manens conditione neque simul, neque succesiuè in sui gremio recipere queat: quamobrem ex complexione accidentium, & dispositionum, ut ex tali quantitate, talibus dispositionibus, tali dispositionum mensura, et tali potentia respectiua, quæ actu sunt in materia antè formam substantialē, materia incommunicabilis redditur, & indiuidua, tum quia ità se habens alteri formæ communicari non potest, tum quia in alias partes eandem accidentium complexionem habentes diuidi minimè potest: & hæc est ultima materia de qua loquebatur Philosophus 7. Met. 35. dicens, ex ultima materia singulare est: materia enim propriis dispositionibus affecta ultima est, si quidem ab agente ulteriorem dispositionem non recipit, sed ex ea immediatè forma ad actum deducitur. illud autem animaduerte me notanter dixisse, quòd materia fit incommunicabilis & indiuidua per dispositiones actu existentes in ea antè formam substantialē, quoniam uoluit D. Thomas materiam fieri signatam & indiuiduam non propter dispositiones actu in materia existentes, quoniam secundum ipsum nulla dispositio formam substantialem in materiæ præire potest, sed per habitudinem & potentiam ad hanc quantitatem, aut qualitatem, & non ad illam. cuius doctissimi uiri sententia mihi non probatur, si quidem ex Aristo. secundo Phisicorum 38. effectus in actu requirit causam in actu, signatio, & indiuiduatio materiæ est effectus in actu, ergo habere debet causam in actu: igitur quantitas, & alia accidentia quibus materia redditur signata, & indiuidua, in ea debent esse in actu, & profectò Aristoteli & ueritati semper consentaneum esse diiudicaui, materiam determinari per dispositiones actu existentes in ea ante formam substantialem, & hoc maximè propter actio-

nem agentis æquiuoci,sed de hoc alias.sed circaprius dicta oritur dubitatio, nã ex Aristotel.septimo Met.context.quarto.substantia est prior accidente, igitur indiuiduũ substantiæ prius est indiuiduo accidentis: ergo materia erit indiuidua aute accidentia,& consequenter per accidẽtia indiuiduari non potest,quia nullus effectus est prior sua causa. respondetur ad hoc,ꝙ indiuiduũ substantiæ bif. considerari põt,uno modo ut substantia est,alio modo ut indiuiduum est. tunc dico ꝙ ut substantia præcedit indiuiduum accidentis:secundo uerò modo non præcedit,quinimmo posterior est,ut à simili paries substãtia,est prior albedine,ut albus est posterior albedine, sicut effectus formalis est posterior sua causa formali,ita materia ut substantia præcedit accidẽtia, & dispositiones,ut aũt indiuidua est posterior illis, à quibus secundum hanc rõnẽ dependet tanquã a causa formali: Materia uerò ita indiuiduata,et una numero existẽs causa est ut forma substantialis quæ ex ipsa educitur indiuidua sit,& una numero,ut superius probatum fuit.iã uerò hæ duæ naturæ singulares existẽtes et indiuiduæ cõpositũ faciũt singulare , & indiuiduũ: unde inter ista,hæc reperitur series,& ordo,accidentiũ cõplexio tãquã radix, & origo est cã indiuiduationis materiæ,materia iis signata,et indiuiduata est cã indiuiduationis formæ.hæ aũt sunt causa indiuiduationis cõpositi,et proinde inuicẽ cõparando materiã & formam,materia signata est principalis indiuiduationis causa cõpositi,forma uerò est causa secundaria,& minus principalis,ex qua determinatione rõ Scoti facilè diluitur,qua probat ꝙ materia nõ potest esse causa indiuiduationis. si materia,inquit,esset indiuiduationis causa et unitatis numeralis cõpositi,cũ materia eadẽ maneat in genito et corrupto,ergo idẽ numero erit genitũ,& corruptũ deducitur,quia manente eadẽ causa manet idẽ effectus.soluitur,materia non est causa indiuiduationis cõpositi præcisè & secundũ se cõsiderata,sed ut signata,& propriis quibusdã dispositionib. affecta:iã uerò licet in genito & corrupto eadẽ maneat materia secundũ substantiã,non tamen manet secundũ easdẽ dispositiones, quibus mediantibus causa est indiuiduationis compositi,& proinde non sequitur ꝙ genitũ et corruptũ sint unũ numero,nam propter ablationẽ formæ non manet idẽ secũdũ substantiã,propter ablationẽ aũt dispositionũ ex materia principaliter nõ manet idẽ ꝙ ad indiuiduationẽ,et unitatẽ numeralẽ:uerũ enimuero ad indiuiduationem compositi concurrit ẽt agẽs,ut inquit Philosophus 12. Met.27.sed ut causa extrinseca, & conditio necessario requisita, quatenus in materia accidentium complexionem introducit, quibus materia redditur indiuidua,quæ postea ipsius compositi causa indiuiduationis efficitur,et hanc Arist.in hoc problemate & non aliam arbitror extitisse sententiam , quicquid alij comminiscantur Philosophi,sed ut uacua mens ab omni ambiguitate reddatur, Zimaræ rationes nunc dissoluamus.

Zimaræ rationum solutio. Cap. 12.

ERAT prima ratio ad primam conclusionem, principia per se entitatis compositi, sunt per se principia unitatis ipsius, materia & forma sunt huiusmodi, ergo &c. quicquid sit de conclusione in se, ratio non concludit propositum, nam intentio est probare quòd materia & forma sint per se principia indiuiduationis, & unitatis numeralis, ratio autem probat, quòd sint principia per se unitatis quæ conuertitur cum ente, ut patet ex probatione maioris: inquit.n. principia per se entitatis sunt per se principia unitatis, quoniam ens & unum idem sunt ratio igitur concludit quòd sint per se principia unitatis, quæ eadem est cum essentia rei, non autem unitatis numeralis quæ est aliquod essentiæ super ad ditum, de qua disputatio est. præterea concedamus rationem concludere de unitate numerali. ratio probat quòd sola forma sit causa per se unitatis numeralis, non autem materia. quoniã materia non est causa per se essendi compositi, ut superius ostensum est. unde minor illa quò ad eam partem in qua dicit, materia est causa per se essendi, falsa est, erat præterea prima ratio ad secundam conclusionem, illud est prima ratio indiuiduationis, à quo per prius res habet hoc esse, & unum esse. sed per prius indiuiduum isthæc habet à forma, ergo &c. ad hanc respondetur negando minorem. ad probationem dico quòd Aristo. non intelligit quòd forma sit substantia per quam est hoc aliquid, idest indiuiduum, & unum numero, sed intelligit quòd sit in actu, quod ostendo ex ipsomet contex. nam Philosophus diuisa substantia in materiam, formam, & compositum, definiuit materiam dicens, materia est substantia quæ secundum se non est hoc aliquid, sed potentia. accipit igitur Philosophus non esse hoc aliquid pro eo quod non est in actu, sed potentia: mox definiuit formam dicens, forma est substantia per quam est hoc aliquid, accipit Philosophus esse hoc aliquid ut contradistinguitur ab eo quod non est hoc aliquid, sed accipitur hoc pro eo quòd non est in actu, ergo &c. sed nititur Zimara solutionem istam conuellere in hunc modum. esse in actu, & esse in communicabile, & unum numero ipsius compositi sunt idem. si igitur forma est prima ratio ut aliquid sit in actu, erit etiam prima ratio ut sit unum numero, respondeo. quòd esse in actu, & esse unum numero sunt idem subiecto, formaliter autem distinguntur, nam esse in actu existentiam dicit, indiuiduum autem & unum numero esse indiuisum à se, & diuisum ab alio, & proinde non ualet, forma est prima, quinimo precisa causa ut compositum sit in actu. ergo est prima ratio ut sit unum numero: illud enim præcisè attinet ad formam: hoc uerò primò attinet ad materiam. ad Auerrois authoritatem dico, quòd si Auer. intelligit de uni

tate entis, conceditur, sed nihil ad rem: si uero intelligit de unitate numerali, negatur. Ad secundam uerò cum dicebatur, composita in communi seu spec.es per prius distinguntur per formam, ergo & indiuidua sub illis constituta, igitur &c. respondetur, quòd sicut species & composita in cõi distinguntur per formas distinctione specifica, ita etiam indiuidua sub illis naturis communibus constituta distinguntur per formas distinctione specifica, non autem numerali, gr. exempli sicut leo, & homo distinctione specifica per formas distinguntur, similiter hic leo, & hic homo distinctione specifica per formas distinguntur, non autem distinctione numerali, sed hac distinctione siuè indiuidua diuersarum sint specierum, siuè eiusdem speciei, primò distinguntur per materiam signatam: secundario uerò per formam, & proinde indiuidua sub esse singulari, & indiuiduo primò constituuntur per materiam, secundariò uerò per formam. Ad probationem illam, actus est qui separat, & qui distinguit, plurimos decepit locus iste, sed intelligitur ut dixi de distinctione specifica, Nunc ad ultimæ conclusionis rationem deuenio, & cum dicebatur, quantitas, cæteraque materiæ dispositiones non sunt partes essentiales, nec de intrinseca ratione indiuidui, ergo &c. respondetur, indiuiduum substantiæ bif. considerari posse, uno modo secundum rationem substantiæ, alio modo secundum rationem indiuidui: tunc dico quòd si primo modo considerentur, materiæ dispositiones concurrunt ex accidenti, & sicut conditiones necessariò requisitæ ad constitutionem substantiæ, & ut sic ad materialis causæ genus referuntur: quæ enim ex parte materiæ se tenent ad materiam reducuntur, sicut ea quae se tenent ex parte agentis, ad ipsum agens: si uerò indiuiduum secundo modo consideretur, huiusmodi accidentia sunt principia per se, & de intrinseca ratione ipsius, & ut sic se tenent ex parte formae, quia illis positis ponitur substantia composita secundum gradum indiuidui, & singularis, illis sublatis manentibus etiam materia, & forma substantiali, non manet amplius substantia singularis, & indiuidua. ratio itaque solum persuadet quòd huiusmo accidentia non sunt principia per se indiuidui quo ad gradum substantiae, non autem quo ad esse indiuiduum, quae quidem bonus Zimara confundit, & hic quae de substantiarum materialium indiuiduationis causa dicenda erant, terminum habeant, nunc reliquum est ut illud exequamur quod secundo loco polliciti sumus.

DE PRINCIPIO INDIVIDVATIONIS SVBSTANTIARVM IMMATERIALIVM

Opinio Scoti. Cap. I.

VM priore tractationis parte de substãtiæ materialis indiuiduationis causa superque satis locuti simus, nũc mẽtem alius extollamus. & abstractæ, immaterialisque substantiæ indiuiduationis causã diligenter consideremus, ꝙ erat secundũ à nobis in ordine propositum, qua in re discutienda eundẽ quoque seruabimus ordinem, quo antea usi sumus: primo. n. aliornm opiniones expendemus: deinde quæ nostra sit sententia in medium afferemus. Scotus 2. sent. libro dist. 3. q. 7. noluit substantiarum separatarum causam indiuiduationis dissimilem atque diuersam fore: dixit. n. ꝙ prima intelligentia ratione suæ infinitatis seipsa est indiuidua, & hæc, cæteræ uerò intelligentiæ non seipsis sunt indiuiduæ, sed per aliquod essentiæ superadditum, ut per hæccheitatem, & materiam illam totius, quæ secunda pars conclusionis ita probatur, quod de se est indiuiduum, & singulare sub ratione uniuersali intelligi nequit, quia nihil intelligi potest sub ratione opposita suæ naturæ, secundæ intelligentiæ sub ratione uniuersali concipi possunt: igitur non sunt ex se singulares, & indiuiduæ, sed per aliquod additum. cum autẽ hoc non posit esse materia ex qua, nec aliquod accidens. erit igitur hæccheitas, & differentia indiuidualis, tametsi opinio ista quo ad primam partem uerissima sit, attamen quo ad alteram partem de aliis intelligentiis falsa est, & ab Arist. aliena, nec in præsentia probabo hæccheitatem,

& materiã illã totius secundũ Arist. non dari, quoniã id superius ostensum fuit, sed solum ostendam secundas intelligentias per differentiã indiuidualẽ ipsis superadditã minimè indiuiduari: hoc autem ità probatur. si secundæ intelligentiæ essent indiuiduæ per differentiam indiuidualem superadditam quiditati: igitur essent compositæ ex quiditate, & differentia contrahente, & determinante quiditatem ad esse singulare. consequens est falsum: igitur & antecedens. probatur falsitas consequentis, quoniam Philosophus 12. Met. 30. determinauit substantias illas mouentes æternas esse actus puros, atque à compositione liberas, & immunes, Cæterum Scotus huic rationi ita respondere uidetur, quòd substantiæ separatæ loco citato ab Ari. dicuntur actus puri, & à compositione solutæ, non quidem simpliciter, ità ut omnem cõpositionis gradum excludant, sed liberæ dicuntur, à compositione rei, & rei, & per negationem huius compositionis actus puri dicuntur, admittunt tamen compositionem ex quiditate, & differentia indiuiduali, quæ non est compositio rei, & rei, sed realitatis, & realitatis, quam tamen à se abiicit omnino prima intelligẽtia, et propterea ipsa simpliciter dicitur actus purus, & ab omni compositionis gradu libera, & soluta. Sed ista solutio nulla est, quod facile demonstrabo; si illud prius accipiam, quòd substantia separata de qua loquitur Philosophus in tex. 30. quamuè probat esse actum purum, liberamque à materia, & à potentia accipitur communiter, & pro substantia abstracta in genere, & non solum in 30. uerum etiam in contex. 41. eodem modo accipitur, quòd ex eo patere potest, quoniam cum Philosophus in tex. 30. probasset substantiam illam motricem aeternam esse actum purum, & à materia solutam, & in 41. esse impartibilem, in 42. contex. inquirit utrum sit una, uel plures: & si plures, quot sint. in 43. autẽ determinat tot esse substantias mouentes aeternas, actus puros, & impartibiles, quot sunt orbes: igitur substantia separata de qua ante 43. Philosophus demonstrauit esse actum purum in 30. et impartibilem in 41. est substantia separata in cõi ad oẽs substantias separatas, quae numerantur secundum numerum orbium. insuper Philosophus. in tex. 29. posita diuisione substantiae in substantiam sensibilem, quarum altera est aeterna, reliqua uerò corruptibilis, & caduca, & in substantiam insensibilem, & immobilem, de insensibili substantia tractare proposuit: cum autem hanc ex motus aeternitate demõstrasset, mox in cõtex. 30, esse actũ purũ, eãque à potentia solutã esse probauit, postea in 41. facto Epilogo eam substantiã, q̃ acceperat in Epilogo impartibilem esse demonstrauit: inquit enim, q̃ quidem igitur est substantia alia sempiterna & immobilis separata à sensibilibus manifestum est ex dictis, & hanc non contingit aliquam magnitudinem habere, considera illam dictionem [Hanc] certum est, enim il-

illam referri ad eam substantiam immobilem,& separatam quam acceperat in Epilogo,ex quo progressu sic argumentor. de illa substantia Philosophus probauit esse actum purum, & impartibilitatem de qua proposuit agere in 29.& quam epilogauit in 41.sed in 29.de ea substantia insensibili, & immobili agere proposuit,quæ est membrum condiuidens substantiam, & est membrum contradistinctum à substantia naturali, & in 41. epilogauit de eadem substantia separata,et à sensibilibus contradistincta,ut patet ex uerbis epilogi nuper citatis: igitur Philosophus probauit in 30.esse actum purum,et in 41.impartibilitatem de substantia sempiterna immobili à substantiis sensibilibus contradistincta,sed hæc est substantia separata in communi, prout est aggregatum ex omnibus intelligentiis:igitur substantia separata in 30.& in 41.supponit communiter, & pro aggregato ex omnibus intelligentiis,quòd erat probandum, ex quo illud obiter patere uelim, quòd tota (ut aiunt) aberrant uia Aristotelis interpretes arbitrati demonstrationem 41. 12.Met.qua demonstratur impartibilitas,et demonstrationem 78.8.Phisi. quæ cum illa eadem est,esse de prima intelligentia, & de Deo optimo, cum tamen demonstratio utrobique sit de substantia abstracta communiter accepta,ut probatum est,ad quam solum peruenit Aristot.in 8.Phis. nec Deum opt.et primum motorem simpliciter cognouit Arist.nisi in 12. Met.à context. 41.infra substantiarum separatarum pluralitate inuenta, quo iacto principio,cũ Philosophus in 30.cõcludit,quòd substantia separata sit actus purus,aut intelligit quòd sit actus purus simpliciter,& libera à compositione simpliciter & rei,& rei,& realitatis,& realitatis: aut intelligit, ꝙ solum sit libera à compositione rei,& rei, sed non realitatis, & realitatis : si primum,ergo quelibet intelligentia libera est à compositione simpliciter,& consequenter in nulla intelligentia illa differentia indiuidualis adinuenitur : si secundum dicatur,cum ibi sermo sit de substantia separata in genere ut ẽt Deus opt.comprehenditur,ergo nulla substantia separata libera est à compositione realitatis,& realitatis,& ità neque Deus opt. ab hac compositione immunis erit, cuius oppositum tenet ipse,quare alterum duorum dicendum erit,aut quòd omnis intelligentia sit ab omni compositione soluta,aut quòd in Deo opt.sit compositio ex quiditate,& differentia contrahente,quòd cum dici minimè possit,primum necessario affirmandum erit: scio Scotum ab hac ratione ità euasurum quòd Philosophus in tex.30. loquitur de substãtia abstracta in genere,ibique probat quòd sit actus purus,& libera à compositione non quidem simpliciter,sed solum rei,& rei:hanc enim solum in eo contex.à diuinis mentibus remouere in animo erat,quoniã autem in eo contex. à prima intelligentia non reiecerat cõpositionem ex quiditate & differentia indiuiduali,sed solum rei,& rei,ne quis crederet primam intelligentiam sim

pliciorem non habere naturam, quàm cæteræ habeant intelligentiæ, ideo in contex. 49. eiusdem 12. remouet à primo motore solum, & non ab aliis intelligentiis differentiã indiuidualem, cum inqut, Primus motor non habet materiam, ergo unus tum ratione, tum numero, & per materiam, ut inquit ipse, in q. 6. Philosophus intelligit differentiam indiuidualem, quæ materia totius nuncupatur. sed non est solutio hæc digna uiro peripatetico, sed eo, qui ex seipso omnia confingit, & comminiscitur. ostendo ego Philosophum per materiam intelligere materiam partis, & hanc negare à primo motore, quod ut conspicuum fiat, Aristotelis rationem accipio, quæ ita se habet Quæ sunt specie unum, & numero multa, materiam habent: primus motor non habet materiam, ergo primus motor non est plurificatus. tunc sic per materiam Philosophus intelligit illam, per quam sunt numero plura, sed hæc est materia partis, ut superius millies probatum fuit: igitur per materiam Philosophus intelligit materiam partis, & non materiam totius. præterea considero minorem propositionem illius discursus, quæ est. primus motor non habet materiam, & quæro, aut per materiam intelligit materiã partis, aut materiam totius: si primum habetur propositum: si secundum, hoc erat probandum. nec dicere potest hoc esse probatum in 30. quoniam cum ibi probetur non habere materiam de substantia separata in genere, sequitur ut omnis substantia separata careat materia totius. dicet fortasse Arist. probare minorem in eo context. 49. cum inquit, [actus. n. est,] hoc utique uerum est, sed tunc quæro, ly actus quo Arist. utitur pro medio termino, aut supponit pro eodem quem concluserat in 30. de substantia separata in genere, aut pro alio: si pro eodem cum ibi actus non inferat secum dum ipsum carentiam materiæ totius in substantiis separatis, sed solum carentiam materiæ partis: igitur actus acceptus pro medio termino in 49. non infert in primo motore carentiam materiæ totius, sed solum carentiã materiæ partis: si uerò non supponit pro eodem, sed pro actu simpliciter ut omnis compositionis gradum excludit & rei, & rei, & realitatis & realitatis, tunc Arist. peteret: hoc. n. probandum erat, ea propter dicendũ est, à primo motore Arist. remouere materiam partis, quam reiecerat in 30. a substantia separata in genere: & actus, quo utitur pro medio termino pro eodem supponit cum eo quem concluserat in 30. de eadem substantia separata, ex quo sequitur, quòd sicut actus purus qui affirmatur de primo motore omnem prorsus realem compositionem excludit, ità et actus purus qui affirmatur in 30. de aggregato ex omnibus intelligentiis omnem realem compositionem depellit, & consequenter in secundis intelligentiis nulla differentia indiuidualis per quam indiuiducntur, adinuenitur, & dicat quicquid uelit Scotus.

Secunda

Secunda opinio,& eius reprobatio. Cap. 2.

ON defuerunt alii, qui dixerunt substantias separatas indiuiduas, & singulares esse per carentiam materiæ, hac ratione fortasse moti, quoniam Philosophus 12. Met 49.ex carentia materiæ probauit primum motorem esse unum numero tantum,sit arguens.Primus motor non habet materiam,igitur primus motor est unus tantum quare substantiarum separatarum indiuiduationis causa erit negatio, & carentia materiæ: sed nec ista opinio recta est. quoniam ut habetur ex Arist. septimo Met.41.& 3. de Anima, 9. in separatis à materia idem est quiditas, & indiuiduum : sicut igitur quiditas substantiarum separatarum non est per carentiam materiæ, igitur neque indiuiduum, quod idem est cum ipsarum quiditate : præterea, est Aristotelis authoritas 8. Met. ultimo, ubi inquit, quæ neque sensibilem, neque intelligibilem materiam habent,sicut sunt substantiæ separatæ, seipsis sunt ens, & unum. neque alia est assignanda causa suæ unitatis à sua essentia, & licet huiusmodi authoritas intelligatur de unitate entis, tamen quia in illis non distinguitur unum numero ab uno secundum rationem & entis, cum non distinguatur in illis quiditas & indiuiduum, quinimmo ipsemet Aristoteles significauit in illo contex.49.cum dixit,primus motor est unus tum ratione,tum numero:iccirco sicut seipsis sunt unum unitate entis,ita etiam seipsis sunt unum numero,& indiuidue. non autem per negationem, & carentiam materiæ.Insuper indiuiduum dicit esse indiuisum à se,& diuisum à quolibet alio,tunc sic, quo una intelligentia est diuisa, atque diuersa à qualibet alia,ex eo est indiuidua, & numero una, sed non est diuersa à qualibet alia per carentiam materiæ: igitur per hanc non est indiuidua,& una numero. probatur minor,quoniam carentia materiæ,est quædam negatio,hæc autem non potest esse primum distinctiuum inter duo positiua,siquidem distinctio inter duo positiua est realis,et positiua:effectus autem realis,& positiuus reducitur in causam realem,& positiuam, unde negatio qua negatur unum positiuum ab alio, necessario fundatur super aliquod positiuum, per quod distinguitur ab alio positiuo,ut ideo Socrates non est lapis,quia est homo,

sito, & indiuidua cum sint, modo tamen uniuersali intelliguntur. Ad aliam uerò secundæ opinionis ita respondemus, quòd carentia materiæ qua Arist. utitur pro medio termino ad probandum unitatem primi mouentis, non est prima ratio unitatis, & indiuidnationis ipsius, sed est ueluti signum, & id quòd necessario consequitur causam principalem, nam eo quia primus motor est talis naturae quod ex se incommunicabilis est, ideò ad ipsum sequitur negatio materiae : & quantitatis, & non econtra, quia careat materia, ideò sit incommunicabilis, & unus. sic igitur explicata est difficillima haec quaestio de substantiarum materialium, deque substantiarum separatarum indiuiduationis principio, longè, quidem secus atque ab aliis hactenus factum sit, in qua si ueritatem aperui (ut opinor) Deo Optimo habeantur gratiae, sin minus rogo istos fratres nostros, ut ipsi suam scribant opinionem, suasque afferant dubitationes.

FINIS.

VENETIIS,

Apud Paulum Meietum.

M. D. LXXXIIII.